

COVID-19 **SALGIN YÖNETİMİ VE** **ÇALIŞMA REHBERİ**

Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması

14 Ağustos 2020

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

**COVID-19
SALGIN YÖNETİMİ VE
ÇALIŞMA REHBERİ**

Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması

14 Ağustos 2020

SON GÜNCELLEME İLE EKLENENLER

86. COVID-19 KAPSAMINDA BİLARDO SALONLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	445
--	-----

İÇİNDEKİLER

1. AVM VE AVM İÇİNDEKİ İŞ YERLERİNDE

ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	23
1.1. AVM'deki İş Yerlerine Yönelik Önlemler.....	23
1.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	24
1.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	25
1.4. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler.....	25
1.4.1. Bir metreden uzak temas (Düşük riskli çalışma alanı).....	25
1.4.2. Bir metreden yakın temas (Orta riskli çalışma alanı).....	26
1.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	26
1.6. AVM Giriş – Çıkış Kapıları ve Genel Alanlara Yönelik Önlemler.....	27
1.7. AVM'lerde Ortam Havalandırmasına Yönelik Önlemler.....	28
1.8. Mal Kabul Alanlarına Yönelik Önlemler.....	29

2. BERBER, KUAFÖR VE GÜZELLİK SALONLARINDA ALINMASI GEREKEN

ÖNLEMLER.....	31
2.1. Genel Önlemler.....	31
2.2. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	31
2.3. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	33
2.4. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	33
2.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	34

3. AYAKKABI VE ÇANTA SATIŞI YAPAN

ESNAFLARIN ALMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	35
3.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	35
3.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	36
3.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	36
3.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	37

4. BAKKALLARIN ALMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....

4.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	39
4.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	39
4.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	40
4.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	40

5. BÜFE, KANTİN VE BAYİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....

5.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	43
--------------------------------------	----

5.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	44
5.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	44
5.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	44
5.5. COVID-19 Kapsamında Büfelerde Alınması Gereken Önlemler	45
5.5.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	45
5.5.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	46
6. KASAP, MANAV, KURUYEMİŞÇİ, BALIKÇI VE DİĞER GIDA SATIŞ YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	47
6.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	47
6.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	48
6.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	48
6.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	49
7. KİTAP VE KIRTASIYE MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	51
7.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	51
7.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	52
7.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	52
7.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	53
8. KONFEKSİYON, GİYİM MAĞAZALARI VE TUHAFİYELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	55
8.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	55
8.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	56
8.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	56
8.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	57
9. KUYUMCU, BİJUTERİ VE SAATÇİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	59
9.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	59
9.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	60
9.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	60
9.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	61
10. OYUNCAK MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	63
10.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	63
10.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	64
10.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	64
10.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	65

11. PAZAR YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	67
11.1. Pazar Yerlerinde Alınacak Önlemler	67
11.2. Pazar Yerlerinde Müşterilere Yönelik Önlemler.....	68
11.3. Pazarcı Esnafına Yönelik Önlemler.....	68
11.4. Lavabo ve Tuvaletler	69
12. TERZİ, AYAKKABI TADİLAT İŞLETMELERİ VE KURU TEMİZLEMECİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	71
12.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	71
12.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	71
12.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	72
12.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	73
13. TİCARİ TAKSİLER VE TAKSİ DURAKLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	75
13.1. Ticari Taksi Duraklarında Alınması Gereken Önlemler.....	75
13.2. Ticari Taksidedeki Müşteriler İçin Alınması Gereken Önlemler.....	75
13.3. Ticari Taksi Şoförleri İçin Alınması Gereken Önlemler.....	75
13.4. Ticari Taksilerde Havalandırma, Temizlik ve Dezenfeksiyon	76
14. KENT İÇİ ULAŞIM ARAÇLARI (MİNİBÜSLER, DOLMUŞLAR, HALK OTOBÜSLERİ, BELEDİYE OTOBÜSLERİ VE DİĞERLERİ)İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	77
14.1. Şoförler İçin Alınması Gereken Önlemler	77
14.2. Yolcular İçin Alınması Gereken Önlemler.....	77
14.3. Araçlarda Havalandırma, Temizlik ve Dezenfeksiyon	78
15. MADENLERDE ALINACAK ÖNLEMLER.....	79
15.1. Salgın ile İlgili Önlemler Alınırken Göz Önünde Bulundurulması Gereken Temel Noktalar	79
15.2. Önlemlerde Göz Önüne Alınacak Temel Prensipler	79
15.3. Alınacak Önlemler ve Yapılacak Uygulamalar	80
15.3.1. İş Yerinde COVID-19 Salgını Kontrolü Amacıyla Sorumlu Bir Görevlinin Belirlenmesi	80
15.3.2. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 Bulaşmasını Engellemek İçin Önlemlerin Alınması.....	80
15.3.3. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 ile Uyumlu Şikâyetleri (Ateş, Öksürük veya Solunum Sıkıntısı) Olan Kişiler Olması	

Durumunda Alınacak Önlemler	86
16. ŞANTİYELERDE ALINACAK ÖNLEMLER.....	87
16.1. Salgın ile İlgili Önlemler Alınırken Göz Önünde Bulundurulması Gereken Temel Noktalar	87
16.2. Önlemlerde Göz Önüne Alınacak Temel Prensipler.....	87
16.3. Alınacak Önlemler ve Yapılacak Uygulamalar.....	88
16.3.1. İş Yerinde COVID-19 Salgını Kontrolü Amacıyla Sorumlu Bir Görevlinin Belirlenmesi	88
16.3.2. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 Bulaşmasını Engellemek İçin Önlemlerin Alınması.....	88
16.3.3. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 ile Uyumlu Şikâyetleri (Ateş, Öksürük veya Solunum Sıkıntısı) Olan Kişiler Olması Durumunda Alınacak Önlemler	93
17. BEYAZ EŞYA VE MOBİLYA MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	95
17.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	95
17.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	95
17.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	96
17.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	96
18. KOZMETİK VE PARFÜMERİ MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	99
18.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	99
18.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	100
18.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	100
18.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	101
19. AKARYAKIT İSTASYONLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	103
19.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	103
19.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	104
19.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	104
19.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	106
19.4.1. Lavabo ve Tuvaletler	106
20. MARKET VE SÜPERMARKETLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	109
20.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	109
20.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	110

20.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	111
20.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	112
21. OTO YIKAMALARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	113
21.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	113
21.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	113
21.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	113
21.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	114
22. OTO SERVİS, TAMİRHANELER VE LASTİKÇİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	115
22.1. Oto Servislerinde (10 ve üzeri çalışanı olan) Alınması Gereken Önlemler	115
22.1.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	115
22.1.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	115
22.1.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	115
22.1.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	116
22.2. Tamirhanelerde (10'un altında çalışanı olan) Alınması Gereken Önlemler	116
22.2.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	117
22.2.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	117
22.2.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	117
22.2.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	118
23. OTO GALERİ VE OTO KİRALAMA İŞLETMELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	119
23.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	119
23.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	119
23.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	120
23.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	120
24. OFİS VE BÜRO SİSTEMİNDE FAALİYET GÖSTEREN TÜM İŞLETMELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	123
24.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	123
24.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	123
24.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	124
24.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	124
25. EMLAKÇILAR VE GAYRİMENKUL DANIŞMANLIK OFİSLERİNDE ALINMASI	

GEREKEN ÖNLEMLER.....	127
25.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	127
25.2. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	127
25.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	128
25.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	129
26. ELEKTRONİK VE TELEKOMÜNİKASYON MAĞAZALARINDA ALINMASI	
GEREKEN ÖNLEMLER.....	131
26.1. İş Yerine Yönelik Önlemler	131
26.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	131
26.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	132
26.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	133
27. TESİSATÇILARDA (ELEKTRİK, SU, DOĞALGAZ VB.) ALINACAK ÖNLEMLER	135
27.1. İş Yerine Yönelik Önlemler.....	135
27.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	136
27.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	136
27.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	137
28. PERSONEL SERVİS ARAÇLARIYLA İLGİLİ ALINMASI GEREKEN	
ÖNLEMLER.....	139
28.1. Şoförler İçin Alınması Gereken Önlemler.....	139
28.2. Yolcular İçin Alınması Gereken Önlemler.....	139
28.3. Servislerde Havalandırma, Temizlik ve Dezenfeksiyon.....	140
29. RESTORAN, LOKANTA, KAFE PASTANE, BÖREKÇİ, TATLICI VE İÇERİSİNDE	
YEME-İÇME HİZMETİ SUNAN İŞLETMELERDE ALINMASI GEREKEN	
ÖNLEMLER.....	141
29.1. Genel İlkeler ve Bildirimi	141
29.2. Misafir Kabulü.....	142
29.3. Yemek Salonu ve Genel Kullanım Alanları	142
29.4. Personel.....	144
29.5. Mutfak, Pişirme ve Servis Alanları	144
29.6. Lavabo ve Tuvaletler	145
29.7. Genel Temizlik ve Bakım.....	145
29.8. İşletme Araçları	146
30. SPOR SALONLARI VE SPOR MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN	
ÖNLEMLER.....	147

30.1. Spor Salonlarında Alınması Gereken Genel Önlemler.....	147
30.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	149
30.3. Personele Yönelik Önlemler	149
30.4. Spor Salonlarının Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması.	150
31. KAHVE / KIRAATHANELER İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	153
31.1. Kahve/Kıraathaneler ile İlgili Alınması Gereken Genel Önlemler.....	153
31.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	154
31.3. Personele Yönelik Önlemler	154
31.4. Kahve/Kıraathanelerin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması.....	155
32. KARAYOLU TAŞIMACILIĞI, DEMİRYOLU TAŞIMACILIĞI, DENİZYOLU YOLCU TAŞIMACILIĞI İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	157
32.1. Alınması Gereken Genel Önlemler.....	157
32.2. Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması ile İlgili Önlemler	158
32.3. Çalışanlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler.....	159
32.4. Yolculara Yönelik Alınması Gereken Önlemler	160
33. SİTE HAVUZLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	163
33.1. Çalışan Personele Yönelik Önlemler	163
33.2. Havuzlarda Çalışan Cankurtaranlara Yönelik Önlemler.....	164
33.3. Site Sakinlerine Yönelik Önlemler.....	165
33.4. Havuzlarda Genel Önlemler.....	166
33.5. Havuzların Temizliği ve Dezenfeksiyonu	166
34. PLAJ VE YÜZME ALANLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	169
34.1. Plajlar ve Yüzme Alanlarında Çalışan Personele Yönelik Önlemler.....	169
34.2. Plaj ve Yüzme Alanlarında Çalışan Cankurtaranlara Yönelik Önlemler ..	170
34.3. Plaj ve Yüzme Alanlarını Kullanan Kişilere Yönelik Önlemler.....	170
34.4. Plaj ve Yüzme Alanlarında Genel Önlemler.....	171
34.5. Plajlar ve Yüzme Alanlarında Ortam Düzenlemesi	171
34.6. Plajlar ve Yüzme Alanlarının Temizliği ve Dezenfeksiyonu	172
35. KÜTÜPHANELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	175
35.1. Kütüphanelerde Alınması Gereken Genel Önlemler.....	175
35.2. Kütüphane Kullanıcılarına Yönelik Önlemler	176

35.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler.....	177
35.4. Kütüphanelerde Yemekhane Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler	177
35.5. Kütüphanelerde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması.....	178
36. ÇAY BAHÇELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	181
36.1. Çay Bahçelerinde Alınması Gereken Genel Önlemler.....	181
36.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	182
36.3. Personele Yönelik Önlemler	183
36.4. Çay bahçelerinin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması	183
37. DERNEK LOKALLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	185
37.1. Dernek Lokallerinde Alınması Gereken Genel Önlemler	185
37.2. Dernek Üyeleri ve Misafirlerine Yönelik Önlemler	186
37.3. Personele Yönelik Önlemler	187
37.4. Dernek Lokallerinin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması.....	187
38. YÜRÜME ALANLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	189
39. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA BAĞLI KAMPLARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	191
39.1. Kamplarda Alınması Gereken Genel Önlemler	191
39.1.1. Seyahat sırasında alınması gereken önlemler	191
39.1.2. Kampların içinde alınması gereken önlemler	192
39.2. Kamp Alanlarında Çalışanlara Yönelik Önlemler.....	194
39.3. Kamp Kullanıcılarına Yönelik Önlemler	195
39.4. Kamplarda Yemekhanede Alınması Gereken Önlemler.....	195
39.5. Kamplarda Genel Temizlik Kuralları	196
40. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA BAĞLI GENÇLİK MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	199
40.1. Gençlik Merkezlerinde Alınması Gereken Genel Önlemler.....	199
40.2. Çalışanlara Yönelik Önlemler	201
40.3. Öğrencilere Yönelik Önlemler	202
40.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırması	202
41. MİLLET KIRAATHANELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	205
41.1. Millet Kiraathanelerinde Alınması Gereken Genel Önlemler	205

41.2. Kurslar ve Kurs/seminer Salonlarında Alınması Gereken Önlemler	206
41.3. Kafeterya Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler.....	206
41.4. Millet Kiraathanesi Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler	206
41.5. Çalışanlara Yönelik Önlemler	207
41.6. Millet Kiraathanelerinde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması.....	207
42. MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ, OLGUNLAŞMA ENSTİTÜLERİ VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	209
42.1. Kurslar Açılmadan Önce Alınması Gereken Önlemler	209
42.2. Kurslar Açıldıktan Sonra Alınması Gereken Önlemler.....	210
43. KREŞLERDE, GÜNDÜZ BAKİMEVLERİNDE VE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	213
43.1. Girişte Alınması Gereken Önlemler	213
43.2. Kurumlarda Alınması Gereken Genel Önlemler	214
43.2.1. Temizlik ve Dezenfeksiyon ile İlgili Önlemler	215
43.2.2. Oyuncakların temizliği.....	216
43.2.3. El hijyeninin sağlanması.....	216
43.2.4. Yiyecek hazırlama ve servisi.....	217
43.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler.....	217
43.4. Çocuklara Yönelik Önlemler	217
43.4.1. Bebek ve küçük çocukların bakımında alınacak önlemler	218
44. MÜZELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	221
44.1. Müzelerde Alınması Gereken Genel Önlemler	221
44.2. Müze Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler.....	222
44.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler	222
44.4. Müzelerde Yemekhane Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler	223
44.5. Müzelerde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması.....	223
45. ÖREN YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	225
45.1. Ören Yerlerinde Alınması Gereken Genel Önlemler	225
45.2. Ören Yerleri Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler.....	226
45.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler	226
45.4. Ören yerlerinde Yemekhane Bulunması Durumunda Alınması Gereken	

Önlemler	227
45.5. Ören yerlerinde Kapalı Alanların Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması	227
46. KAPLICALARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	229
46.1. Çalışan Personele Yönelik Önlemler.....	229
46.2. Kaplıcalarda Çalışan Sağlık Personeline Yönelik Önlemler	230
46.3. Kaplıcaları Kullanan Müşterilere Yönelik Önlemler	230
46.4. Kaplıcalarda Alınması Gereken Genel Önlemler.....	231
46.5. Kaplıcalarda Ortam Düzenlemesi	232
46.6. Kaplıcaların Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması.....	233
47. HAMAM, SAUNA, BUHAR ODALARI İLE KAPALI HAVUZ VE JAKUZİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	235
47.1. Çalışan Personele Yönelik Önlemler.....	235
47.2. Kapalı Havuzlarda Çalışan Cankurtaranlara Yönelik Önlemler.....	236
47.3. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzileri Kullanan Müşterilere Yönelik Önlemler.....	237
47.4. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerde Genel Önlemler	238
47.5. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerde Ortam Düzenlemesi	238
47.6. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerin Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması.....	239
48. GİYİM, SÜS EŞYASI PAZARLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	241
48.1. Giyim, Süs Eşyası Pazarlarında Alınacak Genel Önlemler	241
48.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	242
48.3. Esnafa Yönelik Önlemler.....	242
48.4. Lavabo ve Tuvaletler.....	243
49. DENİZ KENARLARINDA VE PLAJLARDA OLTA BALIKÇILIĞINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	245
50. OPTİSYENLİK MÜESSESELERİ İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	247
50.1. İş Yerinde Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	247
50.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	248
50.3. Çalışma Sürecine Yönelik Önlemler.....	249
50.4. İş yerlerinde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve	

Havalandırılması.....	250
51. GIDA SANAYİ VE ÜRETİM TESİSLERİ İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	253
51.1. İşletmelere Yönelik Önlemler.....	253
51.2. Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler	253
51.3. Üretim Alanlarında Alınması Gereken Önlemler	254
51.4. Paketleme Alanlarında Alınması Gereken Önlemler.....	254
51.5. Asansörlerde Alınması Gereken Önlemler.....	254
51.6. Yemekhanede Alınması Gereken Önlemler	254
51.7. Dinlenme Odaları, Soyunma Odalarında Alınması Gereken Önlemler	255
51.8. Yatakhanelerde Alınması Gereken Önlemler	255
51.9. Banyo ve duşlarda Alınması Gereken Önlemler.....	255
51.10. Mescidlerde Alınması Gereken Önlemler	256
51.11. Servis Araçlarında Alınması Gereken Önlemler	256
51.12. Çalışanlara Yönelik Önlemler.....	257
51.12.1. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler	258
51.13. İşletmelerin Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	259
51.14. Atık Yönetimi	260
52. GIDA DIŞI SANAYİ VE ÜRETİM TESİSLERİ İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	261
52.1. İşletmelere Yönelik Önlemler	261
52.2. Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler	261
52.3. Üretim Alanlarında Alınması Gereken Önlemler.....	261
52.4. Paketleme Alanlarında Alınması Gereken Önlemler	262
52.5. Asansörlerde Alınması Gereken Önlemler.....	262
52.6. Yemekhanede Alınması Gereken Önlemler.....	262
52.7. Dinlenme Odaları, Soyunma Odalarında Alınması Gereken Önlemler...	263
52.8. Yatakhanelerde Alınması Gereken Önlemler	263
52.9. Banyo ve duşlarda Alınması Gereken Önlemler.....	263
52.10. Mescidlerde Alınması Gereken Önlemler	264
52.11. Servis Araçlarında Alınması Gereken Önlemler	264
52.12. Çalışanlara Yönelik Önlemler	265
52.12.1. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler.....	266

52.13. İşletmelerin Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	267
52.14. Atık Yönetimi	268
53. AÇIK ALANLARDA YAPILACAK KONSERLERDE ALINMASI GEREKEN	
ÖNLEMLER.....	269
53.1. Açık Alanlarda Yapılacak Konserlerde Alınması Gereken Genel	
Önlemler	269
53.2. Açık Alanlarda Yapılacak Konserlerde Gişe, Bekleme Alanı ve Giriş-Çıkış	
Kapılarına Yönelik Önlemler	269
53.3. Konser Alanında Alınması Gereken Önlemler.....	270
53.4. Kulislere Alınması Gereken Önlemler	270
53.5. Açık Alanlarda Yapılacak Konserlerde Katılımcı/İzleyicilerde Alınması	
Gereken Önlemler	271
53.6. Açık Alanlarda Yapılacak Konserlerde Görevli Personel Alınması Gereken	
Önlemler	271
53.7. Açık Alanlarda Yapılacak Konserlerde Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu	
ve Havalandırma	272
53.8. Açık Alanlarda Yapılacak Konserlerde Lavabo ve Tuvaletlerde Alınması	
Gereken Önlemler	273
53.9. Konser Sonrası Alınması Gereken Önlemler.....	273
54. KURBAN BAYRAMI VE ÖNCESİNDE HAYVAN SATIŞ YERLERİNE YÖNELİK	
ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	275
54.1. Hayvan Satış Yerlerine Yönelik Genel Önlemler.....	275
54.2. Müşterilerin Uyması Gereken Önlemler.....	276
54.3. Satıcıların Uyması Gereken Önlemler.....	277
54.4. Satışa Sunulan Hayvanlar İçin Alınması Gereken Önlemler.....	277
54.5. Hayvan Kesim Yerleri/Kesimhanelerde Alınması Gereken Önlemler.....	277
54.6. Lavabo ve Tuvaletlerde Alınması Gereken Önlemler	278
55. ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN	
ÖNLEMLER	281
55.1. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Alınması Gereken Genel	
Önlemler	281
55.2. Servislerde Alınması Gereken Önlemler.....	281
55.3. Kurumda Alınması Gereken Genel Önlemler.....	282
55.4. Kurumda Çalışan Personele Yönelik Alınması Gereken Önlemler:.....	284

55.5. Engelli Öğrencilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler:	285
55.6. Kurumda Temizlik, Dezenfeksiyon, Havalandırma ile İlgili Alınması Gereken Önlemler	286
56. PARK/BAHÇE, REKREASYON VE MESİRE ALANLARININ KULLANIMINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	289
56.1. Park/Bahçe, Rekreasyon ve Mesire Alanlarında Alınması Gereken Genel Önlemler	289
56.2. Semt Park/Bahçelerinde ve Özel Sınırla Çevrilmemiş Park ve Mesire Alanlarında Alınması Gereken Önlemler.....	289
56.3. Sınırları çevrilmiş, giriş çıkışı kontrollü Park/Bahçe, Rekreasyon ve Mesire Alanlarının Giriş ve Çıkışlarında Alınması Gereken Önlemler	289
56.4. Park/Bahçe, Rekreasyon ve Mesire Alanlarında Ziyaretçilere Yönelik Önlemler	291
56.5. Park/Bahçe, Rekreasyon ve Mesire Alanlarında Görevli Personele Yönelik Önlemler	291
56.6. Park/Bahçe, Rekreasyon ve Mesire Alanlarında Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu	292
57. KURUM İÇİ DÜŞÜK KATILIMLI TOPLANTILARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	293
57.1. Genel Önlemler.....	293
57.2. Toplantı Salonu ve Katılımcılara Yönelik Alınması Gereken Önlemler	294
58. NİKAH VE DÜĞÜNLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	295
58.1. Genel Önlemler	295
58.2. Nikah ve Düğün Salonlarında Görevli Personele Yönelik Önlemler	297
58.3. Nikah Salonlarında Süreç Yönetimi ve Davetlilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler	298
58.4. Düğün Salonlarında Süreç Yönetimi ve Davetlilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler	299
58.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırması	300
59. COVID-19 KAPSAMINDA KLİMA/İKLİMLENDİRME SİSTEMLERİNDE ALINACAK ÖNLEMLER	303
59.1. Klima Sistemleri.....	303
59.2. Genel Önlemler	304
59.3. Hastane İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler.....	306
59.3.1. Negatif Basıncılı Hasta Odaları	306

59.3.2. Negatif Basıncılı Yoğun Bakım Odaları	306
59.3.3. Hasta Odaları Klima Tesisatında Alınacak Önlemler	307
59.3.4. Hastanelerin Genel Kullanıma Açık Alanlarında Klima Kullanımı	307
59.4. Hastane Dışındaki Ortamlarda İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler	308
59.4.1. AVM, Ofis, Tiyatro ve Sinema Solonu Klima Tesisatında Alınacak Önlemler.....	308
59.4.2. Restoran Klima Tesisatında Alınacak Önlemler	308
59.4.3. Otel Klima Tesisatında Alınacak Önlemler	309
59.4.3.1. Otel Odaları	309
59.4.3.2. Otel Genel Alanları Klima Tesisatı	309
59.4.4. Metrolarda Alınacak Önlemler	310
59.4.5. Toplu Taşıma Araçlarında Alınacak Önlemler	310
59.4.6. Cami ve İbadethanelerde Alınacak Önlemler.....	311
59.4.7. Toplu Kullanıma Açık Tuvaletlerde Alınacak Önlemler	311
59.4.8. Konutlarda Klima kullanımı	311
60. COVID-19 KAPSAMINDA KREDİ YURTLAR KURUMUNA BAĞLI YURTLARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	313
60.1. Kredi Yurtlar Kurumuna Bağlı Yurtlarda Alınması Gereken Genel Önlemler	313
60.2. Yurt İdari Ofislerinde Alınması Gereken Önlemler	314
60.3. Yatakhanelerde Alınması Gereken Önlemler.....	315
60.4. Yemekhanede Alınması Gereken Önlemler	315
60.5. Kantin ve Kafeteryalarda Alınması Gereken Önlemler	316
60.6. Okuma ve Çalışma Salonlarında Alınması Gereken Önlemler.....	317
60.7. Kapalı spor salonlarında Alınması Gereken Önlemler.....	317
60.8. Mescitlerde Alınması Gereken Önlemler	318
60.9. Berber ve Kuaförlerde Alınması Gereken Önlemler.....	319
60.10. Asansörlerde Alınması Gereken Önlemler.....	319
60.11. Öğrencilere Yönelik Önlemler.....	319
60.12. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler	320
60.13. Güvenlik Görevlilerine Yönelik Önlemler.....	320
60.14. Yurtlarda Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	321

61. COVID-19 KAPSAMINDA TEKNE, YATLAR GİBİ GEZİ TEKNELERİ (GEZİNTİ / TENEZZÜH), TURİSTİK AMAÇLI DENİZ ARAÇLARI VE TURİSTİK AMAÇLI OLTA BALIKÇILIĞINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	325
61.1. Deniz Turizmüne Hizmet Eden Tesislerde Alınması Gereken Önlemler...	325
61.2. Tesislerde ve Deniz Araçlarında Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması.....	326
61.3. Tesislerde ve Deniz Araçlarında Personele Yönelik Önlemler.....	327
61.4. Turistik Amaçlı Tekne, Yatlar Gibi Küçük Gezi Teknelerinde Alınması Gereken Genel Önlemler.....	328
61.5. Turistik Amaçlı Oltu Balıkçılığında Alınması Gereken Önlemler.....	330
62. COVID-19 KAPSAMINDA SERGİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	331
62.1. Sergilerde Alınması Gereken Genel Önlemler.....	331
62.2. Sergi Ziyaretçilerine Yönelik Alınması Gereken Önlemler	332
62.3. Çalışanlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler	332
62.4. Sergilerde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması.....	333
63. COVID-19 KAPSAMINDA SİNEMA, TİYATRO VE DİĞER KÜLTÜREL ETKİNLİKLERLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	335
63.1. Genel Önlemler	335
63.2. Personeli Korumaya Yönelik Alınması Gereken Önlemler	338
63.3. Kulis Olması Durumunda Alınması Gereken Önlemler	338
63.4. İzleyicilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler	339
63.5. Ortamların Düzenlenmesi, Temizlenmesi ve Havalandırılmasına Yönelik Önlemler	340
64. COVID-19 KAPSAMINDA İLK YARDIM EĞİTİMLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	341
64.1. Eğitim Merkezlerinde Alınması Gereken Genel Önlemler	341
64.2. Eğitimler Sırasında Alınması Gereken Önlemler.....	342
64.3. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırması	344
65. COVID-19 KAPSAMINDA ÖLÇME/DEĞERLENDİRME AMAÇLI YAPILAN SÖZLÜ SINAVLARDA/MÜLAKATLARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	347
65.1. Sözlü sınavdan/mülakattan önce alınması gereken önlemler.....	347
65.2. Sözlü sınav/mülakat sırasında alınacak önlemler.....	347
65.3. Sözlü sınav/mülakat sonrasında alınacak önlemler:	349

66. COVID-19 KAPSAMINDA KURUM VE KURULUŞLAR TARAFINDAN ÖLÇME/ DEĞERLENDİRME AMAÇLI YAPILAN YAZILI SINAVLARDA (ULUSAL SINAVLAR HARIÇ) ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	351
66.1. Sınavdan önce alınması gereken önlemler	351
66.2. Sınav sırasında alınması gereken önlemler.....	351
66.3. Sınav sonrasında alınması gereken önlemler.....	352
66.4. Sınav görevlileri tarafından sınav salonlarında alınması gereken önlemler	353
66.5. Sınava girecek adaylara yönelik alınması gereken önlemler	354
66.6. Sınavlarda Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	354
67. COVID-19 KAPSAMINDA PLAZALAR İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	357
67.1. Plazalarda Alınması Gereken Genel Önlemler.....	357
67.2. Resepsiyon/Bekleme Alanında Alınması Gereken Önlemler	358
67.3. Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler	358
67.4. Asansörler İle İlgili Alınması Gereken Önlemler	358
67.5. Mal Kabul Alanlarına Yönelik Önlemler.....	359
67.6. Müşteriler/ Ziyaretçilere Yönelik Önlemler.....	359
67.7. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	360
67.8. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler	361
67.9. Plazalarda Ortam Temizliği ve Dezenfeksiyonu	362
67.10. Plazalarda Ortam Havalandırmasına Yönelik Önlemler.....	362
68. COVID-19 KAPSAMINDA MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	363
68.1. Mevsimlik Tarım işçilerinin Seyahatleri Sırasında Alınması Gereken Önlemler	363
68.2. Mevsimlik Tarım işçilerine Yönelik Varış İl/İlçesinde Alınması Gereken Önlemler	364
68.3. Mevsimlik Tarım İşçilerine Yönelik Alınması Gereken Genel Önlemler.	364
68.4. Mevsimlik Tarım İşçilerinde COVID-19 Vakası Tespit Edilmesi Durumda Yapılması Gereken İşlemler	365
69. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERLERİNE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN GENEL ÖNLEMLER.....	367
70. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERLERİNDE MÜŞTERİLERE YÖNELİK ALINMASI	

GEREKEN GENEL ÖNLEMLER.....	369
71. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERLERİNDE PERSONELE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN GENEL ÖNLEMLER.....	371
72. COVID-19 KAPSAMINDA HAVALİMANLARINDAKİ GÜVENLİK KONTROL VE PASAPORT MEMURLARINA YÖNELİK ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	373
73. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERLERİNDE ÇALIŞAN GÜVENLİK GÖREVLİLERİNE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN GENEL ÖNLEMLER.....	375
74. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERİ VE KURUM/KURULUŞLARIN YEMEKHANE VE DİNLENME ALANLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	377
74.1. Genel Önlemler.....	377
74.2. Ortam Havalandırması, Temizliği ve Dezenfeksiyonu.....	378
75. COVID-19 KAPSAMINDA HALKA AÇIK ALANLARIN TEMİZLİK VE DEZENFEKSİYONU	379
75.1. Tanımlar	379
75.2. Yer ve Yüzeylerin Temizlik ve Dezenfeksiyonu.....	379
75.3. Temizlik Personelinde Kişisel Koruyucu Ekipman (KKE) Kullanımı ve El Hijyeni.....	381
75.4. Havalandırma ve Klima Kullanımı	381
75.5. Elektronik Aletler	382
75.6. Tuvalet-Lavabolar	382
75.7. Tekstil Malzeme ve Yüzeyler	382
75.8. Hastane dışı tesislerde (Okul, otel, gündüz bakım evi, işyeri vb.) bulunan bir kişinin COVID-19 tanısı alması halinde ortam dezenfeksiyonu	383
76. COVID-19 KAPSAMINDA İNTERNET KAFELER İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	385
76.1. İnternet Kafelerde Alınması Gereken Genel Önlemler.....	385
76.2. İnternet Kafelerde Personele Yönelik Alınması Gereken Önlemler	386
76.3. İnternet Kafelerde Müşterilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler	386
76.4. İnternet Kafelerin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması	387
77. COVID-19 KAPSAMINDA YURT DIŞI KARGO UÇUŞLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	389
77.1. Yurt Dışı Kargo Taşımacılığı Yapan Havayolu Şirketlerinin Alınması Gereken Önlemler	389

77.1.1. Konaklamasız uçuşlarda	389
77.1.2. Konaklamalı uçuşlarda.....	390
77.2. Kargo Uçuşlarında Görev Alan Personelin Uyması Gereken Kurallar	390
77.3. Kargo Uçuşlarında Görev Alan Personelin Yurda Döndükten Sonra Uyması Gereken Kurallar.....	391
78. COVID-19 KAPSAMINDA OKULLARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	393
78.1. Okullarda Alınması Gereken Genel Önlemler	393
78.2. Okullarda Öğrenciler, Öğretmenler ve Diğer Çalışanlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler	396
78.3. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler	397
78.4. Eğitim Alanları ve Sürecinde Alınması Gereken Önlemler	397
78.5. Asansörlerde Alınması Gereken Önlemler.....	398
78.6. Okul Spor Salonlarında Alınması Gereken Önlemler.....	399
78.7. Okul Kütüphanesinde Alınması Gereken Önlemler.....	399
78.8. Okul Kantininde Alınması Gereken Önlemler	399
78.9. Okul Mağazasında Alınması Gereken Önlemler.....	399
78.10. Çalışanların Ofislerinde Alınması Gereken Önlemler.....	399
78.11. Yemekhanede Alınması Gereken Önlemler.....	400
78.12. Servislerde Alınması Gereken Önlemler	400
78.13. Yatakhanelerde Alınması Gereken Önlemler.....	401
78.14. Okul Mescitlerinde Alınması Gereken Önlemler.....	402
78.15. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırması.....	402
79. COVID-19 KAPSAMINDA OKUL PANSİYONLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	405
79.1. Genel Önlemler	405
79.2. Giriş Çıkışlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler.....	406
79.3. Yemek Hizmetlerine Yönelik Alınması Gereken Önlemler	406
79.4. Barınma ve Etüt Hizmetlerine Yönelik Alınması Gereken Önlemler	407
79.5. Personele Yönelik Alınması Gereken Önlemler	408
79.6. Mescitlerde Alınması Gereken Önlemler	409
79.7. Pansiyonlarda Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması...	409
79.8. Olası Vaka Durumunda Alınmasında Gereken Önlemler.....	410

80. COVID-19 KAPSAMINDA YATILI KURAN KURSLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	413
80.1. Yatılı Kuran Kurslarında Alınması Gereken Genel Önlemler.....	413
80.2. Eğitim Alanlarında Alınması Gereken Önlemler.....	414
80.3. Yemekhanelerde Alınması Gereken Önlemler.....	415
80.4. Mescitlerde Alınması Gereken Önlemler.....	415
80.5. Kuran Kurslarındaki Öğrenciler, Eğitimciler ve Diğer Personele Yönelik Alınması Gereken Önlemler	416
80.6. Yatakhanelerde Alınması Gereken Önlemler.....	416
80.7. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırması.....	417
81. COVID-19 KAPSAMINDA TUR REHBERLERİ VE TUR KATILIMCILARINA YÖNELİK ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	419
81.1. Seyahatten önce COVID-19'a Yönelik Alınması Gereken Önlemler	419
81.2. Seyahat Araçlarında Alınması Gereken Önlemler:.....	420
81.3. Seyahat Döneminde Alınması Gereken Önlemler:.....	420
81.4. Tur Katılımcıları İçin Alınması Gereken Önlemler.....	421
81.5. Yolculuk Sırasında COVID-19 Belirtileri Gelişen Tur Katılımcılarına Yönelik Alınması Gereken Önlemler	422
82. COVID-19 KAPSAMINDA LUNAPARK VE TEMATİK PARKLARLA İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER	423
82.1. Lunapark ve Tematik Parklarda Alınması Gereken Genel Önlemler	423
82.2. Lunapark ve Tematik Park Ziyaretçilerine Yönelik Alınması Gereken Önlemler	426
82.3. Çalışanlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler	426
82.4. Lunapark ve Tematik Parklarda Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu	426
83. COVID-19 KAPSAMINDA GÜZELLİK MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	429
83.1. COVID-19 Kapsamında Alınması Gereken Genel Önlemler	429
83.2. Merkezlere Yönelik Alınması Gereken Önlemler	429
83.3. Müşterilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler	430
83.4. Çalışanlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler	431
83.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma	432

84. COVID-19 KAPSAMINDA AÇIK OTO PAZARLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	435
84.1. Genel Önlemler.....	435
84.2. Açık Oto pazarına Giriş-Çıkışta Alınması Gereken Önlemler.....	435
84.3. Alışveriş Sırasında Satıcı ve Müşterilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler	436
84.4. Açık Oto Pazarlarında Bulunan Lavabo ve Tuvaletlerde Alınması Gereken Önlemler	437
85. COVID-19 KAPSAMINDA HALI SAHA TESİSLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	439
85.1. Halı Saha Tesislerinde Alınması Gereken Genel Önlemler	439
85.2. Müşterilere Yönelik Önlemler	441
85.3. Personele Yönelik Önlemler	441
85.4. Halı Sahaların Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması	442
86. COVID-19 KAPSAMINDA BİLARDO SALONLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER.....	445
86.1. Genel Önlemler.....	445
86.2. Soyunma Odası, Dinlenme Salonları, Tuvalet ve Lavabolar	446
86.3. Müşterilere Yönelik Önlemler.....	446
86.4. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler.....	447
86.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma.....	447

1. AVM VE AVM İÇİNDEKİ İŞ YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

AVM'de ve AVM'deki iş yerlerinde görünür yerlere COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. AVM ve iş yerlerinin girişinde, ayrıca AVM içerisinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır. AVM girişlerinde bulunan hava perdeleri çalışıyorsa kapatılmalıdır. COVID-19 için AVM'lerin hiçbir yerinde dezenfektan püskürtme işlemi (dezenfektan tüneli vb uygulamalar) yapılmamalıdır. Dünyadaki sağlık otoriteleri (Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi, Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi) tarafından önerilmeyen bu işlem toksik etkileri nedeniyle insan sağlığına zararlı olabilir.

1.1. AVM'deki İş Yerlerine Yönelik Önlemler

- » İş yeri çalışanları maske takmalıdır.
- » İş yeri girişinde ve kasalarda (ödeme noktalarında) el antiseptiği bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli, üzerine ekleme yapılmamalı ve boşalanı yenisi ile değiştirilmelidir.
- » İş yeri içerisinde kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » Müşterilerin iş yerine tek başlarına girmeleri sağlanmalıdır.
- » İş yerine 8 metrekareye 1 kişi düşecek şekilde müşteri alınmalıdır (Ör. 32 metrekarelik bir dükkânda 2 çalışan varsa 2 de müşteri alınabilir).
- » İş yeri dışında da sosyal mesafenin korunmasını sağlamak üzere kalabalık oluşmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır. Gereken yerlerde zemine aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleri yerleştirilmelidir.
- » AVM içerisindeki iş yerleri kendi sektörleri ile ilgili yayınlanan/yayınlanacak kurallara ayrıca uymalıdır.
- » Deneme kabinleri mümkün olduğu kadar kullanılmamalı, içeride kalma süresi sınırlandırılmalı (10 dakikayı geçmemeli), kabin içinde maskeler çıkarılmamalı ve her müşteriden sonra kabin havalandırılarak sık kullanılan yüzeyler uygun şekilde temizlenmelidir. Kabinler kullanılmadığı zamanlarda kapı/perdeler açık bırakılmalı ve havalandırmanın sürdürülmesi

- sağlanmalıdır. İki deneme kabini olan iş yerlerinde deneme kabinleri birer atlayarak ve dönüşümlü kullanılmalıdır (ör. ilk seferde 1,3,5, ikinci seferde 2,4,6 gibi).
- » Denenen ürünlere Ultraviyole ışınları **uygulanmamalıdır**. Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi, Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi tarafından önerilmeyen bu işlem insan sağlığına zararlı olabilir.
 - » Aynı ürünlerin farklı kişilere temas ettiği deneme amaçlı ürünler (deneme amaçlı kullanılan allıklar gibi) kullanılmamalıdır. Deneme parfümleri sadece çalışanlar vasıtası ile kullanılmalı, müşterilerle temas etmemelidir.
 - » Kasa önünde sıra beklerken durulması gereken yerlere, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleri yerleştirilmelidir.
 - » Mümkün olduğunca nakit ödemeden kaçınılmalı, kartla temassız ödeme tercih edilmelidir.
 - » Dinlenme alanlarında sosyal mesafe kurallarına göre işaretleme yapılır. Mescitler COVID-19 Kapsamında Camilerde Uygulanacak Tedbirler'e göre, Oto Kuaförü ve Oto Yıkamalar, kendi sektörleri ile ilgili yayınlanan tedbirlere göre çalışmalıdır.
 - » AVM içinde yeme-içme hizmeti sunan iş yerleri COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde alınması gereken önlemlere göre faaliyetini sürdürebilir.
 - » Valeler eldiven kullanmamalıdır. Her araç teslim alma ve teslim etme hizmetinden önce ve sonra ellerini uygun antiseptik ile temizlemelidir. Valeler araçlara maskesiz binmemelidir.

1.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » AVM içerisinde COVID-19 kapsamında alınan kurallara uyulmalıdır.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) dikkat edilmelidir.
- » Tıbbi/bez maske kullanılmalıdır.
- » AVM içerisinde bulunan berber veya güzellik salonlarını kullanacak kişiler, "Berber, Kuaför ve Güzellik Salonlarında Alınması Gereken Önlemler" kapsamındaki kurallara uymalıdır.
- » İş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır. Dokunulduğunda eller su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabuna ulaşamıyorsa

el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Sık dokunulması mümkün olan yüzeylerin farkında olunmalı, buralara dokunmak gerekirse, sonrasında eller su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabuna ulaşamıyorsa el antiseptiği kullanılmalıdır.

1.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » COVID-19 belirtileri gösteren (ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan), COVID-19 tanısı alan ya da COVID-19 teması olan personel en az 14 gün çalıştırılmamalıdır.
- » Çalışan personel içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olanlara tıbbi maske takılarak izole edilmeli, ilgili sağlık birimine yönlendirilmelidir.
- » Personel vardiyalı çalıştırılarak çalışma ortamında aynı anda az sayıda personelin bulunması sağlanmalıdır.
- » Çalışan personelin tümünün kuralına uygun tıbbi maske takması, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmesi sağlanmalıdır. Yeni maske takılırken eller el antiseptiği ile temizlenmelidir.
- » Personelin dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafenin korunması ve maske takılmasının sürdürülmesi sağlanmalıdır. AVM ve iş yerlerinde görev yapan personelin yemekleri kumanya şeklinde verilmeli, AVM yönetimi bunu organize etmelidir.
- » Yemekler toplu halde yenmemelidir. Yemek yerken ya da çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için kişiler arası en az 1 metre sosyal mesafenin korunması sağlanmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmeleri sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

1.4. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler

AVM güvenlik görevlileri, COVID-19 açısından düşük ve orta riskli alanlarda çalışmaktadır.

1.4.1. Bir metreden uzak temas (Düşük riskli çalışma alanı)

Güvenlik görevlilerinin yüz yüze temas olasılığını azaltmak için camlı kabinlerde bulunmaları önerilir. Böyle bir imkan yoksa, kuruma giriş yapanlarla güvenlik

görevlileri arasında en az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde düzenleme yapılmalıdır. 1 metreden uzak durulacaksa sadece tıbbi maske yeterlidir.

1.4.2. Bir metreden yakın temas (Orta riskli çalışma alanı)

Üst araması yapılacaksa 1 metreden yakın temas olasılığı vardır. Aşağıdaki kişisel koruyucu ekipmanları kullanması sağlanmalıdır.

Tıbbi maske ve gözlük/yüz koruyucu kullanılmalıdır. Bu ekipmanlar kişiye özeldir. Vücut salgılarıyla gözle görülür bir kirlenme olasılığı yoksa eldiven kullanılmamalıdır. El hijyeni sağlanmalıdır.

- » Kişisel koruyucu ekipmanın uygun kullanımı konusunda eğitim verilmelidir. Önce maske sonra gözlük/yüz koruyucu takılır, çıkarılırken önce gözlük/yüz koruyucu ve en son maske çıkarılır.
- » Yukarıda kullanılması gerektiği belirtilen ekipmanlar, görevlinin aktif olarak görevini yaptığı süre boyunca kesintisiz olarak kullanılmalıdır. Maskeler nemlendikçe ve kirlendikçe yenileri ile değiştirilmelidir.
- » Kişisel koruyucu ekipmanların giyilmesi ve çıkartılması sonrasında her seferinde uygun el hijyeni sağlanmalıdır. Eller en az 20 saniye su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılması sağlanmalıdır. Değiştirilmeyen eldivenler mikrobik kirlenmeye yol açacağından çevreye dokunmamaya ve el hijyenine özen gösterilmelidir.
- » Görevlinin dinlenmek üzere yerinden ayrılması halinde (çay, yemek vb.) kullanılan maske ve eldiven çıkartılmalı ve uygun şekilde çift poşetlenerek atılmalıdır. Gözlük/yüz koruyucu bir sonraki kullanıma hazırlık için %70'lik alkolle temizlenmelidir.
- » Görev yerine dönülürken yeni maske ve eldiven kullanılmalıdır.

1.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yeri temizliği günlük olarak yapılmalı ve havalandırılmalıdır. Sık kullanılan alanlar daha sık temizlenmeli ve havalandırılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) sodyum hipoklorit içeren çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Tuvalet

temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları düzenli olarak temizlenmeli ve %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen sonrasında %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atması, yıkanabilir bez maske kullandıysa yenisiyle değiştirmesi ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkaması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.

1.6. AVM Giriş – Çıkış Kapıları ve Genel Alanlara Yönelik Önlemler

- » Giriş ve çıkışlar kişilerin birbirleriyle temasını engelleyecek şekilde düzenlenmelidir.
- » Giriş ve çıkışlar için zeminde tek yönlü gidiş-geliş işaretleri konulmalıdır.
- » AVM'de olabildiğince fazla sayıda giriş kapısı açılmalıdır.
- » AVM'deki kişi sayısı her 10 metrekareye bir kişi olacak şekilde sınırlandırılmalıdır.
- » AVM'den çıkış yapan kişi sayısı kadar kişinin giriş yapmasına izin verilmelidir.
- » AVM'ye girişte tıbbi/bez maske takılmalı ve maskesi olmayanlar içeri alınmamalıdır.
- » Girişte ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalı, sağlık kuruluşuna gitmesi istenmelidir.
- » AVM giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Müşteriler anonslar ya da videolarla COVID-19 kapsamında AVM' de uyulması gereken kurallar konusunda bilgilendirilmelidir. Bu anonslarda AVM ziyaretinin 3 saatten uzun olmaması ve grup halinde dolaşılması önerilerine de yer verilmelidir.

- » COVID-19 bulaşma riskini artıracığından aşağıdakiler yapılmamalıdır:
 - » Konser ve gösteri gibi toplu etkinlikler
 - » Promosyon uygulamaları
 - » Broşür dağıtımı
 - » Çocuk ya da diğer yaş gruplarına yönelik oyun alanları ve sinemaların kullanımı
 - » Tekertecli sandalye kullanımı
 - » Sigara içme alanı kullanımı
 - » Mama sandalyesi kullanımı
 - » Bebek arabası kiralanması vb. durumlar.
- » Asansörlerin kullanımı sınırlandırılmalı, kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir. Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Yürüyen merdivenlerin bantları ve diğer ortak alanların kapı kolları, tirabzanlar, asansör düğmeleri gibi sık dokunulan yüzeylerin günde en az üç kez temizlik ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır.
- » Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Tuvalet alanlarına giriş kapılarının elle tutularak açılması engellenmeli, kapı yerine mümkünse mühendislik uygulamalarıyla mahremiyet sağlayacak geçiş sağlanmalıdır.

1.7. AVM'lerde Ortam Havalandırmasına Yönelik Önlemler

- » AVM'lerin etkin şekilde ve dış ortamdan havalandırması sağlanmalıdır. Havalandırma sisteminin filtrelerinin kontrolleri ve değişimleri düzenli yapılmalıdır. Filtre değişimi aerosol oluşturacak işlem kabul edildiğinden bu işlem sırasında personel N95/FFP2 maske takmalı, eldiven ve yüz siperliği kullanmalı, çıkarılan filtre çift poşetlenerek atılmalıdır. Klima santrallerinin

normal temizlik periyotları kısaltılmalıdır.

- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Havalandırma gece bina kullanımında değilken dahi sürdürülmeli, daha az hava miktarı ile de olsa gece boyu havalandırma sistemi çalışmaya devam ettirilmelidir.
- » Kirli hava çıkışının yapıldığı yerlerden insan geçişi engellenmelidir.
- » AVM'de teknik olarak gerekli olan asgari hava sirkülasyonu sağlanmalıdır.

1.8. Mal Kabul Alanlarına Yönelik Önlemler

Genel olarak COVID-19 virüslerinin cansız yüzeylerde bulunabileceği gösterilmiş olmakla birlikte hastalık oluşturacak miktarda bulunmaması nedeniyle paket veya kargo ile bulaş beklenmemektedir. Dünya Sağlık Örgütü ve Avrupa Hastalık Korunma ve Kontrol Merkezi gibi sağlık kuruluşlarının da bu konuda kısıtlaması yoktur. Esas bulaş yolu virüsü taşıyan kişi ile yakın temastır, bununla birlikte hasta kişinin solunum parçacıkları ile kirlenmiş yüzeylere dokunma ve sonrasında yüze dokunma ile bulaş ihtimali olduğundan el hijyenine dikkat edilmelidir.

- » Mal Kabul Bölümünde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Malkabulü yapılan yerlerde görevli personel dışındaki kişiler bulunmamalıdır.
- » Bu alanlarda çalışan personel sayısı mümkünse azaltılmalıdır. Personelin sosyal mesafe kuralına (en az 1 metre) uymaları sağlanmalıdır.
- » Görevli personel maske takmalıdır.
- » Mal Kabul Bölümünde kargo malzemeleri ve insanlar üzerine dezenfektan **püskürtülmemelidir**. Dünyadaki sağlık otoriteleri (Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi ve Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi) tarafından önerilmeyen bu işlem toksik etkileri nedeniyle insan sağlığına zararlı olabilir.

2. BERBER, KUAFÖR VE GÜZELLİK SALONLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

2.1. Genel Önlemler

Berber, kuaför ve güzellik salonlarında, iş yeri alanlarının küçük olması ve çalışma koşulları nedeniyle müşterilerle yakın temas (1 metreden yakın, 15 dakikadan uzun) söz konusu olabilir. Bu nedenle hem iş yeri çalışanı hem de müşteri, COVID-19 salgını süresince geçerli olmak üzere korunma önlemleri olarak aşağıdaki kurallara uyulmalıdır. Her iş yerinin görünür bir yerine önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yerinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

2.2. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » İş yerinde kalabalık oluşmasını engellemek için, müşteriler randevu ile kabul edilmelidir. Müşterilerin randevu saatinde gelmeleri istenmelidir.
- » Randevu sırasında ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı bulguları açısından sorgulanmalıdır. Bu belirtilerden birini tarif eden, COVID-19 tanısı alan ya da temaslı olanlara randevu verilmemelidir.
- » İş yeri girişinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtiler gösteren, COVID-19 tanısı alan ve temaslı olanların içeriye alınmayacağını belirten bilgilendirme yazısı asılmalıdır.
- » Müşteri tokalaşmadan veya herhangi bir şekilde temas etmeden karşılanmalıdır.
- » İş yerine maskesiz kimse alınmamalıdır. İçeride de maske kullanmaya devam edilmelidir. Kapı girişinde maskesi olmayanlar için mümkünse maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteriye olabildiğince az sayıda personel ile hizmet verilmeli ve bunlar kayıt altına alınmalıdır. Bu uygulama, müşterinin ya da personelin COVID-19 çıkması durumunda temaslı taramasını kolaylaştıracaktır.
- » İş yerinin dışında da sosyal mesafe korunmalı, kalabalık olmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır.
- » İş yerinde hizmet verilecek koltuk/ birim sayısı, kişiler arası sosyal mesafeyi koruyacak şekilde (örneğin koltuk sayıları azaltılmalı, birer koltuk atlanarak müşteri oturtulmalı) düzenlenmelidir.
- » İş yerindeki koltuk/birim sayısı kadar içeriye müşteri kabul edilmelidir.
- » Müşteriler işlem esnasına kadar maske kullanmalı, ancak yapılacak işlemin özelliğine göre kısa süreli maskeyi çıkarabilir.

- » İş yerinde müşteri ve çalışan dışında kimse bulunmamalı, misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri içinde su ve sabuna erişim kolay olmalı ve burada tek kullanımlık kâğıt havlular bulundurulmalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere el antiseptiği bulundurulmalı ve sürekliliği sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, iş yerine girmesini takiben ellerini yıkaması ya da el antiseptiği kullanması konusunda uyarılmalıdır.
- » Damlacık yoluyla bulaşmayı artırdığı için iş yerinde müşteriler ve çalışanlar mümkünse konuşmamalı, yüksek sesle konuşmaktan kaçınılmalıdır.
- » İş yerinde satışa sunulan şampuan, kozmetik gibi ürünleri mümkün olduğunca cam veya tezgâhların arkasında korumaya alınmalıdır, ortalıkta bırakılmamalıdır.
- » Müşterilere hizmet verilirken mümkünse su hariç içecek servisi yapılmamalıdır.
- » İçeride ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.
- » Her müşteri için tek kullanımlık malzeme kullanılmalı, tek kullanımlık malzeme sağlanamadığı durumlarda her kullanım sonrasında tekstil malzemeleri en az 60 °C'da yıkanmalıdır. Kullanılan aletlerin üzerinde kan veya sekresyon yoksa, %70'lik alkol ile silinmelidir. Kullanılan aletlerin üzerinde kan veya sekresyon varsa, ön temizlik yapıldıktan ve kuruduktan sonra %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Manikür, pedikür, epilasyon gibi işlemlerde kullanılan aletlerin kişiye özel olması sağlanmalıdır. Kişiye özel alet kullanımı sağlanamadığı durumlarda, her müşteriden sonra kullanılan aletlerin temizlik ve sterilizasyonu sağlanmalıdır. Yapılan işlem eldiven kullanmayı gerektiriyorsa tek kullanımlık eldiven kullanılmalıdır. Eldivenli ellerle çevreye dokunulmamalıdır.
- » Fön makinesi mümkün olduğunca kullanılmamalıdır. Fön makinesi gibi yüksek hava akımı yaratan cihazları kullanırken, düşük hızda, yandaki müşteriyi etkilemeyecek yönde ya da diğer müşterilerden farklı bir alanda kullanılmasına özen gösterilmelidir.
- » Saç kesimi esnasında yüze ve baş bölgesinde kalan kesilmiş saçların ve kullanılan araç ve gereçlerin geçici süreliğine temizlenmesi için kullanılan ense fırçasının kullanımı salgın süresince durdurulmalıdır.
- » Kasa önünde sıra beklerken, durulması gereken yerler zeminde sosyal mesafeyi sağlayacak şekilde işaretlenmelidir.

- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere, nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

2.3. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » İş yerinde belirlenen kurallara uyulmalıdır.
- » Diğer müşterilerle aradaki en az 1 m sosyal mesafeye dikkat edilmelidir.
- » Randevu ile gidilmeli ve randevu saatine uyulmalıdır.
- » İş yerinde ağız ve burnu kapatacak şekilde maske takılmalı, maske nemlendikçe, kirlendikçe değiştirilmeli, el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yerine girdikten sonra eller yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yeri içinde gerekli olmadıkça yüzeylere dokunulmamalı, dokunulması durumunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Yiyecek ve içecek (su hariç) talebinde bulunulmamalıdır.

2.4. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtiler gösteren, COVID-19 tanısı alan ve temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtiler gösteren personel tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberi doğrultusunda hareket edilmelidir.
- » Çalışan personelin tümünün kuralına uygun tıbbi maske takması sağlanmalıdır.
- » Maske ıslandıkça ya da kirlendikçe değiştirilmelidir.
- » Müşteri ile 1 metreden yakın temas olasılığı olan personelin yüz koruyucu kullanması sağlanmalıdır. Yüz koruyucu her müşteri sonrasında %70'lik alkol ile silinerek tekrar kullanılabilir.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmelerini sağlanmalıdır. Bunun için, eller sık sık en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personelin dinlenme alanlarında sosyal mesafenin korunması ve maske takılmasının sürdürülmesi sağlanmalıdır.

2.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Temizlik günlük olarak yapılmalıdır.

- » Merkezin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, koltuk kolçakları, kuaför ve berber malzemeleri, saç yıkama lavaboları vb.) temizliğine dikkat edilmelidir. Her müşteri sonrasında bu yüzeyler temizlenmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silerek dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Yer ve yüzey dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Ödeme terminali sık sık %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvaletlere el yıkama afişleri asılmalıdır
- » Tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Tuvalet ve lavabolarında sıvı el sabunu, kâğıt havlu bulundurulmalı ve bu bölümlerin temizliğinin periyodik olarak yapılması sağlanmalıdır. Tuvaletlerde kullanılan bataryalar, sabunluklar ve kâğıt havluluklar mümkünse fotoselli olmalıdır. Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Salon ve odalar pencereler açılarak düzenli bir şekilde sık sık havalandırılmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

3. AYAKKABI VE ÇANTA SATIŞI YAPAN ESNAFLARIN ALMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Çanta ve ayakkabı satan işletmeler, toplum tarafından sıklıkla kullanılan, ürün temasının olduğu buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması veya kalabalık ortamları nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Bu nedenle müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

3.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (ödeme alanları vb.) mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalıdır.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » İş yerine giren her müşterinin ellerini dezenfekte etmesi sağlanmalıdır.
- » Ürün deneme süresi mümkün olduğunca kısa tutulmalıdır.
- » Denenen ürünlere Ultraviyole ışınları **uygulanmamalıdır**. Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi, Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi tarafından önerilmeyen bu işlem insan sağlığına zararlı olabilir.
- » Ayakkabı denemede kullanılan kolaylaştırıcı aparat (ayakkabı çekeceği)

her müşteriden sonra %70'lik alkol veya 1/100 çamaşır suyu içeren bezle silinerek dezenfekte edilmelidir.

- » Personeli korumak için tezgâhlar ve müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

3.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini temizlemelidir.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanmaları sağlanmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

3.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel olduğunda çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve çıkarıldıktan sonra el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini

sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Personel müşterilerle aynı ürünlere dokunacağı için, her müşteriden sonra ellerini temizlemelidir.
- » Müşteri ile ayakkabı, çanta denemesine yardım etme gibi 1 metreden daha yakın durumlarda çalışma öncesinde tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

3.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100

doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

4. BAKKALLARIN ALMASI GEREKEN ÖNLEMLER

İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı, sosyal mesafe ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İş yeri girişinde, içinde ve ödeme noktası yakınında uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

4.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (ödeme alanları vb.) mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalı, iş yerine misafir alınmamalıdır.
- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelliyici koyulmalıdır. Renkli kordon ya da şerit veya plastik duba gibi bir blokaj materyali bu amaç ile kullanılabilir.
- » Açık ürünlerin paketlenerek satılması, müşterilerin bu ürünlere dokunmasının engellenmesi, mümkünse raflardaki ürünlerin çalışan personel tarafından müşteriye verilmesi sağlanmalıdır.
- » Kasa önünde müşteri bekleme yerleri arasında (en az 1 metre) olacak şekilde yer işaretlemesi yapılmalıdır.
- » Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve müşteri alanı arasında geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.

4.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » İş yeri girişindeki asılı afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalı ve içeride maske çıkartılmamalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına

uygun olarak basit bez maske takılması yeterlidir.

- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Mecbur kalınmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır.
- » Sık dokunulan yüzeylere dokunulması durumunda, el antiseptiği kullanılmalıdır.

4.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteri ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmeleri sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği / en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Personelin dinlenme alanlarında 1 metrelik sosyal mesafe korunmalı ve maske takılmasının sürdürülmesi sağlanmalıdır.
- » Yemek, su/çay/kahve molalarında maske çıkarılacağı için, kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

4.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yeri temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmelidir.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.
- » İş yerinde sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğinin su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir.

Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » İş yerlerinde pencereler ve kapılar açılarak doğal havalandırma sık yapılmalıdır.
- » Varsa iş yeri lavabosu ve tuvaleti sık aralıklarla temizlenmelidir. İş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır.
- » İş yerindeki dinlenme alanları ile tuvaletinin pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.

5. BÜFE, KANTİN VE BAYİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı, sosyal mesafe ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İş yeri girişinde, içinde ve ödeme noktası yakınında uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

5.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye çalışan/müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış alanlar) bekleme mesafeleri yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Renkli kordon ya da şerit veya plastik duba gibi bir blokaj materyali bu amaç ile kullanılabilir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Bu iş yerlerindeki yeme içme alanlarının kullanımı restoran, lokanta ve kafelerle birlikte açılmalıdır. Bu alanlarda "Restoran, lokanta ve kafeler" için yayınlanacak kurallar uygulanmalıdır.
- » Bahis bayilerinde bahis doldurma işlemi dış mekanda yapılmalı, ortak kullanım amacı ile kalem, broşür vb. materyal bulundurulmamalıdır.
- » Açık ürünlerin paketlenerek satılması, müşterilerin bu ürünlere dokunmasının engellenmesi, mümkünse raflardaki ürünlerin çalışan personel tarafından müşteriye verilmesi sağlanmalıdır.
- » Kasa önünde müşteri bekleme yerleri arasında (en az 1 metre) olacak şekilde yer işaretlemesi yapılmalıdır.
- » Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.
- » Personeli korumak için tezgâhlar/personel ve müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.

5.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » İş yeri girişindeki asılı afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalı ve içeride maske çıkartılmamalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak basit bez maske takılması yeterlidir.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Mecbur kalınmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır.
- » Sık dokunulan yüzeylere dokunulması durumunda, el antiseptiği kullanılmalıdır.

5.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler geliştirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteri ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmeleri sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği / en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Personelin dinlenme alanlarında 1 metrelik sosyal mesafe korunmalı ve maske takılmasının sürdürülmesi sağlanmalıdır.
- » Yemek, su/çay/kahve molalarında maske çıkarılacağı için, kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

5.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yeri temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmelidir.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.

- » İş yerinde sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğinin su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » İş yerlerinde pencereler ve kapılar açılarak doğal havalandırma sık yapılmalıdır.
- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu ve tuvaleti sık aralıklarla temizlenmelidir.
- » İş yerindeki dinlenme alanları ile tuvaletinin pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.

5.5. COVID-19 Kapsamında Büfelerde Alınması Gereken Önlemler

- » İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (elyıkama, maske kullanımı ve sosyal mesafe için uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Büfelerde müşteri ve çalışan için el antiseptiği bulundurulmalıdır.

5.5.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Büfede tıbbi/bez maske takılmalı, nemlendikçe değiştirilmelidir. Her maske değişiminden sonra el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Büfe önünde sosyal mesafenin (en az 1 metre, 3-4 adım) korunması için zeminde işaretleme yapılmalıdır.
- » Müşterilerin tek tek alışveriş yapmaları sağlanmalıdır.
- » Her ödeme işleminden sonra el antiseptiği kullanılmalıdır. Ödemelerde

mümkünse temassız ödeme şekli teşvik edilmelidir.

- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden büfede çalışanlar eldiven kullanmamalıdır. El hijyenine dikkat edilmesi yeterli olacaktır.
- » Büfenin temizliği günlük olarak yapılmalı, sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmelidir.
- » Büfede pencereler ve kapılar açılarak doğal havalandırma sık yapılmalıdır.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.
- » Büfeye misafir alınmamalıdır.

5.5.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Büfe önündeki asılı COVID-19 ile ilgili afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Tıbbi/bez maske takılmalıdır.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunulmamalı, dokunulması durumunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

6. KASAP, MANAV, KURUYEMİŞÇİ, BALIKÇI VE DİĞER GIDA SATIŞ YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kasap, manav, kuruyemişçi, balıkçı ve diğer gıda satıcıları gibi küçük işletmeler, toplum tarafından sıklıkla kullanılan buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması nedeni ile COVID-19'un yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca randevulu ya da telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

6.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış mekân dâhil) mesafeler yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Gıda satış yerlerinin dışında sıra oluşması durumunda sosyal mesafenin korunması sağlanmalı, kalabalık oluşmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır. Gerekirse sosyal mesafeyi sağlayacak şekilde zeminde işaretlemeler yapılmalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Diğer aile bireylerinin mümkünse dışarıda kalmaları özendirilmelidir.
- » Gıda satış yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır. İş yerine giren her müşterinin ellerini dezenfekte etmesi sağlanmalıdır.
- » Ürünler mümkün olduğunda cam veya tezgâhların arkasında korumaya alınmalıdır.

- » Ürünlerden uygun olanlar (sebze-meyve gibi) daha önceden farklı miktarlarda paketlenip satışa sunulmalıdır.
- » Paketli olmayan ürünlere müşterinin dokunmaması sağlanmalıdır. Tek kullanımlık eldivenler kullanarak müşterilere servis yapılmalı ve her müşteriden sonra eldivenler çıkarılmalı ve kapaklı çöp kutusu/çöp torbasına atılmalıdır.
- » Mümkünse personel ile müşteri arasında direkt temas kurmalarının önlenmesi ve damlacık yoluyla bulaşın engellenmesi amacıyla şeffaf bir bariyer yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerin ödemelerinde tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir.

6.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak basit bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için temiz maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya kolonya kullanmalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde gıdalara dokunmamalıdır. Bütün ürünler çalışan personel tarafından paketlenmeli ve müşteriye verilmelidir.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

6.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Gıda satış yerlerinde çalışan personel hasta (ateş, öksürük, nezle, nefes darlığı gibi belirtileri olan) olduğunda çalışmamalıdır.

- » Personel çalışırken ateş, öksürük, nezle, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, maskesi takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Alışveriş sırasında müşteri ile 1 metreden daha uzak mesafede bulunulmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalı, sık aralıklarla ellerin hijyeni sağlanmalıdır.
- » El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Et ve et ürünleri, paketlenmemiş gıda maddeleri satışında çalışan personel eldiven kullanmalıdır. Eldiven gıda dışındaki nesnelere değmemelidir. İş bitince eldiven çıkarılıp, el hijyeni sağlanmalıdır. Kullanılan eldiven çöp kovası/çöp torbasına atılmalı, yeni bir eldiven takılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
- » Gıda satış yerlerindeki müşteri oturma alanları kaldırılmalıdır.

6.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Gıda satış yerlerinde her gün su ve deterjanla düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı yazar kasa,

- bilgisayar klavyeleri, telefon, POS cihazı ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
 - » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
 - » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkartıp iş yerindeki çöpe atması ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
 - » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
 - » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
 - » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

7. KİTAP VE KIRTASIYE MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kitap ve kırtasiye mağazaları toplum tarafından sıklıkla kullanılan, ürün temasının olduğu buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması veya kalabalık ortamları nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Bu nedenle müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

7.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış alanlar dâhil) sosyal mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır. Müşterilerin girişte bu ürünleri kullanmaları sağlanmalıdır.
- » Müşterilerin ürünlerle temasını mümkün olduğu kadar azaltacak önlemler alınmalıdır.
- » Müşterilerin inceleme amacı ile el temasının yoğun olduğu dayanıklı ürünlere belirli periyotlarla %70 alkol içeren dezenfektan spreyle püskürtülerek dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Müşteri tarafından incelenip alınmayan raf ürünleri, mümkün olduğu kadar raftaki ürünlerin en altına veya arkasına yerleştirilmelidir.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve kasa görevlileri ile müşteri alanı arasına

geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.

- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

7.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini ovalamalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.
- » Mümkün olduğunca müşteriler kitap reyonları ve rafları arasında sosyal mesafeyi ihlal edecek şekilde dolaşmamalı, kitapları karıştırmamalı, müşterinin istediği kitapları tezgâhtarlar ilgili bölümden alıp getirmelidir.

7.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel olduğunda çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su

ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

7.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

8. KONFEKSİYON, GİYİM MAĞAZALARI VE TUHAFİYELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Giyim mağazaları ve tuhafiyeler toplum tarafından sıklıkla kullanılan, ürün temasının olduğu buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması veya kalabalık ortamları nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Bu nedenle müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. Terziler randevulu çalışmalıdır. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

8.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (ödeme alanları vb.) mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Deneme kabinleri mümkün olduğu kadar kullanılmamalı, içeride kalma süresi sınırlandırılmalıdır (10 dakikayı geçmemeli).
- » Deneme kabinlerinde kesinlikle maskeler çıkarılmamalıdır. Her giyim kabinine müşterilerin maskelerini çıkarmamaları ve yüzeylere dokunmamaları için uyarı yazıları asılmalıdır.
- » Her müşteriden sonra kabin havalandırılarak sık kullanılan yüzeyler uygun şekilde temizlenmelidir. Kabinler kullanılmadığı zamanlarda kapı/perdeler açık bırakılmalı ve havalandırmanın sürdürülmesi sağlanmalıdır. İki deneme kabini olan iş yerlerinde deneme kabinleri birer atlayarak ve

dönüşümlü kullanılmalıdır (ör. ilk seferde 1,3,5, ikinci seferde 2,4,6 gibi).

- » Denenen ürünlere Ultraviyole ışınları uygulanmamalıdır. Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi, Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi tarafından önerilmeyen bu işlem insan sağlığına zararlı olabilir.
- » Müşteri tarafından denenip alınmayan raf ürünleri, katlandıktan sonra raftaki ürünlerin en altına yerleştirilmelidir.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve kasa görevlileri ile müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

8.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini ovalamalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

8.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel olduğunda çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler

gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.

- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Ölçü alırken ya da prova yaparken 1 metrelik sosyal mesafe korunamayacağından tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalı, iğne ve diğer aletler ağza götürülmemelidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

8.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun

- ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
 - » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
 - » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

9. KUYUMCU, BİJUTERİ VE SAATÇİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kuyumcu, Bijuteri ve Saatçi gibi küçük işletmeler, toplum tarafından sıklıkla kullanılan buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Ürünler alınmadan önce deneme incelemeye muhtaç olduğu için elle temas da yoğundur. İçinde bulunduğumuz süreçte müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

9.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapiya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış mekân dâhil) mesafeler yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalıdır.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır. İş yerine giren her müşterinin ellerini dezenfekte etmesi sağlanmalıdır.
- » Deneme süresi mümkün olduğunca kısa tutulmalıdır. Denenen ürün alınmıyorsa ürüne zarar vermeyecek özellikte alkol veya sabunlu suyla silinmelidir.
- » Denenen ürünlere Ultraviyole ışınları uygulanmamalıdır. Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi, Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi tarafından önerilmeyen bu işlem insan sağlığına zararlı

olabilir.

- » Personeli korumak için tezgâhlar ve müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

9.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini ovalamalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

9.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.

Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Personel müşterilerle aynı ürünlere dokunacağı için her müşteriden sonra ellerini temizlemelidir.
- » Müşteri ile 1 metre sosyal mesafenin korunamadığı takı, gözlük ya da aksesuar takılmasına yardım etme gibi durumlarda çalışma öncesinde tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

9.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda

yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

10. OYUNCAK MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Oyuncak mağazaları toplum tarafından sıklıkla kullanılan, ürün temasının olduğu buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması veya kalabalık ortamları nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Bu nedenle müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

10.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış alanlar dâhil) sosyal mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır. Müşterilerin girişte bu ürünleri kullanmaları sağlanmalıdır.
- » Müşterilerin ürünlerle temasını mümkün olduğu kadar azaltacak önlemler alınmalıdır.
- » Müşterilerin inceleme amacı ile el temasının yoğun olduğu dayanıklı ürünlere iki saate bir yakın mesafeden %70 alkol içeren dezenfektan spreyle püskürtülerek ürün dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Bisiklet, akülü araba gibi ürünleri müşterilerin denemesi durumunda, her denemeden sonra el temasının olduğu yerleri ve oturma aparatları dezenfektanlı bezle silinmelidir.

- » Müşteri tarafından incelenip alınmayan raf ürünleri, mümkün olduğu kadar raftaki ürünlerin en altına veya arkasına yerleştirilmelidir.
- » Mağazalarda çocuklar için oyun-eğlence makineleri varsa bu makineler kullanıma kapatılmalı, çocukların dikkatini dağıtmaması açısından üzeri örtülmelidir.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve kasa görevlileri ile müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

10.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini ovalamalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

10.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel olduğunda çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe

ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

10.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda

yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

11. PAZAR YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Pazar yerleri toplu bulunulan yerlerden olduğu için COVID-19 bulaşma açısından risklidir. COVID-19 bulaşma riskini en aza indirmek için aşağıdaki önlemlere uyulmalıdır.

11.1. Pazar Yerlerinde Alınacak Önlemler

- » Barındırdıkları risk açısından pazar yerlerinde kurallara uyum çok sıkı denetlenmelidir.
- » Pazar yerlerinin tüm giriş ve çıkışları kontrol altına alınmalıdır
- » Pazar yerlerinin girişlerinde ve pazar içerisinde uygun yerlere kurallar, sosyal mesafe, maske kullanımı ve el temizliğiyle ilgili afişler asılmalıdır.
- » Pazar yerlerine girişte maske zorunlu olmalıdır. Pazar yerinde kesinlikle maskesiz çalışan esnaf veya müşteri bulunmamalıdır. Maskelerin doğru şekilde kullanılması (çene ve burunu kapatacak şekilde) sağlanmalıdır.
- » Pazar yerleri/alanında, sergi, tezgâh ve/veya tahtalar araları en az 3 metre olacak şekilde yerleştirilmelidir.
- » Pazar yerlerindeki satıcılar ve müşteriler dâhil kişi sayısı her 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde veya tezgah sayısının iki katı kadar müşteriyle sınırlandırılmalıdır. Hesaplama yapılarak pazar yerinin kapasitesi girişlere asılarak ilan edilmelidir.
- » Pazar yerine giren müşteri sayısı belirlenerek (görevlinin sayması veya turnike benzeri sistemler konulması) müşteri kapasitesine ulaşıldığında yeni müşteriler alınmamalı, sosyal mesafe (en az 1 metre) kurallarına göre bekletilmelidir.
- » Pazar yerlerinin tüm girişlerinde ve her tezgâhta el antiseptiği (kolonya vb.) bulundurulmalıdır.
- » Tezgâh olmadan yerde satış yapılmamalıdır.
- » Tezgâhtarlar sık sık ellerini antiseptik ile temizlemelidir.
- » Tezgâh aralarındaki geçiş yerlerinde sıklığına neden olacak kasa ve ambalajlar bulundurulmamalıdır.
- » Pazar tezgahlarının önünde zemine sosyal mesafenin korunmasını sağlayacak işaretler konulmalıdır.
- » Pazar/satış yerlerinde ambalajsız satılan yaş sebze ve meyvelerin

tüketicilerce temas edilmeden, doğrudan pazarcı esnafı tarafından hijyen koşullarına dikkat edilerek satışının yapılması sağlanmalıdır. Müşteri tarafından ürün seçimine izin verilmemelidir.

- » Kapalı pazar yerlerinin havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Pazar yerlerinde çöpler açıkta bırakılmamalı, kapalı poşetlerle uygun şekilde toplanmalıdır.
- » Satışlar sona erdikten sonra pazar alanının temizliği toplu yaşam alanlarında yer temizliğinde kullanılan esaslar çevresinde su ve deterjanla yapılmalıdır.

11.2. Pazar Yerlerinde Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Pazar yerine maskesiz girişlere izin verilmemelidir. Maske pazar yerinde bulunduğu sürece çıkarılmamalıdır. Ağız ve burnunu kapatacak şekilde maske takmalıdır.
- » Pazar yerlerinde sosyal mesafeye (en az 1 metre) uymaları konusunda uyarılmalıdır.

11.3. Pazarcı Esnafına Yönelik Önlemler

- » Pazar yerlerinde çalışan ve görev yapan herkes COVID-19, sosyal mesafe, maske kullanımı ve el temizliği konusunda bilgilendirilmelidir.
- » Pazar yerlerine girişte pazarcı esnafının ateşi ölçülmeli, ateşi 38 °C üzerinde olanlara tıbbi maske takılmalı, pazar yerine girişine izin verilmemeli ve sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı olan pazarcı esnafının pazar yerine girişine izin verilmemelidir.
- » Pazarcı esnafı ağız ve burnunu kapatacak şekilde maske takmalıdır. Nemlendikçe ya da kirlendiğinde maske değiştirilmeli, maskenin dış yüzüne dokunulmamalıdır. Maske değiştirmeden önce ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Tezgâh arkasında satış yaparken diğer pazarcılarla arasındaki mesafenin en az 1 metre, 3-4 adım olmasına dikkat etmelidir.
- » Pazarcı esnafı ambalajsız satılan yaş sebze ve meyvelere tüketicilerin temas etmesini önlemeli, doğrudan kendileri hijyen koşullarına dikkat ederek poşetlemeli ve satışını yapmalıdır.
- » Pazar esnafı bağırarak satış yapmamalıdır.

- » Pazar esnafı yemek yerken sosyal mesafe kurallarına dikkat etmelidir.

11.4. Lavabo ve Tuvaletler

- » Tuvaletlerde %70 alkollü el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Tuvalet alanlarına giriş kapıları otomatik kapı sistemine çevrilmelidir. Bu imkân yoksa tuvalet alanına giriş kapılarını kolları çok sık dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvaletlerin zeminleri, klozetler, pisuarlar, lavabolar, musluk ve batarya başlıkları, kapı kolları sık sık temizlenir, dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvalet ve lavaboların temizlik saatleri kayıt edilmelidir ve görünür şekilde asılmalıdır.
- » Tuvaletlerde eksik malzeme olmamalı, devamlı sıvı sabun, tuvalet kağıdı ve kağıt havlu bulundurulmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvalet temizliği yapacak personel eldiven, maske ve gözlük/siperlik kullanmalıdır.
- » Tuvaletlerde hijyen bilgilendirme ve uyarı afişleri olmalıdır.

12. TERZİ, AYAKKABI TADİLAT İŞLETMELERİ VE KURU TEMİZLEMECİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Terzi, ayakkabı tadilat işletmeleri ve kuru temizlemeciler toplum tarafından sıklıkla kullanılan, ürün temasının olduğu buna karşılık iş yeri alanlarının küçük olması nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

12.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış mekânlar dâhil) sosyal mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalıdır.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır. İş yerine giren her müşterinin ellerini dezenfekte etmesi sağlanmalıdır.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve kasa görevlileri ile müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

12.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması

- sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
 - » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
 - » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini ovalamalıdır.
 - » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

12.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel olduğunda çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Ölçü alırken ya da prova yaparken 1 metrelik sosyal mesafe korunamayacağından tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalı, iğne ve diğer aletler ağza götürülmemelidir.
- » Teslim alınan bütün ürünler poşet içinde alınmalı ve poşet içinde teslim edilmelidir.
- » Terzi ve ayakkabı tadilat iş yerlerinde teslim alınan ürünler en az bir gün bekletildikten sonra işleme tabi tutulmalıdır.

- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

12.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

13. TİCARİ TAKSİLER VE TAKSİ DURAKLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

13.1. Ticari Taksi Duraklarında Alınması Gereken Önlemler

- » Ticari taksi duraklarında COVID-19 hakkında bilgilendirme yapılmalı ve duraklara COVID-19, el yıkama, maske takma kuralları konusunda afişler asılmalıdır.
- » Ticari taksi duraklarında kişiler arası mesafe (3-4 adım, 1 metre) korunmalıdır.
- » Ateş, öksürük veya solunum sıkıntısı olan, COVID-19 olan ya da son 14 gün içinde COVID-19 vakası ile teması olan şoförlerin çalışmaması sağlanmalıdır.
- » Ticari taksi duraklarının temizliği günlük olarak su ve deterjan ile yapılmalıdır.
- » Durağın içinde sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, masa yüzeyleri, elektrik düğmeleri gibi) temizliğine özellikle dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) veya %70 alkol kullanılabilir. Durak tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Çamaşır suyu içeride kimse olmadığı zamanlarda kullanılmalı, sonrasında kuruyana ve koku çıkana kadar havalandırılmalıdır.

13.2. Ticari Taksidedeki Müşteriler İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Taksie binen tüm müşteriler tıbbi/bez maske takmalı ve yolculuk boyunca çıkarmamalıdır.
- » COVID-19 ile uyumlu belirtileri (ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı vb.) olanların tıbbi maske takması sağlanmalı, sağlık merkezine yönlendirilmelidir.
- » Ticari taksilerde, gün içerisinde araca binen her müşterinin kullanımına yetecek ölçüde alkol bazlı el antiseptiği veya %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalı, müşteri taksie bindiği anda şoför tarafından alkol bazlı el antiseptiği veya kolonya müşteriye ikram edilmelidir.

13.3. Ticari Taksi Şoförleri İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Ticari taksilere aynı anda üç kişiden fazla müşteri kabul edilmemelidir
- » Ticari taksi şoförleri, kişisel hijyen kurallarına uygun şekilde hareket etmeli

ve aracın içinde mutlaka tıbbi maske kullanılmalıdır.

- » Maskeler nemlenmesi durumunda değiştirilmelidir. Maskeler çıkarılırken lastiklerinden tutulmalı, maskelerin dış yüzeyine dokunulmamalı, maskeler tekrar lastiklerinden tutularak takılmalıdır. Kullanılmış maskeler ağız bağlı çöp torbasına atılmalıdır. Maske değiştirme söz konusu ise el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Temassız ödeme yöntemleri teşvik edilmelidir.

13.4. Ticari Taksilerde Havalandırma, Temizlik ve Dezenfeksiyon

- » Ticari taksilerdeki klima sistemi havalandırması, dışarıdan temiz havanın içeriye alınması şeklinde olmalıdır. Klimanın iç havalandırma sistemi (içerideki havanın tekrar içeriye verilmesi) fonksiyonu önlenmelidir.
- » Ticari takside pencereler uygun olan her fırsatta açılarak taksinin iç havasının temizlenmesi sağlanmalıdır.
- » Ticari taksinin genel iç temizliği gün sonunda ve her vardiya değişiminde su ve deterjan ile yapılmalıdır.
- » Aracın iç yüzeyi su ve deterjanlı bez kullanılarak silinmelidir.
- » Her müşteriden sonra sık temas edilen yüzeyler (kapı kolları, telsiz, cam açma düğmesi, emniyet kemeri tokaları) önce su ve deterjanlı bezle silinmeli, daha sonra da 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu veya %70'lik alkol/kolonya ile dezenfekte edilmelidir. Bu temizlik yolcu olmadığı durumlarda yapılmalı ve sonrasında kuruyana ve koku çıkana kadar havalandırılmalıdır.

14. KENT İÇİ ULAŞIM ARAÇLARI (MİNİBÜSLER, DOLMUŞLAR, HALK OTOBÜSLERİ, BELEDİYE OTOBÜSLERİ VE DİĞERLERİ) İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Minibüsler, dolmuşlar, halk otobüsleri, belediye otobüsleri toplu ulaşım araçları olduğu için COVID-19 salgınının yayılması açısından özellik arz eder. Bu sebeple aşağıdaki önlemler alınmalıdır. Araç içine COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kurallar görünür bir şekilde asılmalı ve şoför ve yolcuların bu kurallara uyması sağlanmalıdır. Araçlarda giriş kapısının yanına el antiseptiği konulmalıdır.

14.1. Şoförler İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Şoförler ilgili meslek odası/birlikleri tarafından COVID-19 hakkında bilgilendirilmelidir.
- » COVID-19 ile uyumlu belirtileri (ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı vb.) olan şoförler çalışmamalı, sağlık kurumuna gitmelidir.
- » Şoförler, son duraklarda sıra beklerken sosyal mesafe kuralına uymalıdır.
- » Şoförler, kişisel hijyen kurallarına uygun şekilde hareket etmeli ve aracın içinde mutlaka maske kullanmalıdır. Yolcularla arasında şeffaf kabin olanlarda şoför maske takmayabilir.
- » Maskeler nemlenmesi durumunda değiştirilmelidir. Maskeler çıkarılırken lastiklerinden tutulmalı, maskelerin dış yüzeyine dokunulmamalı, maskeler tekrar lastiklerinden tutularak takılmalıdır. Kullanılmış maskeler ağız bağlı çöp torbasına atılmalıdır. Maske değiştirme söz konusu ise el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Bu araçlarda ücret ödemesi sırasında el temasını azaltmak için bir kutu içinde para alışverişi sağlanmalıdır.
- » Şoförler için kapalı dinlenme alanı olan duraklarda, [ticari taksi duraklarında alınması gereken önlemlere](#) uyulmalıdır.

14.2. Yolcular İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Yolcular beklerken sosyal mesafe kuralına uymalıdır.
- » Yolcular araçlara binerken ve inerken sosyal mesafe kuralına uymalıdır.
- » Araca binen tüm müşteriler maske takmalı ve yolculuk boyunca çıkarmamalıdır. Maske takmayan yolcular araçlara alınmamalıdır.
- » Araçlara koltuk sayısı kadar müşteri alınabilir, ayakta yolcu alınmamalıdır.

Karşılıklı dörtlü koltukların iki koltuğu kullanılmalı, yüz yüze gelinmeyecek Şekilde apraz olarak oturulmalıdır. Farklı özelliği veya niteliği olan diğer araçlarda oturma kuralları ve sosyal mesafeye göre düzenleme yapılmalıdır.

- » Araçlarda gün içerisinde araca binen her müşterinin kullanımına yetecek ölçüde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalı, müşteri araca bindiği anda alkol bazlı el antiseptiği veya kolonya kullanılmalıdır.
- » COVID-19 ile uyumlu belirtileri (ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı vb.) olan müşteriler araçlara alınmamalı, sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Damlacık oluşturması nedeniyle araç içinde konuşulmamalı ve bağırılmamalıdır.
- » Araçlarda bir mecburiyet olmadıkça su dahil içecek ve yiyecek kullanılmamalıdır.

14.3. Araçlarda Havalandırma, Temizlik ve Dezenfeksiyon

- » Araçlarda klimanın iç hava sirkülasyon düğmesi kapalı olmalıdır.
- » Araçların klima hava filtre bakımı düzenli olarak yaptırılmalıdır.
- » Araçlarda pencereler uygun olan her fırsatta açılarak, minibüs i havasının temizlenmesi sağlanmalıdır.
- » Araçların genel i temizliği gün sonunda su ve deterjan ile yapılmalıdır.
- » Aracın i yüzeyi su ve deterjanlı bez kullanılarak silinmelidir.
- » Her ilk ve son durak arasındaki sefer tamamlandığında sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, kol dayama/kolçaklar, tutacaklar, cam açma düğmeleri, emniyet kemeri tokaları) nce su ve deterjanlı bezle silinmeli, daha sonra da 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu veya en az %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir. Bu amaçla Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış dezenfektan kullanılabilir. Araç temizlenirken kapılar ve pencereler açık kalmalıdır. Temizlik yolcu olmadığı durumlarda yapılmalı ve dezenfeksiyon yapıldıktan sonra bir dakika beklenip havalandırılmalıdır.

15. MADENLERDE ALINACAK ÖNLEMLER

Her maden çalışmasının kendine ait coğrafik durum, barınma, yapılan işler gibi nedenlerle farklı özellikleri vardır. COVID-19 kapsamında madenlerde alınacak önlemlerin amacı; vaka görülmesinin önlenmesi, ancak vaka görülürse de salgın gelişmesinin önlenmesidir. Önemle göz önünde bulundurulması gereken bir konu da, çalışanlar arasında halen COVID-19 saptanmamış olsa bile, temas nedeniyle bulaşmış ve belirti göstermeyenler olabileceğidir.

15.1. Salgın ile İlgili Önlemler Alınırken Göz Önünde Bulundurulması Gereken Temel Noktalar

- » COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu kişiden kişiye bulaşma şeklindedir. Bu bulaşma virüsü taşıyan kişinin konuşurken, hapşırırken, öksürürken ağız ya da burnundan çıkan damlacıklar yolu ile olur.
- » Öksürük ya da hapşırık ile kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağıza, buruna ya da gözlere değmesi ile de bulaşma mümkün olabilmektedir.
- » Virüsün bulaştığı kimselerde hastalık belirti vermeden de seyredebilir ve bu kişiler hastalığın bulaşmasında önemli rol oynar.
- » Hastalık belirtisi olsun ya da olmasın, virüsü taşıyan kişi kısa sürede başkalarına da bulaştırabilir.
- » Hastalık yüksek tansiyonu, şeker hastalığı, kalp ve kronik akciğer hastalığı olanlarla, kanser tedavisi görenler, immun sistem baskılayıcı ilaç kullananlar, 65 yaş ve üzerindekiilerde sıklıkla daha ağır seyretmektedir.

15.2. Önlemlerde Göz Önüne Alınacak Temel Prensipler

- » Kişisel hijyen ve çevre temizliğine sıkı bir şekilde uyulmalıdır.
- » Çalışılan iş yerinde hastalık belirtileri gösteren kişiler saptanmalı ve izole edilmelidir.
- » Hastalık saptanan kişilerle teması olanlar izlenmeli ve yakın temaslılar COVID-19 rehberine göre yönetilmelidir.
- » Ateş, öksürük veya solunum sıkıntısı olan çalışan saptandığında iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçilmelidir.
- » COVID-19 vakası tespit edildiği durumlarda vakanın diğer çalışanlardan ayrı tutulacağı bir izolasyon odası oluşturulması ve vaka tesbiti sonrası filyasyon çalışmasına olanak sağlayacak şekilde özellikle servislerde seyahat eden personel kaydı oluşturulmalıdır.

15.3. Alınacak Önlemler ve Yapılacak Uygulamalar

15.3.1. İş Yerinde COVID-19 Salgını Kontrolü Amacıyla Sorumlu Bir Görevlinin Belirlenmesi

- » Bu kişi "İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu" tarafından belirlenen tercihen hekim veya sağlık personeli olmalıdır. Bu koşulun sağlanamadığı durumlarda işveren veya temsilcisi tarafından belirlenen bir çalışan COVID-19 hastalığı konusunda bilgilendirilmeli ve görevlendirilmelidir.
- » Başlıca görevleri:
- » İş yerinde alınacak çevre temizlik önlemlerini takip etmek,
- » Zorunlu haller dışında madenlerde görevli olmayan kişilerin çalışma alanlarına alınmasını engellemek,
- » İş yerinde personelin sıklıkla kullandığı görünebilir yerlere, Sağlık Bakanlığınca yayınlanan COVID-19'dan korunmaya yönelik posterlerin asılmasını ve çalışanlara broşürlerin dağıtılmasını sağlamak,
- » Günlük olarak ateş, öksürük ve solunum sıkıntısı açısından çalışanların takibini yapmak,
- » Ateş, öksürük ve solunum sıkıntısı gelişen çalışanların kendisine haber vermesini sağlayacak yöntemi (telefon, telsiz, önceden belirlenmiş bir noktaya müracaat vb.) belirlemek amacıyla Çalışma Ortamı d/i maddesinde belirtilen mevcut Acil Durum Planına Acil Durum Planı Algoritmasını ekleyerek yeniden düzenlemek ve mevcut Risk Değerlendirmesini güncellemek,
- » Alt işverenlerin belirlenen kurallara uyduğunu kontrol etmek, ettirmek,
- » COVID-19 vakası şüphesi oluştuğunda iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçmek.

15.3.2. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 Bulaşmasını Engellemek İçin Önlemlerin Alınması

- » Servis araçlarının kullanımında aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:
 - » Servis araçlarının özellikle sık temas edilen yüzeyleri başta olmak üzere temizlik ve hijyeninin sık aralıklarla sağlanması,
 - » Servis olarak kullanılan araçların girişlerine el antiseptiği konulması,
 - » Servis araçlarının taşıma kapasitesinin sosyal mesafe göz önüne alınarak planlanması,

- » Servislerle transferi yapılan çalışanların servislerde yan koltuk boş kalacak ve arka arkaya gelinmeyecek şekilde çapraz düzende oturtulmasının sağlanması
- » Şantiye dışında servislere binen çalışanların ateşleri ölçüldükten sonra servislere alınması
- » Servislerin her sefer sonrası dezenfekte edilmesini sağlanması,
- » Servis kullanan çalışanlara tek kullanımlık tıbbi maske sağlanması,
- » Yurt içi seyahatten ve/veya izinden dönüp sahada çalışması zorunlu olan çalışanların mümkünse 14 gün karantinaya alınmasını sağlayacak imkanların oluşturulması ve bu sürenin sonunda belirti göstermeyenlerin (ateş, öksürük, nefes darlığı ve benzeri şikâyet) işbaşı yapmalarının sağlanması
- » İş yerine giriş ve çıkışlar
 - » Kullanılacak hijyen malzemelerinin konulmasına yönelik düzenlemelerin yapılması,
 - » Bulaş riskini artırabilecek parmak izi okutulması gibi sistemlerin geçici süreyle kullanılmaması, mümkünse temassız sistemlerin kullanılması,
 - » Sosyal mesafe kuralına uygun geçiş işaretlemeleri yapılarak mesafenin korunması, yığılmanın önlenmesi,
 - » Çalışanların iş yerine girişlerinde temassız ateş ölçer veya termal kameralar ile ateşlerinin ölçülmesi ve bunun gün içinde tekrarlanması (37.8 °C üzeri ateşi tespit edilenlerin sahaya girişine izin verilmemesi)
 - » Vardiya içinde ateş, öksürük, nefes darlığı ve benzeri şikâyeti olan çalışan tespit edildiğinde maske takarak derhal iş yeri sağlık birimine bilgi verilmesi ve 184 veya 112 aranarak il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçilmesi.
 - » COVID-19 vakası tespit edildiği durumlarda vakanın diğer çalışanlardan ayrı tutulacağı bir izolasyon odası oluşturulması ve vaka tesbiti sonrası filyasyon çalışmasına olanak sağlayacak şekilde özellikle servislerde seyahat eden personel kaydı oluşturulmalıdır.
 - » Ziyaretçilerin sahaya girişlerinin sınırlandırılması ve görüşmelerin uzaktan ve online olarak yapılmasını sağlamak,
 - » Tedarikçi olarak sahaya gelenlerin sağlık risk değerlendirmesi ve ateş ölçümünü yapılarak kontrollü bir şekilde içeriye alınması, kargo ve benzeri kutuların dezenfekte edilerek içeriye alınması,

- » Mümkün durumlarda vardiyaların bölünerek yoğunluk azaltılması.
- » Müşteri, tedarikçi teması yoğun olan birimlerde çalışanların (güvenlik, vezne vb.) alanlarında maske, siperlik kullanması veya mümkün olan yerlerde ziyaretçi ile güvenlik/resepsiyon görevlileri arasına seperatör düzenlemesi yapılmalıdır.
- » Çalışma ortamı
 - » COVID-19 salgını dikkate alınarak risk değerlendirmesi ve acil durum planlarının güncellenmesi,
 - » Yüksek tansiyon, diyabet, kalp ve kronik akciğer hastalığı, kanser tedavisi görenler, immun sistem baskılayıcı ilaç kullananlar ve 65 yaş üstü çalışanlar iş yerinden uzaklaştırılmalı, mümkün ise evden/uzaktan çalışma modeline geçilmelidir,
 - » Sosyal mesafe kuralı gözetilerek çalışma yöntem ve düzenlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve bu kurala uygun düzenlemelerin yapılması, evden/uzaktan/dönüşümlü çalışması mümkün olan çalışanların bu modele geçmesi,
 - » Ara dinlenmeleri ve yemek molalarını da kapsayacak şekilde çalışma süreleri içinde çalışanların birbirleriyle etkileşimlerinin asgari düzeyde olacak şekilde planlanması,
 - » Çalışma alanında aynı anda bulunan çalışan sayısının asgari oranda tutulması, ofislerde çalışanların 1,5 metre mesafeye olacak şekilde konumlandırılması ve çalışanlar arasında sosyal mesafenin sağlanması için planlama yapılması, mümkün olması halinde dönüşümlü ya da uzaktan çalışma gibi yöntemlerin tercih edilmesi,
 - » Çalışma ortamının uygun ve yeterli düzeyde doğal havalandırma yapılmasının sağlanması ve günlük temizliğin su ve deterjanla yapılması,
 - » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliğinin günde en az iki kez sulandırılmış çamaşır suyu veya ürün tarifine göre klor tableti* ile yapılması
 - » Ekranlı araçlar ve ilgili parçaları (klavye, fare, ortak telefon, diyafon, mikrofon vb.) dahil olmak üzere kullanılan tüm ekipmanın ve çalışma ortamının hijyeninin sağlanması amacıyla sık aralıklarla %70 alkol içeren solüsyonla silinerek temizlenmesi,

- » Çalışanların ortak kullanılan ekipmanları ile araçlarının kullanım öncesi temizlenmesi konusunda bilgilendirilmesi ve özendirilmesi, ortak kullanılan çay kahve makinası gibi malzemelerin kullanılmaması,
- » Asansörlerin mümkün olduğunca kullanılmaması, zorunlu hallerde kişi sayısının sosyal mesafe kuralına uygun olarak sınırlandırılması, içeride duruş pozisyonunun yüz yüze olmamasının sağlanması, uygun yerlere dezenfektan yerleştirilmesi, asansörlere binerken uygun yerlerde kağıt peçete bulundurulması ve butona basmak için peçetelerin kullanılması,
- » Çalışma ortamında yeterli sayıda elle temas edilmesine gerek duyulmayan çöp kutularının bulundurulması,
- » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/lavabo olanağının sağlanması, lavabo, elektrik, sifon vb.. bataryaların mümkünse dokunmatik olması,
- » Hafif araçların günlük dezenfekte edilmesi,
- » Vardiya değişimlerinde iş makinası ve kamyon vb. dezenfekte edilmesi
- » Tuvalet ve lavabolarda yeterli miktarda kişisel hijyen malzemesinin bulundurulması, bu alanların kullanılmasından önce ve sonra kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına dikkat edilmesi ve buraların sıklıkla sulandırılmış çamaşır suyu veya ürün tarifine göre klor tableti* ile temizlenmesi,
- » Temizlik yapan personel maske ve eldiven kullanmalıdır.
- » Personel tarafından kullanılan maske, eldiven atıkları ayrı ve el değmeden açılan, kapaklı gri renk bir kutuda toplanması ve Çevre Bakanlığının belirlediği şekilde işaretlenerek iş yerinden uzaklaştırılması,
- » Ateş, öksürük, nefes darlığı ve benzeri şikâyeti olan çalışan tespit edildiğinde iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçilmesi,
- » COVID-19 vakası tespit edildiği durumlarda vakanın diğer çalışanlardan ayrı tutulacağı bir izolasyon odası oluşturulması ve vaka tespiti sonrası filyasyon çalışmasına olanak sağlayacak şekilde özellikle servislerde seyahat eden personel kaydı oluşturulmalıdır.
- » Temizlik ve atıkların boşaltılmasından sorumlu personelin kişisel hijyenlerine ve uygun kişisel koruyucu ekipman kullanımlarına özen gösterilmesi,

- » Toplantı ve eğitimlerin salgın bitene kadar ertelenmesi,
- » Yasal yükümlülükler nedeniyle ertelenmesi mümkün olmayan toplantı ve eğitimlerin uzaktan eğitim, telekonferans gibi yöntemlerle gerçekleştirilmesi.
- » Oyun alanı, spor salonu ve Mescit gibi yerlerin geçici süreliğine kapatılması
- » Mutfak, yemekhane ve dinlenme alanları
 - » Mutfak, yemekhane ve dinlenme alanlarının girişlerine el antiseptiği konulması,
 - » Mutfak, yemekhane ve dinlenme alanlarında sosyal mesafe ve hijyen kurallarının göz önünde bulundurulması, bekleme kuyrukları için 1 metrelik güvenlik şeritlerinin yerlere yerleştirilmesi, yemekhanede fiziksel mesafeyi belirleyen uygun işaretlemeler yapılmalı ve çalışanların buna uymaları sağlanmalıdır.
 - » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1,5 metrede olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılması, 4 kişilik bir masada tercihen 1 en fazla 2 kişi çapraz bir şekilde oturmalıdır.
 - » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanması, çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmesi,
 - » Yemeğin yemekhane dışında bir yerde yenilmesi durumunda çalışanlar arasında en az 1,5 metre mesafe bulunmasının sağlanması, yemeklerini paylaşımlarının engellenmesi, mümkünse çalışanlara kumanya olarak ve kahvaltılarının piknik kahvaltı şeklinde verilmesi
 - » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/lavabo olanağının sağlanması ve el yıkama alanlarının artırılması,
 - » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin bol su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile kurulanması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkân veren düzenlemelerin yapılması ve eğitimlerin verilmesi,
 - » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak, tabak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması,
 - » Yemek ve içeceklerin mümkünse kumanya şeklinde dağıtılması,
 - » Yemekhane görevlilerinin kişisel hijyen kurallarına uygun davranması

- konuyla ilgili eğitimlerin düzenli olarak yemekhane personeline verilmesi ve uygun kişisel koruyucu ekipman (tek kullanımlık tıbbi maske, bone, siperlik eldiven) kullanması,
- » Yemekhane ve dinlenme alanlarının yeterli ve düzenli havalandırılması ve günlük temizliğin su ve deterjanla yapılması,
 - » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliği günde en az iki kez yapılması.
- » Yatakhaneler
- » Yatakhane girişlerine el antiseptiği konulması,
 - » Yatakhanelerde sosyal mesafe ve hijyen kurallarının göz önünde bulundurulması,
 - » Yatakhanelerde yatak ya da ranzaların 1,5-2 metre aralıklarla seyreltilerek yerleştirilmesi,
 - » Yatak ya da ranzaların yan yana olanlarının bir baş bir ayakucu şeklinde konumlandırılması,
 - » Yatakhanelerin yeterli ve düzenli şekilde havalandırılması,
 - » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliği günde en az iki kez yapılması,
 - » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/banyo olanağının sağlanması.
- » Çamaşırhane
- » Çamaşırhanede beyaz çamaşırların 90 derecede, renkli çamaşırların 60 derecede yıkanmaya başlanması,
- » Soyunma odaları, banyolar, lambahane, koltuk ambarı vb. yerler
- » Bu alanların girişine el antiseptiği konulması,
 - » Bu alanlarda sosyal mesafeye uyumun sağlanacağı düzenlemelerin yapılması,
 - » Bu alanların en az her vardiya değişiminde yeterli düzeyde havalandırılması,

- » Bu alanlardaki dolap kolları ve askıların her vardiya değişiminde temizlenmesi,
- » Çalışanların iş elbiseleri ile günlük kıyafetlerinin başkaları ile temas etmeyecek şekilde farklı yerlerde saklanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması,
- » Her vardiya değişiminde baret, kafa lambası, gaz maskesi ve diğer el aletlerinin deterjanlı bez ile temizlenmesi sağlanmalıdır.

15.3.3. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 ile Uyumlu Şikâyetleri (Ateş, Öksürük veya Solunum Sıkıntısı) Olan Kişiler Olması Durumunda Alınacak Önlemler

- » Diğer çalışanlardan ivedilikle ayrılması, tıbbi maske takılması ve iş yeri sağlık birimine başvurularının sağlanması,
- » Sonucu COVID-19 olarak değerlendirilen vakanın temaslılarının Sağlık Bakanlığı COVID-19 rehberine göre yönetilmesi ve bu süre içinde temaslıların diğer çalışanlarla temas etmemelerinin sağlanması,
- » COVID-19 tanısı konulan çalışanın kullandığı yatakhaneenin 24 saat süreyle boş tutulması ve havalandırılmasının sağlanması, sonrasında detaylı bir şekilde su ve deterjanla temizlenmesi,
- » COVID-19 tanısı konulan kişinin kaldığı odanın temizliği esnasında geçirimsiz tulum, eldiven, gözlük ve FFP2/3 yarım yüz maskesi kullanılması, solunum yolu sekresyonları veya vücut çıkartıları ile kontamine olması mümkün olan tüm yüzeylerin sulandırılmış 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu veya sağlık bakanlığının tavsiye ettiği diğer kimyasallar ile temizlenmesi, meydana gelen atıkların tıbbi atık kapsamında uzaklaştırılması gerekmektedir.

* Çamaşır suyu ya da klor tableti ile temizlik suyunun hazırlanması:

- » 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu 5 litre suya yarım küçük çay bardağı %5 sodyum hipoklorit içeren çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) eklenerek hazırlanır.
- » Temizlikte klor tableti kullanılacaksa ürün etiketindeki önerilere uyulur.

16. ŞANTİYELERDE ALINACAK ÖNLEMLER

Her şantiye çalışmasının kendine ait coğrafik durum, barınma, yapılan işler gibi nedenlerle farklı özellikleri vardır. COVID-19 kapsamında şantiyelerde alınacak önlemlerin amacı, vaka görülmesinin önlenmesi, ancak vaka görülürse de salgın gelişmesinin önlenmesidir. Önemle göz önünde bulundurulması gereken bir konu da çalışanlar arasında halen COVID-19 saptanmamış olsa bile temas nedeniyle bulaşmış ve belirti göstermeyenler olabileceğidir.

16.1. Salgın ile İlgili Önlemler Alınırken Göz Önünde Bulundurulması Gereken Temel Noktalar

- » COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu kişiden kişiye bulaşma şeklindedir. Bu bulaşma virüsü taşıyan kişinin konuşurken, hapşırıp öksürürken ağız ya da burnundan çıkan damlacıklar yolu ile olur.
- » Öksürük ya da hapşırık ile kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağıza, buruna ya da gözlere değmesi ile de bulaşma mümkün olabilmektedir.
- » Ana bulaşma yolu olan damlacıkla bulaşmaya karşı alınacak önlemler esastır.
- » Virüsün bulaştığı kimselerde hastalık belirti vermeden de seyredebilir ve bu kişiler hastalığın bulaşmasında çok önemli bir rol oynar.
- » Hastalık belirtisi olsun ya da olmasın virüsü taşıyan kişi kısa sürede başkalarına da bulaştırabilir.
- » Hastalık yüksek tansiyonu, şeker hastalığı, kalp ve kronik akciğer hastalığı olanlarla 65 yaş ve üzerindekilerde sıklıkla daha ağır seyretmektedir.

16.2. Önlemlerde Göz Önüne Alınacak Temel Prensipler

- » Kişisel temizlik ve çevre temizliğine dikkat edilip sıkı bir şekilde uyulmalıdır.
- » Çalışılan iş yerinde hastalık belirtileri gösteren kişiler saptanmalı ve izole edilmelidir.
- » Hastalık saptanan kişilerle teması olanlar izlenmeli ve yakın temaslılar COVID-19 rehberine göre yönetilmelidir.
- » Ateş, öksürük veya solunum sıkıntısı olan çalışan saptandığında iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçilmelidir.

16.3. Alınacak Önlemler ve Yapılacak Uygulamalar

16.3.1. İş Yerinde COVID-19 Salgını Kontrolü Amacıyla Sorumlu Bir Görevlinin Belirlenmesi

Bu kişi "İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu" tarafından belirlenen tercihen hekim veya sağlık personeli olmalıdır. Bu koşulun sağlanamadığı durumlarda işveren veya temsilcisi tarafından belirlenen bir çalışan, COVID-19 hastalığı konusunda bilgilendirilmeli ve görevlendirilmelidir.

Başlıca görevleri:

- » İş yerinde alınacak çevre temizlik ve dezenfeksiyon önlemlerini takip etmek,
- » Zorunlu haller dışında şantiyelerde görevli olmayan kişilerin çalışma alanlarına alınmasını engellemek,
- » İş yerinde personelin sıklıkla kullandığı görünebilir yerlere Sağlık Bakanlığınca yayınlanan COVID-19'dan korunmaya yönelik posterlerin asılmasını ve çalışanlara broşürlerin dağıtılmasını sağlamak,
- » -Günlük ateş, öksürük ve solunum sıkıntısı olanları belirlemek için çalışanların takibini yapmak,
- » Ateş, öksürük ve solunum sıkıntısı gelişen çalışanların kendisine haber vermesini sağlayacak yöntemi (telefon, telsiz, önceden belirlenmiş bir noktaya müracaat vb.) belirlemek,
- » COVID-19 vakası şüphesi oluştuğunda iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçmek.

16.3.2. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 Bulaşmasını Engellemek İçin Önlemlerin Alınması

- » Servis araçlarının kullanımında aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:
 - » Servis araçlarının özellikle sık temas edilen yüzeyleri başta olmak üzere temizlik ve hijyeninin sık aralıklarla sağlanması,
 - » Servis olarak kullanılan araçların girişlerine el antiseptiği konulması,
 - » Servis araçlarının taşıma kapasitesinin sosyal mesafe göz önüne alınarak planlanması,
 - » Servislerle transferi yapılan çalışanların servislerde yan koltuk boş kalacak ve arka arkaya gelmeyecek şekilde çapraz düzende oturtulmasının sağlanması
- » Yurt içi seyahatten dönen çalışanların sağlık kontrolünden geçirilmeden

işbaşı yapmalarının engellenmesi

- » İş yerine giriş ve çıkışlar
 - » Kullanılacak hijyen malzemelerinin konulmasına yönelik düzenlemelerin yapılması,
 - » Bulaş riskini artırabilecek parmak izi okutulması gibi sistemlerin geçici süreyle kullanılmaması, mümkünse temassız sistemlerin kullanılması,
 - » Sosyal mesafe kuralına uygun geçiş işaretlemeleri yapılarak mesafenin korunması, yığılmanın önlenmesi,
 - » Çalışanların iş yerine girişlerinde temassız ateş ölçer ile ateşlerinin ölçülmesi,
 - » Ateş, öksürük, nefes darlığı ve benzeri şikâyeti olan çalışan tespit edildiğinde diğer çalışanlarla temasını engelleyerek iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçilmesi.
- » Çalışma ortamı
 - » COVID-19 salgını dikkate alınarak risk değerlendirmesi ve acil durum planlarının güncellenmesi,
 - » Sosyal mesafe kuralı gözetilerek çalışma yöntem ve düzenlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve bu kurala uygun düzenlemelerin yapılması,
 - » Ara dinlenmeleri ve yemek molalarını da kapsayacak şekilde çalışma süreleri içinde çalışanların birbirleriyle etkileşimlerinin sosyal mesafeyi koruyacak şekilde planlanması ve takip edilmesi,
 - » Çalışma alanında aynı anda bulunan çalışan sayısının asgari oranda tutulması ve çalışanlar arasında sosyal mesafenin sağlanması için planlama yapılması, mümkün olması halinde dönüşümlü ya da uzaktan çalışma gibi yöntemlerin tercih edilmesi,
 - » Çalışma ortamının uygun ve yeterli düzeyde havalandırılmasının sağlanması ve günlük temizliğin su ve deterjanla yapılması,
 - » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliğinin günde en az iki kez sulandırılmış çamaşır suyu veya ürün tarifine göre klor tableti* ile yapılması
 - » Ekranlı araçlar ve ilgili parçaları (klavye, fare, ortak telefon, diyafon,

mikrofon vb.) dahil olmak üzere kullanılan tüm ekipmanın ve çalışma ortamının hijyeninin sağlanması amacıyla sık aralıklarla %70 alkol içeren solüsyonla silinerek temizlenmesi,

- » Çalışanların ortak kullanılan ekipmanların kullanım öncesi temizlenmesi konusunda bilgilendirilmesi ve özendirilmesi,
 - » Asansörlerin mümkün olduğunca kullanılmaması, zorunlu hallerde kişi sayısının sosyal mesafe kuralına uygun olarak sınırlandırılması, içeride duruş pozisyonunun yüz yüze olmamasının sağlanması,
 - » Çalışma ortamında yeterli sayıda elle temas edilmesine gerek duyulmayan çöp kutularının bulundurulması,
 - » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/lavabo olanağının sağlanması,
 - » Tuvalet ve lavabolarda yeterli miktarda kişisel hijyen malzemesinin bulundurulması, bu alanların kullanılmasından önce ve sonra kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına dikkat edilmesi ve buraların sıklıkla sulandırılmış çamaşır suyu veya ürün tarifine göre klor tableti* ile temizlenmesi,
 - » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması,
 - » Temizlik sonrasında maske ve eldivenin çıkartılıp iş yerindeki çöpe atılması ve el hijyeni sağlanması. Yıkanebilir bez maske kullanıldıysa yenisiyle değiştirilmesi. Ellerin en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği ile ovalanması,
 - » Ateş, öksürük, nefes darlığı ve benzeri şikâyeti olan çalışan tespit edildiğinde iş yeri sağlık birimi ve il/ilçe sağlık müdürlüğü ile temasa geçilmesi,
 - » Temizlik ve atıkların boşaltılmasından sorumlu personelin kişisel hijyenlerine ve uygun kişisel koruyucu ekipman kullanımlarına özen gösterilmesi,
 - » Toplantı ve eğitimlerin salgın bitene kadar ertelenmesi,
 - » Yasal yükümlülükler nedeniyle ertelenmesi mümkün olmayan toplantı ve eğitimlerin uzaktan eğitim, telekonferans gibi yöntemlerle gerçekleştirilmesi.
- » Ofis, Toplantı Odası vb. Her Türlü Kapalı Alan

- » Ofis girişinde el antiseptiği bulundurulması ve içeri giren herkesin antiseptiği kullanması,
- » Ofis alanlarında maske kullanılması
- » Çalışma ve bekleme alanlarının sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmesi
- » Ofis içinde bulunan kişi sayısının mümkün olduğunca düşük tutulması.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Mutfak, yemekhane ve dinlenme alanları
 - » Mutfak, yemekhane ve dinlenme alanlarının girişlerine el antiseptiği konulması,
 - » Mutfak, yemekhane ve dinlenme alanlarında sosyal mesafe ve hijyen kurallarının göz önünde bulundurulması,
 - » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1,5 metrede olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılması,
 - » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanması, çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmesi,
 - » Yemeğin yemekhane dışında bir yerde yenilmesi durumunda çalışanlar arasında en az 1 metre mesafe bulunmasının sağlanması, yemeklerini paylaşmalarının engellenmesi, mümkünse çalışanlara kumanya verilmesi,
 - » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/lavabo olanağının sağlanması ve el yıkama alanlarının artırılması,
 - » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin bol su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile kurulması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkân veren düzenlemelerin yapılması,
 - » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak, tabak vb. malzemelerin

- tek kullanımlık olacak şekilde sunulması,
- » Yemek ve içeceklerin mümkünse kumanya şeklinde dağıtılması,
 - » Yemekhane görevlilerinin kişisel hijyen kurallarına uygun davranması ve uygun kişisel koruyucu ekipman (tıbbi maske, bone, eldiven) kullanması,
 - » Yemekhaneve dinlenme alanlarının yeterli ve düzenli havalandırılmasının ve günlük temizliğin su ve deterjanla yapılması,
 - » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliği günde en az iki kez yapılması.
- » Yatakhaneler
- » Yatakhane girişlerine el antiseptiği konulması,
 - » Yatakhanelerde sosyal mesafe ve hijyen kurallarının göz önünde bulundurulması,
 - » Yatakhanelerde yatak ya da ranzaların 1,5-2 metre aralıklarla seyreltilerek yerleştirilmesi,
 - » Yatak ya da ranzaların yan yana olanlarının bir baş bir ayak ucu şeklinde konumlandırılması, ranzada alt ve üst yatışlarda bir baş bir ayak ucu şeklinde düzenlenmesi,
 - » Yatakhanelerin yeterli ve düzenli şekilde havalandırılması,
 - » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliği günde en az iki kez yapılması,
 - » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/banyo olanağının sağlanması.
- » Soyunma Giyinme Alanları
- » Tüm soyunma-giyinme alanlarının günlük olarak dezenfekte edilmesi. Dezenfeksiyon, elle ve vücutla temas eden yüzeylerin dezenfeksiyon ürünü ile iyice silinmesi ile yapılmalıdır.
 - » Her soyunma-giyinme alanında T.C. Sağlık Bakanlığının tavsiye ettiği el antiseptiğinin bulundurulması,
 - » Çalışanların soyunma-giyinme alanlarına mutlaka maske ile girmesi ve

- maskenin çıkarılmaması,
- » Soyunma alanlarında kalma süresinin sınırlandırılması,
 - » Soyunma alanları giriş-çıkışlarında sosyal mesafenin korunması için önlemler alınması,
 - » Soyunma odalarına gidiş ve gelişlerin yoğunluğunu azaltmak için kademeli olarak yapılmasının sağlanması. Soyunma alanının büyüklüğüne göre sosyal mesafe korunacak şekilde kişi sayısının belirlenmesi,
 - » Soyunma odalarında kesinlikle bir şey yenilip, içilmemesi,
 - » Ayakkabıların dolap üstlerine konulmaması,
- » Tuvalet, Lavabo ve Duşlar
- » Pisuvarlarda sosyal mesafeyi korumak için bir dolu, bir boş olacak şekilde bazılarının kullanıma kapatılması,
 - » Tuvaletlerde sabun, tuvalet kağıdı ve kağıt havlunun her zaman bulundurulması,
 - » Soyunma odaları, tuvalet ve duşlarda bulunan kapı tutamakları, musluk, tırabzan ve elle temas edilen yüzeyler ile tuvaletlerin her zamankinden daha sık ve ayrıntılı olarak temizlenmesi. Giriş kapılarının kollarının dezenfektan ile çok sık silinmesi. Mümkünse kapıların el değmeden açılıp kapanabilecek şekilde düzenlenmesi,
 - » Yan yana olan lavabolar için sosyal mesafeyi korumak ve teması önlemek için bir dolu, bir boş olacak şekilde bazılarının kullanıma kapatılması veya separatör yaptırılması,
 - » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
 - » Lavabolara bilgilendirme afişi asılması,

16.3.3. İş Yerinde Çalışanlar Arasında COVID-19 ile Uyumlu Şikâyetleri (Ateş, Öksürük veya Solunum Sıkıntısı) Olan Kişiler Olması Durumunda Alınacak Önlemler

- » Diğer çalışanlardan ivedilikle ayrılması, tıbbi maske takılması ve iş yeri sağlık birimine başvurularının sağlanması,
- » Sonucu COVID-19 olarak değerlendirilen vakanın temaslılarının Sağlık Bakanlığı COVID-19 rehberine göre yönetilmesi ve bu süre içinde temaslıların

- diğer çalışanlarla temas etmemelerinin sağlanması,
- » COVID-19 tanısı konulan çalışanın kullandığı yatakhaneinin 24 saat süreyle boş tutulması ve havalandırılmasının sağlanması, sonrasında detaylı bir şekilde su ve deterjanla temizlenmesi,
 - » COVID-19 tanısı konulan kişinin kaldığı odanın temizliği esnasında eldiven ve tıbbi maske kullanılması, solunum yolu sekresyonları veya vücut çıkartıları ile kontamine olması mümkün olan tüm yüzeylerin sulandırılmış çamaşır suyu veya ürün tarifine göre klor tableti* ile temizlenmesi.

* Çamaşır suyu ya da klor tableti ile temizlik suyunun hazırlanması:

- » 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu 5 litre suya yarım küçük çay bardağı sodyum hipoklorit içeren çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) eklenerek hazırlanır.
- » Temizlikte klor tableti kullanılacaksa ürün etiketindeki önerilere uyulur.

17. BEYAZ EŞYA VE MOBİLYA MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İş yeri girişinde ve içinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

17.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, bu mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişilerin dışarıda kalmaları özendirilmelidir.
- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » İş yerinde az sayıda personel bulundurulacak şekilde çalışma planı yapılmalıdır.
- » Kasa önünde müşteri bekleme yerleri arasında (en az 1 metre) olacak şekilde yer işaretlemesi yapılmalıdır.
- » Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.

17.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları hususunda uyarılmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini kullanmalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır.

Dokunduklarında el antiseptiği ile ellerini kullanmalıdır.

17.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Müşteri ile 1 metre sosyal mesafenin korunamadığı durumlarda tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içerirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

17.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.

- » Teşhirdeki ürünlere mümkün olduğu kadar elle temas edilmemeli, elle temas edilmesi durumunda temas edilen yerler su ve deterjanlı bezle temizlenmelidir. Hassas yüzeylerin dezenfeksiyonu için %70'lik alkol kullanılabilir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » İş yerindeki dinlenme alanları ve iş yeri tuvalet pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.

18. KOZMETİK VE PARFÜMERİ MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kozmetik ve Parfümeri mağazaları müşteri yoğunluğu ve satışa sunulan ürünlerin bir kısmının test edilerek alınması nedeniyle COVID-19 bulaşma riskinin yüksek olduğu iş yerleridir. İş yerlerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalı ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır.

18.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » Çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, bu mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Kozmetik ve parfümeri mağazalarında ürünler camekanlı bölümlerde teşhir edilmeli, müşterilerin istedikleri ürünler çalışanlar tarafından kasaya getirilmelidir.
- » Özellikle göz kalemi, rimel, ruj ve allık gibi göz, dudak ve yüze uygulanan kozmetik ve makyaj malzemelerinin test ürünleri denenmemelidir.
- » Parfüm, losyon, oje gibi ürünlerin test edilmesi için mağaza çalışanları yardımcı olmalı, ürünlere müşterilerin dokunması engellenmelidir. Parfümler direkt cilde değil test kağıtlarına uygulanmalıdır.
- » Mağazalarda ürün tanıtımı amaçlı açılacak stantlar önünde sosyal mesafenin korunmasını sağlayacak zemin işaretlemeleri yapılmalı, promosyon amaçlı cilt bakımı ve makyaj uygulamaları yapılmamalıdır.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

18.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalı, iş yerine misafir kabul edilmemelidir.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

18.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler geliştirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteri ile 1 metre sosyal mesafe korunmalıdır. Müşteriye ürünün tanıtılması, gösterilmesi gibi mesafenin korunamadığı durumlarda çalışma öncesinde tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik

içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Personel temizlik yaparken eldiven kullanabilir. Eldivenli iken gereksiz herhangi bir yere dokunulmamaya çalışılmalıdır. İş bitince eldiven çıkarılıp, el hijyeni sağlanmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

18.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Alışveriş sepetlerinin elle tutulan kısımları su ve deterjanlı bezle sık sık temizlenmelidir. Alışveriş sepetleri gün sonunda deterjanla yıkanmalı veya deterjanlı bezle silinmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma

sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrutusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

19. AKARYAKIT İSTASYONLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Akaryakıt istasyonları, motorlu araç yakıtı olarak kullanılan sıvıların depolandığı, satışının yapıldığı ve/veya oto lastiği, akümülatör ve bazı diğer ihtiyaçlarla ilgili satış ve servis hizmetlerinin verildiği, sosyal ve ticari faaliyetlerin yürütüldüğü iş yerleridir.

Akaryakıt istasyonları toplum tarafından sıklıkla kullanıldığından COVID-19'un yayılmasını önlemek için tedbirler alınması gereken alanlardandır. Akaryakıt istasyonlarının görünür yerlerine COVID-19 önlemleriyle ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

19.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dâhil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (ödeme alanları vb.) mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Akaryakıt istasyonu marketi girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Müşterilerin akaryakıt istasyonu marketine tek başlarına girmeleri istenmelidir.
- » Akaryakıt istasyonu marketi dışında sıra oluşması durumunda sosyal mesafenin korunması sağlanmalı, kalabalık oluşmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır.
- » Akaryakıt istasyonu marketinde yer alan ürünler mümkün olduğunda cam veya tezgâhların arkasında korumaya alınmalıdır.
- » Akaryakıt istasyonu marketlerinde ambalajsız gıda satışı yapan personel tek kullanımlık eldivenler kullanarak servis yapmalı, her müşteriden sonra

eldivenler çıkarılmalı ve kapaklı çöp kutusu/çöp torbasına atılmalıdır.

- » Personel ile müşteri arasında, direkt temas kurmalarının önlenmesi ve damlacık yoluyla bulaşın engellenmesi amacıyla şeffaf bir bariyer yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerin ödemelerinde tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir.

19.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin akaryakıt istasyonu marketinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak akaryakıt istasyonunda alışveriş yapması sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak basit bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri akaryakıt istasyonundaki markete girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile ellerini ovalamalıdır.
- » Müşteriler, akaryakıt istasyonu marketinde satışa sunulan paketli olmayan gıda maddelerine seçme amacıyla dokunmamalıdır. Bu ürünleri çalışanlar vermelidir.
- » Müşteriler, akaryakıt istasyonu marketinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin market içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

19.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.

- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Akaryakıt istasyonuna dahil açık ve kapalı tüm alanlarda hizmet verme sırasında müşteri ile 1 metreden daha uzak mesafede bulunulmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden çalışanlar müşteriden para veya fiş alırken teması önlemek için **eldiven kullanmamalıdır**. El antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
- » Akaryakıt istasyonlarının market bölümlerinde yayınlanan/yayınlanacak "[COVID-19 Kapsamında Market ve Süpermarketlerde Alınması Gereken Önlemler](#)" de ayrıca uygulanacaktır.
- » Akaryakıt İstasyonunda Yeme-İçme ve Dinlenme Tesisi bulunması durumunda yayınlanan/yayınlanacak "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerle İlgili Alınması Gereken Önlemler" buralarda da ayrıca uygulanacaktır.
- » Akaryakıt İstasyonunda Oto-Yıkama Bölümü bulunması durumunda yayınlanan/yayınlanacak "[COVID-19 Kapsamında Oto Yıkamalarda Alınması Gereken Önlemler](#)" buralarda da ayrıca uygulanacaktır.
- » Akaryakıt İstasyonlarında Oto servis, Tamirhane, Lastik Değişim İstasyonu bulunması durumunda yayınlanan/yayınlanacak "COVID-19 Kapsamında Oto servis, Tamirhane ve Lastik Değişim Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler" buralarda da ayrıca uygulanacaktır.
- » Akaryakıt İstasyonlarında Mescit bulunması durumunda yayınlanan/yayınlanacak "COVID-19 Kapsamında Cami ve Mescitlerde Alınması Gereken Önlemler" buralarda da ayrıca uygulanacaktır.

19.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Kapalı alanlar her gün su ve deterjanla düzenli olarak temizlenmelidir.
- » Akaryakıt istasyonu marketinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) " No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşikleriyle temizlik yapılmasının uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

19.4.1. Lavabo ve Tuvaletler

- » Tuvaletlerde %70 alkollü el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Tuvalet alanlarına giriş kapıları otomatik kapı sistemine çevrilmelidir. Bu imkân yoksa tuvalet alanına giriş kapılarının kolları çok sık dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvaletlerin zeminleri, klozetler, pisuarlar, lavabolar, musluk ve batarya başlıkları, kapı kolları sık sık temizlenir, dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvalet ve lavaboların temizlik saatleri kayıt edilmelidir ve görünür şekilde asılmalıdır.
- » Tuvaletlerde eksik malzeme olmamalı, devamlı sıvı sabun, tuvalet kâğıdı ve kağıt havlu bulundurulmalıdır.

- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvalet temizliği yapacak personel eldiven, maske ve gözlük/siperlik kullanmalıdır.
- » Tuvaletlerde hijyen bilgilendirme ve uyarı afişleri olmalıdır.

20. MARKET VE SÜPERMARKETLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Market ve süpermarketler sundukları hizmet ve müşteri kalabalığı nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Müşteri gereksinimleri mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanmalıdır. Bunun gerçekleştirilemediği durumlarda bir seferde daha çok gereksinim karşılanarak alışveriş sıklığı azaltılmaya çalışılmalıdır. Market/Süpermarketin girişine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve Market/Süpermarket içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

20.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » Market/Süpermarketlerdeki sorumlu kişi COVID-19 konusunda soru ve endişelere yanıt verecek bilgiye sahip olmalıdır.
- » Çalışanların iş kıyafetleri günlük olarak değiştirilmelidir.
- » Market/Süpermarket girişinde ve içeride müşteriler tarafından kullanılmak üzere el antiseptiği bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve boşalanı yenisi ile değiştirilmelidir.
- » Çalışan ve müşteri dahil en az 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır.
- » Giriş ve çıkışlar kişilerin birbirleriyle temasını engelleyecek şekilde düzenlenmelidir.
- » Market ve süpermarketlerin dışında sıra oluşması durumunda sosyal mesafenin korunması sağlanmalı, kalabalık oluşmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır. Gerekirse sosyal mesafeyi sağlayacak şekilde zeminde işaretlemeler yapılmalıdır.
- » İçeride sosyal mesafenin korunmasını sağlamak üzere kalabalık olmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır. Reyonlarda bölgesel kalabalık oluşması durumunda müşteriler uyarılmalıdır.
- » Ürünlerden uygun olanlar daha önceden farklı miktarlarda paketlenip satışa sunulmalıdır.

- » Paketli olmayan ürünlere müşterinin dokunmaması sağlanmalıdır. Müşteri ya da personel açık ürünleri seçerken (meyve/sebze vb.) tek kullanımlık eldiven kullanmalı, her kullanım sonrası eldivenler çıkarılmalı ve kapaklı çöp kutusu/çöp torbasına atılmalıdır.
- » Müşterilerin ödemelerinde tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir.
- » Market/Süpermarketlerdeki oyuncak ve oyun alanları kapatılmalıdır.
- » Kasa önünde sıra beklerken durulması gereken yerler zeminde sosyal mesafeyi sağlayacak şekilde işaretlenmelidir.
- » Kasalar arası mesafe, ödeme sıraları arasındaki sosyal mesafeyi koruyacak şekilde düzenlenmelidir.
- » Market ve süpermarket giriş ve çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.

20.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin Market/Süpermarketin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan müşterilerin Market/Süpermarkete girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Müşteriler Market/Süpermarkete girişte maske takmalı ve içeride de takmaya devam etmelidir. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/afisler/Halk/COVID-19_TOPLUMDA_BEZ_MASKE_KULLANIMI_AFIS_50X70.pdf Maskenin ağız ve burnu kapatacak şekilde takıldığından emin olunmalıdır. Maskesi olmayanlar için girişte maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri Market/Süpermarkete girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Müşteriler, Market/Süpermarket içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalı, dokunmaları durumunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

20.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 tanısı alan ve tedavisi tamamlanan çalışanlar Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/>
- » Market/Süpermarketlerde çalışma düzeni gerekli en az personel bulunacak şekilde planlanmalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Alışveriş sırasında müşteri ile 1 metreden daha uzak mesafede bulunulmalıdır. İşin özelliğine göre müşteri ile 1 metreden daha yakın temas olasılığı varsa, personelin (kasiyer, manav reyonu çalışanı vb.) tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanması sağlanmalıdır.
- » Yüz koruyucu %70'lik alkol ile silinerek tekrar kullanılabilir.
- » Personel, mesainin başlangıcı/bitışı ve gün içinde ellerini su ve sabunla yıkaması konusunda uyarılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ve dinlenirken Sağlık Bakanlığı Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi'nde yer alan "İş Yeri ve Kurum/Kuruluşların Yemekhane ve Dinlenme Alanlarında Alınması Gereken Önlemler"e uyulmalıdır
- » Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için et ve et ürünleri, paketlenmemiş gıda maddeleri ve manav reyonunda çalışan personel haricindeki çalışanların eldiven kullanmaları, önerilmemektedir. Eldiven gıda dışındaki nesnelere değmemelidir. Gün boyunca her işlemten sonra eldiven çıkarılıp, el hijyeni sağlanmalıdır. Kullanılan eldiven kapaklı çöp kutusuna atılmalı, yeni bir eldiven takılmalıdır.

20.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Market/Süpermarketler her gün su ve deterjanla düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » Market/Süpermarketlerin özellikle sık dokunulan yüzeylerinin (kapı kolları, telefon ahizeleri, dolap yüzeyleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon, POS cihazı ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Kasada bulunan ürün bantları günde en az 3 kez tek kullanımlık deterjanlı bez ile silinmelidir.
- » Çalışma tezgâhları, raflar, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Market arabaları ve sepetlerinin elle tutulan kısımları su ve deterjanlı bezle sık sık temizlenmelidir. Market arabaları ve sepetler gün sonunda deterjanla yıkanmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp kapaklı çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Market ve Süpermarketlerin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

21. OTO YIKAMALARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Oto yıkamalar toplum tarafından sıklıkla kullanıldığından COVID-19'un yayılmasını önlemek için tedbirler alınması gereken alanlardandır. Oto yıkamaların görünür yerlerine COVID-19 önlemleriyle ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Müşteriler ve çalışanlar için uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

21.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Oto yıkamanın kapalı alanda olması durumunda dış kapıdan içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici konulmalıdır; renkli kordon ya da şerit veya plastik duba gibi bir blokaj materyali bu amaç ile kullanılabilir.
- » Oto yıkama girişinde araç teslim alınmalı ve ödeme amacı dışında bekleme amacıyla ofis alanına müşteri alınmamalıdır.

21.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Oto yıkama girişinde COVID-19 ile ilgili asılı afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Tıbbi/bez maske takılmalıdır.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunulmamalı, dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

21.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan çalışanlar çalıştırılmamalıdır.
- » Çalışanlarda ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
- » Çalışanlar arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Yapılacak araç içi her türlü işlemler dâhil olmak üzere çalışanların tümü iş yerinde iken kurallara uygun maske takmalı, maskeler nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmesi sağlanmalıdır. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » COVID-19 bulaşmasını engellemek için çalışanlar gözlerine, yüzüne, ağız

ve burunlarına dokunmamalı, el hijyenine dikkat etmeli; araç içinde işlem yapılmadan önce çalışanların el hijyeni sağlanmalıdır. Bunun için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » İşin yürütümü esnasında kullanılan çizme, eldiven gibi malzemeler kişiye özel olmalı ve ortak kullanımdan kaçınılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

21.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yeri temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmeli ve bu alanlar havalandırılmalıdır.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.
- » Sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliği, su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Ortam havalandırması sık yapılmalı; dinlenme alanları, iş yeri tuvaleti pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.

22. OTO SERVİS, TAMİRHANELER VE LASTİKÇİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

22.1. Oto Servislerinde (10 ve üzeri çalışanı olan) Alınması Gereken Önlemler

Servis girişinde müşteriyi karşılayacak bir personel belirlenerek aracı teslim alması sağlanmalı; iş yeri girişine ve görünür uygun yerlerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalı ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır. Müşteriler ve çalışanlar için servis girişi ve içinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

22.1.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Çalışanların arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Servislerde sosyal mesafeyi koruyacak şekilde çalışma planı oluşturulmalıdır.
- » Müşteri ağırlama bölümlerinde sosyal mesafeyi gözeterek şekilde düzenleme yapılmalıdır.
- » Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.

22.1.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Servis girişinde COVID-19 ile ilgili asılı afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Tıbbi/bez maske takılmalıdır.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunulmamalı, dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

22.1.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan çalışanlar çalıştırılmamalıdır.
- » Çalışanlarda ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
- » Çalışanlar arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Yapılacak araç içi her türlü işlemler dâhil olmak üzere çalışanların tümü iş yerinde iken kurallara uygun maske takmalı, maskeler nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmesi sağlanmalıdır. Yeni maske takılırken el antiseptiği

kullanmalıdır.

- » COVID-19 bulaşmasını engellemek için çalışanlar gözlerine, yüzüne, ağız ve burunlarına dokunmamalı, el hijyenine dikkat etmeli; araç içinde işlem yapılmadan önce çalışanların el hijyeni sağlanmalıdır. Bunun için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

22.1.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Servislerin temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmeli ve bu alanlar havalandırılmalıdır.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonunu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.
- » Servislerde sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliği, su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Servise verilen araçların iç kısımları, müşteriye teslim edilmeden önce dezenfekte edilmelidir.
- » Ortam havalandırması sık yapılmalıdır.
- » Servislerdeki dinlenme alanları, iş yeri tuvaleti pencereleri açık tutulmalıdır. Tuvaletlerde tek kullanımlık kâğıt havlu konulmalıdır. Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.

22.2. Tamirhanelerde (10'un altında çalışanı olan) Alınması Gereken Önlemler

Tamirhanelerde randevulu çalışma sistemi önerilir. Tamirhanelerin girişine ve görünür uygun yerlerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar)

asılmalı ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır. Müşteriler ve çalışanlar için tamirhane girişi ve içinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

22.2.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Dış kapıdan içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici konulmalı, renkli kordon ya da şerit veya plastik duba gibi bir blokaj materyali bu amaç ile kullanılabilir.
- » Tamirhane girişinde araç teslim alınmalı ve iş yerinin kapalı alanına müşteri alınmamalıdır.
- » Çalışanların arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Tamirhaneye misafir alınmamalıdır.
- » Tamirhanede sosyal mesafeyi koruyacak şekilde çalışma planı oluşturulmalıdır.
- » Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.

22.2.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Tamirhane girişinde COVID-19 ile ilgili asılı afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Tıbbi/bez maske takılmalıdır.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunulmamalı, dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

22.2.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan çalışanlar çalıştırılmamalıdır.
- » Çalışanlarda ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
- » Çalışanlar arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Çalışanların tümü kurallara uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmesi sağlanmalıdır. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » COVID-19 bulaşmasını engellemek için çalışanlar gözlerine, yüzüne, ağız

ve burunlarına dokunmamalı, el hijyenine dikkat etmelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

22.2.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Tamirhanenin temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmeli ve bu alanlar havalandırılmalıdır.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.
- » Tamirhanelerde sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliği, su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikler yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Ortam havalandırması sık yapılmalıdır.
- » Tamirhanedeki dinlenme alanları, iş yeri tuvaleti pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.

23. OTO GALERİ VE OTO KİRALAMA İŞLETMELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Oto galeri, oto kiralama işletmeleri kapalı iş yeri özelliğinde olduğundan COVID-19 bulaşma riski açısından önlem alınması gereken yerlerdendir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 bulaşma riski açısından alınması gereken önlemlerle ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

23.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » İş yerinde personel ve müşteri arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişilerin dışarıda kalmaları özendirilmelidir.
- » İş yerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde ve içinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » İş yerinde sosyal mesafeyi koruyacak şekilde çalışma planı oluşturulmalıdır.
- » Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.

23.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen COVID-19 ile ilgili kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdır.
- » Müşterilerin gerek iş yerine girmesi gerekse inceleme vs. için araçlara binmeleri esnasında maske takmaları sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir.
- » Müşterilerin iş yerine girdiğinde olduğu gibi inceleme vs. için araçlara binmeden önce de alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanmaları sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

23.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personelde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.
- » Personel arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Tüm personel kurallara uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmesi sağlanmalıdır. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » COVID-19 bulaşmasını engellemek için çalışanlar gözlerine, yüzüne, ağız ve burunlarına dokunmamalı, el hijyenine dikkat etmelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

23.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yeri temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmeli ve bu alanlar havalandırılmalıdır.
- » Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır. Müşteri tarafından incelenen araçların elle temas edilen noktaları da her incelemeden sonra aynı şekilde dezenfekte edilmelidir.
- » Müşterilerden teslim alınan kiralık araçlar da dezenfekte edilmeli ve tekrar kiralanma-dan önce en az bir gün bekletilmelidir.
- » İş yerlerinde sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliği, su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Ortam havalandırması sık yapılmalıdır.
- » İş yerlerindeki dinlenme alanları, iş yeri tuvaleti pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.

24. OFİS VE BÜRO SİSTEMİNDE FAALİYET GÖSTEREN TÜM İŞLETMELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Ofis ve büro sisteminde faaliyet gösteren işletmeler kapalı alanda hizmet sunduğu için COVID-19 salgınının yayılması açısından özellik arz eder. İş yerinin girişine / görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İş yeri girişinde ve içinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

24.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Çalışan personel COVID-19 hakkında bilgilendirilmelidir.
- » İş yerinde 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve müşteri planlaması yapılmalıdır,
- » İş yerinde personelin birbiriyle ve müşterilerle aralarında sosyal mesafeyi (en az 1 metre, 3-4 adım) koruyacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.
- » Müşteriler iş yerine tek başlarına girmelidir. Eşlik eden diğer kişilerin dışarıda kalmaları özendirilmelidir.
- » İş yerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yerine gelen müşterilere su dışında içecek ve yiyecek ikramı yapılmamalıdır.

24.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan müşterilerin iş yerine girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. İş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalı, dokunmaları durumunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Ödemelerde kredi kartı kullanılacaksa mümkünse temassız ödeme tercih edilmelidir.
- » Nakit para ödemelerinde el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

24.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » İş yerinde çalışma düzeni gerekli en az personel bulunacak şekilde planlanmalıdır.
- » Çalışanlar, diğer çalışanlar ve müşteriler ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personel, mesainin başlangıcı/bitışı ve gün içinde ellerini su ve sabunla yıkaması konusunda uyarılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

24.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerinde her gün su ve deterjanla düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları,

telefon ahizeleri, dolap yüzeyleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp kapaklı çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

25. EMLAKÇILAR VE GAYRİMENKUL DANIŞMANLIK OFİSLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Emlakçılar ve gayrimenkul danışmanlık ofisleri kapalı iş yeri özelliğinde olduğundan COVID-19 bulaşma riski açısından önlem alınması gereken yerlerdendir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 bulaşma riski açısından alınması gereken önlemlerle ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İş yeri girişinde ve içinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

25.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » Çalışan personel COVID-19 hakkında bilgilendirilmelidir.
- » İş yerinde 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve müşteri planlaması yapılmalıdır.
- » İş yerinde ve emlak gösterimi sırasında personelle müşteri arasında sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişilerin dışarıda kalmaları özendirilmelidir.
- » İş yerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yerine gelen müşterilere su dışında içecek ve yiyecek ikramı yapılmamalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.

25.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalı, iş yerine misafir kabul edilmemelidir.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması

- yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya ile kullanılmalıdır.
 - » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Ödemelerde kredi kartı kullanılacaksa mümkünse temassız ödeme tercih edilmelidir.
 - » Nakit para ödemelerinde el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.
 - » Emlakçılar ve gayrimenkul danışmanları araçla müşterileri ev, dükkan göstermeye götürürken "[COVID-19 Kapsamında Ticari Taksiler ve Taksi Duraklarında Alınması Gereken Önlemler](#)" başlıklı rehberle göre hareket etmelidir.

25.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteri ile 1 metre sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Kalem kullanmak gerektiğinde çalışanlar ve müşteriler kendilerine ait kalemleri kullanmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personel temizlik yaparken eldiven kullanabilir. Eldivenli iken gereksiz herhangi bir yere dokunulmamaya çalışılmalıdır. İş bitince eldiven çıkarılıp,

el hijyeni sağlanmalıdır.

- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

25.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (anahtarlar, kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır.

26. ELEKTRONİK VE TELEKOMÜNİKASYON MAĞAZALARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Elektronik ve telekomünikasyon mağazaları müşteri yoğunluğu nedeniyle COVID-19 bulaşma riskinin yüksek olduğu iş yerleridir. Bu iş yerlerinde iş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalı ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır.

26.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » Çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, bu mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Elle temas edilen teşhir ürünleri (cep telefonu, TV kumandası, oyun konsolu, klavye vb.) her müşteriden/müşteri incelemesinden sonra %70'lik alkolle temizlenmelidir.
- » Ürünlerin ambalajı açılmamalı, müşterilerin sadece teşhir ürünlerini incelemelerine izin verilmelidir.
- » Test edilen mikrofonlar (karaoke mikrofonları gibi) mutlaka streç film ile kaplanmalı ve her müşteriden sonra streç film yenilenmelidir. Yenileme işlemi sonrası personel el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personeli korumak için tezgâhlar ve müşteri alanı arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

26.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride

- uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalı, iş yerine misafir kabul edilmemelidir.
 - » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
 - » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
 - » Müşteri iş yerine girdiğinde el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
 - » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Müşterilerin iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

26.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteri ile 1 metre sosyal mesafenin korunmalıdır. Müşteriye ürünün tanıtılması, gösterilmesi gibi mesafenin korunamadığı durumlarda çalışma öncesinde tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personel temizlik yaparken eldiven kullanabilir. Eldivenli iken gereksiz

herhangi bir yere dokunulmamaya çalışılmalıdır. İş bitince eldiven çıkarılıp, el hijyeni sağlanmalıdır.

- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

26.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

27. TESİSATÇILARDA (ELEKTRİK, SU, DOĞALGAZ VB.) ALINACAK ÖNLEMLER

Tesisatçılar ısıtma, aydınlatma, doğalgaz, elektrik, su kullanımı vb. gibi ihtiyaçların sağlanmasına yarayan araçların uygun yerlere döşenmesi ya da döşenen bu araçların arıza-değişme gibi durumlarında satış, servis hizmetlerinin verildiği, ticari faaliyetlerin yürütüldüğü iş yerleridir.

Tesisatçıların COVID-19 kapsamında bazı önlemleri alması gerekmektedir. Bu önlemler iş yeri çalışanları ve müşteriler arasında hastalığın bulaşması ve yayılmasını önlemek için önemlidir.

Bu iş yerlerinde iş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalı ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır.

27.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleme koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » İş yerinde çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, bu mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Müşterilerden iş yerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalıdır.
- » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
- » İş yeri girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Evlerde/ofislerde hizmet sunmaya giden personel tek kullanımlık eldivenler ve ayakları için galoş kullanarak hizmet sunmalı, her evden sonra eldivenler ve galoşlar çıkarılmalı ve kapaklı çöp kutusu/çöp torbasına atılmalıdır. Eldivenle yüzeylere temastan kaçınılmalıdır.
- » Evlerde/ofislerde hizmet sunmaya giden personel işe başlamadan önce ve işi bitirdikten sonra alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren

- kolonya kullanmalıdır.
- » Evlerde/ofislerde hizmet sunulan kapalı ortamlarda müşterilerle aynı ortamda bulunulan süre mümkün olduğunca kısa tutulmalıdır.
 - » Evlerde/ofislerde hizmet sunarken 1 metrelik sosyal mesafe korunmalı, maske kullanılmalı, vida gibi malzemeler ağza götürülmemelidir.
 - » Ofislerde hizmet sunulan kapalı ortamlar hizmet öncesi, süresince ve sonrasında kapı pencere açılarak havalandırılmalıdır.
 - » Müşterilerin ödemelerinde tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir.
 - » İş yerinde satışı yapılan ürünlerin ambalajı açılmamalı, müşterilerin sadece teşhir ürünlerini incelemelerine izin verilmelidir.
 - » Teşhir ürünleri her müşteriden/müşteri incelemesinden sonra %70'lik alkolle temizlenmelidir.

27.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride COVID-19 ile ilgili uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
- » Müşteriler, iş yerinde mecbur kalmadıkça yüzeylere ve malzemelere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşterilerin iş yerinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.
- » Evlerde hizmet alınan kapalı ortamlar hizmet öncesi, süresince ve sonrasında kapı pencere açılarak havalandırılmalıdır.

27.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri

konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan ve COVID-19 veya temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Açık ve kapalı tüm alanlarda (ev, inşaat alanı, iş yeri gibi) hizmet sunumu sırasında müşteri ile sosyal mesafenin (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmasına dikkat edilmelidir.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden çalışanlar müşteriden para veya fiş alırken teması önlemek için eldiven kullanmamalıdır. El antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
- » Çalışan personellerin işini yaparken kullandığı araç gereçlerin (alet takımı, aletler, kişisel koruyucular baret vb) her kullanımdan sonra %70'lik alkolle dezenfekte edilmelidir.

27.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Kapalı alanlar her gün su ve deterjanla düzenli olarak temizlenmelidir.
- » İş yerinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvaletlerin dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit

Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » İş yerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » İş yerinin sahip olduğu fiziki ortamda müşteri yoğunluğu ve müşteriler arası mesafenin korunmasını sağlamak için koltuklar, sandalyeler ve oturaklar arası en az 1 metre mesafe olacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.

28. PERSONEL SERVİS ARAÇLARIYLA İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Servisler toplu ulaşım araçları olduğu için COVID-19 salgınının yayılması açısından özellik arz eder. Servis şoförleri işveren tarafından COVID -19 hakkında bilgilendirilmelidir. Araç içine COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kurallar görünür bir şekilde asılmalı ve şoför ve yolcuların bu kurallara uyması sağlanmalıdır. Araçlarda giriş kapısının yanına el antiseptiği konulmalıdır.

Aşağıdaki önlemler alınmalıdır;

28.1. Şoförler İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Servis şoförleri, kişisel hijyen kurallarına uygun şekilde hareket etmeli ve aracın içinde mutlaka tıbbi maske kullanmalıdır.
- » Maskeler nemlendiğinde değiştirilmelidir. Maskeler çıkarılırken lastiklerinden tutulmalı, maskelerin dış yüzeyine dokunulmamalı, yeni maske yine lastiklerinden tutularak takılmalıdır. Kullanılmış maskeler ağız bağlı çöp torbasına atılmalıdır. Maske değiştirme söz konusu ise el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Mümkünse servisin şoför koltuğu yolculardan uygun malzeme ile ayrılmalıdır.

28.2. Yolcular İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Yolcular servise binerken ve inerken sosyal mesafe (>1 metre) kuralına uygun davranmalıdır. Sosyal mesafe kuralının bozulmaması için önlemler alınmalıdır.
- » Yolcular, servise binmeden el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
- » COVID-19 ile uyumlu belirtileri (ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı vb.) olanların tıbbi maske takması sağlanmalı, servise alınmamalı ve işveren bilgilendirilerek sağlık merkezine yönlendirilmelidir.
- » Servise binen tüm yolcular maske takmalı ve yolculuk boyunca çıkarmamalıdır.
- » Servisi kullanan personel evlerden alınma sırasına göre en arka sıradan başlamak üzere öne doğru sağ ve sol sıralarda cam kenarlarına oturmalıdır. Cam kenarları dolduktan sonra binen personeller arkadan öne doğru çapraz şekilde koridorlara oturtulmalıdır. Çapraz şekilde oturma düzeni

de bittikten sonra binen personel arkadan öne olmak üzere boş koltuklara alınır.

- » Koltuklara numara verilmeli, yukarıda ifade edilen düzene göre evden alınma sırasına göre her personelin hangi koltuğu kullanacağı sabit hale getirilmelidir.
- » Koltuk numarasına göre oturma listesi oluşturulmalı, liste serviste görünür şekilde asılmalı ve her personel işe gidiş ve dönüşlerde her gün kendine ayrılmış sabit koltukta seyahat etmelidir.
- » Damlacık oluşturması nedeniyle servis içinde konuşulmamalı ve bağırılmamalıdır.
- » Serviste bir mecburiyet olmadıkça su dahil içecek ve yiyecek kullanılmamalıdır.

28.3. Servislerde Havalandırma, Temizlik ve Dezenfeksiyon

- » Klimanın iç hava sirkülasyon düğmesi kapalı olmalıdır.
- » Servis araçlarının klima hava filtre bakımı düzenli olarak yapılmalıdır.
- » Servislerde pencereler uygun olan her fırsatta açılarak servisin iç havasının temizlenmesi sağlanmalıdır.
- » Servisin genel iç temizliği gün sonunda su ve deterjan ile yapılmalıdır. Servisin temizliği yapılırken eldiven takılmalı, temizlik süresince eller yüze temas etmemeli ve temizlik bitiminde eldivenler kapaklı çöp kutularına ya da çöp torbalarına atılmalıdır.
- » Aracın iç yüzeyi su ve deterjanlı bez kullanılarak silinmelidir.
- » Her servis turu tamamlandıktan sonra sık dokunulan yüzeyler (kapı kolları, kol dayama/kolçaklar, tutacaklar, cam açma düğmeleri, emniyet kemeri tokaları) önce su ve deterjanlı bezle silinmeli, daha sonra da 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu veya %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir. Bu amaçla Sağlık Bakanlığı ruhsatlı dezenfektanlar da kullanılabilir. Temizlik yolcu olmadığı durumlarda yapılmalı ve sonrasında bir dakika beklenip havalandırılmalıdır.

29. RESTORAN, LOKANTA, KAFE PASTANE, BÖREKÇİ, TATLICI VE İÇERİSİNDE YEME-İÇME HİZMETİ SUNAN İŞLETMELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Bilindiği üzere, Dünya Sağlık Örgütü tarafından "Pandemi" kapsamına alınan Yeni Koronavirüs (COVID-19) salgınının yayılmasının önlenmesine yönelik tedbirler kapsamında, kontrolü normalleşme süreci aşamasına geçilmiş bulunmaktadır.

Bu kapsamda, yeme-içme sektöründeki işletmelerin faaliyetlerinin güvenli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi amacıyla, halen faal olan veya faaliyete geçecek olan yeme-içme tesisleri ve bünyesinde yeme-içme bulunduran tesislerde, aşağıda belirtilen önlemlerin alınması ve sürekliliğinin sağlanması hedeflenmektedir.

Bu tedbirler restoran, lokanta, kafeler ile içinde yeme-içme hizmet alanı bulunan dinlenme tesisleri, kitapçılar, büfe ve kantinler ile diğer işletmelerin restoran-kafe bölümleri dahil yeme-içme sektöründeki işletmeler için geçerlidir.

29.1. Genel İlkeler ve Bildirimi

- » İşletmelerinin faaliyetleri sırasında, ilgili kamu kurum veya kuruluşları tarafından ilan edilmiş olan tedbirlere tam olarak uyulmalıdır.
- » İşletme genelinde COVID-19 ve hijyen kurallarını/uygulamalarını kapsayan bir protokol hazırlanmalı, protokol düzenli aralıklarla değerlendirilmeli, uygulamada karşılaşılan sorunlar, getirilen çözümler ve kamu kurum veya kuruluşlarınca uygulamaya konulan tedbirler dikkate alınarak güncellenmelidir.
- » Protokol kapsamında, hastalık belirtileri gösteren müşteriye personelin yaklaşımı ve uygulanacak işlemler de tanımlanmalıdır. Bunlar T.C. Sağlık Bakanlığının yayınladığı COVID-19 rehberinin ilgili bölümünde açıklanmıştır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/covid-19-rehberi>
- » Tesis işletmecileri, tesisin tamamında sosyal mesafe önlemlerini almakla yükümlüdür. Genel kullanım alanlarına ve oturma düzenine ilişkin sosyal mesafe planı hazırlanmalı, tesisin misafir kapasitesi sosyal mesafe planına göre belirlenmeli, bu kapasiteye uygun sayıda misafir kabul edilmeli ve kapasite bilgisi tesisin girişinde görülebilir bir yere asılmalıdır. Ayrıca, tesis giriş holünde veya dış cephesinde ve misafir ile personelin kolayca görebileceği genel kullanım alanlarında, tesiste uygulanan ve uyulması gereken COVID-19 tedbirleri ve kurallarının yer aldığı panolar düzenlenmelidir.

- » COVID-19 tedbirlerine yönelik mutfak temizliği ve gıda güvenliği protokolü, haşere ve zararlılarla mücadele protokolü hazırlanmalıdır. Sorumlu personelce protokole uyulması sağlanmalıdır.

29.2. Misafir Kabulü

- » Valeler tarafından eldiven kullanılmamalıdır, her araç teslim alma ve teslim etme hizmetinden önce ve sonra eller alkol bazlı el dezenfektanı ile temizlenmelidir.
- » Valeler araçlara maskesiz binmemelidir.
- » Misafirlere tesise girişte termal kamera veya temassız ateş ölçümü uygulanmalıdır. 38 °C'den yüksek ateş ölçümlerinde, misafir işletmeye alınmayarak, tıbbi maske ile sağlık kuruluşuna başvurması sağlanır.
- » Tesis girişlerinde el antiseptiği bulundurulur ve misafirlerin ellerini antiseptikle temizlemelerinden sonra girişleri sağlanır.
- » Maskesiz müşteri içeri alınmaz. Misafirin yanında yoksa verilmek üzere maske bulundurulmalıdır, misafirlerin yeme-içme faaliyeti dışında ve masadan her kalktıklarında maske takması sağlanır.
- » Asansörlerin içine 1'er metre ara ile sosyal mesafe yer işaretleri yapılarak, toplam kapasitesinin üçte birini geçmemek kaydıyla kapasitesi belirlenmeli ve yazılı/görsel bilgilendirme yapılmalıdır.

29.3. Yemek Salonu ve Genel Kullanım Alanları

- » Yemek salonları, giriş alanı ve holü, ilave salonlar gibi genel alan kullanımları ve açık alanlar dahil tesisin tamamı sosyal mesafe planına uygun olarak düzenlenmelidir. Tesisin içinde veya dışarısında sıra oluşabilecek her yerde (lavabo önleri, varsa sigara içme alanları vb.) 1,5 metre ara ile sosyal mesafe işaretlemeleri yapılmalıdır.
- » Sosyal mesafe ve oturma düzeni kuralları, aynı aileden (anne veya baba ile birlikte çocuklar) olan misafirler arasında uygulanmaz.
- » Yemek servisi verilen masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenlenmelidir. Grup halinde gelen müşteriler için masa birleştirmeleri yapıldığı takdirde diğer masalarla aradaki 1,5 metre mesafe korunacak şekilde yapılmalıdır.
- » Masalarda sadece karşılıklı oturma düzeni sağlanmalıdır. Masa yanlarına sandalye konulmaz ve masa yanlarına oturma düzeni oluşturulmaz.

- » Karşılıklı oturmada masa eni 70 cm'den küçük masalarda çapraz oturma düzeni uygulanmalı veya karşılıklı oturma mesafesinin arttırılması amacıyla iki masa birleştirilerek kullanılmalıdır.
- » Bütün masa düzeni kuralları masa şekline bakılmaksızın (kare, dikdörtgen veya daire) her masa için uygulanır.
- » Yan yana tek kişilik oturma düzeni olan bar masası şeklindeki masalarda sandalyeler arası mesafe 1 metre olacak şekilde düzenlenmelidir. Personel ile müşterilerin doğrudan yüz yüze kaldığı bar masaları mümkünse kullanılmamalıdır. Kullanılmaları halinde personel ile müşteri arasındaki mesafe en az 1 metre olmalı, bu bölümde çalışan personeller tıbbi maske ve yüz koruyucu siperlik takmalıdır. Maskeler nemlendikçe değiştirilmeli ve siperlik belirli aralıklarla uygun ürünle silinerek dezenfekte edilmelidir.
- » Her masada el antiseptiği veya kolonya bulundurulmalıdır.
- » Servis personeli, servis esnasında mesafe kurallarını korumaya ve temastan kaçınmaya özen gösterir.
- » Açık büfe uygulaması yapılması halinde açık büfenin misafir tarafına misafir erişimini engelleyecek şekilde pleksiglas veya benzeri bariyer yapılmalı, servis ise mutfak personeli tarafından sunulmalıdır.
- » Çay/kahve makinesi, su sebilleri, içecek makinesi gibi araçların kaldırılmalı veya misafire servis elemanı aracılığıyla servis yapılmalıdır.
- » Yemek masaları ve sandalyeler, servis malzemeleri, şeker, tuz, baharat, peçete, menü gibi malzemelerin her misafir kullanımından sonra silinerek uygun şekilde temizliği ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır. Mümkünse tek kullanımlık şeker, tuz, baharat, peçete kullanılmalıdır.
- » Mümkün olduğunca, temassız ödeme alınmalı, temaslı post cihazı kullanılması halinde, her kullanımdan sonra cihazın %70'lik alkol ile silinerek temizlik ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Genel kullanım alanlarının ve genel müşteri tuvaletlerinin girişlerinde, geniş salonların farklı yerlerinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Genel tuvaletlerin giriş kapıları mümkünse otomatik kapı sistemi olarak düzenlenmelidir. Düzenlenememesi halinde giriş kapılarının kollarının sık sık dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Tesis içerisinde çocuklara ayrılmış oyun odaları hizmete açılmaz. İşletmelerin açık alanlarındaki oyun grupları sık aralıkla dezenfektan ile silinmek şartıyla hizmete açılabilir. Bu alanlarda oyun havuzu topları gibi sürekli silinmesi

mümkün olmayan küçük materyaller bulundurulmaz

29.4. Personel

- » Personelin düzenli sağlık kontrolü yapılmalı, birlikte yaşadığı kişilerin COVID-19 açısından izlenebilmesi için personelden periyodik bilgi alınmalıdır.
- » Tüm personele COVID-19 salgını ve hijyen konusunda bilgi/eğitim verilmesi sağlanmalıdır.
- » Personel girişinde termal kamera veya temassız ateş ölçümü yapılmalı ve el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Personele, çalışma yerine, misafirler ve ortam ile temasına uygun kişisel koruyucu ekipman (tıbbi maske, yüz koruyucu gibi) ile el antiseptiği sağlanır ve kullanımı izlenir. Bütün personel ağız ve burnu kapatacak şekilde **tıbbi maske** kullanmak zorundadır. Maskeler gün içinde nemlendikçe mutlaka değiştirilmelidir.
- » Personel kıyafetlerinin günlük temizliği ve hijyeni sağlanmalıdır.
- » Aynı vardiyada mümkün olduğunca aynı personelin çalıştırılmasına özen gösterilmelidir.
- » Personelin soyunma-duş-tuvalet ve ortak yemek yeme, dinlenme alanları sosyal mesafe koşullarına uygun olarak düzenlenmeli, bu konuda gerekirse yer işaretleri, şerit, bariyer gibi düzenlemeler yapılmalıdır, bu alanların temizliği ve kurallara uygun şekilde dezenfeksiyonu düzenli olarak sağlanmalıdır.
- » Mal tedariki veya başka sebeplerle (tamir, bakım vb.) tesise geçici olarak kabul edilen kişilerin temasının asgari düzeyde tutulmasına yönelik kurallar belirlenerek uygulanması izlenmelidir. Ayrıca, bu kişilerin sosyal mesafe kuralı korunarak ve koruyucu donanım kullanarak işlemlerini yapmaları sağlanmalıdır.
- » Personelde hastalık belirtileri tespiti halinde tıbbi maske takılarak en yakın sağlık kuruluşuna başvurusu sağlanmalıdır.

29.5. Mutfak, Pişirme ve Servis Alanları

- » Gıda güvenliği ve mutfak hijyeni uygulamalarının ilgili mevzuat ve yönetmeliklere uygun yapılması sağlanmalıdır.
- » Gıda üretim alanına ham madde ve ürün sevklerinde ve mutfak alanında

hijyen bariyerleri, sterilizasyon cihazları el ve vücut hijyeni için gerekli alet ve ekipman bulundurulmalıdır. Mutfak ve pişirme alanlarına görevli olmayan personel girememelidir.

- » Bütün gıdalar kapalı dolaplarda veya üzeri kapalı şekilde saklanmalıdır.
- » Çapraz bulaşmayı önlemek için, işlem görmemiş gıda maddeleri ile hazırlanmış gıdalar mutfakta birbirlerinden ayrı yerlerde muhafaza edilmelidir. Ayrıca, hiçbir gıda maddesi zeminle temas ettirilmemelidir.
- » Mutfak ve ilişkili alanların, mutfakta kullanılan her türlü donanım ve ekipmanın, tezgâh ve saklama alanlarının temizlik ve hijyeni düzenli olarak sağlanmalıdır. Elle sık temas eden yüzeyler 1/100'lük çamaşır suyu ile düzenli olarak silinmelidir.
- » Servis malzemeleri (tabak, çatal, kaşık, bıçak, bardak gibi) bulaşık makinasında yıkanmalıdır. Mutfak personeli çalışma esnasında iş kıyafeti ve kişisel koruyucu ekipman kullanılmalı, ellerini düzenli olarak yıkamalıdır.
- » Mutfakta, personelin uyması gereken kurallar ve iyi hijyen uygulamaları ile ilgili görsel/yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.

29.6. Lavabo ve Tuvaletler

- » Tuvalet alanlarına giriş kapıları otomatik kapı sistemine çevrilmelidir. Bu imkan yoksa tuvalet alanına giriş kapılarının kolları 1/100'lük çamaşır suyu ile sık sık silinmelidir.
- » Tuvaletlerin zeminleri, klozetler, pisuvarlar 1/10'lük, lavabolar, musluk ve batarya başlıkları, kapı kolları 1/100'lük çamaşır suyu ile sık sık temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvalet ve lavaboların temizlik saatleri kayıt edilmeli ve temizlik saatleri görünür şekilde asılmalıdır. Devamlı sıvı sabun, tuvalet kağıdı ve kağıt havlu bulundurulmalıdır.
- » Temizlik yapan personel kişisel koruyucu ekipman (eldiven ve maske) kullanılmalı, işlem sonrası kullanılan iş yeri çöpüne atılır, su ve sabunla en az 20 saniye el temizliği ve hijyeni sağlanmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.

29.7. Genel Temizlik ve Bakım

- » Tüm alanların temizliği, yüzeyin niteliğine göre standartlara uygun ürün

- kullanılarak, uygun sıklıkta yapılmalı, bu uygulamaların izlenebilirlik kayıtları tutulmalıdır.
- » Tesisin tamamında kapı kolları, tırabzanlar, asansör düğmeleri, elektrik düğmeleri, post cihazı, televizyon kumandası, telefon, bilgisayar klavyesi, menü, masa üstleri, tuzluk/biberlik gibi el temasının yoğun olduğu yüzeyler sık sık su ve deterjanla temizlenmeli, 1/100 sulandırılmış çamaşır suyu ile dezenfeksiyonu sağlanmalı, klor bileşiklerinin zarar verdiği post cihazı, telefon, bilgisayar klavyesi gibi yüzeylerde ise %70'lik alkol bazlı ürünler kullanılarak, izlenebilirlik kayıtları tutulmalıdır.
 - » Havalandırma ve klima sisteminin, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi gibi araç, gereç, malzeme ve donanımın periyodik bakımları ve gerekli olanların sterilizasyonu sağlanmalıdır.
 - » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
 - » Tesisteki kapalı mahallerin tamamının sıklıkla kapı ve pencereleri açılarak doğal havalandırması sağlanmalıdır.

29.8. İşletme Araçları

- » Araçlarda el antiseptiği veya kolonya bulundurulur.
- » İşletme araçlarına el antiseptiği ile ellerin temizliği sağlanarak binilir ve araç içinde sürekli maske takılır. Mümkünse araçların her zaman aynı personel tarafından kullanımı sağlanır.
- » Aracın el teması yoğun yüzeyleri (kapı kolları, cam kumandaları, direksiyon, vites, radyo vb.) her kullanımdan sonra %70 alkol içeren ürünle dezenfeksiyonu sağlanır.
- » Bu tedbirler sürece bağlı olarak zaman içerisinde güncellenecektir.

30. SPOR SALONLARI VE SPOR MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişinin konuşma, öksürme ve hapşırması sırasında ortaya çıkan damlacıklardır. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. Bu nedenle hem spor salonu çalışanı hem de müşteri, COVID-19 kapsamında sağlığını korumak için aşağıdaki kurallara uymalıdır. Spor salonlarının girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve spor salonunun içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Spor salonlarının girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.

30.1. Spor Salonlarında Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Spor salonundaki kişi sayısı spor yapılacak alanda her 6 metrekareye bir kişi olacak şekilde sınırlandırılmalıdır.
- » Spor salonlarında çalışma koşulları nedeniyle müşterilerin birbiri ve çalışanlarla yakın teması söz konusudur. Spor aktivitesi damlacık çıkışı ve hızını artırmaktadır. Bu nedenle sosyal mesafe en az 2 metre olarak uygulanmalıdır.
- » Spor salonundaki koşu bandı/bisiklet vb. ekipman aralarında en az 2 metre olacak şekilde yerleştirilmelidir.
- » Müşteriler randevu ile kabul edilmelidir. İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelliyici konulmalıdır. Bu kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » Müşterilerin giriş/çıkış saatleri kaydedilmelidir (Seans ile çalışılıyorsa, hangi seansta kimlerin geldiği ve çalıştığı kaydedilmelidir).
- » Spor Salonlarının giriş ve çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.
- » Spor salonları üyeleri ile sözleşmelerine COVID-19 politikaları ve rezervasyon prosedürleri ile ilgili açıklama eklemelidir.
- » Kronik hastalığı olanlar, 65 yaş üstündekiler ile huzurevi, cezaevi, bakım merkezi çalışanları çalıştıkları ortamda bulaştırma riski olduğundan spor salonlarına gitmemeleri önerilir.
- » Takım oyunlarının ve yakın temas gerektiren (boks, güreş gibi) sporların

- yapılmaması uygundur. Bu sporlardan temassız antrenman yapabilenler bireysel olarak ve 2 metre mesafe şartı ile antrenman yapabilir. Temas gerektirmeyen sporlar kişiler arası sosyal mesafe (en az 2 metre) korunarak yapılabilir.
- » Spor salonuna maskesiz müşteri/ çalışan alınmamalıdır. Spor salonunda da maske takmaya devam etmelidirler. N95/FFP2 maskeler kullanılmamalıdır.
 - » Yüksek efor gerektiren sporlar yapılırken nefes almayı zorlaştırabileceği için maske takılmayabilir. Maskenin takılmadığı spor faaliyetlerinde olası temas sırasında kullanılma üzere kişinin yanında maske bulundurulmalıdır.
 - » Kafe tarzı yeme içme bölümleri T.C. Sağlık Bakanlığının Restoran, Lokanta, Kafe çalışma rehberine göre hizmet verebilir.
 - » Müşterilerin kullandığı egzersiz araçlarının yanlarına Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış dezenfektan özelliği olan mendiller konulmalıdır.
 - » Spor salonuna misafir alınmamalıdır.
 - » Egzersiz aralarındaki dinlenme molaları dışında spor salonlarında müşterilerin beklemesine izin verilmemelidir.
 - » Spor salonunda su ve sabuna erişim kolay olmalı ve burada tek kullanımlık kâğıt havlular bulunması sağlanmalıdır.
 - » İçeride ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.
 - » Her müşteri için tek kullanımlık malzeme kullanılmalıdır, tek kullanımlık malzeme sağlanamadığı durumlarda her kullanım sonrasında tekstil malzemeleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
 - » Mümkünse koşu bandı ve ağırlık çalışılan alanlar ayrılmalıdır.
 - » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir. Ödeme terminallerinde dokunulan yüzeyler %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
 - » Ağırlık istasyonlarının birden fazla kişinin set aralarını paylaşarak aynı anda kullanımına izin verilmemelidir. Bir kişinin istasyonla işi tamamen bittikten sonra diğer müşteri kullanılmalı, her müşteri sonrası cihazın el ve vücutla temas eden noktaları silinerek dezenfekte edilmelidir.
 - » Sabit veya hareketli bütün alet ve cihazların elle ve vücut la temas edilen noktaları her misafir kullanımı sonrası mutlaka silinerek dezenfekte edilecektir. Kullanımdan sonra cihazların silinmesi ile ilgili uyarı afişleri spor salonu içinde farklı noktalara asılacaktır. Bu konuda sesli ananaslar

yapılacaktır.

30.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Spor salonlarına girişte ateş ölçümü yapılmalı, ateşi 38 °C'den yüksek olanlar spor salonlarına alınmamalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 vakası veya temaslı spor salonlarına alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Müşteriler randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalıdır.
- » Tesis içinde her alanda diğer kişilerle 2 metre mesafeye uyulmalıdır.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Spor salonuna giderken kişisel havlu ve mat vb. malzemeler götürülmelidir. Havluların işletme tarafından karşılanması halinde poşetli veya görevli personel tarafından verilmesi, mat türü malzemenin de her kullanıcıdan sonra dezenfeksiyonunun sağlanması gerekmektedir.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Spor salonuna girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. N95/FFP2 maskeler kullanılmamalıdır.
- » Yüz bölgesinin aletlere ve zemine değme olasılığı olan hareketler yapılmamalıdır.
- » Spor salonuna girdikten sonra eller yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Spor salonu içinde mecbur olmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır. Sık dokunulması mümkün olan yüzeylerin farkında olunmalı ve buralara dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Spor sırasında eller yüze değdirilmemelidir. Kişisel havlu kullanılmalıdır.
- » Yiyecek ve içecek talebinde bulunulmamalıdır.

30.3. Personele Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

- » Çalışanlara giriş kapısında ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 vakası veya temaslı çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışma düzeni gerekli en az personel bulunacak şekilde planlanmalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun tıbbi maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel, dinlenme odalarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Bu alanlarda yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

30.4. Spor Salonlarının Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Spor salonlarında her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir. Çalışma saatinin ortasında bir saat müşteri alınmamalı ve genel temizlik yapılmalıdır.
- » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
- » Spor salonlarının temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, spor aletlerinin el ve vücudun sık değdiği bölümleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikler yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.

- » Koşu bantları, bisikletler, ağırlık aletleri vb. düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir. Bu aletlerin sık dokunulan yüzeyleri her müşteriden sonra temizlenmelidir.
- » T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkatabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Duş ve soyunma kabinlerinin temizliği her müşteri kullanımından sonra tekrar yapılmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp spor salonundaki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Spor salonları sık sık havalandırılmalıdır.

31. KAHVE / KIRAATHANELER İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kahve/kıraathaneler müşterilerin sosyalleşmek amacı ile bir araya gelmeleri ve kalabalık olması nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Müşteriler ve çalışanlar sosyal mesafe kurallarına uymalı, kişisel hijyene dikkat etmeli ve maske kullanma kurallarına uymalıdır. Kahve/kıraathane girişine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve kahve/kıraathane içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Kahve/kıraathanelerin girişinde ve içerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

31.1. Kahve/Kıraathaneler ile İlgili Alınması Gereken Genel Önlemler

- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici konulmalıdır. Bu kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » Kahve/kıraathanelerin giriş ve çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.
- » Kahve/kıraathanelere maskesiz müşteri/ çalışan alınmamalıdır. İçerde maske takmaya devam etmelidirler.
- » İçeride ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.
- » Bulaşma riski yüksek olduğundan okey, briç, iskambil, tavla vb. oyunlar onanmamalıdır.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapımları teşvik edilmelidir. Ödeme terminallerinde dokunulan yüzeyler %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenlenmelidir. Grup halinde gelen müşteriler için masa birleştirmeleri yapıldığı takdirde diğer masalarla aradaki 1,5 metre mesafe korunmalıdır.
- » Masalarda sadece karşılıklı oturma düzeni sağlanmalıdır. Masa yanlarına sandalye konulmamalı ve masa yanlarına oturma düzeni oluşturulmamalıdır.
- » Karşılıklı oturmada masa eni 70 cm'den küçük masalarda çapraz oturma düzeni uygulanır veya iki masa birleştirilerek kullanılır, böylece karşılıklı oturma mesafesi arttırılır.

- » Bütün masa düzeni kuralları masa şekline bakılmaksızın (kare, dikdörtgen veya daire) her masa için uygulanır.
- » Masa/sandalyeler her müşteri sonrasında %70'lik alkolle silinmeli, masa örtüsü kullanılmamalı, kullanılıyorsa her yeni müşteri grubu öncesinde temiz olanı ile değiştirilmelidir.
- » Servis personeli, servis esnasında mesafeyi korumalı ve temastan kaçınmalıdır.
- » Kişiler içeceklerini çay ocağından kendileri almamalıdır.
- » Çay/kahve ve diğer içeceklerin servisinde kullanılan bardaklar su ve deterjanla yıkanmalıdır.
- » Kahve/kıraathanelerde mutfak, çay ocağı ve servis alanları COVID-19 kapsamında Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan kafe ve restoranlar için hazırlanan kurallara göre düzenlenmelidir.
- » Kahve/kıraathanelerin işletmecileri sosyal mesafe önlemlerini almakla yükümlüdür. Genel kullanım alanlarına ve oturma düzenine ilişkin sosyal mesafe planı hazırlanmalı, kahve/kıraathanelerin müşteri kapasitesi sosyal mesafe planına göre belirlenmeli, bu kapasiteye uygun sayıda müşteri kabul edilmeli ve kapasite bilgisi kahve/kıraathanenin girişinde görülebilir bir yere asılmalıdır.

31.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 vakası veya temaslı Kahve/Kıraathaneye alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Çalışanlar ve müşteriler arasındaki sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Kahve/kıraathaneye girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. İçerde maske çıkarılmamalıdır.
- » Kahve/kıraathaneye girerken el antiseptiği kullanılmalıdır.

31.3. Personele Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 vakası veya temaslı çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personel kıyafetleri günlük olarak değiştirilmelidir.
- » Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için kahve/kıraathanelerde bulaşık yıkayanlar haricindeki çalışanların eldiven kullanımı önerilmemektedir.

31.4. Kahve/Kıraathanelerin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Kahve/kıraathanelerde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
- » Kahve/kıraathanelerin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik

- malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
 - » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
 - » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
 - » Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.
 - » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
 - » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
 - » Kahve/kıraathaneler sık sık havalandırılmalıdır.

32. KARAYOLU TAŞIMACILIĞI, DEMİRYOLU TAŞIMACILIĞI, DENİZYOLU YOLCU TAŞIMACILIĞI İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Ülkemizde COVID-19 salgınının kontrolünde yeni normal dönem kapsamında karayolu, demiryolu, deniz ve havayolu yolcu taşımacılığı ile ilgili alınması gereken önlemler şöyledir:

32.1. Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Araç içine COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kurallar görünür bir şekilde asılmalı ve aracı kullananlar ve yolcuların bu kurallara uyması sağlanmalıdır. Terminaller ve araçlarda COVID-19 ile ilgili önlemlere ait anonslar yapılmalıdır.
- » Araçlarda giriş kapısının yanına el antiseptiği konulmalıdır.
- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır. Personeller ile kaygıları, korkuları ve duyguları hakkında konuşulmalı ve personeller rahatlatılmalıdır.
- » Bilet satış ofislerinde, yazıhanelerde, yönetimde çalışan personellerle eğer mümkünse yüz yüze toplantılar veya etkinlikler sınırlandırılmalı yerlerine telekonferanslar veya çevirim içi etkinlikler konulmalı, yüz yüze toplantılar veya etkinlikler yapılacaksa da daha az sayıda kişinin katılımı sağlanmalıdır.
- » Terminaller, metro istasyonları, limanlar vb alanlardaki kafe ve restoranlarda T.C. Sağlık Bakanlığının "COVID-19 kapsamında kafe ve restoranlarda alınacak önlemler" rehberinde bulunan kurallara uyulmalıdır.
- » Bu araçlara binmeden görünür bir yere asılmış olan, içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri ile COVID-19 teması olan ve COVID-19 tanısı alan personel ve yolcuların binmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Araçlara biniş, iniş ve yolculuk süresince maske kullanımı sağlanmalıdır.
- » Yolculuk süresince ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri gelişen çalışanlar diğer personelden ve varsa yolculardan ayrı bir bölümde izolasyona alınmalı ve tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 şikayetleri olan, tanısı ve tedavisi tamamlanan veya teması olan çalışanlar Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre

yönetilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>)

- » Seyahatten dönüşte COVID-19 belirtileri açısından kendilerini takip etmeli ve bu süreçte herhangi bir belirti çıktığında Sağlık Bakanlığı Rehberleri takip edilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>)

32.2. Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması ile İlgili Önlemler

- » Tüm araçlarda şüpheli COVID-19 vakaları için koltuk ayrılmalıdır. Örn. Uzun mesafeye gidecek yolcu otobüslerinde en arka sıra, trenlerde orta vagona arka iki sıra (veya kapalı olan yemek vagonları bu amaçla kullanılabilir) vb.
- » Bu araçlarda her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir. Araçların temizliği yolcu kullanımlarından sonra, diğer yolculara hizmet vermeden önce, sefer aralarında uygun şekilde yapılmalıdır.
- » Temizlikte özellikle sık dokunulan yüzeylerin (merdiven tırabzanları, korkuluk, kapı kolları, masa yüzeyleri, tutunma yerleri vb.) temizliğine dikkat edilmelidir.
- » Ulaşım araçları için üretici firmanın önerdiği deterjan ve dezenfektanlar var ise bunlar da temizlikte kullanılabilir.
- » Eğer özel bir öneri yok ise bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya 1/2 çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » T.C. Sağlık Bakanlığı onaylı dezenfektanlar kullanılabilir
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı dijital aletler, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Mola yerleri, istasyonlar, dinlenme tesisleri vb. yerlerdeki tuvaletlere ve

araçta bulunan tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır. Tuvaletlere tek kullanımlık kâğıt havlu ve tuvalet kağıdı konulmalıdır. Tuvalet ve lavabo girişlerinde el antiseptiği bulunmalıdır. Kapı kolları ile temas etmeden önce ve sonra el antiseptiği kullanılmalıdır. Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.

- » Kusma, kanama vb. gibi durumlar nedeniyle yüzeylerin kan ya da vücut sıvısı ile kontaminasyonu durumunda eldiven takılarak kâğıt havlu ile kirli yüzey temizlendikten sonra 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu dökülerek 5 dakika beklenmelidir. Daha sonra kirlenen yüzey paspaslanmalıdır. Kullanılan eldiven, kâğıt havlu veya bezler çift poşetlenerek atık kutusuna atılmalıdır. Çamaşır suyundan etkilenebilecek yüzeylerde eldiven takılarak kâğıt havlu ile kirli yüzey temizlendikten sonra %70'lik alkol dökülüp en az 1 dakika kuruması beklendikten sonra rutin temizlik yapılmalıdır.
- » Mümkünse seyahat sürecinde de araçta pencereler açılarak havalandırılmalıdır.
- » Dış ortamdan temiz hava alan havalandırma sistemleri kullanılmalı, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Araç içi sık sık havalandırılmalıdır.
- » Araçlar yolcu kullanımlarından sonra diğer yolculara hizmet verilmeden önce sefer aralarında uygun bir şekilde temiz hava ile havalandırılmalıdır.
- » Ayrıca şehirler arası otobüs, tren vb. yolculuklarda daha sık mola verilerek otobüsün 15 dakika havalandırılması sağlanabilir.
- » Otobüslerde yedek şoförlerin uyuma alanının havalandırması her şoför değişimi öncesi 15 dakika temiz hava akımı sağlayacak şekilde yapılmalıdır. Bu alan su ve sabun/deterjanla temizlenmeli ve havalandırıldıktan sonra kullanılmalıdır. Burada kullanılan malzeme kişiye özel olmalıdır.
- » Bilet satışı veya ulaşım kartı bakiye yüklemesi için mümkünse mobil uygulamalar veya kredi kartları kullanılmalıdır. Yolcular ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.

32.3. Çalışanlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » COVID-19 temaslı takibinin yapılabilmesi için çalışanların çalışma düzenleri kaydedilmelidir.
- » Çalışanların el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak

- için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışanlar (yardımcı personel, muavin vb.) kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Eldiven kullanımı yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için kullanılmamalıdır.
 - » Makinist, şoför, kaptan gibi aracı kullanan çalışanlar araca biniş ve inişlerinde maske takmalıdır. Seyahat sürecinde araçta oturdukları alan yolculardan ayrı ise maske takmayabilirler. Araç sürücüleri, trenlerde makinist odası, otobüslerde şoför mahallini yolculardan ayıran şeffaf bir ayırım/bariyer (görüntüyü etkilemeyen, kaza durumunda kişiye zarar vermeyen malzemeden, acil bir durumda diğer personelin şoförle irtibatını sağlayacak fermuarlı, naylon vb. benzeri bir malzeme) vb. olursa bulaşma riski olmayacağından maske takmayabilirler.
 - » Çalışanlar araca bindiklerinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
 - » Çalışanlar dinlenme zamanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir.

32.4. Yolculara Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » COVID-19 temaslı takibinin yapılabilmesi için şehirler arası seyahatlerde yolcuların isimleri, iletişim bilgileri kaydedilmelidir.
- » Terminallerde, metro istasyonlarında, peronlarda vb yolcular, aralarında sosyal mesafe kurallarına dikkat ederek (en az 1 metre aralıklarla) düzenli sıra oluşturmalıdır. Kalabalık oluşturmamaya özen gösterilmelidir.
- » Yolcular, araca sıra ile sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyararak binmelidir ve araç içerisinde sosyal mesafe kurallarına uymaya özen göstermelidir.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan araca alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği

kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Yolcular seyahat boyunca kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Yolcular araca bindiklerinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Oturma düzeni genel olarak kişiler arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yapılmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze gelecek şekilde karşılıklı olmamalı, çapraz oturma olmalıdır. Tekli koltuk ve koridordan sonra ikili koltuk olan araçlarda tekli koltuğa bir kişi, ikili koltuğa pencere kenarına bir kişi oturması sağlanarak sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Eşler ve 20 yaş altı aynı soyadını taşıyan çocuklar yan yana seyahat edebilirler. Bir aile için satışı yapılmış yan yana oturan koltukların ön ve arka sırasındaki koltuklarda, cam kenarına tekli oturma sağlanacak şekilde bilet satışı yapılır.
- » 4 kişilik kompartmanlarda ve pullman bölümlerinde anne, baba ve çocuklardan oluşan ailenin bir arada oturmasına müsaade edilir. Aynı hanede yaşayan erişkin kişiler ise sosyal mesafe korunarak 2 kişi olacak şekilde yolculuk edebilir. Diğer durumlarda kompartmanlarda tek kişi yolculuk etmelidir.
- » Bakıma ihtiyacı olan kişilerin ve çocukların aileleri ile seyahati sırasında sosyal mesafe şartı aranmamalıdır.
- » Yolcuların çalışanlarla temasının minimum olmasına özen gösterilmelidir.
- » Kısa süreli (2 saat) seyahatlerde su dışında bir şey yeme içme yapılmamalıdır.
- » Trenlerde yemek vagonu kapalı olmalıdır.
- » Uzun seyahatlerde (2 saatin üzerinde) ambalajlı kumanya şeklinde yiyecek içecek servisi yapılabilir. Su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) oturma ve/veya yeme-içme düzenlemesi yapılmalıdır. Yeme içme öncesi ve sonrası kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır. Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır. İkramların dağıtımı sırasında kişisel hijyen kurallarına uyulmalı ve maske takılmalıdır.
- » Yolcular birbirine yiyecek içecek ikramı yapmamalıdır.

- » Kulaklık dağıtımı yapılacaksa kişiye özel olmalı ya da yolcular kendilerine ait kulaklıkları getirmelidir.

33. SİTE HAVUZLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

- » COVID-19'da bulaşma, temel olarak damlacık ve temas yoluyla olmaktadır. COVID-19'a neden olan virüsün insanlara havuzlardan bulaşması gösterilmemiştir. Ancak, çok sayıda kullanıcının aynı anda bulunabildiği ortamlar olması nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risklidir. COVID-19 açısından güvende olmak için buralardaki kalabalık alanlardan uzak durulmalı, sosyal mesafenin korunmasına dikkat edilmelidir.
- » Sosyal mesafenin korunamamasının yanı sıra havuz kenarı, basamaklar ve korkuluklar ile ortak kullanılan soyunma odaları ve buralardaki eşya dolapları, yıkanma ve dinlenme alanları, musluk, duş ekipmanları, şezlonglar, duş düğmeleri, kapı kolları gibi temas riskinin olduğu yüzeyler hastalığın bulaşması açısından risk taşımaktadır. Bu alanlar sıklıkla temizlenmelidir. Sık kullanılan yüzeylere dokunulduğunda yüze, göze, ağız ve buruna dokunmaktan kaçınmak ve elleri su ve sabunla yıkamak ya da el antiseptiği kullanmak gerekir.
- » COVID-19 virüsü dezenfektanlara karşı duyarlı olduğundan bu havuzların rutin olarak ve aksatılmadan dezenfeksiyonu yapılmalıdır. Havuzlara yönelik yapılan dezenfeksiyonun etkili olabilmesi için havuz suyunda Sağlık Bakanlığından ruhsatlı dezenfektan ve havuz suyu kimyasalları kullanılmalıdır.
- » Evlerinde özel havuzları bulunanlar her zaman beraber yaşadıkları aileleri ile havuzu kullanmaları halinde havuz suyunun dezenfeksiyonuna özen göstermeleri dışında başkaca bir önlem almalarına gerek yoktur.
- » Site havuzları için, site sakinleri ve yöneticiler ile çalışanlar COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uymalıdır.

33.1. Çalışan Personele Yönelik Önlemler

- » Site havuzlarında havuz ve çevresindeki alanda COVID-19 ile ilgili en az bir sorumlu personel olmalıdır.
- » Site yönetimince görevli personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personele günlük ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş (38 °C üzerinde), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gösteren personel

- tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberi doğrultusunda hareket edilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>)
- » Çalışan personel kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Çalışan personel hizmet verirken en az 1 metre olan sosyal mesafeye uymalıdır.
 - » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırdığından çalışanlar kart, para veya fiş alırken teması önlemek için eldiven kullanmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
 - » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
 - » Çalışan personel dinlenme alanlarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
 - » Kapalı ve açık havuzlarda uygulanan Yüzme Havuzlarının Tabi Olacağı Sağlık Esasları ve Şartları Hakkındaki Yönetmelik'e uyulmalıdır. Günde 2 kez ölçülen parametreler panoya asılmalı ve gerektiğinde gösterilmek üzere kayıt altına alınmalıdır.

33.2. Havuzlarda Çalışan Cankurtaranlara Yönelik Önlemler

- » Cankurtaranların bulundurulması gereken kişisel koruyucu ekipman; mutlaka FFP2/N95 maske, eldiven, yüz koruyucu.
- » Resüsitasyon (canlandırma) işlemi için gerekenler; suni solunum maskesi, balon ventilasyon.
- » Cankurtaranlar canlandırma ve ilk yardım gibi COVID-19 açısından yüksek riskli girişimler yapabilmesi nedeniyle standart enfeksiyon kontrol önlemlerine uygun çalışmalıdır.
- » Cankurtaranlar canlandırma ve ilk yardım işlemleri 1 metreden yakın temas

gerektiren ve aerosol oluşturan işlemler olması nedeniyle bu işlem sırasında mutlaka FFP2/N95 maske kullanmalı, ayrıca eldiven ve yüz koruyucu kullanması da gereklidir.

- » Canlandırma işlemi sırasında suni solunum maskesi ve balon ventilasyon kullanılmalı, ağızdan ağıza solunum tercih edilmemelidir.

33.3. Site Sakinlerine Yönelik Önlemler

- » Site sakinleri havuz alanına ilk girişte görevli tarafından günlük ateş ölçümleri yapılmalı, ateş (38 °C üzerindeki), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 ve temaslı olan kişiler havuzu kullanmamalıdır. Ateş (38 °C üzerindeki), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtilerine sahip kişiler, tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberi doğrultusunda hareket edilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>).
- » Kişiler sosyal mesafeye (en az 1,5 metre) uymaları konusunda uyarılmalıdır.
- » El hijyenine dikkat edilmelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Kişilerin kendilerine ait havlu, bornoz ve havuz oyuncakları getirmesi/ kullanması teşvik edilmelidir. Havlular kişiye özel olmalıdır. Havlu, bornoz, peştemal vb tekstil ürünleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Bu alanlardaki plastik ve çelik yüzeylere dokunulduğunda yüze, göze, ağız ve buruna dokunulmamalı, dokunulduğunda eller su ve sabunla yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Kullanıcılar yüzme havuzuna girmeden önce duş almalı ve el, ayak dezenfeksiyonu yapmalıdır.
- » Deniz gözlüğü, şnorkel, palet gibi malzemeler paylaşılmamalıdır.
- » COVID-19 temas riskini artıracığından havuzlarda uzun süre kalınmamalıdır.
- » COVID-19 ishal belirtileri ile de seyredebileceğinden özellikle tuvalet eğitimini tamamlamamış (dışkı kontrolü olmayan), bez kullanan veya ishal belirtileri olan bebek/çocuklar bu alanlara alınmamalıdır.
- » Çocukların sosyal mesafeyi korumaları zor olacağından bu alanlar ebeveyn gözetiminde kullanılmalıdır.

33.4. Havuzlarda Genel Önlemler

- » Bu alanlarda COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kuralları içeren tablo/pano görünür yerlere yerleştirilmelidir.
- » Bu alanlarda kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır.
- » Girişte ve belirli noktalarda el yıkama lavaboları oluşturulmalı ya da alanların girişinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Mikrobiyolojik kalite için rutin testler mevzuata uygun olarak yapılmalıdır.
- » Havuzlarda toplu egzersiz, dalış dersleri vb. uygulamalar yapılmamalıdır.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. malzemelerin sensörlü olanlarının kullanımı teşvik edilmelidir.
- » Kullanıcıların, yüzme havuzuna girmeden önce duş alabilmelerini ve el, ayak dezenfeksiyonu (hijyen bariyeri) yapabilmelerini sağlayacak düzenleme yapılmalıdır.
- » Havuzlarda çalışanlar dahil 4 metre kareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir.
- » Havuz içinde 8 metrekareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir.
- » Dinlenme koltukları ve şezlonglar arası mesafe en az 1,5 metre olmalıdır.
- » Şezlongların üzerinde kumaş minder kullanılmamalıdır. Yıkanabilir/silinebilir minderler kullanılmalı ve her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Soyunma odalarında sosyal mesafeye dikkat edilmeli, dolaplar her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Site yönetimi ya da sorumlu havuz işletmesi tarafından sunulan bornoz ve havlular ambalajlı olmalıdır. Günlük olarak değiştirilmelidir. Bornoz, havlu vb tekstil ürünleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Bu alanlardaki kafe ve restoran benzeri hizmet bölümleri, COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta, Kafe ve Yeme-İçme İşletmelerinde Alınması Gereken Önlemlere uyulmalıdır.

33.5. Havuzların Temizliği ve Dezenfeksiyonu

- » Bu alanların genel temizliği her gün su ve deterjanla düzenli olarak yapılmalıdır. Toz çıkaran süpürme veya yüksek basınçlı su veya kimyasal

püskürtme işlemlerinden kaçınılmalıdır. Temizlik bezleri tek kullanımlık olmalıdır.

- » Havuzların temizliği ve dezenfeksiyonu için ilgili mevzuata uyulmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp işletmedeki çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Sık dokunulan yüzeylerin (musluklar, duş bataryaları, kapı kolları, masa-sehpa yüzeyleri şezlonglar, gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvaletlerin dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Kullanılan dezenfektanların Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış olması gereklidir.
- » Banyo, duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. malzemelerin elle kullanım yerine sensörlü olanlarının kullanımı teşvik edilmelidir.
- » Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.

34. PLAJ VE YÜZME ALANLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'ta bulaşma, temel olarak damlacık ve temas yoluyla olmaktadır, su yoluyla bulaşmamaktadır. Plaj ve yüzme alanları, damlacık yolu ile bulaşan COVID-19 açısından riski düşük olan açık hava mekanları olmasına karşın, yaz sezonunda kullanıcı yoğunluğuna, kullanılan alanın büyüklüğüne, coğrafik özelliklerine, gölgelik, şemsiye sayısı vb. sağlanan olanaklara göre sosyal mesafenin korunamaması nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risklidir.

Bu nedenle COVID-19 açısından güvende olmak için plaj ve yüzme alanlarında kalabalıktan uzak durulmalı, sosyal mesafenin korunmasına azami dikkat edilmeli ve aşağıda belirtilen önlemlere mutlaka uyulmalıdır.

34.1. Plajlar ve Yüzme Alanlarında Çalışan Personele Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan COVID-19 hastası veya temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Plaj ve deniz yüzme alanlarında hizmet verirken en az 1 metre olan sosyal mesafe kuralına uyulmalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden çalışanlar kart, para veya fiş alırken teması önlemek için eldiven kullanmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
- » Çalışan personel dinlenme odalarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek

bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.

34.2. Plaj ve Yüzme Alanlarında Çalışan Cankurtaranlara Yönelik Önlemler

- » Cankurtaranların bulundurması gereken kişisel koruyucu ekipman; mutlaka FFP2/N95 maske, eldiven, yüz koruyucu.
- » Resüsitasyon (canlandırma) işlemi için gerekenler; suni solunum maskesi, balon ventilasyon.
- » Cankurtaranlar canlandırma ve ilk yardım gibi COVID-19 açısından yüksek riskli girişimler yapabilmesi nedeniyle standart enfeksiyon kontrol önlemlerine uygun çalışmalıdır.
- » Cankurtaranlar canlandırma ve ilk yardım işlemleri 1 metreden yakın temas gerektiren ve aerosol oluşturan işlemler olması nedeniyle bu işlem sırasında mutlaka FFP2/N95 maske kullanılmalı, ayrıca eldiven ve yüz koruyucu kullanması da gereklidir.
- » Canlandırma işlemi sırasında suni solunum maskesi ve balon ventilasyon kullanılmalı, ağızdan ağıza solunum tercih edilmemelidir.

34.3. Plaj ve Yüzme Alanlarını Kullanan Kişilere Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 hastası ve temaslı olan kişiler plaj ve yüzme alanlarını kullanmamalıdır.
- » COVID-19 açısından riskli olan 65 yaş üzeri, yüksek tansiyon, kalp, şeker vb. hastalığı olan kişiler plaj ve yüzme alanlarını kullanmaları esnasında dikkatli olmaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Plaj ve yüzme alanında kişiler arasında en az 1,5 metre olan sosyal mesafeyi sağlamaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Kişilerle yüz yüze olma, konuşma gibi etkinliklerde sosyal mesafenin korunmasının yanı sıra maske takılmalıdır. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Plajlarda el hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir. Su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Kişilerin kendilerine ait plaj havlusu getirmesi/kullanması teşvik edilmelidir. Yanında getirmeyenler için havluların poşetli veya bir görevli personel

tarafından misafire verilmesi sağlanmalıdır. Havlu vb. tekstil ürünleri en az 60 derecede yıkanmalıdır.

- » Deniz gözlüğü, şnorkel, palet gibi malzemeler kişiye özgü olmalı, paylaşılmamalıdır.
- » COVID-19 temas riskini artıracığından plaj ve yüzme alanlarında uzun süre kalınmamalıdır.

34.4. Plaj ve Yüzme Alanlarında Genel Önlemler

- » Plaj ve yüzme alanlarında COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kuralları içeren levhalar görünür yerlere yerleştirilmelidir.
- » Sosyal mesafe kurallarına uyulmalıdır. Aynı ailedekiler (anne veya babanın yanındaki çocuklar) veya otellerde aynı odada konaklayan misafirler bir arada bulunabilirler.
- » Plaj girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. elle kullanım yerine sensörlü olanların kullanımı teşvik edilmelidir.
- » "Plaj ve yüzme alanları çevresinde bulunan içecek dolapları ve oturma grupları sıklıkla temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir. Bunların yanında kolay ulaşılabilecek şekilde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Kafe ve restoran hizmetleri sunulması durumunda Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "COVID-19 Kapsamında Kafe ve Restoranlarda Alınması Gereken Önlemler"e uyulmalıdır.
- » Ödemeler tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir.

34.5. Plajlar ve Yüzme Alanlarında Ortam Düzenlemesi

- » Plaj ve yüzme alanında tüm işleyişten sorumlu en az bir personel sürekli olarak bulundurulmalıdır.
- » Plaj alanında kalabalık oluşmasını engellemek için, sosyal mesafe kurallarına uygun olarak düzenlenmiş bir kapasite belirlenmeli ve girişte bu kapasitede kadar misafir kabulünü sağlayan personel bulundurulmalıdır.
- » Plaj alanlarında çalışanlar dahil 4 metrekareye1 kişi olacak şekilde kapasite

belirlenmelidir.

- » Şezlonglar arası mesafe en az 1,5 metre olmalıdır.
- » Şezlongların üzerinde kumaş minder kullanılmamalıdır. Yıkanebilir/silinebilir minderler kullanılmalı ve misafirin kullanımı sona erdikten sonra temizlenmelidir.
- » Gölgelekler arası mesafe şezlonglar arası mesafeye uygun olacak şekilde düzenlenmelidir.
- » Localarda sosyal mesafe kurallarına uygun olarak düzenleme yapılmalıdır. Loca alanlarında 2 metrekareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir.
- » Soyunma kabinlerinin kullanımında sosyal mesafeye dikkat edilmeli kabinler her kullanımdan sonra dezenfekte edilmelidir.
- » Havlu vb. tekstil ürünleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Tek kişinin kullandığı su etkinlikleri (jetski, sörf vb.) yapılabilir. Su sporları aktiviteleri bireysel olarak veya ailede çocuklar anne veya babaları ile birlikte yapılabilir. Otellerde oda numarası üzerinden rezervasyon ve takibi yapılması durumunda bu sporları aynı odada kalanlar birlikte yapılabilir. Sonrasında kullanılan her türlü malzeme ve ekipmanlar su ve deterjanla temizlenmeli sık dokunulan yüzeyler dezenfekte edilmelidir.
- » Deniz paraşütü vb. bireysel su sporları etkinliklerinde çalışanlar dahil tekne kapasitesinin yarısı sayıda kişi alınmalıdır.
- » Turizm amaçlı su altı ve su üstü sportif faaliyetlerinde kullanılan tüp, denge yeleği, can yeleği ve benzeri ekipmanların faaliyet süresince sadece bir kişi tarafından kullanılması ve kullanıldıktan sonra dezenfekte edilmelidir.
- » Kano, yelken, katamaran, sürat teknesi, banana, deniz bisikleti, ringo, jet ski ve paraşüt gibi araç ve ekipmanlarla yapılan faaliyetlerde aynı aileden olan veya bir grup olarak gelen misafirler arasında sosyal mesafe kuralları uygulanmaz.

34.6. Plajlar ve Yüzme Alanlarının Temizliği ve Dezenfeksiyonu

- » Sosyal tesisler her gün su ve deterjanla düzenli olarak temizlenmelidir. Toz çıkaran süpürme veya yüksek basınçlı su veya kimyasal püskürtme işlemlerinden kaçınılmalıdır. Temizlik bezleri tek kullanımlık olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki

çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

- » Sık dokunulan yüzeylerin (şezlonglar, duş bataryaları, kapı kolları, masa-sehpa yüzeylerigibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvaletlerin dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Kişiler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Yüzme alanındaki sosyal tesislerde kullanılan dezenfektanların Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış olması gereklidir.
- » Dezenfektan ile deterjan vb. kimyasal maddeler karıştırılmamalı, iyi havalandırılan alanlarda hazırlanmalı, güneş görmeyen ve serin alanlarda muhafaza edilmelidir.
- » Tesislerde duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir
- » Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra dezenfekte edilecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.
- » Duş, kabin, tuvalet vb. alanların kapı ve pencereleri açılarak sık sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan yerlerde havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
- » Serinletme amacıyla vantilatör (su buharlılar dahil) kullanılmamalıdır.

35. KÜTÜPHANELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluylaadır. Kütüphaneler kapalı alanda hizmet sunduklarından ve çalışma koşulları nedeniyle çalışanlarına ve ziyaretçilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle kütüphanelerde, COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uymalıdır.

Kütüphanelerin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve kütüphanenin içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Kütüphanelerin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.

35.1. Kütüphanelerde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » SARS CoV-2'nin yüzeylerde sağ kalımını araştıran çalışmalarda kitap ve basılı materyalde virüs saptanmamıştır. Bu nedenle kitaplar için özel bir işleme gerek yoktur. Kitaplara temas öncesi ve sonrası el antiseptiği kullanılması yeterlidir. Kitap ödünç alma alanlarında alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Kütüphane kullanıcılarının giriş/çıkış saatleri kaydedilmelidir.
- » Kütüphane giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için kütüphane yönetimleri tarafından gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Kütüphanelere maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.
- » Kütüphane girişinde maske ve mesafe kontrolünü yapacak bir personel görevlendirilmelidir.
- » Çalışan personel COVID-19 hakkında bilgilendirilmelidir.
- » Kütüphaneler kullanıcılarına randevu ile ve/veya online hizmet vermeyi önceliğine almalıdır. Kütüphanelerde online hizmet verme ağları genişletilmelidir. Kütüphane içinde kalabalık oluşması engellenmelidir.
- » Kütüphanelerde sosyal mesafe kuralları çerçevesinde belirlenen oturma alanlarına göre personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir.
- » Kütüphanelerde okuma salonlarında sosyal mesafe kuralları çerçevesinde belirlenen oturma alanlarına göre personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmeli ve

- oturma kapasitesinin yarısını geçmemeye dikkat edilmelidir.
- » Kütüphanelerde okuma salonundaki sandalyeler aralarında en az 1 metre olacak şekilde azaltılmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze olmamalı, çapraz oturma tercih edilmelidir. Bireyler arasında olması gereken sosyal mesafeye (**en az 1 metre**) dikkat edilmelidir.
 - » Kullanıcıların okuma, çalışma ve oturma alanlarında su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir.
 - » Kütüphane kullanıcıları ile çalışanlar arasında kitap alışverişi, kaynak bulma, kitap arama gibi işlemler sırasında sosyal mesafe korunmalıdır.
 - » Kullanıcıların ödeme ihtiyacı olduğunda tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.
 - » Okuyucu bankolarında sosyal mesafenin korunamadığı durumlarda şeffaf materyalden oluşan bir bariyer yerleştirilerek kütüphane çalışanları ve kullanıcılar arasındaki temas önlenmelidir.
 - » Kütüphanelerde kafeteryalar veya yeme içme bölümleri açıldığında "[COVID-19 Kapsamında Büfe, Kantin ve Bayiler İçin Alınacak Korunma Önlemleri Rehberi](#)"nde yer alan uyarılar dikkate alınmalıdır.

35.2. Kütüphane Kullanıcılarına Yönelik Önlemler

- » Kütüphane kullanıcıları mümkün olduğu kadar randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalı, kütüphaneden isteklerini online sistem üzerinden gerçekleştirmelidir.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan kullanıcıların kütüphaneye girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Kütüphane kullanıcılarının kütüphane içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.
- » Kullanıcı kütüphaneye girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
- » Diğer kullanıcılar ve çalışanlar ile aradaki sosyal (en az 1 metre) mesafe korunmalıdır.
- » Kütüphaneye girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Kütüphanenin içinde

ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.

- » Kütüphanedeki kitaplara elle dokunmayı önleyecek bir sistem getirilmeli, elle dokunma gerçekleşirse eller el antiseptiği ile temizlenmelidir.
- » Kütüphaneler içinde mecbur olmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır. Sık dokunulması mümkün olan yüzeylerin farkında olunmalı ve buralara dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.

35.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 tanısı alan ve tedavisi tamamlanan çalışanlar Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr>)
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

35.4. Kütüphanelerde Yemekhane Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler

- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri

- sağlanmalıdır. Çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Yemekler ve içecekler tek kullanımlık kumanya şeklinde dağıtılmalıdır.
 - » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
 - » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır.
 - » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
 - » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

35.5. Kütüphanelerde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması

- » Kütüphanelerin her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Kütüphanelerin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, bilgisayar malzemeleri) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Kütüphane kullanıcıları ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır.

Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.

- » Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Kütüphaneler sık sık havalandırılmalıdır.

36. ÇAY BAHÇELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonu damlacık ve temas yoluyla bulaşmaktadır. Çay bahçeleri açık alanda hizmet sunmalarına rağmen yoğun talebin olması, kişiler arası sosyal mesafenin korunamaması, sık dokunulan yüzeylere temas nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından riskler söz konusu olabilir. Bu nedenle çay bahçelerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

36.1. Çay Bahçelerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Çay bahçelerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve çay bahçesi içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » Çay bahçelerinin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Çay bahçelerinin giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Çay bahçelerine maske takılarak girilmeli, çay bahçesinde de maske takılması sürdürülmelidir. Maskesiz gelen müşteriler için maske bulundurulmalıdır.
- » Çay bahçesinde müşterilerin ve çalışanların el hijyenini sağlamalarına yönelik olanaklar sağlanmalıdır.
- » Çay bahçelerinin kapasitesi çalışanlar dahil 4 metrekareye bir kişi olacak şekilde belirlenmelidir.
- » Masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenlenir. Grup halinde gelen müşteriler için masa birleştirmeleri yapıldığı takdirde diğer masalarla aradaki 1,5 metre mesafe korunmalıdır.
- » Masalarda sadece karşılıklı oturma düzeni sağlanmalıdır. Masa yanlarına sandalye konulmamalı ve oturulmamalıdır.
- » Karşılıklı oturmada masa eni 70 cm'den küçük masalarda çapraz oturma düzeni uygulanır veya iki masa birleştirilerek kullanılır, böylece karşılıklı oturma mesafesi arttırılır.
- » Bütün masa düzeni kuralları masa şekline bakılmaksızın (kare, dikdörtgen veya daire) her masa için uygulanır.

- » Masa/sandalyeler her müşteri sonrasında deterjanlı bezle, sonrasında da %70'lik alkolle silinmelidir.
- » Masa örtüsü kullanılmamalı, kullanılıyorsa her yeni müşteri grubu öncesinde temiz olanı ile değiştirilmelidir.
- » Servis sadece personel tarafından yapılmalı ve servis esnasında sosyal mesafe korunmalı, temastan kaçınmalıdır.
- » Çay /kahve ve diğer içeceklerin servisinde kullanılan bardaklar su ve deterjanla yıkanmalıdır.
- » Çay bahçelerinde yiyecek ve içecek servisi yapılıyor ise mutfak, çay ocağı ve servis alanları "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Alınması Gereken Önlemler Rehberi"ne göre düzenlenmelidir.
- » Yoğun ele teması olan çok sayıda materyal bulundurması sebebi ile yüksek bulaş riski bulundurduğundan dolayı kartlı ve taşlı oyunlar oynanmamalıdır.
- » Çay bahçelerinde oturma düzeni ve sosyal mesafenin korunamayacağı toplantı, eğlence vb. toplu organizasyonlar düzenlenmemelidir.
- » Müşterilerin ödeme ihtiyacı olduğunda tercihen temassız ödeme yöntemleri ile yapmaları istenmelidir.
- » Çay bahçelerinin giriş ve çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.
- » Ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.

36.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı çay bahçesine alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Müşteriler çay bahçesine girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride COVID-19 açısından uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeleri okumalı ve belirtilen kurallara uymalıdır.
- » Müşteriler ile çalışanlar arasında sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Çay bahçesine girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. İçeride maske çıkarılmamalıdır.
- » Müşterilerin el hijyenine dikkat edilmesi sağlanmalıdır. Eller yüze değdirilmemelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca

su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Çay bahçesinde yiyecek/içecek tüketilirken "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Alınması Gereken Önlemler Rehberi"ne uygun hareket edilmelidir.

36.3. Personele Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenmesi sağlanmalıdır.
- » Çalışanlara giriş kapısında ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme odalarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.
- » Personel kıyafetleri günlük olarak değiştirilmelidir.
- » Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için çay bahçelerinde bulaşık yıkayanlar haricindeki çalışanların eldiven kullanımı önerilmemektedir.

36.4. Çay bahçelerinin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Çay bahçelerinde genel temizlik her gün düzenli olarak su ve deterjanla yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.

- Çalışma saatinin ortasında bir saat müşteri alınmamalı ve genel temizlik yapılmalıdır.
- » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
 - » Çay bahçelerinin temizliğinde kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi sık dokunulan yüzeylerin temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Lavabo ve tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
 - » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
 - » Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
 - » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.
 - » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
 - » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
 - » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
 - » Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
 - » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
 - » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

37. DERNEK LOKALLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonu damlacık ve temas yoluyla bulaşmaktadır. Dernek lokalleri genellikle kapalı alanda hizmet sunmaları nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risklidir. Bu nedenle dernek lokallerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

37.1. Dernek Lokallerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Dernek lokallerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve lokal içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » Dernek lokallerinin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Dernek lokallerinin giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Dernek lokallerine maske takılarak girilmeli, lokal içinde de maske takılması sürdürülmelidir. Maskesiz gelen dernek üyeleri ve misafirleri için lokalde maske bulundurulmalıdır.
- » Dernek lokalinde üyeler, misafirler ve çalışanların el hijyenini sağlamalarına yönelik olanaklar sağlanmalıdır.
- » Dernek lokallerinin kapasitesi çalışanlar dahil 4 metrekareye bir kişi olacak şekilde belirlenmelidir.
- » Masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenlenir. Grup halinde gelen müşteriler için masa birleştirmeleri yapıldığı takdirde diğer masalarla aradaki 1,5 metre mesafe korunmalıdır.
- » Masalarda sadece karşılıklı oturma düzeni sağlanmalıdır. Masa yanlarına sandalye konulmamalı ve oturulmamalıdır.
- » Karşılıklı oturmada masa eni 70 cm'den küçük masalarda çapraz oturma düzeni uygulanır veya iki masa birleştirilerek kullanılır, böylece karşılıklı oturma mesafesi arttırılır.
- » Bütün masa düzeni kuralları masa şekline bakılmaksızın (kare, dikdörtgen veya daire) her masa için uygulanır.
- » Masa/sandalyeler her müşteri sonrasında deterjanlı bezle, sonrasında da

- %70'lik alkolle silinmelidir.
- » Masa örtüsü kullanılmaz, kullanılıyorsa her yeni müşteri grubu öncesinde temiz olanı ile değiştirilir.
 - » Servis sadece personel tarafından yapılmalı ve servis esnasında sosyal mesafe korunmalı, temastan kaçınmalıdır.
 - » Çay /kahve ve diğer içeceklerin servisinde kullanılan bardaklar su ve deterjanla yıkanmalıdır.
 - » Dernek lokallerinde yiyecek ve içecek servisi yapılıyor ise mutfak, çay ocağı ve servis alanları "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Alınması Gereken Önlemler Rehberi"ne göre düzenlenmelidir.
 - » Yoğun ele teması olan çok sayıda materyal bulundurması sebebi ile yüksek bulaş riski bulundurduğundan dolayı kartlı ve taşlı oyunlar oynanmamalıdır.
 - » Dernek ve Lokallerde oturma düzeni ve sosyal mesafenin korunamayacağı toplantı, eğlence vb. toplu organizasyonlar düzenlenmemelidir.
 - » Ödemeler tercihen temassız yöntemler ile yapılmalıdır.
 - » Dernek lokali giriş-çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı, düzenli olarak boşaltılmalıdır.
 - » Ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.

37.2. Dernek Üyeleri ve Misafirlerine Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı dernek lokaline alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Dernek üyeleri ve misafirleri lokale girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride COVID-19 açısından uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeleri okumalı ve belirtilen kurallara uymalıdır.
- » Dernek üyeleri ve misafirleri ile çalışanlar arasında sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Dernek lokaline girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. İçeride maske çıkarılmamalıdır.
- » Dernek üyeleri ve misafirlerinin el hijyenine dikkat edilmesi sağlanmalıdır. Eller yüze değdirilmemelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda

alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Dernek lokalinde yiyecek/içecek tüketilirken "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Alınması Gereken Önlemler Rehberi"ne uygun hareket edilmelidir.

37.3. Personele Yönelik Önlemler

- » Personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Personele giriş kapısında ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme odalarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.
- » Personel kıyafetleri günlük olarak değiştirilmelidir.
- » Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için mutfak alanında bulaşık yıkayanlar haricindeki çalışanların eldiven kullanımı önerilmemektedir.

37.4. Dernek Lokallerinin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Dernek lokallerinde genel temizlik her gün düzenli olarak su ve deterjanla yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.

- » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
- » Dernek lokallerinin temizliğinde kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi sık dokunulan yüzeylerin temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Lavabo ve tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Dernek lokalleri pencereleri açılarak sık sık havalandırılmalıdır.

38. YÜRÜME ALANLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Ülkemizde parklarda, deniz kenarlarında ve plajlarda yürüme alanları bulunmakta ve özellikle hafta sonlarında, sabah ve akşam saatlerinde yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu etkinlikler açık alanlarda yapılmasına rağmen talebin yoğun olması nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturmaktadır. Bu nedenle COVID-19 açısından aşağıda belirtilen önlemlere uyulmalıdır.

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı şikayeti olanlar, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olanlar açık alanda bile olsa yürüme alanlarını kullanmamalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı şikayeti olanlar tıbbi maske takarak sağlık kurumuna başvurmalıdır.
- » Yürüme alanına kadar mümkün ise yürüyerek, bisiklet ile veya özel araçla gidilmelidir. Özel araçta en fazla şoför dahil 4 kişi olacak şekilde seyahat edilmelidir. Seyahat boyunca şoför ve tüm yolcular maske takmalıdır. Maskeler nemlenince yenisi ile değiştirilmeli, maskeler lastiklerinden tutularak çıkarılmalı, tekrar takılırken maske lastiklerinden tutularak takılmalı, maskenin dış yüzeyine dokunulmamalı maske takma çıkarma işlemi sonrasında el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Toplu taşıma kullanılır ise en az 1 metre olan sosyal mesafeye dikkat edilmeli ve maske takılmalıdır. Araç içinde kapı kolu, kolçak, tutamaç gibi sık dokunulan yüzeylere temas etmemeye çalışılmalı, temas edilmesi halinde el antiseptiği veya %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Eller mümkün ise su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanmalıdır. El yıkama olanağı olmaması durumunda el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Kişiler arasında sosyal mesafe (en az 1 metre) korunarak aktivite gerçekleştirilmelidir.
- » Yürüme alanında (koşu yapanlar hariç) maske takılmalıdır.
- » Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için eldiven kullanımı önerilmemektedir.
- » Tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçınılmalıdır.
- » Yürüme alanlarında bank, spor aleti vb. yerlerle el teması mümkün olduğu kadar az yapılmalıdır.
- » Deniz kenarında hem yürüme alanı hem balık tutma alanı olarak kullanılan

- yerlerde, balık tutanların arasındaki mesafe en az 2 metre olmalıdır.
- » Gözlere, ağız ve burna mümkün olduğu kadar dokunulmamalıdır.
 - » Yürüyüş kıyafetleri en az 60 °C'de normal deterjanla yıkanmalıdır.

39. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA BAĞLI KAMPLARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluyla. Gençlik kamplarına katılan gençler farklı iller arasında geliş-gidiş nedeniyle hareketlenmeye neden olacağından ve kamp yaşantısının topluluk aktivitelerine dayalı programlar içermesi nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedene gençlik merkezlerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır. Kamplara katılan öğrenci ve personel kayıtlarının tam ve düzenli tutulması, olası olgu çıkması durumunda temaslıların doğru şekilde yönetilebilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Kamp liderleri kamp süresince COVID-19 ile ilgili bilgilendirme ve yönetimden sorumlu olmalıdır.

39.1. Kamplarda Alınması Gereken Genel Önlemler

39.1.1. Seyahat sırasında alınması gereken önlemler

- » Seyahat edilecek araçların temizliği su ve deterjan yapılmalıdır.
- » Seyahat başlarken, kampa gidecek gençlerin, kamp liderlerinin ve ulaşım aracı sürücüsünün semptom sorgulaması (ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı) ve ateş ölçümü yapılarak semptomu ve ateşi olanlar, COVID-19 tanısı alan ve temaslı olanların seyahatine izin verilmemelidir.
- » Seyahat edilecek araçlarda alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Seyahat boyunca bütün yolcular maske takmalıdır.
- » Seyahat sırasında oturma düzeni genel olarak kişiler arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yapılmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze gelecek şekilde karşılıklı olmamalı, çapraz oturma olmalıdır. Tekli koltuk ve koridordan sonra ikili koltuk olan araçlarda tekli koltuğa bir kişi, ikili koltuğa pencere kenarına bir kişi oturması sağlanarak sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Ulaşım aracının gidiş yönüne göre son sıradaki koltuklar (seyahat sırasında olası semptomu çıkanları oturtmak amacıyla) boş bırakılmalıdır.
- » Seyahat sırasında ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtisi gösteren bireyler tıbbi maske takılarak en son koltuğa alınmalıdır. Seyahat sonunda kamp alanında ayrı bir yerde izolasyona alınmalı, bu durum kampın bulunduğu il/ilçe sağlık müdürlüklerine bildirilmelidir.
- » Araçta bulunan kişi sayısının en az iki katı olacak şekilde maske bulundurulmalıdır.

- » Nakil sırasında su gereksinimini gidermek üzere yeterli miktarda kapalı, tek kullanımlık ambalajlı su araçta bulundurulmalıdır.
- » Yolda kumanya verilecek ise tek kullanımlık malzemeden yapılmış kaplarda verilmeli ve yemekten önce ve sonra alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Mola öncesi ve sonrası el hijyeni sağlanmalıdır. Eller tekniğine uygun şekilde en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Mola alanında sosyal mesafeye dikkat edilmelidir.
- » Maskenin nemlenince, kumanya verilecek ise yemekten sonra veya 2-3 saatte bir değiştirilmesi sağlanmalıdır. Maske değiştirme öncesinde ve sonrasında el hijyenine dikkat edilmelidir.
- » Kullanılmış maskeler araç içinde bulunan çöp torbasına atılmalı ve çöp torbasının ağzı kapatılmalıdır.

39.1.2. Kampların içinde alınması gereken önlemler

Mavi ve yeşil kamplarda uyulması gereken kurallar aşağıda sunulmuştur.

- » Gençlerin ve kamp liderlerinin kamp öncesi dönemde COVID-19 bulaşma ve korunma yolları konusunda bilgilendirilmeleri gerekmektedir.
- » Gençlerin kalacakları odanın görünür bir yerinde COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kuralları içeren bilgilendirici afişler asılmış olmalıdır.
- » Kampa ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi hastalık semptomları olan, COVID-19 tanısı alan veya COVID-19 temaslı olması nedeniyle takibe giren kişi/kişiler alınmamalıdır.
- » Gidilecek kamp yerlerindeki odalar uygun şekilde temizlenmelidir. Yüzeyler uygun el ile sık dokunulan yüzeyler, camlar – aynalar gibi nefese maruz kalacak yüzeyler uygun dezenfektan ile silinerek dezenfekte edilmelidir. Odaların temizliği yapılmış ve havalandırılmış olması sağlanmalıdır.
- » COVID-19 salgını süresince kamplarda aynı illerden gelenlerin aynı odada kalması sağlanmalıdır.
- » Her Odada, aktivite uygulama alanlarının girişinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır.
- » Gençler, kamp boyunca kişisel eşyalarını kullanmaları konusunda bilinçlendirilmeli gerekirse uyarılmalıdırlar.
- » Kamplarda yapılacak tüm aktivitelerde sosyal mesafe kurallarına

uyulmalıdır.

- » Kapalı alanlarda yapılacak (seminerler, halk oyunları, tiyatro, müzik etkinlikleri, el sanatları, zeka oyunları gibi) aktivitelerde sürenin kısa tutulmasına, sosyal mesafe ve hijyen kurallarına uyulmasına dikkat edilmelidir.
- » Toplu yapılan aktivitelerde (koşu, halk oyunu gibi efor gerektiren sporlar ve faaliyetler hariç) kuralına uygun maske takılması sağlanmalıdır. Ancak bu faaliyetlerde en az 2 metrelik sosyal mesafe korunacaktır.
- » Maskenin takılmadığı spor faaliyetlerinde olası temaslar için kişinin yanında maske bulundurulmalıdır.
- » Deniz kamplarında Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "[Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi](#)"nde yer alan plaj ve yüzme alanlarında alınması gereken önlemler ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.
- » Yeşil kamplarda park, piknik alanları, mesire yerleri, millî park alanları ve dağ gezileri gibi etkinliklerde maskesiz girilmesine izin verilmemelidir.
- » Yeşil kampların yapıldığı alanlarda bulunan spor aletlerinin ve çocuk oyun alanlarının kullanılması sırasında sosyal mesafe ve hijyen kurallarına dikkat edilmelidir. Ulaşılabilir alanlarda el antiseptiği bulundurulmalıdır. COVID-19 bulaşma riskini artıracığı için 1 metreden yakın/bedensel temas gerektiren sporlar ve aktiviteler yapılmamalıdır.
- » Piknik alanlarında bulunan masaların arasında en az üç metre mesafe bulunmasına dikkat edilmelidir.
- » Piknik alanı içinde bulunan çöplerin gün içinde belirli aralıklarla toplanması sağlanmalıdır.
- » Piknik alanındaki tuvaletlerinin giriş kapıları mümkünse otomatik kapı sistemi olarak düzenlenmeli, düzenlenememesi halinde giriş kapılarının kollarının sık sık dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalı, bu ürünlerin eksik olması halinde yerine ilave ürün konulmalıdır.
- » Kamp bünyesinde bulunan kafeterya, restoran, lokantalar için COVID-19 salgın yönetimi "COVID-19 Kapsamında Büfe, Kantin ve Bayiler İçin Alınacak Korunma Önlemleri Rehberi"nde yer alan uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/toplumda-salgin-yonetimi/COVID19-KapsamındaBüfeKantinveBayilerİçinAlınacakKorunmaOnlemleri-14052020.pdf>

- » Kamplarda ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi hastalık semptomları gelişen, COVID-19 temaslı olan ve COVID-19 tanısı alan kişi/kişiler bulunması durumunda diğer kampa katılan bireyler ivedilikle ayrılıp, tıbbi maske takılması sağlanarak sağlık kurumuna (varsa kamptaki sağlık birimi) başvurmaları sağlanır.
- » Olası COVID-19 vakası ve temaslıları İl/İlçe Sağlık Müdürlüğü ile birlikte Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberine göre yönetilir.
- » COVID-19 tanısı kesinleşen hastanın odası 24 saat süreyle havalandırılır ve boş tutulması sağlanır, sonrasında detaylı bir şekilde su ve deterjanla temizlenmeli, 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52- 9) ile silinmelidir. Tuvalet dezenfeksiyonunda 1/10 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52- 9) kullanılmalıdır. Bu işlemler sonrasında odaya yeni kişi alınabilir.

39.2. Kamp Alanlarında Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Çalışanların COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » COVID-19 tanısı alan veya COVID-19 temaslı olması nedeniyle takibe giren personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi hastalık semptomları gelişirse, tıbbi maske takılı olarak ivedilikle sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Kamp alanlarında hizmet verilirken en az 1 metrelik sosyal mesafe kuralına uyulmalıdır. Çalışanların tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaş riskini artıracığından çalışanlar kağıt, kalem ve çeşitli eşya ile teması önlemek üzere eldiven kullanmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği bu aşamada yeterli olacaktır.
- » Personel dinlenme alanlarında da en az 1 metrelik mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken,

maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanlarda aynı anda birden fazla kişinin bulunmaması sağlanmalıdır.

39.3. Kamp Kullanıcılarına Yönelik Önlemler

- » Kampa girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan kullanıcıların kampa girmemeleri uyarısına özellikle dikkat edilmelidir.
- » Kamplara katılanların toplu aktivitelerde mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.
- » Kullanıcı kapalı kamp alanlarına girdiğinde el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Diğer kullanıcılar ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- » Kamp alanına girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Kampın içinde ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.
- » Kamp içinde mecbur olmadıkça yüzeylere dokunulmamalı, sık sık eller yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.

39.4. Kamplarda Yemekhanede Alınması Gereken Önlemler

- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin sürekli aynı masada yemek yemeleri sağlanmalıdır. Çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Yemekler ve içecekler tek kullanımlık kumanya şeklinde dağıtılmalıdır. Kumanya dışında yemek hizmeti sağlanacaksa mutfak ve servis alanlarında COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafeler İçin Alınacak Korunma Önlemleri Rehberi tedbirlerine uyulmalıdır.
- » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin su ve sabun ile en az 20 saniye

- boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulanması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır.
 - » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
 - » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

39.5. Kamplarda Genel Temizlik Kuralları

- » Odalar ve diğer kapalı alanlardaki pencereler günlük rutin temizlik esnasında açık olmalı ve temizlik sonrası en az 1 saat havalandırılmalıdır.
- » Oda temizliğini yapacak kişinin ellerini yıkadıktan sonra eldiven giymesi ve temizliği eldivenle yapması gereklidir. Her oda temizliğinden sonra eldiven çıkartılmalı eller uygun şekilde yıkanmalı ve bir sonraki oda temizliğinden önce yeni eldiven giyilmelidir.
- » Kamp odalarının her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Kamp temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, bilgisayar malzemeleri) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilen, dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektanlardandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Yüzeysel temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.

- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Kamp kapalı alanları sık sık havalandırılmalıdır.
- » Bardak ve tabak gibi ortak kullanılan eşyalar her kullanım sonrasında su ve deterjanla yıkanmalı ve kullanımına kadar temiz bir ortamda saklanmalıdır.
- » Misafirin kullandığı tekstil (nevresim, çarşaf, havlu vb.) ürünleri katlanarak bohçalanmalı, bu işlem sırasında toz ve partikül oluşumuna izin vermeyecek (çırpma ve silkeleme yapılmamalıdır) şekilde toplanmalıdır.
- » Çarşaf ve havlu gibi tekstil ürünleri ise en az 60 °C'de deterjan ile çamaşır makinesinde yıkanmalıdır.
- » COVID-19 virüsü dezenfektanlara karşı duyarlı olduğundan bu havuzların rutin olarak ve aksatılmadan dezenfeksiyonu yapılmalıdır. Havuzlara yönelik yapılan dezenfeksiyonun etkili olabilmesi için havuz suyunda Sağlık Bakanlığının ruhsatlı dezenfektan ve havuz suyu kimyasalları kullanılmalıdır.
- » Bütün özel alanlarda (Havuz, plaj, piknik alanı, kafe vb.) varsa Sağlık Bakanlığının COVID-19 kapsamında bu alanlarla ilgili yayınladığı rehberlere uyulmalıdır.

40. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA BAĞLI GENÇLİK MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluylaadır. Gençlik merkezleri kapalı alanda, toplu hizmet sunduklarından ve çalışma koşulları nedeniyle çalışanlarına ve ziyaretçilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle gençlik merkezlerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır. Gençlik merkezlerinde sunulan hizmetler on-line eğitim programlarıyla zenginleştirilmeli ve randevulu sistemle kullanıcı kabul etmelidir.

Gençlik merkezlerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve kütüphanenin içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Gençlik merkezlerinin girişinde ve içerdeki bölümlerinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

40.1. Gençlik Merkezlerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Gençlik merkezleri kullanıcılarının giriş/çıkış saatleri kaydedilmelidir.
- » Gençlik merkezleri girişinde ateş ölçümü ve semptom sorgulaması, maske ve mesafe kontrolünü yapacak bir personel görevlendirilmelidir. Ateş ölçümü yapacak personel maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır.
- » Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı gençlik merkezine alınmamalıdır.
- » Gençler ve ailelerinin COVID-19 semptomları konusunda eğitim almaları sağlanmalı, semptomlar konusunda dikkatli olmaları ve hasta olduklarında sağlık kurumuna gitmeleri konusunda bilgilendirilmelidir.
- » Gençlik merkezlerine maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.
- » Gençlik merkezlerinin giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Merkez yöneticileri tarafından kalabalığın oluşmasını engellemek için gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Gençlik merkezlerinde yer alan okuma salonları, kurs odaları, toplantı ve etkinlik alanları, spor salonlarında yapılacak faaliyetler sosyal mesafe kurallarına göre planlanmalıdır. Gençlik merkezlerinde toplu olarak kullanılan yerlerin (koridorlar, kantin, spor salonu vb.) daha az sayıda kişiyle

- ve dönüşümlü olarak kullanılmasına dikkat edilmelidir. Etkinlik aralarındaki sürelerde koridorların kalabalık olmaması sağlanmalıdır.
- » Gençlik merkezlerinde genel olarak 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir. Etkinliklerin planlanmasında da bu durum göz önüne alınmalıdır.
 - » Gençlik merkezlerinde okuma/çalışma salonlarında, kurs odalarında ve internet alanındaki sandalyeler aralarında en az 1 metre olacak şekilde azaltılmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze olmamalı, çapraz oturma tercih edilmelidir. Bireyler arasında olması gereken sosyal mesafeye (en az 1 metre) dikkat edilmelidir.
 - » Gençlik merkezi içinde kütüphane bulunması durumunda kitap ödünç alma alanlarında alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır. Kullanıcıların ortak kitap, dergi ve gazetelerle temasından önce ve sonra el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
 - » Gençlik merkezlerinin koridorları, odaları ve spor salonlarında su dışında içecek ve yiyecek tüketilmesine izin verilmemelidir.
 - » Gençlik merkezlerinde bulunan kantin, büfe vb. yerlerde sosyal mesafe korunmalı, maske kullanılmalı ve el hijyeni sağlanmalıdır. Buralarda tek kullanımlık bardak, tabak vb. malzemeler kullanılmalıdır. Bu hizmetlerin sunumu sırasında Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "COVID-19 Kapsamında Büfe, Kantin Ve Bayilerde Alınması Gereken Önlemler"e uyulmalıdır. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/toplumda-salgin-yonetimi/salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi/COVID19-SALGIN_YONETIMI_VE_CALISMA_REHBERI.pdf
 - » Gençlik merkezinin diğer bölümlerine kantinden paket servis yapılmamalıdır.
 - » Gençlik merkezlerinde yer alan spor salonunda kişi sayısı her 6 metrekareye bir kişi olacak şekilde sınırlandırılmalıdır.
 - » Gençlik merkezlerinde spor salonlarında çalışma koşulları nedeniyle gençlerin birbiri ve çalışanlarla yakın teması söz konusudur. Spor aktivitesi damlacık çıkışı ve hızını artırmaktadır. Bu nedenle sosyal mesafe en az 2 metre olarak uygulanmalıdır.
 - » Yakın temas gerektiren (boks, güreş, futbol, voleybol, basketbol gibi) sporların yapılmaması uygundur. Temas gerektirmeyen sporlar kişiler arası sosyal mesafe (en az 1,5 metre) korunarak yapılabilir.

- » Kullanıcıların kullandığı egzersiz araçlarının yanlarına Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış dezenfektan özelliği olan mendiller konulmalıdır.
- » Spor salonunu kullanacak gençlerin kişisel eşyalarını kendilerinin getirmesi sağlanmalıdır.
- » Spor salonunda su ve sabuna erişim kolay olmalı ve burada tek kullanımlık kâğıt havlular bulunması sağlanmalıdır.
- » Gençlik merkezlerinde spor salonları açıldığında "COVID-19 Kapsamında Spor Salonlarında Alınması Gereken Önlemler" e uyulmalıdır.
- » Gençlik merkezinde bulunan mescit içerisinde kalabalık oluşturulmamalıdır. Vakit namazları bireysel kılınmalıdır. Abdest alırken ve namaz kılarken sosyal mesafeye (en az 1 metre) uyulmalı ve mesafe işaretlemeleri yapılmalıdır. Mescite girerken maske takılmalı ve namaz esnasında da maske çıkarılmamalıdır. Seccade ve tespih kişiye özel olmalıdır.
- » Merkezlerde asansör bulunması durumunda asansörlerin kullanımı sınırlandırılmalıdır. Kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir. Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.

40.2. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Çalışanların COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışanların tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışanların el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Gençlik merkezlerinde idari ofislerde çalışan personel "COVID-19 Kapsamında Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler" e uymalıdır.

- » Çalışan personel dinlenme odalarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.

40.3. Öğrencilere Yönelik Önlemler

- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan gençlerin merkeze girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Gençler, merkezde buldukları süre içerisinde diğer gençler ve çalışanlar ile aradaki sosyal (en az 1 metre) mesafeyi korumalıdır.
- » Gençlik merkezine girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Gençlik merkezinin içinde ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.
- » Gençler merkeze girdiğinde el temizliği için alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Gençlik merkezinde semptomu başlayan gençlere tıbbi maske takılarak en kısa sürede aileleri ile iletişime geçilmeli ve sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Bu süre içinde diğer gençler ve personel ayrı bir yerde mümkünse ayrı bir odada tutulmalıdır. Bu alan havalandırılmalı, yüzeyler temizlenip dezenfekte edilmelidir.
- » Hasta genç izolasyon süresi sonlanmadan merkeze dönmemelidir.
- » Gençler gün boyu aynı kurs odalarında ders görmeli, oda değişikliği yapılmamalıdır. Değişiklik zorunlu ise odaların her kullanım sonrası havalandırılıp temizlik ve dezenfeksiyonu yapılmalıdır.

40.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırması

- » Merkezlerin her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Merkezlerin özellikle sık dokunulan yüzeylerinin (çalışma/okuma masaları, sandalyeler, tırabzanlar, yürüyen merdiven bantları, kapı kolları, telefon ahizeleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre

suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar masaları, bilgisayar klavyeleri, telefon, ders araç gereçleri, spor malzemeleri ve diğer cihaz yüzeyleri vb. sık dokunulan yüzeyler her kullanıcı sonrası %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyonları sağlanmalıdır.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Gençlik merkezleri içinde spor salonlarında her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Gençlik merkezlerinde mescitlerde bulunan halılar su ve deterjanla temizlenmeli, mescit ve varsa abdest alınan yerlerin temizliğine dikkat edilmelidir. Mescitler sık sık havalandırılmalıdır. Abdest alınan yerlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalıdır.
- » Gençlik merkezlerinin varsa kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19](#)

[Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

41. MİLLET KIRAATHANELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluylaadır. Millet Kiraathaneleri kapalı alanda hizmet sunduklarından ve çalışma koşulları nedeniyle çalışanlarına ve ziyaretçilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle Millet kiraathanelerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

Millet Kiraathanelerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve kiraathane içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Millet Kiraathanelerinin girişinde ve içerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

41.1. Millet Kiraathanelerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Millet Kiraathaneleri giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Millet Kiraathanelerine maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.
- » Millet Kiraathanelerine okuma/çalışma salonundaki ve internet alanlarındaki sandalyeler aralarında en az 1 metre olacak şekilde azaltılmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze olmamalı, karşılıklı oturma yapılacaksa çapraz oturma tercih edilmelidir. Bireyler arasında olması gereken sosyal mesafeye (en az 1 metre) dikkat edilmelidir.
- » Varsa kitap ödünç alma alanlarında alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Kiraathane ziyaretçileri ile çalışanlar arasında kitap alışverişi, kaynak bulma, kitap arama gibi işlemler sırasında sosyal mesafe korunmalıdır.
- » SARS CoV-2'nin yüzeylerde sağ kalımını araştıran çalışmalarda kitap ve basılı materyalde virüs saptanmamıştır. Bu nedenle kitaplar için özel bir işleme gerek yoktur. Kitaplara temas öncesi ve sonrası el antiseptiği kullanılması yeterlidir.
- » Her misafirin ortak kullanım kitap, dergi ve gazetelerle temasından önce ve sonra el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
- » Okuma/çalışma bankolarında 1 metre mesafenin korunamadığı durumlarda

şeffaf materyalden oluşan bir bariyer yerleştirilerek çalışanlar ve kullanıcılar arasındaki temas önlenmelidir.

- » Kullanıcıların çalışma/oturma alanlarında su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir. Yiyecek ve içecek tüketimi varsa kafeteryalarda veya dış alanlarda yapılmalıdır. Bu alanlarda yiyecek ve içecek tüketimine izin verilecekse "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Korunma Önlemleri Rehberi"ne göre düzenlenmelidir.
- » Kullanıcıların ödeme ihtiyacı olduğunda tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

41.2. Kurslar ve Kurs/seminer Salonlarında Alınması Gereken Önlemler

- » Kurslar ve kurs salonları "COVID-19 Kapsamında Mesleki Eğitim Merkezleri, Olgunlaşma Enstitüleri Ve Halk Eğitim Merkezlerinde Alınması Gereken Önlemler"ne göre düzenlenmelidir.

41.3. Kafeterya Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler

- » Millet Kiraathanelerinde kafeteryalar açıldığında "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Korunma Önlemleri Rehberi"nde yer alan uyarılar dikkate alınmalıdır.

41.4. Millet Kiraathanesi Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler

- » Yoğunluğu önlemek adına Millet Kiraathaneleri ziyaretçileri mümkün olduğu kadar randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalıdır.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan ziyaretçilerin kiraathaneye girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Millet kiraathanelerinde okuma salonlarında 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmeli ve oturma kapasitesinin yarısını geçmemelidir.
- » Diğer ziyaretçiler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- » Millet Kiraathanelerine girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Millet

Kıraathanelerinin içinde ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.

- » Ziyaretçi, Millet Kıraathanesine girdiğinde el temizliği için alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.

41.5. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 tanısı alan ve tedavisi tamamlanan çalışanlar Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/>)
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme odalarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

41.6. Millet Kıraathanelerinde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması

- » Millet Kıraathanelerinin her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Millet Kıraathanelerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, sandalyeler, bilgisayar malzemeleri) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet

- dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
 - » Ziyaretçiler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
 - » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
 - » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
 - » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
 - » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
 - » Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
 - » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
 - » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
 - » Millet Kiraathaneleri ve odaları sık sık havalandırılmalıdır.

42. MESLEKİ EĞİTİM MERKEZLERİ, OLGUNLAŞMA ENSTİTÜLERİ VE HALK EĞİTİM MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

42.1. Kurslar Açılmadan Önce Alınması Gereken Önlemler

- » Kurs binalarında görünür yerlere COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirici afişler (el yıkama, maske kullanımı, kurs içinde uyulması gereken kurallar vb.) asılmalıdır. Sosyal mesafenin korunması için yönlendirme ve yer işaretlemesi gereken alanlar tespit edilerek işaretleme yapılmalıdır.
- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Kurslarda ateş ölçer, maske, sıvı sabun ve el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. Kullanılmış maskeler için kapaklı çöp kutuları temin edilmelidir.
- » Kurs binasının genel temizliği su ve deterjanla yapılmalıdır. Binalardaki her türlü eşya, araç ve gerecin, özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkarıp işyerindeki çöp kutusuna atması, yıkanabilir bez maske kullandıysa yenisiyle değiştirmesi ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkaması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
- » Kurs yöneticileri, eğitim personeli ve diğer personelin bulunduğu birimler ile kursiyerlerin/adayların kullanımına açık olan halkla ilişkiler, kayıt kabul, kantin vb. alanlar sosyal mesafe kurallarına uygun biçimde düzenlenmelidir.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Ventilatorler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19](#)

[Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir. Pencere ve kapılar açılarak havalandırma sağlanmalıdır.

42.2. Kurslar Açıldıktan Sonra Alınması Gereken Önlemler

- » Binaya girişte personel ve kursiyerler/adaylar maske takmalı ve maskesi olmayanlar için bina girişinde maske bulundurulmalıdır. Maske takmayanlar içeri alınmamalıdır.
- » Bina girişinde ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olanlar içeri alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Personel ya da kursiyerlerde eğitim sırasında ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Personel ve kursiyerlerin/adayların tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personel ve kursiyerlerin/adayların el hijyenine dikkat etmeleri sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Uygulamalar sırasında eğitici ile kursiyerler/adaylar arasında sosyal mesafenin korunması mümkün olmuyorsa hem eğitici hem de kursiyer/aday yüz koruyucu/gözlük kullanılmalıdır.
- » Teorik ve uygulama eğitimleri ile sınavlarında, her faaliyet öncesi ve sonrasında her türlü eşya, araç ve gereçler özellikle eller ile sık temas edilen yüzeylerin temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Kurs binasında bulunan kantin, büfe vb. yerlerde sosyal mesafe korunmalı, maske kullanılmalı ve el hijyeni sağlanmalıdır. Buralarda tek kullanımlık bardak, tabak vb. malzemeler kullanılmalıdır. Bu hizmetlerin sunumu

sırasında Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "[COVID-19 Kapsamında Büfe, Kantin ve Bayilerde Alınması Gereken Önlemler](#)"e uyulmalıdır.

- » Teorik dersler mümkünse online yapılmalıdır. Online ders mümkün olmadığında dersliklerin oturma düzeni, kursiyerler arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde oluşturulmalı ve dersliklerin oturma planları her dersliğin kapısına asılmalıdır. Kursiyerlerin sınıftaki yerleri sabit olmalıdır.
- » Ders aralarında kursiyerlerin toplu halde bir arada bulunmamaları için gerekli tedbirler alınmalıdır.
- » Zorunlu olmadıkça asansör kullanılmamalı, kullanılması gerekiyorsa kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir. Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Teorik ve uygulama sınavları öncesinde sınava katılan kursiyerler/adaylar ile görevli personelin ateşi ölçülmelidir. Sınav girişinde ateşinin yüksek olduğu tespit edilenler ve öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olanlar sınava alınmamalı, tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Sınavda görevli olanlar ile kursiyerlerin/adayların, okul/kurum bahçesinde beklemeleri sırasında, sınav binasına giriş/çıkışlarında ve sınav boyunca maske kullanımı ve sosyal mesafe kurallarına uymaları sağlanmalıdır.
- » Teorik sınavlarda oturma düzeni kursiyerler/adaylar arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde olmalıdır. Bu mesafe sağlanırsa teorik sınav sırasında maske takılmayabilir.
- » Sınavlarda kullanılacak kalem, kalemtıraş, silgi vb. araçlar kişiye özel olmalı, ortak kullanımdan kaçınılmalıdır.
- » Uygulama sınavı esnasında, alanda sadece sınav görevlileri ile kursiyerlerin/adayların bulunması sağlanmalıdır. Uygulama sınavı sırasında eğitici ile kursiyerlerin/adayların arasındaki sosyal mesafenin korunması mümkün olmuyorsa maske takılmalı ayrıca hem eğitici hem de kursiyer yüz koruyucu/gözlük kullanılmalıdır.

43. KREŞLERDE, GÜNDÜZ BAKİMEVLERİNDE VE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 pandemisi kapsamında kreşlerde, gündüz bakımevlerinde ve okul öncesi eğitim kurumlarında enfeksiyon bulaşma riskini azaltmak için önerilen korunma, kontrol ilkeleri ve uygulamalar aşağıda belirtilmiştir.

- » Yeniden kabul aşamasında velilere daha önceden hazırlanmış ve ekte yer alan "Bilgilendirme Formu ve Taahhütname" iki nüsha halinde imzalatılmalı ve bir nüshası kendilerine verilmelidir.
- » Bu kurumlarda gruptaki çocuk sayısı sınıf/grup odası büyüklüğüne göre belirlenmeli, çocuk sayısı 10'un üzerinde olmamalıdır.

43.1. Girişte Alınması Gereken Önlemler

- » Kuruma her gün girişte, çıkışta ve gün içinde çocukların ateş ölçümü yapılmalıdır. Çocuk ve aile bireylerinin COVID-19 belirtileri olup/olmadığı sorgulanmalıdır. Çocukların ateş ölçüm sonuçları hazırlanan çizelge ile kayıt altına alınmalıdır.
- » Çocuk, hastalık belirtileri açısından (yanaklarda kızarıklık, hızlı veya zor nefes alma, yorgunluk gibi) gözlemlenmelidir.
- » Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar, boğaz ağrısı, burun akıntısı, konjunktivit, öksürük, iştahsızlık, kırgınlık, kas ağrıları, ciltte döküntü, karın ağrısı, kusma, ishal, nefes darlığı gibi belirtileri olan / gelişen, COVID-19 vakası veya temaslı olan çocuklar içeri alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Aile içerisinde de benzer şikayette kimsenin olup/olmadığı sorgulanmalıdır. Ailede de semptom olması durumunda çocuk kuruma alınmamalıdır.
- » Kurumda ateş ölçümü yapacak olan personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Çocukla kapsamlı bir temas gerekecekse önlük de giyilebilir. Veli ve çocukla en az 1 metre mesafe korunmalıdır. Mümkünse personelin cam/plastik bir pencere gibi fiziksel bir bariyerin arkasında durması sağlanarak ateş ölçümü esnasında veya öksürük, hapşırık gibi durumlardan korunması sağlanır. Temassız ateş ölçer kullanılmalıdır. Kapıdaki kontrol işlemleri bittikten sonra kişisel koruyucu

ekipman (tek kullanımlık önlük, maske, yüz koruyucu) çıkartılmalı, tekrar kullanılabilir yüz koruyucular %70'lik alkol ile dezenfekte edilmeli, tek kullanımlık önlük ve maske poşetlenerek çöp kutusuna atılmalı, önlük tekstil ise en az 60 °C'de yıkanmalıdır. Bu işlemler sonrası eller yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.

43.2. Kurumlarda Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Okulun/kuruluşun giriş ve çıkışlarında çocukların el hijyenini sağlayabilmeleri için el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » El antiseptiklerinin bulunduğu yerler çocukların ulaşamayacağı yerler olmalı ve bu alanlar eğitimciler tarafından kontrol edilmelidir. Yutma riski nedeniyle çocuklar el antiseptiği kullanırken mutlaka denetlenmelidir.
- » Servislerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan "COVID-19 Kapsamında Personel Servis Araçlarıyla İlgili Alınması Gereken Önlemler" geçerlidir. Sürücü, servis görevlileri, 2 yaş ve üzeri tüm öğrenciler/çocuk maskeli olmalıdır. Serviste alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Kurye, kargo görevlisi vb. kişiler kreşe alınmamalı, teslimatlar dış kapıda yapılmalıdır.
- » Mümkünse sınıflarda/grup odalarında her gün aynı öğrenciler/ çocuklar ve aynı personel olmalıdır.
- » Mümkünse ailelerde kurum içerisine alınmamalıdır.
- » Farklı sınıfların/grup odalarının bir araya gelebileceği grup toplantıları veya etkinliklerinden kaçınılmalı, ziyaretçi alınmamalıdır.
- » Çocukların günlük grup etkinlikleri değiştirilmeli veya durdurulmalıdır. Sanat, müzik, beden eğitimi ve diğer etkinliklerde grupların birbirine karışması önlenmelidir.
- » Çocukların sınıflarda/grup odalarında en az 1 metre arayla oturmaları sağlanmalıdır. Konuşma, öksürme, hapşırma gibi durumlardan kaynaklanan bulaşmayı azaltmak için çocukların yüz yüze oturmasını engelleyerek, masalar aynı yöne bakacak şekilde düzenlenmelidir.
- » Sınıflar/Grup odaları mümkün olduğunca kapı, pencere açılarak temiz hava ile havalandırılmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler

çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

- » Çocukların her saat en az 10 dakika temiz havaya çıkmaları sağlanmalı, bu dönemde de sınıfları/grup odaları mutlaka havalandırılmalıdır. Havalarda uygun olduğunda açık havada yapılan etkinlikler ve geçirilecek zaman daha da artırılmalıdır.
- » Uyku odalarında yataklar olabildiğince birbirinden uzak, en az 1 metre (mümkünse 2 metre) uzaklıkta olacak şekilde yerleştirilmelidir. Bulaşmayı daha da azaltmak için çocuklar baş-ayak ucu şeklinde yatırılmalıdır.

43.2.1. Temizlik ve Dezenfeksiyon ile İlgili Önlemler

- » Sert yüzeylerde deterjan ile temizlik sonrası materyal uyumlu ise 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyunun (Sodyum hipoklorit Cas No:7681-52-9) en az bir dakika temas süresi olacak şekilde dezenfeksiyon amaçlı kullanılması önerilir. Çamaşır suyunun koroziv etki yapabileceği yüzeylerde dezenfeksiyon amaçlı alkol (en az %70 oranında etanol) kullanılabilir. Dezenfeksiyon sonrası alan tekrar havalandırılmalıdır.
- » Kapı kolları, elektrik düğmeleri, lavabolar, tezgahlar, lazımlıklar, klozet adaptörleri, masalar, sandalyeler gibi sık dokunulan yüzeylerin günlük temizlik ve dezenfeksiyonu için su ve deterjan ile temizlik yapıldıktan sonra 1/100 (5 litre suya yarım çay bardağı çamaşır suyu) oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) veya klor tablet (ürün tarifine göre) kullanılmalıdır.
- » Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış dezenfektanlar kullanılabilir.
- » Halı, koltuk gibi yüzeyler su ve deterjanla silinebilir veya toz kaldırmayacak özelliğe sahip makineler ile yıkanmalıdır. Bu amaçla sıcak buhar da uygulanabilir.
- » Yıkabilen yatak takımları (çarşaf, yastıklar, battaniyeler, uyku tulumları) kullanılmalıdır. Bu ürünler toplanırken silkenmemelidir. Tekstil ürünler normal deterjanlar ile en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Her çocuğun yatak takımı ayrı kutu veya torbalarda saklanmalıdır. Karyolalar her çocuk için etiketlenmelidir. Yataklar haftalık olarak veya başka bir çocuk tarafından kullanılmadan önce temizlenmelidir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik

malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir. Paspas başlıkları su içerisinde bekletilmemelidir.

- » Temizlik ürünleri üretici firma önerilerine göre kullanılmalıdır. Kullanıldıktan sonra yeterli havalandırma sağlanmalıdır.
- » Tüm temizlik ürünleri güvenli ve çocukların ulaşamayacağı bir yerde tutulmalıdır. Temizlik ürünleri çocukların yanında kullanılmamalıdır.
- » Çöpler günlük olarak ve güvenli bir şekilde atılmalıdır.

43.2.2. Oyuncakların temizliği

- » Oyuncakların temizlik yoluyla dönüşümlü kullanılabilmesi için yeterli sayıda oyuncak bulundurmaya özen gösterilmelidir.
- » Temizliği sağlanamayacak pelüş ve tüylü oyuncaklar kullanılmamalıdır.
- » Çocuklar tarafından ağıza alınabilen oyuncaklar temizlenmeden önce bir kenara ayrılmalıdır. Temizlenmesi gereken oyuncaklar, sabunlu su içeren veya 'kirli oyuncaklar' işareti konulmuş bir kaba ayrılmalıdır ve çocuklardan uzak tutulmalıdır. Eldiven giyilerek su ve deterjanla temizlenmeli, durulanmalı, %70 lik alkol ile silinmeli, bir dakika havada kurutulduktan sonra kullanılmalıdır. Temizlik için bulaşık makinesi de kullanılabilir.
- » Bez oyuncaklar çamaşır makinesinde en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Çocuk kitapları temas öncesi ve sonrası el hijyenine uymak koşuluyla bulaşma açısından riskli değildir. Ek temizlik veya dezenfeksiyon işlemi gerektirmez.

43.2.3. El hijyeninin sağlanması

- » Tüm çocuklar ve çalışanlara el hijyeni konusunda eğitim verilmelidir. Ellerin nasıl yıkanacağı, hangi durumlarda yıkanması gerektiği (kuruma giriş ve çıkışta, yiyecek ve içecekleri hazırlamadan önce, yemekten önce ve sonra, bebekleri beslemeden önce ve sonra, ilaç veya merhem uygulamadan önce ve sonra, bez değiştirme öncesi ve sonrası, tuvaleti kullandıktan veya bir çocuğa kullanmasına yardım ettikten sonra, vücut sıvılarıyla temas ettikten sonra, bir hayvanı tuttuktan sonra veya hayvan atıklarını attıktan sonra, açık havada veya kumda oynadıktan sonra, çöp/çöp kovası/çöp torbası/çöp kutusuna dokunduktan sonra) gibi konular ayrıntılı anlatılmalıdır.
- » Eller en az 20 saniye boyunca sabun ve suyla yıkanmalıdır. Su ve sabuna ulaşamadığında alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Yutmayı önlemek için el antiseptiği kullandıklarında çocuklar denetlenmelidir. Elini yıkayamayan küçük çocuklara yardım edilmeli, yardım sonrası personel tekrar ellerini yıkamalıdır. Lavaboların yakınına el yıkama adımlarını açıklayan afişler yerleştirilmelidir.

43.2.4. Yiyecek hazırlama ve servisi

- » Mümkünse kafeterya ve/veya yemekhane kullanılmamalı, bunun yerine yemekler sınıflarda/grup odalarında yenmelidir.
- » Yiyecek hazırlamadan önce ve çocukların yemelerine yardımcı olduktan sonra eller yıkanmalıdır.
- » Yiyecekleri hazırlama ve bez değişimi aynı personel tarafından yapılmamalıdır.
- » Yiyecek hazırlamada kullanılan lavabolar başka hiçbir amaçla kullanılmamalıdır.

43.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Personele COVID-19 enfeksiyonu ve korunma yolları hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Personelin belirtiler açısından dikkatli olması ve hasta olduklarını hissettikleri anda kurum yönetimi ile irtibata geçmeleri sağlanmalıdır.
- » Personelin çocuklar ve diğer personel ile teması öncesinde ateşi ölçülmeli ve semptom sorgulaması yapılmalıdır. Yapılan ölçümler çizelge ile kayıt altına alınmalıdır. Ateşi veya semptomu olan personel COVID-19 açısından değerlendirilmek için Sağlık Kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Kişilerle sosyal mesafenin korunması amacıyla arada en az 1 metre mesafe bırakılmalıdır. Tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçınılmalıdır.
- » Eller sık sık su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca uygun şekilde yıkanmalıdır. Eğer su ve sabun bulunamazsa el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Eller ile gözlere, ağıza ve buruna dokunulmamalıdır.
- » Öksürük veya hapsirik esnasında ağız ve burun mendille kapatılmalı, kullanılan mendil hemen çöpe atılmalıdır. Mendil yok ise ağız ve burnu kapatmak için eller değil dirsek iç yüzü kullanılmalıdır.
- » Personel maske kullanmalıdır.

43.4. Çocuklara Yönelik Önlemler

- » Bebeklerde ve 2 yaş altı çocuklarda boğulma tehlikesi nedeniyle maske

kullanılmamalıdır. 2 yaş üstündeki tüm çocuklara mümkünse maske takılmalıdır. Ancak aktiviteler sırasında maske takılamıyorsa en az 1 metre sosyal mesafenin korunması sağlanmalıdır.

- » Damlacık oluşturması nedeniyle sınıf/grup odaları içinde yüksek sesle yapılan aktiviteler yapılmamalıdır.
- » Kurumda iken COVID-19 bulguları olan ve/veya hasta olduğundan şüphelenilen bir çocuk saptandığında;
- » Çocuğun ve temaslılarının en kısa sürede izolasyonu sağlanmalıdır.
- » Bir izolasyon odası veya alanı oluşturulmalıdır ve hasta çocuk o alanda kişisel koruyucu ekipman kullanan bir eğitici ile birlikte izole edilmelidir.
- » Çocukların ebeveynleri ile irtibata geçilerek çocuğun ailesiyle sağlık kurumuna başvurmaları sağlanmalıdır.
- » Hasta çocuk okuldan/kuruluştan ayrıldıktan sonra izolasyon odası/alanı kurallara uygun şekilde temizlenmeli ve havalandırılmalıdır.
- » Test sonuçları ve tanısı mutlaka kurum tarafından takip edilmelidir. Test sonucu alınana kadar sınıftaki/grup odasındaki çocukların diğer sınıflardakilerle/grup odasındakilerle teması kısıtlanmalıdır. Test sonuçlarına göre temaslı yönetimi il/ilçe sağlık müdürlükleri tarafından Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberi doğrultusunda yapılmaktadır.

43.4.1. Bebek ve küçük çocukların bakımında alınacak önlemler

- » Bez değişimi yapılacak ise önce eller su ve sabunla yıkanmalı, diğer çocuklardan ayrı bir alanda kişisel koruyucu ekipman giyilerek bezi değiştirilmelidir. İşlem bittikten sonra bez değiştirme alanı temizlenerek hem personelin hem de bebeğin elleri su ve sabunla yıkanması sağlanmalıdır.
- » Küçük çocukları yıkayan, besleyen veya tutan personel uzun kollu önlük giymeli ve saçları toplu olmalıdır. Her çocuk bakımından sonra önlük değiştirmeli ve eller yıkanmalıdır.
- » Çocuğa bakım veren personel ellerini ve çocuğun vücut salgılarının bulaştığı her yerini yıkamalıdır.
- » Çocuğun kıyafetlerinde vücut salgıları ile kirlenme varsa kıyafetler değiştirilmelidir.
- » Kirli giysiler aileye plastik bir torba ile verilmeli veya çamaşır makinesinde en az 60 °C'de yıkanmalıdır.

- » Biberon kullanımı öncesi ve sonrası eller yıkanmalıdır. Şişeler, şişe kapakları, biberon uçları ve diğer ekipmanlar her kullanımdan sonra bulaşık makinesinde veya şişe fırçası, sabun ve su ile yıkanarak iyice temizlenmelidir.
- » Tuvalete giden çocukların öncesinde ve sonrasında ellerini yıkaması sağlanmalı, çocukların tuvaletleri tek tek kullanmasına özen gösterilmeli, her kullanım sonrasında tuvaletlerin temizlik ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır. Klozet kullanımlarında sifon çekilmeden kapağının kapatılması sağlanmalıdır.

EK.1

BİLGİLENDİRME FORMU VE TAAHHÜTNAME

Çocuğumun ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı, ishal şikayeti olması durumu ile aile içerisinde solunum yolu şikayetleri gelişen veya solunum yolu enfeksiyonu hikayesi ile hastane yatışı yapılan kişi varlığında ya da COVID-19 tanısı alan kişi bulunması durumunda çocuğumu kuruma getirmemem gerektiği konusunda bilgilendirildim.

Yukarıda belirtilen durumlarda çocuğumu kuruma getirmeyeceğimi kabul ve taahhüt ederim. .../... / 20...

Taahhüt eden:

Veli/vasinin adı soyadı:

İmzası:

Çocuğun adı-soyadı:

Kurum Yetkilisi:

Adı soyadı:

Görevi:

İmzası:

44. MÜZELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluylaadır. Müzeler kapalı alanda hizmet sunduklarından ve çalışma koşulları nedeniyle çalışanlarına ve ziyaretçilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle müzelerde, COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uymalıdır.

Müzelerin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve Müzenin içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Müzelerin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.

44.1. Müzelerde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Müze giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için müze yönetimleri tarafından gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Müzeye gelen ziyaretçi ve çalışanların ateşi ölçülmelidir. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalıdır.
- » Müze girişinde personelin sosyal mesafeyi koruyamaması söz konusu ise tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır.
- » Müzelere maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.
- » Müze girişinde maske ve sosyal mesafe kontrolünü yapacak bir personel görevlendirilmelidir.
- » Çalışan personel COVID-19 hakkında bilgilendirilmelidir.
- » Müzeler kullanıcılarına randevu ile ve/veya online hizmet vermeleri teşvik edilmelidir. Müzelerde online hizmet verme ağları genişletilmelidir. Müze içinde kalabalık oluşması engellenmelidir.
- » Müze personeli misafir kabul etmemelidir.
- » Müzelerde genel olarak 8 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir.
- » Müze içinde ziyaret yönlerini belirlemek için işaretlemeler yapılmalı ve sadece belirtilen yönlerde hareket edilmelidir.
- » Ziyaretçilerin su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir.

- » Ziyaretçilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.
- » Müze kafeteryaları ve kantinlerinde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan kantin ve kafeteryalarla ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/salginyonetimi-ve-calisma-rehberi.html>
- » Müzelerin içinde bulunan ofislerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan ofislerde alınacak korunma önlemleri ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/salginyonetimi-ve-calisma-rehberi.html>

44.2. Müze Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler

- » Müze ziyaretçileri mümkün olduğu kadar randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalıdır.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan kullanıcıların müzeye girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Ziyaretçi müzeye girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
- » Ziyaretçiler ve çalışanlar arasındaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- » Müzeye girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Müzenin içinde ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.
- » Müzeler içinde mecbur olmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır. Eller sık yıkanmalı, el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Sergilenen eserler önünde kalabalık oluşturulmamalıdır.

44.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan / gelişen çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.

- » COVID-19 tanısı alan ve temaslı çalışanlar il/ilçe sağlık müdürlüğü tarafından Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/>
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

44.4. Müzelerde Yemekhane Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler

- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanmalıdır. Çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Yemekler ve içecekler tek kullanımlık kumanya şeklinde dağıtılmalıdır.
- » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır.
- » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
- » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

44.5. Müzelerde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması

- » Müzelerin her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan

- ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Müzelerin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (eserlerin sergilendiği yerlerin camları, kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, bilgisayar malzemeleri) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
 - » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
 - » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
 - » Ödeme terminalleri sık sık %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
 - » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
 - » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
 - » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
 - » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
 - » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
 - » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
 - » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

45. ÖREN YERLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluylaadır. Ören yerlerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (sosyal mesafe, maske kullanımı, el yıkama) asılmalıdır. Ören yerlerinin girişinde ve içerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

45.1. Ören Yerlerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Ören yerleri giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için ören yerleri yönetimleri tarafından gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Ören yerlerine gelen ziyaretçi ve çalışanların ateşi ölçülmelidir. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalıdır.
- » Ören yerlerinin girişinde görevli personelin sosyal mesafeyi koruyamaması söz konusu ise tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır.
- » Ören yerlerine maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.
- » Ören yerlerinin girişinde maske ve sosyal mesafe kontrolünü yapacak bir personel görevlendirilmelidir.
- » Ören yerlerinin kullanıcılarına randevu ile ve/veya online hizmet vermesi teşvik edilmelidir. Ören yerlerinde online hizmet verme ağları genişletilmelidir. Ören yerlerinin içinde kalabalık oluşması engellenmelidir.
- » Ören yerlerinde genel olarak 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir. Aynı anda çok sayıda ziyaretçinin getirildiği turlar söz konusu ise kalabalık oluşturmayacak şekilde uygun planlama yapılmalıdır.
- » Ören yerlerinde ziyaret yönlerini belirlemek için işaretlemeler yapılmalı ve sadece belirtilen yönlerde hareket edilmelidir.
- » Ziyaretçilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.
- » Ören yerlerinin kafeteryaları ve kantinlerinde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan kantin ve kafeteryalarla ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/>

gov.tr/tr/salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi.html

- » Ören yerlerinde bulunan ofislerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan ofislerde alınacak korunma önlemleri ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi.html>

45.2. Ören Yerleri Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler

- » Ören yerlerini ziyaret etmek isteyen tur grupları mümkün olduğu kadar randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalıdır.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan kullanıcıların ören yerlerine girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Ziyaretçi ören yerlerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Ziyaretçiler ve çalışanlar arasındaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- » Ören yerlerine girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Ören yerlerinin içinde ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.

45.3. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan / gelişen çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 tanısı alan ve temaslı çalışanlar il/ilçe sağlık müdürlüğü tarafından Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/>
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

45.4. Ören yerlerinde Yemekhane Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler

- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanmalıdır. Çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Yemekler ve içecekler tek kullanımlık kumanya şeklinde dağıtılmalıdır.
- » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır.
- » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
- » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

45.5. Ören yerlerinde Kapalı Alanların Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması

- » Ören yerlerinde kapalı alanlar her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Ören yerlerinin kapalı alanlarının temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, bilgisayar malzemeleri) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım

- küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
 - » Ören yerleri kullanıcıları ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
 - » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkanabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
 - » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
 - » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
 - » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
 - » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
 - » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
 - » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
 - » Ören yerlerinde bulunan kapalı alanlar sık sık havalandırılmalıdır.

46. KAPLICALARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'ta bulaşma, temel olarak damlacık ve temas yoluyla olmaktadır. COVID-19'a neden olan virüsün, insanlara kaplıca sularından bulaşması gösterilmemiştir. Kaplıcalar çok sayıda kullanıcının aynı anda bulunabildiği ortamlar olması nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından önlem alınması gereken yerlerdir. COVID-19 açısından kaplıcalardaki kalabalık alanlardan uzak durulmalı, sosyal mesafenin korunmasına dikkat edilmelidir.

Kaplıcalar, sosyal mesafenin korunamamasının yanı sıra ortak kullanılan sıra banyosu, kaplıca havuzları, fizik tedavi üniteleri, soyunma kabinleri gibi ortak alanlar ve kapı kolları, tırabzan, duş düğmeleri, şezlonglar, koltuklar, banklar gibi yüzeyler hastalığın bulaşması açısından risk taşımaktadır. Bu alanlar sık sık temizlenmelidir. Sık kullanılan yüzeylere dokunulduğunda yüze, göze, ağız ve buruna dokunmaktan kaçınılmalı ve eller su ve sabunla yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.

İşletme sahipleri/yöneticileri, çalışanlar ve müşteriler, COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uymalıdır.

46.1. Çalışan Personele Yönelik Önlemler

- » Personelin çalışma tarihi, saati ve randevulu müşteri bilgisi kayıt altına alınmalıdır.
- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personele günlük ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş (38 °C üzerinde), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gösteren personel tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Rehberi](#) doğrultusunda hareket edilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü buharlı ortamlar dışındaki ön ofis, resepsiyon ve dinlenme alanlarında kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Kaplıcalarda hizmet verme sırasında en az 1 metre olan sosyal mesafeye uyulmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden

- çalışanlar kart, para veya fiş alırken teması önlemek için eldiven kullanmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
 - » Çalışan personel dinlenme odalarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.
 - » Bir metreden yakın temas gerektiren durumlar için tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır.

46.2. Kaplıcalarda Çalışan Sağlık Personeline Yönelik Önlemler

- » Sağlık personeli muayene, tıbbi müdahale gibi COVID-19 açısından riskli girişimler yapabilmesi nedeniyle standart enfeksiyon kontrol önlemlerine uygun çalışmalıdır.
- » Sağlık personeli tıbbi maske takmalı, aerosol oluşturan işlemler sırasında da FFP2/N95 maske kullanmalı, ayrıca eldiven ve yüz koruyucu kullanmaları da gereklidir. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/Brosur/COVID-19_N95_FFP2_MASKELERININ_KULLANIMI_41X22_3KIRIMLI_BROSUR.pdf
- » Sağlık personeli kaplıcaı kullanan kişileri COVID-19 semptomları açısından günlük olarak takip etmelidir.

46.3. Kaplıcaları Kullanan Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 ve temaslı olan kişiler kaplıcaları kullanmamalıdır. Bunun için girişte sağlık beyanı alınmalı, ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş (38 °C üzerindeki), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Rehberi](#) doğrultusunda hareket edilmelidir.
- » Kişiler sosyal mesafeye (en az 1 metre) uymaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Sosyal mesafenin sağlanamadığı sıra banyosu gibi alanlarda, banyolar bir

atlanarak kullanılmalıdır.

- » Su ve buharla maskenin ıslanabileceği alanlar dışında beklerken, soyunup giyinirken, ya da dinlenirken kişiler maske takmalıdır. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » El hijyenine dikkat edilmelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Kişilerin kendilerine ait havlu, bornoz ve peştemal getirmesi/kullanması teşvik edilmelidir. Havlular kişiye özel olmalıdır. Havlu, bornoz, peştemal vb tekstil ürünleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Kaplıca havuzu ve sıra banyosu çevresindeki plastik ve metal yüzeylere dokunulduğunda yüze, göze, ağız ve buruna dokunulmamalı, dokunulduğunda eller su ve sabunla yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » COVID-19 temas riskini artıracığından kaplıca havuzu ve sıra banyosunda uzun süre kalınmamalıdır.
- » COVID-19 ishal belirtileri ile de seyredebileceğinden özellikle tuvalet eğitimini tamamlamamış (dışkı kontrolü olmayan), bez kullanan veya ishal belirtileri olan bebek/çocuklar havuz ve banyolara alınmamalıdır.
- » Çocukların sosyal mesafeyi korumaları zor olacağından ebeveyn gözetiminde havuz ve banyoları kullanmalıdırlar.

46.4. Kaplıcalarda Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Kaplıcalar mümkünse randevu ile çalışmalıdır. Yapılan bütün işlemler (tarih, hizmet eden personel ile giriş-çıkış saatleri) kayıt altına alınmalıdır.
- » Kaplıca alanlarında COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kuralları içeren tablo/pano görünür yerlere yerleştirilmelidir.
- » Kaplıca alanlarının girişinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Kaplıcalarda ağız burun ve yüze yakın temas içeren masaj, peloidoterapi gibi uygulamalar COVID-19 bulaşması açısından riskli olduğundan yapılmamalıdır.
- » Kaplıcalarda toplu egzersiz, inhaloterapi gibi uygulamalar COVID-19

- bulaşması açısından riskli olduğundan yapılmamalıdır.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk gibi malzemelerin sensörlü olanlarının kullanımı teşvik edilmelidir.
 - » Kafe ve restoran hizmetleri sunulması durumunda Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "COVID-19 Kapsamında Kafe ve Restoranlarda Alınması Gereken Önlemler"e uyulmalıdır.
 - » Kaplıcalarda otel, apart otel vb. konaklama tesisi olması durumunda Sağlık Bakanlığı COVID-19 Kapsamında Konaklama Tesisleri İçin Korunma Ve Kontrol Önerilerine uyulmalıdır.
 - » Yüzme amaçlı havuz olması durumunda Sağlık Bakanlığı tarafından COVID-19 Kapsamında açık ve kapalı havuzlar için hazırlanan dokümanlara göre hareket edilmelidir.

46.5. Kaplıcalarda Ortam Düzenlemesi

- » Kaplıcalarda COVID-19 kapsamındaki tüm işleyişten sorumlu en az bir personel sürekli olarak bulundurulmalıdır.
- » Kaplıcalarda görünür yerlere önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve işletimde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » Girişte ve belirli noktalarda el antiseptiği veya el yıkama lavaboları oluşturulmalıdır.
- » Kaplıca girişinde kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır.
- » Bütün kullanım alanlarında özellikle havuz girişlerinde kullanıcıların duş alabilmelerini ve ayak dezenfeksiyonu yapabilmelerini sağlayacak yerler ve düzenekler bulunmalı ve kullanımı zorunlu hale getirilmelidir.
- » Kaplıca havuz alanlarında, çalışanlar dahil 4 metre kareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir.
- » Kaplıca havuzu içinde 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir. Havuz içinde kişiler sosyal mesafeyi (en az 1 metre) korumalıdır. Odalara özel rezerve edilen havuzlarda sosyal mesafe şartı aranmaz.
- » Sauna, masaj salonları, spor salonları ve çocuk kulüpleri mümkün olduğu kadar kullanılmamalıdır. Kullanımı durumunda rezervasyonla sınırlı sayıda kayıt tutularak kullanılmalı, bu alanların mekanik temizlikleri ve havalandırmaları düzenli aralıklar ile yapılmalıdır.

- » Sıra banyosu, duş yerleri gibi yerler her kullanımdan sonra su ve deterjanla temizlenmelidir. Dinlenme koltukları ve şezlonglar arası mesafe en az 1 metre olmalıdır.
- » Havuz kenarında yeme-içme olmamalıdır.
- » Şezlongların üzerinde kumaş minder kullanılmamalıdır. Yıkanebilir/silinebilir minderler kullanılmalı ve her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Soyunma odalarında sosyal mesafeye dikkat edilmeli kabinler her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Fizik tedavi birimlerinde kullanılan cihazlar sosyal mesafe kuralına uygun olacak şekilde en az 1 metre aralıklı olarak yerleştirilmelidir.
- » Fizik tedavi birimlerinde kişisel odalardaki uygulamalar sırasında sosyal mesafe kuralına dikkat edilmeli, odalarda çoklu kullanıma izin verilmemelidir.
- » İşletme tarafından sunulan peştamal, bornoz ve havlular ambalajlı olmalıdır. Kullanıldıktan sonra en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Aynı anda birden fazla kişinin katıldığı tedaviler (inhalatoryum, egzersiz, fizik tedavi uygulamaları vb.) yapılmamalıdır.

46.6. Kaplıcaların Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Kaplıca içindeki mekanların genel temizliği her gün su ve deterjanla düzenli olarak yapılmalıdır. Toz çıkaran süpürme veya yüksek basınçlı su veya kimyasal püskürtme işlemlerinden kaçınılmalıdır. Temizlik bezleri tek kullanımlık olmalıdır.
- » Kaplıcaların temizliği için ilgili mevzuata uyulmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp işletmedeki çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Sık dokunulan yüzeylerin (musluklar, duş bataryaları, kapı kolları, masa-sehpa yüzeyleri şezlonglar, gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikler yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvaletlerin dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı ekranlı rehabilitasyon cihazları, yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Tekerlekli sandalye ve rehabilitasyon amacı ile kullanılan araç-gerecin her kullanımdan sonra uygun temizliği yapılmalıdır.
- » Ödemelerin tercihen temassız ödeme şekilleriyle yapılması teşvik edilmelidir. Kişiler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Kullanılan dezenfektanların Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış olması gereklidir.
- » Dezenfektan ile deterjan vb. kimyasal maddeler karıştırılmamalı, iyi havalandırılan alanlarda hazırlanmalı, güneş görmeyen ve serin alanlarda muhafaza edilmelidir.
- » Kapılarda banyo, duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. elle kullanım yerine sensörlü olanların kullanımı teşvik edilmelidir.
- » Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra dezenfekte edilecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.
- » Duş, kabin, tuvalet vb kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan yerlerde havalandırma temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
- » Serinletme amacıyla vantilatör (su buharlılar dahil) kullanılmamalıdır.

47. HAMAM, SAUNA, BUHAR ODALARI İLE KAPALI HAVUZ VE JAKUZİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'ta bulaşma, temel olarak damlacık ve temas yoluyla olmaktadır. COVID-19'a neden olan virüsün insanlara hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuzilerden bulaşması gösterilmemiştir. Uluslararası kabul görmüş seviyelerde klor kullanarak uygun şekilde arıtılmış suyla iyi çalışan, temiz tesislerin COVID-19 hastalığına neden olan SARS-CoV-2 virüsü için yeterli dezenfeksiyon sağladığı düşünülmektedir. Hamamlar ve kapalı havuzlar tek başına da ya da otellerin içinde genel bir spaya da sağlık merkezi olarak tanımlanan alanları içinde yer alabilmektedir. Saunalar, buhar odaları, jakuziler ise daha çok otellerde bulunmaktadır. Çok sayıda kullanıcının aynı anda bulunabildiği ortamlar olması nedeniyle bu tesisler COVID-19 bulaşması açısından risklidir. Bu nedenle COVID-19 açısından güvende olmak için hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuzilerdeki kalabalık alanlardan uzak durulmalı, sosyal mesafenin korunmasına dikkat edilmelidir.

Hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuzilerde sosyal mesafenin korunamamasının yanı sıra ortak kullanılan soyunma odaları ve buralardaki eşya dolapları, yıkanma ve dinlenme alanları, bu alanlardaki ortak oturma alanları, göbek taşı, tahta ya da beton bankların ortak kullanımı ile musluk, duş ekipmanlarındaki yüzeylere dokunmak, şezlonglar, duş düğmeleri, kapı kolları, bankları gibi ortak alanlar ve yüzeyler hastalığın bulaşması açısından risk taşımaktadır. Bu alanlar sıklıkla temizlenmelidir. Sık kullanılan yüzeylere dokunulduğunda yüze, göze, ağız ve buruna dokunmaktan kaçınmak ve elleri su ve sabunla yıkamak ya da el antiseptiği kullanmak gerekir.

İşletme sahipleri/yöneticileri, çalışanlar ve müşteriler COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uymalıdır.

47.1. Çalışan Personele Yönelik Önlemler

- » Personelin çalışma tarih, saat ve randevulu müşteri bilgisi kayıt altına alınmalıdır.
- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personele günlük ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş (38 °C üzerinde), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gösteren personel tıbbi maske

- takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Rehberi](#) doğrultusunda hareket edilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü hamam, sauna, buhar odaları dışındaki ön ofis, resepsiyon ve dinlenme alanlarında kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuzilerde hizmet verme sırasında en az 1 metre olan sosyal mesafeye uyulmalıdır.
 - » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden çalışanlar kart, para veya fiş alırken teması önlemek için eldiven kullanmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
 - » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
 - » Çalışan personel dinlenme alanlarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
 - » Bir metreden yakın temas gerektiren durumlar için tıbbi maske yeterlidir.

47.2. Kapalı Havuzlarda Çalışan Cankurtaranlara Yönelik Önlemler

- » Cankurtaranların bulundurması gereken kişisel koruyucu ekipman; mutlaka FFP2/N95 maske, eldiven, yüz koruyucu.
- » Resüsitasyon (canlandırma) işlemi için gerekenler; suni solunum maskesi, balon ventilasyon.
- » Cankurtaranlar canlandırma ve ilkyardım gibi COVID-19 açısından yüksek riskli girişimler yapabilmesi nedeniyle standart enfeksiyon kontrol önlemlerine uygun çalışmalıdır.
- » Cankurtaranlar canlandırma ve ilkyardım işlemleri 1 metreden yakın temas gerektiren ve aerosol oluşturan işlemler olması nedeniyle bu işlem sırasında mutlaka FFP2/N95 maske kullanmalı, ayrıca eldiven ve yüz koruyucu kullanması da gereklidir.

- » Canlandırma işlemi sırasında suni solunum maskesi ve balon ventilasyon kullanılmalı, ağızdan ağıza solunum tercih edilmemelidir.

47.3. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzileri Kullanan Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 ve temaslı olan kişiler hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuzileri kullanmamalıdır. Bunun için girişte sağlık beyanı alınmalı, ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş (38 °C üzerindeki), öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Rehberi](#) doğrultusunda hareket edilmelidir.
- » Kişiler sosyal mesafeye (en az 1 metre) uymaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Su ve buharla maskenin ıslanabileceği alanlar dışında beklerken, dinlenirken ya da soyunup giyinirken kişiler maske takmalıdır. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » El hijyeni el hijyenine dikkat edilmelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Kişilerin kendilerine ait havlu, bornoz ve peştemal getirmesi/kullanması teşvik edilmelidir. Havlular kişiye özel olmalıdır. Havlu, bornoz, peştemal vb tekstil ürünleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.
- » Hamam taşı, kese, lif, sünger gibi müşteri tarafından kullanılacak malzemeler müşteriye özel olmalı ve başka bir müşteride kullanılmamalıdır. Bu malzemelerin kişide olmaması durumunda kullanılmak üzere paketli olarak yeterli sayıda tesiste bulundurulmalıdır. Hamam taşı ortak kullanılacaksa her müşteri sonrasında su ve sabunla yıkanmalıdır.
- » Bu alanlardaki plastik ve çelik yüzeylere dokunulduğunda yüze, göze, ağız ve buruna dokunulmamalı, dokunulduğunda eller su ve sabunla yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » COVID-19 temas riskini artıracığından hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuzilerde uzun süre kalınmamalıdır.
- » COVID-19 ishal belirtileri ile de seyredebileceğinden özellikle tuvalet eğitimini tamamlamamış (dışkı kontrolü olmayan), bez kullanan veya ishal

belirtileri olan bebek/çocuklar bu alanlara alınmamalıdır.

- » Çocukların sosyal mesafeyi korumaları zor olacağından bu alanlar ebeveyn gözetiminde kullanılmalıdır.

47.4. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerde Genel Önlemler

- » Hamam, sauna, buhar odaları ile kapalı havuz ve jakuziler mümkünse randevu ile çalışmalıdır. Yapılan bütün işlemler (tarih, müşterinin hangi alanları kullandığı, hizmet eden personel ile giriş-çıkış saatleri) kayıt altına alınmalıdır.
- » Bu alanlarda COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kuralları içeren tablo/ pano görünür yerlere yerleştirilmelidir.
- » Bu alanların girişinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Hamamlarda ağız burun ve yüze yakın temas içeren köpük masajı ya da kese gibi uygulamalar COVID-19 bulaşması açısından riskli olduğundan yapılmamalıdır.
- » Mikrobiyolojik kalite için rutin testler mevzuata uygun olarak yapılmalıdır.
- » Kapalı havuzlarda toplu egzersiz, dalış dersleri vb. uygulamalar yapılmamalıdır.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. malzemelerin sensörlü olanlarının kullanımı teşvik edilmelidir.
- » Bu alanlardaki kafe ve restoran benzeri hizmet bölümleri kapalı olmalıdır. Su, meşrubat ve ambalajlı dondurma dışında içecek ve yiyecek satışı yapılmamalıdır. Kafe ve restoran hizmeti verilmeye başlanması durumunda COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta, Kafe ve Yeme-İçme İşletmelerinde Alınması Gereken Önlemlere uyulmalıdır.
- » Bu alanların otel, apart otel vb. konaklama tesisi içinde olması durumunda Sağlık Bakanlığı COVID-19 Kapsamında Konaklama Tesisleri İçin Korunma ve Kontrol Önerilerine uyulmalıdır.

47.5. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerde Ortam Düzenlemesi

- » Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerde COVID-19

kapsamındaki tüm işleyişten sorumlu en az bir personel sürekli olarak bulundurulmalıdır.

- » Bu alanlarda görünür yerlere önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve işletmede uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » Girişte ve belirli noktalarda el antiseptiği veya el yıkama lavaboları oluşturulmalıdır.
- » Bu alanlarda kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır.
- » Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerde çalışanlar dahil 4 metre kareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir.
- » Kapalı havuz içinde 8 metrekareye 1 kişi olacak şekilde kapasite belirlenmelidir.
- » Dinlenme koltukları ve şezlonglar arası mesafe en az 1 metre olmalıdır.
- » Şezlongların üzerinde kumaş minder kullanılmamalıdır. Yıkabilir/silinebilir minderler kullanılmalı ve her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Soyunma odalarında sosyal mesafeye dikkat edilmeli, dolaplar her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » İşletme tarafından sunulan bornoz ve havlular ambalajlı olmalıdır. Günlük olarak değiştirilmelidir. Bornoz, havlu vb. tekstil ürünleri en az 60 °C'de yıkanmalıdır.

47.6. Hamam, Sauna, Buhar Odaları ile Kapalı Havuz ve Jakuzilerin Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Bu alanların genel temizliği her gün su ve deterjanla düzenli olarak yapılmalıdır. Toz çıkaran süpürme veya yüksek basınçlı su veya kimyasal püskürtme işlemlerinden kaçınılmalıdır. Temizlik bezleri tek kullanımlık olmalıdır.
- » Havuzların temizliği ve dezenfeksiyonu için ilgili mevzuata uyulmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp işletmedeki çöp kutusuna atmalı ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Sık dokunulan yüzeylerin (musluklar, duş bataryaları, kapı kolları, masa-sehpa yüzeyleri şezlonglar, gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla,

su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvaletlerin dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşikleri ile temizlik yapılmasının uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Ödemelerin tercihen temassız ödeme şekilleriyle yapılması teşvik edilmelidir. Kişiler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Kullanılan dezenfektanların Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış olması gereklidir.
- » Dezenfektan ile deterjan vb. kimyasal maddeler karıştırılmamalı, iyi havalandırılan alanlarda hazırlanmalı, güneş görmeyen ve serin alanlarda muhafaza edilmelidir.
- » Banyo, duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. malzemelerin elle kullanım yerine sensörlü olanlarının kullanımı teşvik edilmelidir.
- » Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.
- » Duş, kabin, tuvalet vb. yerlerin kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan yerlerin havalandırılması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
- » Serinletme amacıyla vantilatör (su buharlılar dahil) kullanılmamalıdır.

48. GİYİM, SÜS EŞYASI PAZARLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Giyim, Süs Eşyası pazarları giyim, ayakkabı, çanta, süs eşyası, oyuncak gibi ürünlerin satıldığı, kalabalığın yoğun olduğu yerlerdir. COVID-19 bulaşma riskinin yüksek olduğu giyim, süs eşyası pazarlarında riski en aza indirmek için aşağıdaki önlemlere uyulmalıdır.

48.1. Giyim, Süs Eşyası Pazarlarında Alınacak Genel Önlemler

- » Barındırdıkları risk açısından giyim, süs eşyası pazarlarında kurallara uyum düzenli olarak denetlenmelidir.
- » Pazarların tüm giriş ve çıkışları kontrol altına alınmalıdır.
- » Pazarların girişlerinde ve pazar içerisinde uygun yerlere kurallar, sosyal mesafe, maske kullanımı ve el temizliğiyle ilgili afişler asılmalıdır.
- » Pazar yerlerine girişte maske zorunlu olmalıdır. Pazar yerinde maskesiz esnaf veya müşteri bulunmamalıdır. Maskelerin doğru şekilde kullanılması (çene ve burunu kapatacak şekilde) sağlanmalıdır.
- » Pazar yerleri/alanında, sergi, tezgâh ve/veya tahtalar araları en az 3 metre olacak şekilde yerleştirilmelidir.
- » Pazar yerlerindeki kişi sayısı satıcılar ve müşteriler dâhil kapalı giyim, süs eşyası pazarlarında her 8 metrekareye 1 kişi, açık giyim, süs eşyası pazarlarında ise her 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde veya tezgah sayısının iki katı kadar müşteriyle sınırlandırılmalıdır. Hesaplama yapılarak pazar yerinin kapasitesi girişlere asılarak ilan edilmelidir.
- » Pazar yerine giren müşteri sayısı belirlenerek (görevlinin sayması veya turnike benzeri sistemler konulması) maksimum müşteri kapasitesine ulaşıldığında yeni müşteriler alınmamalı, sosyal mesafe (en az 1 metre) kurallarına göre bekletilmelidir.
- » Pazar yerlerinin tüm girişlerinde ve her tezgâhta el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır.
- » Tezgâh olmadan yerde satış yapılmamalıdır.
- » Tezgâhtarlar sık sık el antiseptiği kullanmalıdır.
- » Tezgâh aralarındaki geçiş yerlerinde sıklıkla neden olacak kutu ve ambalajlar bulundurulmamalıdır.
- » Pazar tezgahlarının önünde zemine sosyal mesafenin korunmasını

- sağlayacak işaretler konulmalıdır.
- » Deneme kabinleri kullanılmamalıdır.
 - » Kapalı pazar yerlerinin havalandırılması sağlanmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
 - » Satışlar sona erdikten sonra pazar alanının temizliği toplu yaşam alanlarında yer temizliğinde kullanılan esaslar çevresinde yapılmalıdır.
 - » Pazar girişlerinde müşteriler ve esnaflar için COVID-19'dan korunma kapsamında dezenfeksiyon amacıyla herhangi bir uygulama (dezenfeksiyon tüneli, dezenfektan püskürtme, dezenfektan paspası vb.) yapılmamalıdır. Bu işlemler insan sağlığına ve çevreye zararlıdır.

48.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı şikayeti olan, COVID-19 tanısı alan veya COVID-19 temaslı olan müşterilerin pazar yerine girmemeleri konusunda anonslar yapılmalıdır.
- » Pazarlara maskesiz girişlere izin verilmemelidir. Maske ağız ve burnu kapatacak şekilde takılmalı ve pazar yerinde bulunduğu sürece çıkarılmamalıdır.
- » Müşteriler pazar yerlerinde sosyal mesafeye (en az 1 metre) uymaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Ödemelerini tercihen temassız yöntemle yapmaları istenmelidir.

48.3. Esnafa Yönelik Önlemler

- » Giyim, süs eşyası pazarı esnafı COVID-19, sosyal mesafe, maske kullanımı ve el temizliği konusunda bilgilendirilmelidir.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı şikayeti olan, COVID-19 tanısı alan veya COVID-19 temaslı olan esnafın pazar yerine girişine izin verilmemeli, sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Pazar esnafı;

- » Ağızveburnunukapatacakşekildemasketakmalıdır.Maskenemlendikçeya da kirlendiğinde değiştirilmeli, dış yüzüne dokunulmamalıdır. Maske değiştirmeden önce ve sonra el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Tezgâh arkasında satış yaparken diğer esnafla arasındaki mesafenin en az 1 metre olmasına dikkat etmelidir.
- » COVID-19'un damlacık yolu ile bulaşmasını artıracığından bağıarak satış yapılmamalıdır.
- » Çay/kahve/su ve yemek molalarında sosyal mesafe kurallarına dikkat edilmelidir.

48.4. Lavabo ve Tuvaletler

- » Tuvalet girişlerine el hijyeni ve el yıkama ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvalet alanlarına giriş kapıları otomatik kapı sistemine çevrilmelidir. Bu imkân yoksa tuvalet alanına giriş kapılarının kolları çok sık dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvaletlerin zeminleri, klozetler, pisuarlar, lavabolar, musluk ve batarya başlıkları, kapı kolları sık sık temizlenmeli, dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Tuvalet ve lavaboların temizlik saatleri kayıt edilmelidir ve görünür şekilde asılmalıdır.
- » Tuvaletlerde eksik malzeme olmamalı, devamlı sıvı sabun, tuvalet kağıdı ve kağıt havlu bulundurulmalıdır.
- » Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvalet temizliği yapacak personel eldiven, maske ve yüz koruyucu/gözlük kullanmalıdır.

49. DENİZ KENARLARINDA VE PLAJLARDA OLTA BALIKÇILIĞINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Ülkemizde deniz kenarlarında ve plajlarda hobi amaçlı olta balıkçılığı yaygın olarak yapılmaktadır. Açık alanlarda yapılan bu etkinlik COVID-19'un bulaşma yolları olan damlacık ve temas yolu açısından düşük risklidir. Ancak gruplar halinde balık tutulması halinde etkinlik, COVID-19 bulaşması açısından riskli hale gelmektedir. Bu nedenle COVID-19 açısından aşağıda belirtilen önlemlere uyulmalıdır.

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı yakınması olanlar, COVID-19 tanısı veya teması olanlar açık alanda bile olsa olta balıkçılığı etkinliğine katılmamalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı yakınması olanlar tıbbi maske takarak en yakın sağlık kurumuna başvurmalıdır.
- » Olta ile balık tutma alanına kadar mümkün ise yürüyerek, bisiklet ile veya özel araçla gidilmelidir. Özel araçta şoför dahil en fazla 4 kişi olacak şekilde seyahat edilmelidir. Seyahat boyunca şoför ve tüm yolcular maske takmalıdır. Maskeler nemlenince yenisi ile değiştirilmeli, maskeler lastiklerinden tutularak çıkarılmalı, tekrar takılırken maske lastiklerinden tutularak takılmalı, maskenin dış yüzeyine dokunulmamalı maske takma çıkarma işlemi sonrasında el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Toplu taşıma kullanılır ise en az 1 metre olan sosyal mesafeye dikkat edilmeli ve maske takılmalıdır. Araç içinde kapı kolu, kolluklar gibi sık dokunulan yüzeylere temas etmemeye çalışılmalı, temas edilmesi halinde el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Eller mümkün ise sık sık su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden balık tutarken eldiven kullanılmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği kullanılması yeterli olacaktır.
- » Balıkçılık malzeme tedariki sağlanan dükkânlara gidildiğinde maske, sosyal mesafe ve el hijyeni kurallarına uyulmalıdır.
- » Alınan malzemelere temas edildikten sonra ve çevre ile temas sonrası el hijyenine dikkat edilmeli, el yıkama olanağı bulunmuyor ise el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Olta balıkçılığı genellikle gruplar halinde gerçekleştirilmektedir. Gruplar halinde balık tutma alanının boyutlarının izin verdiği sayıda kişiyle sosyal mesafe (en az 2 metre) göz önünde bulundurularak aktivite

gerçekleştirilmelidir. Maske sürekli takılmalıdır.

- » Balık tutma alanında, olta, yem, kova, kepçe, havlu gibi eşyalar kişisel olmalı, ortak kullanılmamalıdır.
- » Tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçınılmalıdır.
- » Göz, ağız ve buruna mümkün olduğu kadar dokunulmamalıdır.
- » Kıyafetler en az 60 °C'de normal deterjanla yıkanmalıdır.

50. OPTİSYENLİK MÜESSESELERİ İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

- a. Pupillametre veya odaklama terminali,
- b. Cam kesme taşları (otomatik veya manuel),
- c. Kanal açma makinesi(nylor),
- d. Çerçeve ısıtıcısı,
- e. Matkap, küçük el aletleri, pens ve el takımı,
- f. Kontakt lens satışı yapıyor ise lenslerin muhafaza edileceği uygun bir dolap ve gerekli diğer muhafaza gereçleri.
- g. Okuma eşeli.

göze uyumunu kontrol eder, Gerektiğinde bilgisayarlı görme kontrolü yapar.

Optisyenlik müesseseleri, göz hekimi tarafından tanısı konmuş hastalara veya estetik amaçlı olarak kişilere optik gereçlerin (gözlük, kontakt lens vb.) hazırlandığı ve satıldığı yerlerdir. Optisyenlik müesseseleri, hastalara yapılacak bilgisayarlı görme kontrolü, gözlüğün göze uyumunu kontrol etme gibi işlemlerin uygulanması ve göz ile ilgili ürünlerin satışı sırasında sosyal mesafeyi korumanın zorluğu ve elle temasın yoğun olması nedeniyle COVID-19 yayılmasını önlemek için önlemler alınması gereken iş yerlerindedir.

Optisyenlik müesseselerindeki işlemler randevu sistemi ile yürütülmelidir. İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İş yerinin girişinde ve uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.

50.1. İş Yerinde Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 vakası veya temaslı personel çalıştırılmamalıdır
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Müşteri departmanı ve atölyede çalışacak personelin çalışma yerleri sabit

- olmalıdır.
- » Fokometre ve pupillametre veya odaklama terminali kullanımı ve gözlük çerçevesi deneme işlemleri ile ilgili inceleme süresi olabildiğince kısa tutulmalıdır.
 - » Personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Fokometre ve pupillametre kullanılması durumunda müşteri ile 1 metreden yakın mesafe olabileceğinden tıbbi maske, yüz koruyucu veya koruyucu gözlük kullanılmalıdır.
 - » Personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
 - » Personel müşterilerle aynı ürünlere dokunacağı için her müşteriden sonra ellerini temizlemelidir.
 - » Göz ile ilgili muayeneler sırasında optisyenler her hasta için tek kullanımlık steril olmayan eldiven giymelidir. Eldiven giymeden önce ve işlem sonrası eldiven çıkartılmasını takiben eller 20 saniye su ve sabunla yıkanmalı ya da alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Aynı eldiven ile diğer bir işleme geçilmemeli ve çevreye dokunulmamalıdır. Her hastadan sonra eldivenler çıkarılmalı ve kapaklı çöp kutusu/çöp torbasına atılmalıdır.
 - » Personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır. Bu alanların sık sık havalandırılması sağlanmalıdır.

50.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan müşteriler bu iş yerine alınmamalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi

sağlamaları hususunda uyarılmalıdır.

- » Müşterilerin maske takarak bu iş yerlerine girmesi sağlanmalıdır. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Müşteriler, iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteriler tarafından denenen gözlük çerçeveleri yerine konulmadan önce %70 alkol ile dezenfekte edilmelidir. Müşterilerin dokunduğu ayna ve diğer yüzeyler de %70 alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Müşteriler iş yeri içinde mümkün olduğu kadar kısa süre kalmalıdır.
- » Müşterilere içecek ikramı yapılmamalıdır.

50.3. Çalışma Sürecine Yönelik Önlemler

- » Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) müşteriler içeri alınmamalıdır.
- » Personel ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- » Randevulu sistemle çalışılması teşvik edilmelidir.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış mekan dahil) mesafeler yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Müşterilerden işyerine tek başlarına girmeleri istenmelidir. Eşlik eden diğer kişiler dışarıda kalmalıdır.
- » Fokometre ve pupilemetre kullanılması sırasında, eller çapraz bulaşmayı önlemek amacıyla çevreye dokunmadan cihaz sabit kalmalıdır. Mümkünse her hasta işleminde aletlerin elle tutulan kısımlarına tek kullanımlık kılıf takılmalı, takılmadığı durumlarda her hastadan sonra cihazın, üretici firma önerilerine göre temizlik ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Müşterilere ürün tanıtımında kullanılan kataloglar salgın döneminde kullanılmamalıdır.
- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

50.4. İş yerlerinde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması,

- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » İş yerlerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İş yerlerinin özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silinerek dezenfekte edilmeli ve bir dakika kurumaması beklenmelidir.
- » Çalışma tezgâhları, ekipmanları ve aletleri her müşteriden sonra düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Optisyenlik müesseselerinde yer alan atölyelerde bulunması gerekli olan cam kesme taşları (otomatik veya manuel), kanal açma makinesi (nylor), çerçeve ısıtıcısı, matkap, küçük el aletleri, pens ve el takımı gibi araçların mümkünse hep aynı kişiler tarafından kullanılması sağlanmalıdır. Bu durum söz konusu olmadığında ise %70'lik alkol ile silinerek dezenfekte edildikten sonra kullanması sağlanmalıdır.
- » Denenen ürünler ve ortam için Ultraviyole ışınları uygulanmamalıdır. Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi, Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi tarafından önerilmeyen bu işlem insan sağlığına zararlı olabilir.
- » Müşteriler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa, dokunulan yüzeyler %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

- » İşyerlerinin kapı ve pencereleri açılarak sık sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu sık aralıklarla temizlenmelidir.

51. GIDA SANAYİ VE ÜRETİM TESİSLERİ İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

İlgili İşletmeler:

- » Gıda Sanayi ve Üretim işletmeleri kapsamında belirtilen iş kolları:
- » Un ve Unlu Ürünler (Un fabrikaları, makarna ve bisküvi fabrikaları)
- » Şeker ve Şekerli Gıdalar
- » Süt ve Süt Ürünleri
- » Et ve Et Ürünleri
- » Çay
- » Konserve ve salça (Konserve ve salça fabrikaları)
- » Bitkisel Yağlar
- » Tütün ve Alkollü İçkiler

Gıda Sanayi ve Üretim Tesisleri çalışan sayısının fazla olması, uzun süreli yakın mesafede çalışma koşulları nedeniyle COVID-19 bulaşma riskinin yüksek olduğu işletmelerdir. COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişinin konuşma, öksürme ve hapşırma sırasında ortaya çıkan damlacıklar yolu ile olur. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. Virüs besinlerde çoğalmadığından gıda ürünleri ve paketlenmiş gıdalar aracılığı ile hastalık bulaşması mümkün görülmemektedir. Gıda sağlığı ve güvenliği ile ilgili tüm mevzuat geçerli olmak kaydıyla bu doküman COVID-19'a kapsamında alınacak önlemleri içermektedir.

51.1. İşletmelere Yönelik Önlemler

- » İşletmelerin girişine ve görünür uygun yerlerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » İşletmelere misafir alınmamalıdır.

51.2. Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler

- » İşletmelerde bulunan ofislerde [“COVID-19 Kapsamında Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler”](#)e uyulmalıdır.

51.3. Üretim Alanlarında Alınması Gereken Önlemler

- » İşletmelerde sosyal mesafeyi koruyacak şekilde çalışma planı oluşturulmalıdır.
- » Çalışanların sosyal mesafe kuralına (en az 1 metre) uymaları sağlanmalıdır.
- » Kolay ulaşılabilir alanlarda el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Görevli personel maske takmalıdır.

51.4. Paketleme Alanlarında Alınması Gereken Önlemler

Genel olarak COVID-19 virüslerinin cansız yüzeylerde bulunabileceği gösterilmiş olmakla birlikte hastalık oluşturacak miktarda bulunmaması nedeniyle paket veya kargo ile bulaş beklenmemektedir. Dünya Sağlık Örgütü ve Avrupa Hastalık Korunma ve Kontrol Merkezi gibi sağlık kuruluşlarının da bu konuda kısıtlaması yoktur.

- » Kolay ulaşılabilir alanlarda el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Bu alanlarda çalışanların sosyal mesafe kuralına (en az 1 metre) uymaları sağlanmalıdır.
- » Görevli personel maske takmalıdır.

51.5. Asansörlerde Alınması Gereken Önlemler

Asansörlerin kullanımı sınırlandırılmalı, kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir. Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.

51.6. Yemekhanede Alınması Gereken Önlemler

- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanmalıdır. Çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Mümkünse, yemeklerin ve içeceklerin tek kullanımlık kumanya şeklinde dağıtılmalıdır.
- » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin bol su ve sabun ile en az 20

saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulanması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.

- » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır.
- » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
- » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

51.7. Dinlenme Odaları, Soyunma Odalarında Alınması Gereken Önlemler

- » Bu alanların girişine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Sosyal mesafeyi sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; çay içme molaları gruplandırılarak ve farklı saatlerde yapılmalıdır
- » Sık sık havalandırılmalıdır.
- » Özellikle sık temas edilen yüzeyler (kapı ,dolap kolları ve askılar) başta olmak üzere su ve deterjanla temizlenmelidir.
- » Çalışanların iş elbiseleri ile günlük kıyafetlerinin başkaları ile temas etmeyecek şekilde farklı yerlerde saklanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılmalıdır.

51.8. Yatakhanelerde Alınması Gereken Önlemler

- » Yatakhane girişlerinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Yatakhanelerde sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Yatakhanelerde yatak ya da ranzalar en az 1 metre aralıklarla yerleştirilmelidir.
- » Yatak ya da ranzaların yan yana olanlarının bir baş bir ayakucu şeklinde konumlandırılması sağlanmalıdır.
- » Yatakhaneler yeterli ve düzenli şekilde havalandırılmalıdır.
- » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/banyo olanağı sağlanmalıdır.

51.9. Banyo ve duşlarda Alınması Gereken Önlemler

- » İşletmede duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir.

- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. elle kullanım yerine sensörlü olanların kullanımı teşvik edilmelidir.
- » Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra dezenfekte edilecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.
- » Duş, kabin ve tuvaletler kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılmalıdır.

51.10. Mescidlerde Alınması Gereken Önlemler

COVID-19 el teması ve solunum salgılarıyla bulaşmaktadır. Bu nedenle salgın devam ederken mescidlerin mümkünse kullanılmaması önerilir, normale dönüş sürecinde aşağıdaki önlemler alınmalıdır:

- » Mescid girişinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Mescide girerken maske takılmalı ve namaz esnasında da maske çıkarılmamalıdır.
- » Vakit namazları bireysel kılınmalıdır. Mescid içerisinde kalabalık oluşturulmamalıdır.
- » Abdest alırken ve namaz kılarken sosyal mesafeye (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalıdır.
- » Mescid içerisindeki Kur'an-ı Kerim dahil diğer kitaplar kilitli dolaplarda bulundurulmalı, ortak kullanımı önlenmelidir.
- » Ortak kullanımda olan tesbih, takke, rahle vb kaldırılmalıdır.
- » Seccade kişiye özel olmalıdır.
- » Mescid en az günde bir defa temizlenmeli ve sık sık havalandırılmalıdır.

51.11. Servis Araçlarında Alınması Gereken Önlemler

- » Servis araçları özellikle sık temas edilen yüzeyleri başta olmak üzere su ve deterjanla temizlenmelidir.
- » Servis olarak kullanılan araçların girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Serviste sürücü ve çalışanlar maske takmalıdır.
- » Servis araçlarının taşıma kapasitesi sosyal mesafe (en az 1metre) göz önüne alınarak planlanmalıdır.
- » Servislerle transferi yapılan çalışanların servislerde yan koltuk boş kalacak

ve arka arkaya gelinmeyecek şekilde çapraz düzende oturtulması sağlanmalıdır.

- » Servislerin her sefer sonrası temizliği yapılmalıdır.
- » Ambulansı olan işletmelerde ambulansın dezenfeksiyonu için Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberinde yer alan kurallar geçerlidir.

51.12. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » İşletmelerde COVID-19 kontrolü amacıyla sorumlu bir görevli belirlenmelidir. Bu kişi "İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu" tarafından belirlenen tercihen hekim veya sağlık personeli olmalıdır. Bu koşulun sağlanamadığı durumlarda işveren veya temsilcisi tarafından belirlenen bir çalışan COVID-19 hastalığı konusunda bilgilendirilmeli ve görevlendirilmelidir.
- » Çalışanlara COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda eğitim verilmelidir.
- » Çalışanlar arasında en az 1 metre sosyal mesafe olması sağlanmalıdır.
- » Çalışanların tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » El hijyenine dikkat edilmelidir. Eller sık sık yıkanmalıdır. Ellerde görünür kirlilik olduğunda en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda ve ellerde görünür kirlilik yoksa alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir. Lavabolarda sabun ve kolay erişilebilir yerlerde alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Bu işletmelerde el yıkama gerekliliği nedeniyle ulaşılabilir yerlerde lavabo olması sağlanmalıdır. Gıda işleme alanlarında eldiven kullanımı gereklidir. Bu durumda eldivenler sık sık değiştirilmeli, eldivenle yüz, göz, ağız, burun ve çevreye dokunulmamalıdır. Eldiven kullanımı el temizliği yerine geçmez. Yapılan iş, eldiven kullanımını gerektirmiyorsa, COVID-19'dan korunmak amacıyla eldiven kullanılmamalıdır. Eldiven kullanımı gereksiz bir güven hissi oluşturarak el yıkama sıklığını azaltabilir ve ellerle bulaşma riskini arttırabilir.
- » Çalışanların iş yerinde kullandıkları kıyafetlerini günlük olarak değiştirmeleri sağlanmalıdır.
- » Çalışanlara giriş kapısında ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlar içeri alınmamalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes

darlığı belirtileri olan çalışanlar işletmenin COVID-19 sorumlusu tarafından, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.

- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, işletmenin COVID-19 sorumlusu tarafından, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » İşletmede COVID-19 tanısı alan bir çalışan olduğunda, işletme COVID-19 sorumlusu tarafından, İl/İlçe Sağlık Müdürlüğüne bilgi verilmelidir.
- » Temaslı takibine yönelik işlemlerde İl/İlçe Sağlık Müdürlüğü personeline gereken her türlü kolaylık sağlanmalıdır.
- » COVID-19 tanısı alan personelin işe dönüşü COVID-19 rehberine göre İl/İlçe Sağlık Müdürlüğü önerileri doğrultusunda gerçekleştirilmelidir.

51.12.1. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler

Güvenlik görevlileri, COVID-19 açısından düşük ve orta riskli alanlarda çalışmaktadır.

Bir metreden uzak temas (Düşük riskli çalışma alanı)

Güvenlik görevlilerinin yüz yüze temas olasılığını azaltmak için camlı kabinlerde bulunmaları önerilir. Böyle bir imkan yoksa, kuruma giriş yapanlarla güvenlik görevlileri arasında en az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde düzenleme yapılmalıdır. 1 metreden uzak durulacaksa sadece tıbbi maske yeterlidir.

Bir metreden yakın temas (Orta riskli çalışma alanı)

Üst araması yapılacaksa 1 metreden yakın temas olasılığı vardır. Aşağıdaki kişisel koruyucu ekipmanları kullanması sağlanmalıdır.

Tıbbi maske ve gözlük/yüz koruyucu kullanılmalıdır. Bu ekipmanlar kişiye özeldir. Vücut salgılarıyla gözle görülür bir kirlenme olasılığı yoksa eldiven kullanılmamalıdır. El hijyeni sağlanmalıdır.

- » Kişisel koruyucu ekipmanın uygun kullanımı konusunda eğitim verilmelidir. Önce maske sonra gözlük/yüz koruyucu takılır, çıkarılırken önce gözlük/yüz koruyucu ve en son maske çıkarılır.
- » Yukarıda kullanılması gerektiği belirtilen ekipmanlar, görevlinin aktif olarak görevini yaptığı süre boyunca kesintisiz olarak kullanılmalıdır. Maskeler nemlendikçe ve kirlendikçe yenileri ile değiştirilmelidir.

- » Kişisel koruyucu ekipmanların giyilmesi ve çıkartılması sonrasında her seferinde uygun el hijyeni sağlanmalıdır. Eller en az 20 saniye su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılması sağlanmalıdır. Değiştirilmeyen eldivenler mikrobik kirlenmeye yol açacağından çevreye dokunmamaya ve el hijyenine özen gösterilmelidir.
- » Görevlinin dinlenmek üzere yerinden ayrılması halinde (çay, yemek vb.) kullanılan maske ve eldiven çıkartılmalı ve uygun şekilde çift poşetlenerek atılmalıdır. Gözlük/yüz koruyucu bir sonraki kullanıma hazırlık için %70'lik alkolle temizlenmelidir.
- » Görev yerine dönülürken yeni maske ve eldiven kullanılmalıdır.

51.13. İşletmelerin Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İşletmelerin her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İşletmelerin özellikle sık dokunulan yüzeylerin (yürüyen merdiven bantları, kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » İşletmelerde dezenfeksiyon için ULV, ozon ve dezenfeksiyon tüneli gibi yöntemler kullanılmamalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Mescidde bulunan halılar su ve deterjanla temizlenmeli, mescid ve varsa abdest alınan yerlerin temizliğine dikkat edilmelidir. Abdest alınan yerlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalı, hepafiltreli hava akımı ile çalışan el

kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır. Mescidler havalandırılmalıdır.

- » İşletmelerin varsa kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Ventilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » İşletmelerin dinlenme alanları ve iş yeri tuvalet pencereleri açık tutulmalıdır.
- » İşletmelerde UV cihazı ile ortam dezenfeksiyonuna gerek yoktur.

51.14. Atık Yönetimi

- » İşletmelerde COVID-19 tanısı alan kişiler bulunduğunda bu kişilere ait atıklar çift poşetlenerek evsel atıklara atılır. İşletmelerde çalışanların kullandığı kişisel koruyucu ekipmanlar evsel atığa atılmalıdır. Sağlık Bakanlığı [COVID-19 atık yönetimi](#) dokümanına uygun hareket edilmelidir.

52. GIDA DIŞI SANAYİ VE ÜRETİM TESİSLERİ İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

İlgili İşletmeler:

- » Gıda Dışı Sanayi ve Üretim işletmeleri kapsamında belirtilen iş kolları:
- » Dokuma (Tekstil) Sanayi
- » Deri ve Giyim Sanayi
- » Maden Sanayi
- » Otomotiv ve Madeni Eşya Sanayi
- » Otomobil, kamyon ve otobüs fabrikaları.
- » Lokomotif ve Vagon Fabrikaları
- » Gemi Tersaneleri
- » Savaş Sanayi
- » Kimya Sanayi
 - » Petrokimya
 - » İlaç
 - » Lastik
 - » Gübre

Çalışan sayısının fazlalığı ve yakın çalışma düzeni nedeni ile COVID-19 bulaşma riski yüksektir.

52.1. İşletmelere Yönelik Önlemler

- » İşletmelerin girişine ve görünür uygun yerlerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » İşletmelere misafir alınmamalıdır.

52.2. Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler

- » İşletmelerde bulunan ofislerde "[COVID-19 Kapsamında Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler](#)"e uyulmalıdır.

52.3. Üretim Alanlarında Alınması Gereken Önlemler

- » İşletmelerde sosyal mesafeyi koruyacak şekilde çalışma planı

oluşturulmalıdır.

- » Çalışanların sosyal mesafe kuralına (en az 1 metre) uymaları sağlanmalıdır.
- » Kolay ulaşılabilir alanlarda el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Görevli personel maske takmalıdır.

52.4. Paketleme Alanlarında Alınması Gereken Önlemler

Genel olarak COVID-19 virüslerinin cansız yüzeylerde bulunabileceği gösterilmiş olmakla birlikte hastalık oluşturacak miktarda bulunmaması nedeniyle paket veya kargo ile bulaş beklenmemektedir. Dünya Sağlık Örgütü ve Avrupa Hastalık Korunma ve Kontrol Merkezi gibi sağlık kuruluşlarının da bu konuda kısıtlaması yoktur.

- » Kolay ulaşılabilir alanlarda el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Bu alanlarda çalışanların sosyal mesafe kuralına (en az 1 metre) uymaları sağlanmalıdır.
- » Görevli personel maske takmalıdır.

52.5. Asansörlerde Alınması Gereken Önlemler

Asansörlerin kullanımı sınırlandırılmalı, kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir. Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.

52.6. Yemekhanede Alınması Gereken Önlemler

- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanmalıdır. Çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Mümkünse, yemeklerin ve içeceklerin tek kullanımlık kumanya şeklinde dağıtılmalıdır.
- » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin bol su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler

yapılmalıdır.

- » Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır.
- » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
- » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

52.7. Dinlenme Odaları, Soyunma Odalarında Alınması Gereken Önlemler

- » Bu alanların girişine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Sosyal mesafeyi sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; çay içme molaları gruplandırılarak ve farklı saatlerde yapılmalıdır
- » Sık sık havalandırılmalıdır.
- » Özellikle sık temas edilen yüzeyler (kapı ,dolap kolları ve askılar) başta olmak üzere su ve deterjanla temizlenmelidir.
- » Çalışanların iş elbiseleri ile günlük kıyafetlerinin başkaları ile temas etmeyecek şekilde farklı yerlerde saklanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılmalıdır.

52.8. Yatakhanelerde Alınması Gereken Önlemler

- » Yatakhane girişlerinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Yatakhanelerde sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Yatakhanelerde yatak ya da ranzaların en az 1 metre aralıklarla yerleştirilmelidir.
- » Yatak ya da ranzaların yan yana olanlarının bir baş bir ayakucu şeklinde konumlandırılması sağlanmalıdır.
- » Yatakhaneler yeterli ve düzenli şekilde havalandırılmalıdır.
- » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/banyo olanağı sağlanmalıdır.

52.9. Banyo ve duşlarda Alınması Gereken Önlemler

- » İşletmede duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. elle kullanım yerine sensörlü olanların kullanımı teşvik edilmelidir.

- » Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra dezenfekte edilecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.
- » Duş, kabin ve tuvaletler kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılmalıdır.

52.10. Mescidlerde Alınması Gereken Önlemler

COVID-19 el teması ve solunum salgılarıyla bulaşmaktadır. Bu nedenle salgın devam ederken mescidlerin mümkünse kullanılmaması önerilir, normale dönüş sürecinde aşağıdaki önlemler alınmalıdır:

- » Mescid girişinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Mescide girerken maske takılmalı ve namaz esnasında da maske çıkarılmamalıdır.
- » Vakit namazları bireysel kılınmalıdır. Mescid içerisinde kalabalık oluşturulmamalıdır.
- » Abdest alırken ve namaz kılarken sosyal mesafeye (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalıdır.
- » Mescid içerisindeki Kur'an-ı Kerim dahil diğer kitaplar kilitli dolaplarda bulundurulmalı, ortak kullanımı önlenmelidir.
- » Ortak kullanımda olan tesbih, takke, rahle vb kaldırılmalıdır.
- » Seccade kişiye özel olmalıdır.
- » Mescid en az günde bir defa temizlenmeli ve sık sık havalandırılmalıdır.

52.11. Servis Araçlarında Alınması Gereken Önlemler

- » Servis araçları özellikle sık temas edilen yüzeyleri başta olmak üzere su ve deterjanla temizlenmelidir.
- » Servis olarak kullanılan araçların girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Serviste sürücü ve çalışanlar maske takmalıdır.
- » Servis araçlarının taşıma kapasitesi sosyal mesafe (en az 1metre) göz önüne alınarak planlanmalıdır.
- » Servislerle transferi yapılan çalışanların servislerde yan koltuk boş kalacak ve arka arkaya gelmeyecek şekilde çapraz düzende oturtulması sağlanmalıdır.

- » Servislerin her sefer sonrası temizliği yapılmalıdır.
- » Ambulansı olan işletmelerde ambulansın dezenfeksiyonu için Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberinde yer alan kurallar geçerlidir.

52.12. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- » İşletmelerde COVID-19 kontrolü amacıyla sorumlu bir görevli belirlenmelidir. Bu kişi "İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu" tarafından belirlenen tercihen hekim veya sağlık personeli olmalıdır. Bu koşulun sağlanamadığı durumlarda işveren veya temsilcisi tarafından belirlenen bir çalışan COVID-19 hastalığı konusunda bilgilendirilmeli ve görevlendirilmelidir.
- » Çalışanlara COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda eğitim verilmelidir.
- » Çalışanlar arasında en az 1 metre sosyal mesafe olması sağlanmalıdır.
- » Çalışanların tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » El hijyenine dikkat edilmelidir. Eller sık sık yıkanmalıdır. Ellerde görünür kirlilik olduğunda en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda ve ellerde görünür kirlilik yoksa alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir. Lavabolarda sabun ve kolay erişilebilir yerlerde alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Yapılan iş, eldiven kullanımını gerektirmiyorsa, COVID-19'dan korunmak amacıyla eldiven kullanılmamalıdır. Eldiven kullanımı gereksiz bir güven hissi oluşturarak el yıkama sıklığını azaltabilir ve ellerle bulaşma riskini arttırabilir.
- » Çalışanların iş yerinde kullandıkları kıyafetlerini günlük olarak değiştirmeleri sağlanmalıdır.
- » Çalışanlara giriş kapısında ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlar içeri alınmamalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan çalışanlar işletmenin COVID-19 sorumlusu tarafından, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, işletmenin COVID-19 sorumlusu tarafından, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna

yönlendirilmelidir.

- » İşletmede COVID-19 tanısı alan bir çalışan olduğunda, işletme COVID-19 sorumlusu tarafından, İl/İlçe Sağlık Müdürlüğüne bilgi verilmelidir.
- » Temaslı takibine yönelik işlemlerde İl/İlçe Sağlık Müdürlüğü personeline gereken her türlü kolaylık sağlanmalıdır.
- » COVID-19 tanısı alan personelin işe dönüşü COVID-19 rehberine göre İl/İlçe Sağlık Müdürlüğü önerileri doğrultusunda gerçekleştirilmelidir.

52.12.1. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler

Güvenlik görevlileri, COVID-19 açısından düşük ve orta riskli alanlarda çalışmaktadır.

Bir metreden uzak temas (Düşük riskli çalışma alanı)

Güvenlik görevlilerinin yüz yüze temas olasılığını azaltmak için camlı kabinlerde bulunmaları önerilir. Böyle bir imkan yoksa, kuruma giriş yapanlarla güvenlik görevlileri arasında en az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde düzenleme yapılmalıdır. 1 metreden uzak durulacaksa sadece tıbbi maske yeterlidir.

Bir metreden yakın temas (Orta riskli çalışma alanı)

Üst araması yapılacaksa 1 metreden yakın temas olasılığı vardır. Aşağıdaki kişisel koruyucu ekipmanları kullanması sağlanmalıdır.

Tıbbi maske ve gözlük/yüz koruyucu kullanılmalıdır. Bu ekipmanlar kişiye özeldir. Vücut salgılarıyla gözle görülür bir kirlenme olasılığı yoksa eldiven kullanılmamalıdır. El hijyeni sağlanmalıdır.

- » Kişisel koruyucu ekipmanın uygun kullanımı konusunda eğitim verilmelidir. Önce maske sonra gözlük/yüz koruyucu takılır, çıkarılırken önce gözlük/yüz koruyucu ve en son maske çıkarılır.
- » Yukarıda kullanılması gerektiği belirtilen ekipmanlar, görevlinin aktif olarak görevini yaptığı süre boyunca kesintisiz olarak kullanılmalıdır. Maskeler namlendikçe ve kirlendikçe yenileri ile değiştirilmelidir.
- » Kişisel koruyucu ekipmanların giyilmesi ve çıkartılması sonrasında her seferinde uygun el hijyeni sağlanmalıdır. Eller en az 20 saniye su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılması sağlanmalıdır. Değiştirilmeyen eldivenler mikrobik kirlenmeye yol açacağından çevreye dokunmamaya ve el hijyenine özen gösterilmelidir.

- » Görevlinin dinlenmek üzere yerinden ayrılması halinde (çay, yemek vb.) kullanılan maske ve eldiven çıkartılmalı ve uygun şekilde çift poşetlenerek atılmalıdır. Gözlük/yüz koruyucu bir sonraki kullanıma hazırlık için %70'lik alkolle temizlenmelidir.
- » Görev yerine dönülürken yeni maske ve eldiven kullanılmalıdır.

52.13. İşletmelerin Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » İşletmelerin her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.
- » İşletmelerin özellikle sık dokunulan yüzeylerin (yürüyen merdiven bantları, kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » İşletmelerde dezenfeksiyon için ULV, ozon ve dezenfeksiyon tüneli gibi yöntemler kullanılmamalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Mescidde bulunan halılar su ve deterjanla temizlenmeli, mescid ve varsa abdest alınan yerlerin temizliğine dikkat edilmelidir. Abdest alınan yerlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalı, hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır. Mescidler havalandırılmalıdır.
- » İşletmelerin varsa kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma

sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrutusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

- » İşletmelerin dinlenme alanları ve iş yeri tuvalet pencereleri açık tutulmalıdır.
- » İşletmelerde UV cihazı ile ortam dezenfeksiyonuna gerek yoktur.

52.14. Atık Yönetimi

- » İşletmelerde COVID-19 tanısı alan kişiler bulunduğunda bu kişilere ait atıklar çift poşetlenerek evsel atıklara atılır. İşletmelerde çalışanların kullandığı kişisel koruyucu ekipmanlar evsel atığa atılmalıdır. Sağlık Bakanlığı [COVID-19 atık yönetimi](#) dokümanına uygun hareket edilmelidir.

53. AÇIK ALANLARDA YAPILACAK KONSERLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Açık alanlarda yapılacak konserlerde önlem alınmadığı takdirde yakın temasın olabileceği, sosyal mesafenin korunamayacağı yerlerden olduğu için COVID-19 bulaşma açısından risklidir. COVID-19 bulaşma riskini en aza indirmek için aşağıdaki önlemlere uyulmalıdır.

53.1. Açık Alanlarda Yapılacak Konserlerde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Biletleme işlemlerinin tüm aşamaları olabildiğince online ortamda yapılabilecek şekilde düzenlenmelidir, online satış seçeneği muhakkak olmalıdır.
- » Online biletlerin konser girişlerinde teması engellemeye yönelik barkod veya karekodlu olmasına önem verilmelidir.
- » Online biletleme esnasında organizasyonda alınacak COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme yapılmalıdır.
- » Bilet iptal taleplerinin tamamı değerlendirilmeli ve iptallerin online ortamda kabul edilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Konser alanı ve girişlerde COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı, sosyal mesafe ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

53.2. Açık Alanlarda Yapılacak Konserlerde Gişe, Bekleme Alanı ve Giriş-Çıkış Kapılarına Yönelik Önlemler

- » Katılımcı sayısı gözetilerek, yığılmaya neden olmayacak şekilde maksimum sayıda giriş ve çıkış kapısı açılmalıdır.
- » Giriş ve çıkışlar kişilerin birbirleriyle temasını engelleyecek şekilde düzenlenmelidir.
- » Giriş ve çıkışlar için ayrı kapılar kullanılmalı, mümkün değilse aynı kapı şeritle ayrılmalıdır, zeminde tek yönlü gidiş-geliş işaretleri konulmalıdır.
- » Maskesi olmayanlar içeri alınmamalıdır.
- » Giriş ve çıkışlarda sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.

- » Gişelerde, bekleme alanlarının çeşitli yerlerinde yığılmaya neden olmayacak şekilde ve ulaşılabilir yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli, üzerine ekleme yapılmamalı ve boşalanı yenisi ile değiştirilmelidir.
- » Gişe sırasında kalabalık oluşmasını engellemek için, şeritlerle tek kişilik sıralar oluşturulmalı, her sıra arasına da en az 1 metre mesafe koyulmalıdır. Gereken yerlerde zemine aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleri yerleştirilmelidir.
- » Gişede yapılacak ödemelerde mümkün olduğunca nakit ödmeden kaçınılmalı, kartla temassız ödeme tercih edilmelidir.
- » Girişlerde güvenlik nedeniyle elle üst ve çanta aramalarından kaçınılmalı, güvenlik aramalarında x-ray cihazı, el dedektörü-metal dedektörler kullanılmalı, olabildiğince yakın temastan kaçınılmalıdır.

53.3. Konser Alanında Alınması Gereken Önlemler

- » Konser alanına giriş ve çıkışlar için ayrı kapılar kullanılmalı, mümkün değilse aynı kapı şeritle ayrılmalıdır, zeminde tek yönlü gidiş-geliş işaretleri konulmalıdır.
- » Bilet kontrolleri mümkün olduğunca elle değil, barkod okuma yöntemi ile yapılmalı, bu vesileyle yakın temastan kaçınılmalıdır.
- » Konser alanına seyirciler tek tek alınmalıdır.
- » Konser alanı içerisinde koltuk oturma düzeni sosyal mesafe gözetilecek şekilde, kişiler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde olmalıdır. Birer boşluk bırakarak çapraz oturma düzeni yapılmalıdır.
- » Konser alanlarında el antiseptiği bulundurulmalı ve doluluk durumu sık sık kontrol edilmelidir.
- » Sosyal mesafe korunamayacağı için ayakta dinleyici alınmamalı, oturma düzeni oluşturulabilecek alanlarda konser düzenlenmelidir.
- » Koltuk (sandalye, bank) kenarları gibi sık dokunulan yüzeylerin temizlik ve dezenfeksiyonuna azami önem verilmelidir.

53.4. Kulislere Alınması Gereken Önlemler

- » Birden fazla kişinin kullanması gereken odalarda dinlenme koltukları sosyal mesafe kuralına göre aralarında minimum 1 metre mesafe olacak şekilde

düzenlenmelidir.

- » Kulislere ziyaretçi ya da hediye kabul edilmemelidir.
- » Kulislerde el antiseptiği bulundurulmalı ve doluluk durumu sık sık kontrol edilmelidir.
- » Kulislerde zorunlu haller dışında sanatçı ve görevlilerin maske takması sağlanmalıdır.
- » Kostüm, makyaj işlemleri gibi hazırlık alanlarında, işlem yapılacak kişiye 1 metreden yakın temasta bulunacak kişiler maske, yüz/göz koruyucu kullanmalıdır.
- » Kuliste damlacık bulaşmasını arttırabileceğinden yüksek sesle konuşulmamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Kulisler sık sık havalandırılmalıdır.

53.5. Açık Alanlarda Yapılacak Konserlerde Katılımcı/İzleyicilerde Alınması Gereken Önlemler

- » Katılımcılar/izleyiciler COVID-19 kapsamında alınan kurallara uymalıdır.
- » Katılımcılar/izleyiciler alana girerken muhakkak maske takmalı ve konser süresince maskelerini çıkarmamalıdır. Maske takma konusunda gereken hassasiyeti göstermeyenler uyarılmalıdır. Maske takmamakta ısrar edenler etkinlik alanı dışına çıkartılmalıdır.
- » Katılımcılar/izleyicilerin sanatçıyla fotoğraf çekilmeleri yasaklanmalı, bu durum bilet satışı esnasında ilan edilmeli, konser başlarken ve konser sonunda sosyal mesafenin ihlaline sebep olacak davranışlardan kaçınılmalıdır.

53.6. Açık Alanlarda Yapılacak Konserlerde Görevli Personel Alınması Gereken Önlemler

- » COVID-19 belirtileri gösteren (ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum

- sıkıntısı gibi belirtileri olan), COVID-19 tanısı alan ya da COVID-19 temaslı olan personel çalıştırılmamalı, personelin tekrar işe başlaması İl Sağlık Müdürlüğü tarafından COVID-19 rehberine göre yönetilmelidir.
- » Çalışan personel içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olanlara tıbbi maske takılarak izole edilmeli, ilgili sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
 - » Çalışan personelin tümünün kuralına uygun maske takması, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmesi sağlanmalıdır. Yeni maske takılırken eller el antiseptiği ile temizlenmelidir.
 - » Personelin dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafenin korunması ve maske takılmasının sürdürülmesi sağlanmalıdır. Konser organizasyonunda görev yapan personelin yemekleri kumanya şeklinde verilmelidir.
 - » Yemekler toplu halde yenmemelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için kişiler arası en az 1 metre sosyal mesafenin korunması sağlanmalıdır.
 - » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmeleri sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
 - » Güvenlikten sorumlu personel tarafından üst araması yapılacaksa 1 metreden yakın temas olasılığı vardır. Tıbbi maske ve gözlük/yüz koruyucu kullanılmalıdır. Bu ekipmanlar kişiye özeldir. Vücut salgılarıyla gözle görülür bir kirlenme olasılığı yoksa eldiven kullanılmamalıdır. El hijyeni sağlanmalıdır.
 - » Konser organizasyon görev alan tüm personel (ışıkçı, ses yönetmeni, sahne görevlileri gibi) maske kullanmalıdır.

53.7. Açık Alanlarda Yapılacak Konserlerde Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Konser alanlarının kapalı bölümlerinin temizliği günlük olarak yapılmalı ve havalandırılmalıdır. Sık kullanılan alanlar daha sık temizlenmeli, özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No:

7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkarıp pedallı, kapaklı çöp kutusuna atması, yıkanabilir bez maske kullandıysa yenisiyle değiştirmesi ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkaması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda elantiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir.

53.8. Açık Alanlarda Yapılacak Konserlerde Lavabo ve Tuvaletlerde Alınması Gereken Önlemler

- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

53.9. Konser Sonrası Alınması Gereken Önlemler

- » Konser sonrası alanın boşaltılması sırasında kalabalık oluşturmayacak şekilde önlemlerin alınmalı, çıkış kapılarına yakın sıralardan başlanarak sistematik bir şekilde alanlar boşaltılmalıdır.
- » Otoparklarda kalabalık oluşturmayacak şekilde önlemler alınmalıdır.
- » Konser öncesi ve sonrasında sosyal mesafe, maske takma, el hijyeni, izleyici alanlarının düzenlenmesi ve konser sonrası alanların boşaltılması konularında anonslar yapılmalıdır.

54. KURBAN BAYRAMI VE ÖNCESİNDE HAYVAN SATIŞ YERLERİNE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19, damlacık ve temas yoluyla, hasta insandan duyarlı insanlara bulaşan bir hastalıktır. Hayvan satış yerlerinde; sığır, manda, koyun, keçi, deve canlı satışa sunulmaktadır. Bu hayvanlar aynı zamanda kurbanlık olarak da satılmaktadırlar. Sığır, manda, koyun, keçi ile COVID-19'un bulaştığını gösteren bir kanıt yoktur. Bir koronavirüs hastalığı olan MERS (Orta Doğu Solunum Sendromu), 2012 yılında Sudi Arabistan'da salgın yaptı ve sonra birçok ülkede görüldü. MERS için enfeksiyon kaynağı olarak develer sorumlu tutuldu. MERS salgını döneminde ülkemizde develer ile bulaşan hastalık bildirilmedi. COVID-19 salgın döneminde ise develer ile hastalık bulaştığını bildiren bir kanıt da ortaya konulmadı.

Hayvan satış alanının giriş kapılarına ve uygun yerlerine, COVID-19'dan korunma önlemleri ile ilgili bilgilendirici kuralların olduğu tabelalar asılmalıdır. Bu bilgilendirme tabelalarında; sosyal mesafenin korunması (en az 1 metre), maske takma, el hijyeni ve elle temas (tokalaşma) yapılmaması uyarıları yer almalıdır. Hayvan satış alanlarında, satıcılar ve müşteriler maskesiz dolaşmamalıdır.

54.1. Hayvan Satış Yerlerine Yönelik Genel Önlemler

- » Hayvan satış alanının etrafı sınırlandırılmalı, insan kalabalığını önlemek için hayvan ve insanların giriş-çıkışına uygun kontrollü kapılar oluşturulmalıdır. Hayvan satış yerleri içinde uygun yönlendirmeler yapılmalıdır.
- » Hayvan satış alanında 8 metrekareye bir kişi (müşteri ve satıcı beraber) olacak şekilde kontrollü insan girişi sağlanmalıdır.
- » Hayvan satış alanının giriş kapılarına ve uygun yerlerine, COVID-19'dan korunma önlemleri ile ilgili bilgilendirici kuralların olduğu tabelalar asılmalıdır.
- » Hayvan satış alanlarına; ateş, öksürük, burun akıntısı ve solunum sıkıntısı olanlar alınmamalıdır.
- » Hayvan satış yerlerine girenlerin ateşi ölçülmelidir. Vücut sıcaklığı 38°C'ın üstünde olanlar alınmamalıdır.
- » Müşterilerin, hayvan satış alanlarında uzun süre kalmamaları için uyarılar yapılmalıdır.
- » Kapalı alanı veya tesisi olan hayvan pazarlarında müşterilerin tesis alanlarına maskeli olarak girmeleri ve tesis içerisinde maskeli olmaları sağlanmalıdır.
- » Girişte el dezenfektanı bulundurulmalı ve tesise giren her misafirin el

- antiseptiğini kullanması sağlanmalıdır.
- » Bütün kullanım alanlarda (bekleme, dinlenme vb.) en az 1 metre mesafeye uyacak şekilde düzenleme yapılmalı, ihtiyaç olan yerlerde zemine ve oturma alanlarına işaretlemeler yapılmalıdır.
 - » Tesis içinde veya dışında sıra beklenmesi gereken her yerde sosyal mesafe işaretlemeleri yapılır.
 - » Bu tesislerdeki yeme-içme alanları COVID-19 kapsamında Restoren, Lokanta , Kafelerde alınması gereken önlemlere uyulmalıdır.
 - » Hayvan satış alanında insan kalabalığı ve belirli yerlerde yoğunluğu önlemek için uygun hayvan satış üniteleri oluşturulmalıdır. Bu üniteler arası mesafe en az 2 metre olmalıdır.
 - » Her hayvan satış ünitesinin uygun yerinde el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır.
 - » Hayvan satış alanı içerisinde ulaşılabilir yerlerde el yıkamak için lavabolar oluşturulmalıdır.
 - » Yeterli sayıda lavabo ve tuvalet olmalıdır.
 - » Hayvan satış alanı içerisinde seyyar satıcı dolaşmamalıdır.
 - » Hayvan satış alanı yakınında hizmet veren [büfe, bakkal ve kahvehaneler COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlere](#) uymalıdır.
 - » Hayvan satış alanlarının düzenlenmesi ve çevre temizliğinde Kurban Bayramında Alınması Gereken Önlemlere ilişkin mevzuata uygun hareket edilmelidir.

54.2. Müşterilerin Uyması Gereken Önlemler

- » Müşteriler, hayvan satış alanlarına girerken bilgilendirme tabelalarını okumalıdır.
- » Girişte el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Ateşi, öksürüğü, burun akıntısı ve solunum sıkıntısı olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı müşteriler hayvan satış alanlarına girmemelidir.
- » Hayvan satış alanlarında maske takılmalıdır.
- » Müşteri ve satıcılar, hayvan satış alanlarında sosyal mesafeye uymalıdır.
- » Müşteri ve satıcılar arasında el teması (tokalaşma) olmamalıdır.

54.3. Satıcıların Uyması Gereken Önlemler

- » Satıcılar, hayvan satış alanlarına bilgilendirme tabelalarını okumalıdır. Girişte el antiseptiği kullanmalıdır.
- » Ateşi, öksürüğü, burun akıntısı ve solunum sıkıntısı olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı satıcılar, hayvan satış alanlarına girmemelidir.
- » Satış ünitelerinin önüne COVID-19 için bilgilendirici afiş asılmalı ve el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır.
- » Müşteri ile el teması (tokalaşma) yapılmamalıdır.
- » Hayvan satış alanlarında maske takılmalıdır. Maske nemlendikçe ya da kirlendikçe yeni bir maske ile değiştirilmelidir. Yeni maske takmadan önce ve sonra el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Satıcı sık sık elini yıkamalı veya el antiseptiği (özellikle her para ödemesinden sonra) kullanmalıdır.
- » Satıcıların geceledikleri yerde yataklar arası mesafe en az 1 metre olarak konulmalıdır. Satış ünitesinde bulunan satıcılar, diğer satış ünitesinde olanlarla temas etmemelidirler.

54.4. Satışa Sunulan Hayvanlar İçin Alınması Gereken Önlemler

Ülkemizde hayvanlardan bulaşan zoonotik hastalıklar oldukça yaygındır. Zoonotik hastalıklardan korunmak amacıyla;

Tarım ve Orman Bakanlığı Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan "2020/1 sayılı Hayvan Hastalıkları ile Mücadele ve Hayvan Hareketleri Kontrolü Genelgesi" ve Cumhurbaşkanlığı (Diyanet İşleri Başkanlığı) tarafından yayınlanan "Kurban Hizmetlerinin Uygulanmasına Dair Tebliğ" hükümlerine uygun hareket edilmelidir.

54.5. Hayvan Kesim Yerleri/Kesimhanelerde Alınması Gereken Önlemler

Kurban Bayramı süresince, özellikle bayramın birinci ve ikinci günü fazla sayıda kurban kesimi talebi olmaktadır. Yerleşim birimlerinde bulunan kesimhaneler bu talebi karşılamakta yetersiz kalabilir, bu yetersizlik veya fazla kesim talebi, kontrolsüz ve hijyenik olmayan kesimlerin yapılmasına, ayrıca kontrolsüz kesim yapılan yerlerin önünde kurallara uymayan, kontrol edilemeyen, sosyal mesafeye uymayan bir kalabalık oluşumuna yol açacaktır. Bu amaçla Kurban Bayramlarında İl ve İlçe Kurban Hizmetleri Komisyonlarının belirlediği alanlarda hayvan kesim yerleri oluşturulmaktadır. Hayvan kesim yerleri/kesimhanelerde kontrolsüz kalabalığı

önlemek ve hastalık bulaşma riskini azaltmak için alınması gereken önlemler;

- » Kesim yapılacak yerler önceden planlanmalı, belirlenmeli, standartları kontrol edilmeli ve yetkilendirilmelidir.
- » Hayvan kesim yerleri/kesimhanelerin önüne COVID-19 ile ilgili bilgilendirme afişleri asılmalıdır.
- » İl, ilçe ve diğer yerleşim birimlerinde, kesim standartlarına uygun mevcut hayvan kesim yerleri/kesimhanelerin (hayvan satış yeri hayvan kesim yerleri/kesimhaneler, belediye mezbahaları, özel hayvan kesim yerleri/kesimhaneler) bayram süresince açık olması ve hizmet vermesi sağlanmalıdır.
- » Hayvan kesim yerleri/kesimhane bulunmayan ilçe veya yerleşim birimlerinde yetkililer standartlara uygun mobil hayvan kesim yerleri/kesimhaneler oluşturmalı, kesim yapılan yerlerin ve çevresinin temizliği için önlemler alınmalıdır.
- » Hayvancılık işletmelerinin (10 hayvandan fazla kesim yapanlar) oluşturdukları kesim yerleri ilgili kurumlar tarafından yetkilendirilmeli ve denetlenmelidir.
- » Kontrolsüz ve yetkilendirilmemiş kişi veya organizasyonların kesim yapmaları önlenmelidir.
- » Hayvan kesim yerleri/kesimhanelerde görev yapacaklara; kasaplara, temizlik görevlilerine ve yöneticilere önceden COVID-19 konusunda eğitim verilmelidir.
- » Hayvan kesim yerleri/kesimhaneler önünde kalabalık oluşumunu önlemek için kesimler randevu ile yapılmalıdır.
- » Hayvan kesim yerleri/kesimhaneler önünde bekleyenlerin sosyal mesafeye uymaları ve maske takmaları sağlanmalıdır.
- » Kasaplar; su geçirmeyen önlük, maske, eldiven, su geçirmez çizme kullanılmalıdır. Kasapların görev yaptıkları süre içerisinde hijyen kuralları ve COVID-19 ile ilgili alınması gereken tedbirlere uymaları sağlanmalı ve kesim sırasında kullandıkları giysi, eldiven, maske ve ekipmanların kirlilik oluşması durumunda veya belirli aralıklarla değiştirilmesi sağlanmalıdır. Her kesimden sonra kesim aletlerinin temizlenmesine dikkat edilmelidir.

54.6. Lavabo ve Tuvaletlerde Alınması Gereken Önlemler

- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.

- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Tuvaletlerin pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Lavabo ve tuvaletlerin temizliği sık sık yapılmalıdır. Tuvaletlerin dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

55. ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, otizm spektrum bozukluğu, zihinsel yetersizlik, konuşma ve dil ile ilgili bozukluklar, işitme kaybı, görme kaybı, ortopedik bozukluklar, okuma (disleksi) ve yazma (disgrafi) güçlüğü, matematiksel (diskalkuli) işlemlerde yaşanan zorluklar (özel öğrenme güçlüğü), travmatik beyin hasarı, serebral palsi, birden fazla yetersizliği bulunma vb. olan, özel eğitim kapsamına giren çocuk ve gençlere bireyselleştirilmiş eğitim hizmeti sunmaktadır. Özel eğitim ve Rehabilitasyon merkezleri, çalışma koşulları nedeniyle COVID-19 bulaşma riskinin yüksek olduğu ortamlar olduğundan enfeksiyon riskini azaltmak için korunma ve kontrol önlemlerine çalışanların, öğrencilerin ve engelli ailelerinin dikkat etmesi zorunludur. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde enfeksiyon bulaşma riskini azaltmak için önerilen korunma, kontrol ilkeleri ve uygulamalar aşağıda belirtilmiştir.

55.1. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Yeniden kabul aşamasında veli/vasilere daha önceden hazırlanmış ve ekte yer alan "Bilgilendirme Formu ve Taahhütname" iki nüsha halinde imzalatılmalı ve bir nüshası kendilerine verilmelidir.
- » Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde girişlerinin uygun yerlerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (sosyal mesafe, maske kullanımı, el yıkama) asılmalıdır.
- » Öğrencilerin ve personelin kuruma geldikleri gün ve saatleri kaydedilmelidir.
- » Bu kurumlarda gruptaki engelli öğrenci sayısı, sınıf/grup odasındaki sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uygun şekilde belirlenmelidir.

55.2. Servislerde Alınması Gereken Önlemler

- » Servis araçlarının özellikle sık temas edilen yüzeyleri başta olmak üzere temizliği her servis sonrasında su ve deterjan ile yapılmalıdır.
- » Taşınacak kişi sayısı, servis taşıma kapasitesi ve araçlarda sosyal mesafe kuralları göz önüne alınarak planlanmalıdır.
- » Servise alınacak öğrenci, personel ve veliler arasında ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı semptomları sorgulanmalı ve ateş ölçümü yapılarak semptomu ve ateşi olanların servise binmelerine izin verilmemelidir.
- » Serviste el antiseptiği bulundurulmalıdır.

- » Sürücü, servis görevlileri ve veliler maske takmalıdır. İki yaş ve üzeri maske takabilecek öğrenciler mümkünse maskeli olmalıdır.

55.3. Kurumda Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Kurumlarda temassız ateş ölçer, yeterli miktarda maske, en az %70'lik alkol içeren kolonya, sıvı sabun, el antiseptiği ve dezenfektan malzemeleri bulundurulmalıdır.
- » Atılacak maske ve eldivenler için pedallı ve kapaklı çöp kutuları bulundurulmalıdır.
- » Kurum girişinde ve uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Kurumda el antiseptiklerinin bulunduğu yerler engelli öğrencilerin ulaşamayacağı yerlerde olmalı ve bu alanlar eğitimciler tarafından kontrol edilmelidir.
- » Kurum girişinde tüm personel, engelli öğrenci ve ziyaretçiler için temassız ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olanlar, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan kişiler içeri alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Kuruma giren tüm kişilerin maske takmaları istenmelidir.
- » Kurumlarda görevli rehber öğretmen/psikologlar engelli öğrenci ve velilere maske kullanımı, kişisel hijyen, sosyal mesafe kurallarına uyulması konularında bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapmalıdır. Personel ve engelli öğrencilerin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Tüm öğrenciler ve çalışanlara el hijyeni konusunda eğitim verilmelidir. Ellerin nasıl yıkanacağı, hangi durumlarda yıkanması gerektiği gibi konular ayrıntılı anlatılmalıdır.
- » Eller en az 20 saniye boyunca sabun ve suyla yıkanmalıdır. Eller gözle görülür derecede kirli değilse, sabun ve su yoksa, el antiseptiği kullanılabilir.
- » Yutmayı önlemek için el antiseptiği kullandıklarında engelli öğrenciler denetlenmelidir. Elini yıkayamayan engelli öğrencilere yardım edilmeli, yardım ettikten sonra personel tekrar ellerini yıkamalıdır. Lavaboların yakınına el yıkama adımlarını açıklayan posterler yerleştirilmelidir.
- » Mümkünse sınıflarda/odalarda aynı öğrenciler ve aynı personel

olmalıdır. Sınıflardaki/odalardaki öğrenci sayısı teması azaltacak şekilde düzenlenmelidir.

- » Farklı sınıfların bir araya gelebileceği grup toplantıları veya etkinliklerinden kaçınılmalı, ziyaretçi alınmamalıdır.
- » Engellilerin sınıflarında/odalarında en az 1,5 metre arayla oturmaları sağlanmalıdır. Konuşma, öksürme, hapşırma gibi durumlardan kaynaklanan iletimi azaltmak için çocukların yüz yüze oturmasını engelleyerek, masalar aynı yöne bakacak şekilde düzenlenmelidir.
- » Destek eğitim odaları her eğitim sonrasında mümkün olduğunca kapı, pencere açılarak temiz hava ile havalandırılmalıdır.
- » Ders materyalleri, masa ve sandalyeler ile kullanılan diğer araç ve gereçler, ortak kullanıma sunulan tekerlekli sandalye gibi araçların bireysel kullanım sonrası dezenfekte edilmesi sağlanmalıdır.
- » Bireysel eğitimlerde kullanılan oyun hamuru, parmak boyası, üfleme çubukları, defterler, boyalar vb. materyaller her öğrenci için özel olmalıdır.
- » Bedensel engelli öğrencilerin destek eğitim salonlarında kullanılan sedyelerinde veya yataklarında tek kullanımlık rulo sedye örtüleri kullanılmalı, fizyoterapist temasının gerekli olduğu durumlarda eller yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır. Engelli öğrencilere yakın temas gerektiren durumlarda maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Kurumlarda eğitim süresini bekleyen engelli öğrenci ve velilerinin sosyal mesafe kurallarına uygun şekilde düzenlenmiş alanlarda, mümkünse açık alanlarda beklemeleri sağlanmalıdır.
- » Kurumlarda bulunması durumunda yemekhane, kütüphane, mescit, kantin vb. toplu kullanım alanlarında kişiler arasındaki sosyal mesafe en az 1 metre olacak şekilde düzenlenmelidir.
- » Kurumda eğitim personelinin bireysel veya grup eğitimi yaptığı odalar dışında personelin çalıştığı oda/bölmelerde de sosyal mesafenin en az 1 metrenin altına düşmeyecek şekilde hizmet sunulmalıdır.
- » Bu süreçte konferans salonları, spor salonları vb. toplu etkinliklerin yapıldığı mekânlar kullanılmamalıdır. Belirtilen alanların kullanılmasına ihtiyaç duyulması halinde sosyal mesafe kurallarına göre düzenleme yapılmalıdır. Her kullanım sonrasında gerekli temizlik ve dezenfeksiyon işlemleri yapılmalıdır.
- » Asansörlerin kullanımı sınırlandırılmalıdır. Kapasitesinin üçte biri sayıda

kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir. Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.

- » Kurumların tuvalet ve lavabolarında sıvı el sabunu, kağıt havlu bulundurulmalı ve bu bölümlerin temizliğinin periyodik olarak yapılması sağlanmalıdır. Tuvaletlerde kullanılan bataryalar, sabunluklar ve kağıt havluluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Kurye, kargo görevlisi vb. kişiler merkeze alınmamalı, teslimatlar dış kapıda yapılmalıdır.
- » Kurumlar tarafından hizmet sundukları engelli öğrencilere ve ailelerine; alınacak tedbirler, kişisel hijyen, sosyal mesafe vb. konularda rehberlik edilmelidir.
- » Kurum bünyesinde bulunması halinde kantin, büfe vb. yerlerde maske kullanımı, hijyen ve sosyal mesafenin korunması ile ilgili tedbirlere uyulmalı, buralarda tek kullanımlık bardak, tabak vb. malzemeler kullanılmalıdır. Bu hizmetlerin sunumu sırasında Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "[COVID-19 Kapsamında Büfe, Kantin ve Bayilerde Alınması Gereken Önlemler](#)"e uyulmalıdır.

55.4. Kurumda Çalışan Personele Yönelik Alınması Gereken Önlemler:

- » Personele COVID-19 bulaşma ve korunma yolları hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Personelin belirtiler açısından dikkatli olması ve hasta olduklarını hissettikleri anda kurum yönetimi ile irtibata geçmeleri sağlanmalıdır.
- » Kuruma girişte personelin ateşi ölçülmeli ve semptom sorgulaması yapılmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olanlar, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan personel içeri alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Personel kendi aralarında ve öğrencilerle sosyal mesafeyi korumalı, arada en az 1 metre mesafe bırakılmalıdır. Öğrencilerle tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçınılmalıdır.
- » Eller sık sık su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca uygun şekilde yıkanmalıdır. Eğer su ve sabun bulunamazsa el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Eller ile gözlere, ağıza ve buruna dokunulmamalıdır.

- » Öğrencilerin özel durumu nedeniyle COVID-19 damlacık yolu ile bulaşması sık görülebileceğinden personel tıbbi maske ve gerektiğinde yüz koruyucu kullanmalıdır.
- » Engelli öğrencilerin tuvalet temizliği sırasında tek kullanımlık eldiven kullanılmalıdır. Kullanım sonrası eldiven çöp kutusuna atılmalı ve eller su ve sabunla yıkanmalıdır.

55.5. Engelli Öğrencilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler:

- » Salgın döneminde engelli öğrencilere maske takma ve sosyal mesafe konusunda eğitim verilmelidir. Ancak öğrenciler bu konularda zorlanmamalıdır. Eğitim personeli tıbbi maske takmalı ve gerektiğinde (1 metreden yakın uzun 10dk'dan uzun temaslarda) yüz koruyucu kullanmalıdır.
- » Engelli öğrencilere el hijyeni konusunda eğitim verilmelidir. Ellerin nasıl yıkanacağı, hangi durumlarda yıkanması gerektiği gibi konular ayrıntılı anlatılmalıdır.
- » Eller en az 20 saniye boyunca sabun ve suyla yıkanmalıdır. Eller gözle görülür derecede kirli değilse, sabun ve su yoksa, el antiseptiği kullanılabilir.
- » Engelli öğrencilerin bez değişimi yapılacak ise önce eller su ve sabunla yıkanmalı, ayrı bir alanda Kişisel Koruyucu Ekipman (sırasıyla önlük, tıbbi maske, yüz koruyucu/gözlük, eldiven) giyilerek bez değiştirilmelidir. İşlem bittikten sonra bez değiştirme alanı temizlenip Kişisel Koruyucu Ekipman şu sırayla çıkartılmalıdır; eldiven, yüz koruyucu/gözlük, önlük, tıbbi maske. Eller su ve sabunla yıkanmalıdır. Yüz koruyucu/gözlük kullanım sonrası %70 alkol ile dezenfekte edilmeli, tekstil önlük kullanılıyorsa en az 60 °C'da yıkanmalıdır.
- » Kurum içinde engelli öğrencilerin giysileri kirlendiğinde aileye plastik bir torba ile verilmeli, çamaşır makinesinde en az 60 °C'da yıkanmalıdır.
- » Tuvaleti kullanan engelli öğrencilerin öncesinde ve sonrasında ellerini yıkaması sağlanmalı, tuvaletleri tek tek kullanmalarına özen gösterilmeli, her kullanım sonrasında tuvaletlerin temizlik ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır. Klozet kullanımlarında sifon çekilmeden klozet kapağının kapatılması sağlanmalıdır.
- » Kurumda iken COVID-19 bulguları olan ve/veya hasta olduğundan şüphelenilen bir engelli öğrenci saptandığında;
 - » Engelli öğrenci ve temaslılarının en kısa sürede izolasyonu sağlanmalıdır.

- » Bir izolasyon odası veya alanı oluşturulmalıdır ve hasta kişi o alanda kişisel koruyucu ekipman kullanan bir eğitici ile birlikte izole edilmelidir.
- » Engelli öğrencilerin ailesi ile irtibata geçilerek sağlık kurumuna başvuruları sağlanmalıdır.
- » Hasta kişi kurumdan ayrıldıktan sonra izolasyon odası/alanı kurallara uygun şekilde temizlenmeli ve havalandırılmalıdır.
- » Test sonuçları ve tanısı mutlaka kurum tarafından takip edilmelidir. Test sonucu alınana kadar sınıftaki/grup odasındaki öğrencilerin ve öğretmenlerin diğer sınıflardakilerle/grup odasındakilerle teması kısıtlanmalıdır. Test sonuçlarına göre temaslı yönetimi il/ilçe sağlık müdürlükleri tarafından Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberi doğrultusunda yapılmaktadır.

55.6. Kurumda Temizlik, Dezenfeksiyon, Havalandırma ile İlgili Alınması Gereken Önlemler

- » Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde genel yüzey temizliği ve odaların genel temizliği (zemin, kapı, pencereler vb.) günlük olarak su ve deterjanla yapılmalıdır.
- » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, sık dokunulan düğmeler (asansör, aydınlatma vb), telefon ahizesi, TV kumandası ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliği günde en az iki kez yapılmalıdır. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleriyle temizlik yapılmasının uygun olmadığı telefon ahizesi ile diğer hassas yüzeylerin %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde odalar pencereler açılarak düzenli bir şekilde sık sık havalandırılmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan

"Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

- » Oda temizlenirken eldiven kullanılmalıdır. Her odanın temizliğinden hemen sonra eldiven çıkarılmalı ve çöp kutusuna atılmalıdır. Eldiven çıkarıldıktan sonra eller su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkanabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'da yıkanması önerilir. Paspas başlıkları su içerisinde bekletilmemelidir.
- » Her odada pedallı ve kapaklı çöp kutusu bulundurulmalıdır. Eldiven, maske, alt bezi gibi kişisel atıkların, ortadan kaldırılmasında malzemeler iç içe iki poşete konularak evsel çöpe atılmalıdır.
- » Bardak ve tabak gibi ortak kullanılan eşyalar her kullanım sonrasında su ve deterjanla yıkanmalı ve sonraki kullanımına kadar temiz bir ortamda saklanmalıdır. Mümkünse yiyecek ve içecekler tek kullanımlık kaplarda servis edilmelidir.
- » Uygulama odalarında, Yıkanabilen yatak takımları (çarşaf, yastıklar, battaniyeler) kullanılmalıdır. Kirliteksitilürünleritoplanırkensilkelenmemelidir. Bu ürünler normal deterjanlar ile en az 60 °C'da yıkanmalıdır.
- » Temizlik ürünleri üretici firma önerilerine göre kullanılmalıdır. Kullanıldıktan sonra yeterli havalandırma sağlanmalıdır.
- » Tüm temizlik ürünleri güvenli ve engelli öğrencilerin ulaşamayacağı bir yerde tutulmalıdır.
- » Çöpler günlük olarak ve güvenli bir şekilde atılmalıdır.
- » Engelli öğrenciler tarafından ağıza alınabilen oyuncaklar temizlenmeden önce bir kenara ayrılmalıdır. Eldiven giyilerek su ve sabunla temizlenmeli, durulanmalı, %70'lik alkol ile silinmeli, tekrar durulanmalı ve havada kurutulmalıdır. Temizlik için bulaşık/çamaşır makinesi de kullanılabilir.
- » Pelüş oyuncaklar salgın süresince mümkünse kullanılmamalı, kullanılması gerekiyorsa kişiye özel olmalı, temizliği su ve sabunla yapılmalıdır.
- » Bez oyuncaklar çamaşır makinesinde en az 60 °C'da yıkanmalıdır.
- » Kitaplar COVID-19 bulaşması açısından yüksek riskli değildir. Ancak kirlenmemesi için öğrencilerin ulaşamayacağı yerlerde tutulmalıdır.

EK.1

BİLGİLENDİRME FORMU VE TAAHHÜTNAME

Velisi/vasisi olduğum öğrencinin ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı, ishal şikayeti olması durumu ile aile içerisinde solunum yolu şikayetleri gelişen veya solunum yolu enfeksiyonu hikayesi ile hastane yatışı yapılan kişi varlığında ya da COVID-19 tanısı alan kişi bulunması durumunda velisi/vasisi olduğum öğrenciyi kuruma getirmemem/göndermemem gerektiği konusunda bilgilendirildim.

Yukarıda belirtilen durumlarda velisi/vasisi olduğum öğrenciyi kuruma getirmeyeceğimi/göndermeyeceğimi, kurumda olmak zorunda olduğum zamanlarda da gerekli tedbirlere ve uyarılara uyacağımı kabul ve taahhüt ederim.
..../..../ 20....

Taahhüt eden:

Veli/vasinin adı soyadı:

İmzası:

Çocuğun adı-soyadı:

Kurum Yetkilisi:

Adı soyadı:

Görevi:

İmzası:

56. PARK/BAHÇE, REKREASYON VE MESİRE ALANLARININ KULLANIMINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanları toplu bulunan ve toplu aktiviteler yapılan yerlerden olduğu için COVID-19 bulaşma açısından risklidir. COVID-19 bulaşma riskini en aza indirmek için aşağıdaki önlemlere uyulmalıdır.

56.1. Park/Bahçe, Rekreasyon ve Mesire Alanlarında Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarının girişlerinde ve içerisinde uygun yerlere kurallar, sosyal mesafe, maske kullanımı ve el temizliğiyle ilgili afişler asılmalıdır.
- » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarına maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.

56.2. Semt Park/Bahçelerinde ve Özel Sınırla Çevrilmemiş Park ve Mesire Alanlarında Alınması Gereken Önlemler

- » Bu alanlarda mümkünse personel görevlendirilmeli, bu personel sosyal mesafe ve maske kullanımı konusunda gerekli uyarıları yapmalıdır, ortam temizliğinden sorumlu olmalıdır.
- » Bu alanlarda bulunan, salıncak, kaydırak, spor aletlerinin her kullanımından sonra kullanıcılar el hijyenini sağlamalıdır.
- » El hijyeni için su ve sabuna ulaşamayan yerlerde el antiseptikleri kullanılmalıdır.
- » Piknik yapılan alanlarda diğer gruplarla sosyal mesafeleri korunmak kaydıyla aile grupları maskesiz bulunabilir. Bu kişiler yanlarında sürekli maske bulundurmalı, diğer aile grubundan ayrıldıkları her aktivitede (yürüyüş, oyun vb.) mutlaka maske takmalıdır.

56.3. Sınırları çevrilmiş, giriş çıkışı kontrollü Park/Bahçe, Rekreasyon ve Mesire Alanlarının Giriş ve Çıkışlarında Alınması Gereken Önlemler

- » Girişte güvenlik kontrolü olan park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarında aşağıdaki önlemler alınmalıdır;
- » Giriş ve çıkışlar kişilerin birbirleriyle temasını engelleyecek şekilde düzenlenmelidir.
- » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarının giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile

- içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için ören yerleri yönetimleri tarafından gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarına gelen ziyaretçi ve çalışanların ateşi ölçülmelidir. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlar içeri alınmamalıdır.
 - » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanları girişinde ve içerisinde maske ve sosyal mesafe kontrolünü yapacak personel görevlendirilmelidir.
 - » Diğer gruplarla sosyal mesafeleri korunmak kaydıyla aile grupları maskesiz bulunabilir. Bu kişiler yanlarında sürekli maske bulundurmalı, diğer ziyaretçilerle temas etme riski olabilecek (yürüyüş, oyun, ortak tesislerin kullanımı vb) faaliyetlerinde maske takmalıdır.
 - » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarına 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir. Aynı anda çok sayıda ziyaretçinin getirildiği turlar söz konusu ise kalabalık oluşturmayacak şekilde uygun planlama yapılmalıdır.
 - » Ziyaretçilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.
 - » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarında bulunan restoran, kafeterya, kantin ve büfelerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan restoran, kafeterya, kantin ve büfelerde ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.
 - » Piknik alanlarında bulunan masaların arasında en az üç metre mesafe bulunmasına dikkat edilmelidir.
 - » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanları içinde bulunan çöplerin gün içinde belirli aralıklarla toplanması sağlanmalıdır.
 - » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarındaki tuvaletlerin giriş kapıları mümkünse otomatik kapı sistemi olarak düzenlenmeli, düzenlenememesi halinde giriş kapılarının kollarının sık sık dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
 - » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarında bisiklet, oyuncak ya da golf arabası, kayak, sandal, deniz bisikleti vb. araçların her kullanımından sonra sık dokunulan yüzeylerinin temizlik ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.

56.4. Park/Bahçe, Rekreasyon ve Mesire Alanlarında Ziyaretçilere Yönelik Önlemler

- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan kullanıcıların ören yerlerine girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Ziyaretçi park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarına girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
- » Ziyaretçiler ve çalışanlar arasındaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarına girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Bu alanlar içerisinde maske çıkarılmamalıdır.
- » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarında bulunan spor aletlerinin ve çocuk oyun alanlarının kullanılması sırasında sosyal mesafe ve hijyen kurallarına dikkat edilmelidir. Ulaşılabilir alanlarda el antiseptiği bulundurulmalıdır. COVID-19 bulaşma riskini artıracığı için 1 metreden yakın temas gerektiren sporlar ve aktiviteler yapılmamalıdır.
- » Masalar ve ortak olarak kullanılan alanlarda kendilerine ait masa örtülerini kullanmalıdırlar.

56.5. Park/Bahçe, Rekreasyon ve Mesire Alanlarında Görevli Personele Yönelik Önlemler

- » Personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan / gelişen çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 tanısı alan ve temaslı personel il/ilçe sağlık müdürlüğü tarafından Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir.
- » Personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.

- » Personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
- » Güvenlikten sorumlu personel tarafından üst araması yapılacaksa 1 metreden yakın temas olasılığı vardır. Tıbbi maske ve gözlük/yüz koruyucu kullanılmalıdır. Bu ekipmanlar kişiye özeldir. Vücut salgılarıyla gözle görülen bir kirlenme olasılığı yoksa eldiven kullanılmamalıdır. El hijyeni sağlanmalıdır.

56.6. Park/Bahçe, Rekreasyon ve Mesire Alanlarında Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu

- » Park/bahçe, rekreasyon ve mesire alanlarının kapalı bölümlerinin temizliği günlük olarak yapılmalı ve havalandırılmalıdır. Sık kullanılan alanlar daha sık temizlenmeli, özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkarıp pedallı, kapaklı çöp kutusuna atması, yıkanabilir bez maske kullandıysa yenisiyle değiştirmesi ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkaması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.

57. KURUM İÇİ DÜŞÜK KATILIMLI TOPLANTILARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kamu kurum ve kuruluşları ile özel iş yerlerinde yapılan kurum içi düşük katılımlı toplantılar önlem alınmadığı takdirde COVID-19 bulaşı açısından risklidir. COVID-19 bulaşma riskini en aza indirmek için aşağıdaki önlemlere uyulmalıdır.

57.1. Genel Önlemler

- » Toplantılar, temastan kaçınmak amacıyla mümkün oldukça telekonferans yöntemiyle yapılmalıdır.
- » Toplantı için mümkünse doğal havalandırması olan (pencereli) odalar tercih edilmelidir.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Ventilatorler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Toplantı salonu ve salon girişinde COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı, sosyal mesafe ve toplantı salonunda uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » Toplantı sırasında su haricinde herhangi bir şey yenilip içilmemelidir.
- » Toplantı süreleri mümkün olduğunca kısa tutulmalı, toplantının uzaması durumunda ara verilmeli ve pencereler açılarak ortam havalandırılması yapılmalıdır.
- » Toplantı salonlarının temizliği günlük olarak yapılmalı ve salonlar düzenli şekilde havalandırılmalıdır.
- » Toplantı salonlarının temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, kolların dayanıldığı yerler, masalar, sandalye kolçakları) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşiklerini yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.

- » Yüzeylerin dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları da kullanılabilir.
- » Temizlik yapan personel tıbbi maske ve eldiven kullanmalıdır.
- » Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

57.2. Toplantı Salonu ve Katılımcılara Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Toplantı salonuna görevli personel dahil 4 metrekareye 1 kişi düşecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- » Toplantı salonunda oturma düzeni her yöne en az 1 metre sosyal mesafe olacak şekilde sağlanmalıdır.
- » Toplantıya katılacak kişiler toplantı boyunca mutlaka maskelerini uygun şekilde takmalı ve toplantı başkanı katılımcıların toplantı boyunca maskelerini çıkarmamaları konusunda uyarıda bulunmalıdır.
- » Toplantı salonunun girişinde el antiseptiği bulunmalı, kişiler toplantı salonuna girerken ve çıkarken el antiseptiği kullanmalıdır.
- » Mümkün oldukça belge ve evraklar bilgisayar sistemleri üzerinden işlem görmeli, e-imza kullanılmalıdır. Islak imza gereken durumlarda evrak sabit kalmalı ve sırayla sosyal mesafe gözetilerek evrak imzalanmalıdır. Kişiler evrakları imzalarken şahsi kalemlerini kullanmalı ve bu kalemler ortaklaşa kullanılmamalıdır.
- » Toplantıdan sonra tüm katılımcıların adları ve iletişim bilgileri en az 14 gün saklanmalıdır. Bir veya daha fazla katılımcı toplantıdan sonraki 14 gün içinde COVID-19 belirtileri gösterdiğinde bu uygulama il/ilçe sağlık müdürlüğü yetkililerinin temasluları izlemelerine yardımcı olacaktır.
- » Eğer toplantıda bulunan biri, toplantı sonrası COVID-19 tanısı alırsa Temaslı değerlendirilmesi yapılırken, COVID-19 pozitif kişinin semptom başlangıcından önceki 48 saatten itibaren temasluları değerlendirmeye alınmalı ve bu durum tüm katılımcılara bildirilmelidir. Bu kişiler maske takarak işe devam etmeli, 14 gün boyunca COVID-19 ile ilişkili olabilecek belirtiler yönünden kendilerini izlemelidir. Bu süre içerisinde COVID-19 belirtileri gösterenler il/ilçe sağlık müdürlükleri tarafından Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan COVID-19 Rehberine göre yönetilmelidir.
- » Toplantı salonlarının temizliği ofis ve iş yerlerinin genel temizliğine uygun olarak yapılmalıdır.

58. NİKAH VE DÜĞÜNLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19, damlacık ve temas yoluyla bulaşabilen bir hastalıktır. Nikah ve düğünler kalabalık etkinlikler olması nedeni ile önlem alınmadığı takdirde COVID-19 bulaşması açısından risklidir. COVID-19'a yönelik önlemleri içeren bilgilendirici afişler/panolar (salon kapasitesi, sosyal mesafe, maske, el hijyeni bilgileri) girişlere asılmalıdır. COVID-19 bulaşma riskini en aza indirmek için aşağıdaki önlemlere uyulmalıdır.

58.1. Genel Önlemler

- » Nikahlar, düğünler, bulaşma riskini azaltmak amacıyla mümkün oldukça açık havada yapılmalı ve süre mümkün olduğu kadar kısa tutulmalıdır.
- » Nikah ve düğün salonlarının işletmecileri, sosyal mesafe önlemlerini almakla yükümlüdür. Genel kullanım alanlarına ve oturma düzenine ilişkin sosyal mesafe planı hazırlanmalı, tesisin misafir kapasitesi sosyal mesafe planına göre belirlenmeli, bu kapasiteye uygun sayıda misafir kabul edilmeli ve kapasite bilgisi tesisin girişinde görülebilir bir yere asılmalıdır. Ayrıca, tesis giriş holünde veya dış cephesinde ve misafir ile personelin kolayca görebileceği genel kullanım alanlarında, tesiste uygulanan ve uyulması gereken COVID-19 tedbirleri ve kurallarının yer aldığı panolar düzenlenmelidir.
- » Tesisin sıra oluşabilecek tüm alanlarında (giriş, lavabo önleri vb.) en az 1 metre ara ile sosyal mesafe işaretlemeleri yapılmalıdır.
- » Nikah ve düğün salonlarının girişlerinde ve içerisinde uygun yerlere kurallar, sosyal mesafe, maske kullanımı ve el temizliğiyle ilgili afişler asılmalıdır.
- » Nikah ve düğün salonlarına maske takılarak girilmeli, tören ve kutlamalar sürecinde de takılması (gelin, damat, nikah memuru ve şahitler dahil olmak üzere) sürdürülmelidir.
- » Bu alanlarda önlemlere uyumun kontrolü ile ilgili bir personel görevlendirilmeli, bu personel sosyal mesafe ve maske kullanımı konusunda gerekli uyarıları yapmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan alanların havalandırması doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, kapı ve pencereler açık bırakılarak doğal havalandırma sağlanmalı ve havalandırma sistemlerinin kullanımı ile ilgili olarak Sağlık Bakanlığının İklimlendirme Rehberinde belirtilen kurallara uyulmalıdır.

- » Gelin ve damadın bekleme odaları gibi alanlar için mümkünse doğal havalandırması olan (pencereli) odalar tercih edilmelidir.
- » Nikah ve düğün salonlarında 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve davetli planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir.
- » Asansörlerin kullanımı sınırlandırılmalıdır. Kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir. Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı çalışanlar ve misafirler tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Nikah ve düğün salonlarına gelen ziyaretçi ve çalışanların ateşi ölçülmelidir. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlar içeri alınmamalıdır.
- » Düğünde yiyecek içecek ikramı olması durumunda Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "COVID-19 kapsamında Restoran, Lokanta, Kafe Pastane, Börekçi, Tatlıcı ve İçerisinde Yeme-İçme Hizmeti Sunan İşletmelerde Alınması Gereken Önlemler" dikkate alınmalıdır.
- » Düğün davetiyelerinde;
 - » COVID-19 nedeni ile bütün misafirlerin maskeleri ile gelmeleri ve nikah/düğün boyunca maske kullanmaları,
 - » Düğün/nikah salonu girişlerinde ateş ölçümü yapılacağı ve ateşi 38 deceden yüksek olanlar ile semptom gösterenlerin salona alınamayacağı, en yakın sağlık kuruluşuna başvurmaları gerektiği,
 - » Düğün/nikah süresince ve giriş çıkışlarda sosyal mesafe kurallarına uyulması gerektiği,konularında bilgi ve uyarı yazıları bulunmalıdır.
- » Nikah ve düğün salonlarında bulunan büfelerde maske kullanımı, hijyen ve sosyal mesafenin korunması ile ilgili tedbirlere uyulmalı, buralarda tek kullanımlık bardak, tabak vb. malzemeler kullanılmalıdır. Bu hizmetlerin sunumu sırasında Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "COVID-19 Kapsamında Büfe, Kantin ve Bayilerde Alınması Gereken Önlemler"e

uyulmalıdır.

- » Davetlilerden herhangi bir ödeme yapmaları gerekli olduğunda tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.
- » Vale hizmeti veriliyorsa, vale maske kullanmalı ve araçlara maskesiz binmemelidir. Valeler eldiven kullanmamalıdır, her araç teslim alma ve teslim etme hizmetinden önce ve sonra eller alkol bazlı el antiseptiği ile temizlenmelidir.
- » Nikah ve düğün salonlarında salgın döneminde kapalı alanlarda bulunan çocuk oyun alanları kapalı olmalı, açık alanlardaki çocuk oyun alanlarındaki sık dokunulan yüzeylerin temizlik ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır. Ulaşılabilir alanlarda el antiseptiği bulundurulmalıdır. COVID-19 bulaşma riskini artıracığı için 1 metreden yakın temas gerektiren aktiviteler yapılmamalıdır.
- » Davetlileri salona taşıyacak servislerde Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "COVID-19 Kapsamında Personel Servis Araçlarıyla İlgili Alınması Gereken Önlemler"e uyulmalıdır.

58.2. Nikah ve Düğün Salonlarında Görevli Personele Yönelik Önlemler

- » Personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan / gelişen çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır.
- » El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personel, dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

- » Güvenlikten sorumlu personel tarafından üst araması yapılacaksa 1 metreden yakın temas olasılığı vardır. Tıbbi maskeye ek olarak gözlük/yüz koruyucu kullanılmalıdır. Bu ekipmanlar kişiye özeldir. Vücut salgılarıyla gözle görülür bir kirlenme olasılığı yoksa eldiven kullanılmamalıdır. El hijyeni sağlanmalıdır.
- » Eğer nikahta bulunan bir personel nikah sonrası COVID-19 tanısı alırsa bu durum tüm personele bildirilmelidir. Temaslılar il/ilçe sağlık müdürlükleri tarafından Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan COVID-19 Rehberine göre yönetilmelidir.

58.3. Nikah Salonlarında Süreç Yönetimi ve Davetlilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Nikah salonu girişinde COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı, sosyal mesafe ve toplantı salonunda uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » Nikah salonunun girişinde ve içinde el antiseptiği bulunmalı, kişiler nikah salonuna girerken ve çıkarken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Nikaha katılacak kişiler nikah töreni boyunca mutlaka maskelerini uygun şekilde takmalıdır.
- » Nikah salonunun girişinde sosyal mesafenin korunmasına yönelik olarak yer işaretlemeleri yapılmalı; davetlilerin kendileri ve çalışanlar arasındaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- » Nikah salonuna gelen ziyaretçi ve çalışanların ateşi ölçülmelidir. Ateş ölçen personel tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu kullanılmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlar içeri alınmamalıdır.
- » Nikah salonun girişindeki karşılama töreninde tokalaşma ya da kucaklama/sarılma yapılmamalı, sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Nikah salonunda görevli personel dahil 4 metrekareye 1 kişi düşecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- » Nikah salonunda oturma düzeni her yöne en az 1 metre sosyal mesafe olacak şekilde sağlanmalıdır.
- » Nikah sonrasında uğurlama ve takı merasiminde tokalaşma ya da kucaklama/sarılma yapılmamalı, sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Yakın teması önlemek amacıyla takılar sandık ya da benzeri bir toplama kutusuna bırakılmalıdır.

- » Toplu fotoğraf çekimleri yapılmamalıdır, fotoğraf çekimleri sosyal mesafe kuralına uyarak çekilmelidir.
- » Nikah şekeri davetlilerle sosyal mesafe korunarak dağıtılmalıdır. Dağıtan kişide maskeye ek olarak yüz koruyucu/ gözlük bulunmalıdır.
- » Nikaha davetli tüm katılımcıların adları ve iletişim bilgileri en az 14 gün saklanmalıdır. Bir veya daha fazla davetli toplantıdan sonraki 14 gün içinde COVID-19 tanısı aldığı anda bu uygulama il/ilçe sağlık müdürlüğü yetkililerinin temasları izlemelerine yardımcı olacaktır.

58.4. Düğün Salonlarında Süreç Yönetimi ve Davetlilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Düğün salonu girişinde COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı, sosyal mesafe ve toplantı salonunda uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » Düğün salonunun girişinde, içinde el antiseptiği bulunmalı, kişiler nikah salonuna girerken ve çıkarken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Düğüne katılacak kişiler nikah töreni boyunca mutlaka maskelerini uygun şekilde takmalıdır.
- » Düğün salonunun girişinde sosyal mesafenin korunmasına yönelik olarak yer işaretlemeleri yapılmalı; davetlilerin kendileri ve çalışanlar arasındaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- » Düğün salonuna gelen ziyaretçi ve çalışanların ateşi ölçülmelidir. Ateş ölçen personel tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu kullanılmalıdır. Ateş 38 °C'dan yüksek olanlar içeri alınmamalıdır.
- » Düğün salonunun girişindeki karşılama töreninde tokalaşma ya da kucaklama/ sarılma yapılmamalı, sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Düğün salonunda görevli personel dahil 4 metrekareye 1 kişi düşecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- » Yakın teması önlemek amacıyla takılar sandık ya da benzeri bir toplama kutusuna bırakılmalıdır.
- » Toplu fotoğraf çekimleri yapılmamalıdır, fotoğraf çekimleri sosyal mesafe kuralına uyarak çekilmelidir.
- » Düğün sırasında sosyal mesafenin korunamayacağı oyun, dans, halay ya da gösteri yapılmamalıdır.

- » Düğün sonrasında uğurlama ve takı merasiminde tokalaşma ya da kucaklama/sarıma yapılmamalı, sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Nikah şekeri davetlilerle sosyal mesafe korunarak dağıtılmalıdır. Dağıtan kişide maskeye ek olarak yüz koruyucu/gözlük bulunmalıdır.
- » Düğüne davetli tüm katılımcıların adları ve iletişim bilgileri en az 14 gün saklanmalıdır. Bir veya daha fazla davetli toplantıdan sonraki 14 gün içinde COVID-19 belirtileri gösterdiğinde bu uygulama il/ilçe sağlık müdürlüğü yetkililerinin temaslara izlemelerine yardımcı olacaktır.

58.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırması

- » Nikah ve düğün salonlarının temizliği günlük olarak genel temizliğine uygun olarak yapılmalı ve salonlar düzenli şekilde havalandırılmalıdır.
- » Salonlarının temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, kolların dayanıldığı yerler, masalar, sandalye kolçakları) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Yüzeylerin dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları da kullanılabilir.
- » Temizlik yapan personel tıbbi maske ve eldiven kullanmalıdır.
- » Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkarıp pedallı, kapaklı çöp kutusuna atması, yıkanabilir bez maske kullandıysa yenisiyle değiştirmesi ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkaması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
- » Tuvaletlerin giriş kapıları mümkünse otomatik kapı sistemi olarak düzenlenmeli, düzenlenememesi halinde giriş kapılarının kollarının sık sık dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma

cihazları kullanılmamalıdır.

- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerde bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan alanların havalandırması doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, kapı ve pencereler açık bırakılarak doğal havalandırma sağlanmalı ve havalandırma sistemlerinin kullanımı ile ilgili olarak Sağlık Bakanlığının İklimlendirme Rehberinde belirtilen kurallara uyulmalıdır.

59. COVID-19 KAPSAMINDA KLİMA/İKLİMLENDİRME SİSTEMLERİNDE ALINACAK ÖNLEMLER

COVID-19'un ana bulaşma yolu, virüsü taşıyan kişilerin konuşma, öksürme ve hapşırması sırasında ortaya çıkan damlacıklardır. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. Kapalı bir ortamda ısıtma veya soğutma amaçlı bir klima sistemi kullanılıyorsa mutlaka ciddi bir hava akımı oluşacaktır. Bu nedenle en düzgün çalışan klima sistemi bile oluşacak hava akımları nedeniyle bulaş riskini tamamen kontrol edemez veya tamamen önleyemez.

Yüzde yüz taze havalı klima(iklimlendirme) sistemleri sayesinde iç mekânda havada asılı kalan virüs partikülleri emilerek dışarı atılır. Yerine dışardan alınan temiz ve filtreden geçirilmiş taze hava ile havada asılı olan damlacıkların seyrettilmesi sağlanır. Böylece hava kaynaklı oluşabilecek bulaş riskleri azaltılmış olur.

59.1. Klima Sistemleri

Fan Coil (FCU): İçinde fan, soğutucu veya ısıtıcı batarya ve yıkanabilir kaba filtre den oluşmaktadır. Tavan veya döşeme tipi olarak kullanılmaktadır. Otel odalarında yaygın olarak, hasta odalarında, ofislerde ve bazı AVM 'lerde kullanılmaktadır. **Genellikle %100 iç hava ile çalışırlar.** Asma tavanda kullanılan tiplerin dışında döşeme tipi olarak da kullanılmaktadır. Bataryanın ihtiyacı olan sıcak ve soğuk su merkezi bir yerdeki kazan veya soğutma grubunda üretilir.

Klima Santrali: Karışım havalı veya %100 dış hava ile çalışma olanağı vardır.

Split Klima: Duvar tipi ve ayaklı salon tipi modelleri vardır. Bazı modelleri kışın havayı ısıtmak için de kullanılmaktadır. Bunlar ısı pompalı split klima olarak adlandırılmaktadır. Konutlarda, küçük marketlerde, dükkânlarda, kasaplarda vb. yerlerde yaygın olarak kullanılmaktadır.

VRF (Variable Refrigerant Flow) VRV (Variable Refrigerant Volume): Çalışma sistemi split klimaya benzer ancak bir dış üniteye birden fazla iç ünite gönderilir. Büyük marketlerde yaygın olarak kullanılmakla birlikte bazı otel ve AVM 'lerde de kullanılmaktadır.

Roof Top: Çatı tipi klima cihazı olarak adlandırılır. Soğutma çalışma mantığı VRF gibidir. Ancak iç ve dış ünite şartlandırılan havayı mahalle gönderen yüksek kapasiteli fanlar ve filtreler ile birlikte kullanılan kompakt cihazlardır. Bazı roof top cihazlarının %100 dış hava ile çalışma imkânı da vardır. Bu cihazlar daha çok süpermarketlerde tercih edilmektedir.

VAV (Variable air wolume): Büyük ofislerde, yoğun bakım ve ameliyathanelerde, bazı AVM 'lerde kullanılmaktadır. Yüzde yüz dış hava ile çalışma olanağı vardır

CFD (Computational Fluid Dynamics): Hesaplanmış Akışkanlar Dinamiği şeklinde tanımlanır, Akışkanlar mekaniği problemlerinin analizi ve çözümleri için geliştirilmiş bir yöntemdir.

59.2. Genel Önlemler

- » Doğal havalandırma tercih edilmelidir. Dış ortama açık pencere ve kapılar kullanılarak kapalı ortam havalandırılmalıdır.
- » Klima cihazları yapısı gereği havayı emer ve üfler. Bu nedenle klima sistemleri nedeniyle kapalı hacimde ciddi bir hava sirkülasyonu olmaktadır. Zorunlu olmadıkça klima sistemleri veya cihazları çalıştırılmamalıdır.
- » Konutlarda veya küçük ofislerde aynı kişiler tarafından kullanılan, her tür bireysel klima kullanılmasında sakınca yoktur.
- » Oda havasını önemli ölçüde hareketlendirip hava akışına neden olan tavan veya taşınabilir vantilatörlerin kullanılmamalıdır.
- » Yüzde yüz iç hava ile çalışan klima cihazları (VRF; FCU, Split klima gibi) çoğunlukla restoran, market, kasap, kuaför gibi ortamlarda kullanılmaktadır. Bu cihazlar, sürekli aynı havayı sirküle ettikleri için zaman içinde kapalı hacimlerdeki olası virüs, bakteri gibi mikroorganizmaların yoğunluğunun artmasına neden olarak solunum yolu ile bulaşan enfeksiyonların riskini arttıracaktır. Bu cihazlar pandemi dönemlerinde kullanılmamalıdır. Sistemin %100 dış hava ile çalışır hale getirilmesi durumunda kullanılmasında sakınca yoktur.
- » Büyük kapasiteli klima santralleri %100 dış hava ile çalıştırılmalıdır. Yani doğrudan dışarıdan alınan temiz hava şartlandırdıktan sonra ortama gönderilecektir. Ortamdan çekilen havanın ayrı bir egzoz fanı ile doğrudan dışarı atılması nedeniyle mikroorganizma yoğunluğu oldukça azalacaktır.
- » Yüzde yüz dış hava ile çalışan santraller gece ve hafta sonları da çalışır durumda olmalıdır.
- » Yüzde yüz dış hava ile çalışan klima cihazları ayrıca iç hava kalitesini de önemli ölçüde arttıracaktır.
- » Gece boyunca veya sabaha karşı dış havanın soğukluğundan da faydalanarak iklimlendirme sistemlerini çalıştırılarak ortam sıcaklığını düşürmek mümkündür. Böylece AVM gibi kapalı ortamların klima

sistemlerini kullanmadan doğal soğutma ile bir müddet sıcaklık kontrolü yapmak mümkün olacaktır.

- » Kuru hava enfeksiyon riskini artıracığı için ortam neminin %40'ın altına düşmemesi gerekmektedir. Bağıl nemin %40-60 arasında kalması için klima sistemlerinde önlem alınmalıdır.
- » Klima sistemlerinde üstten üflenen ve üstten toplanan hava zemindeki veya zemine yakın yerdeki damlacık çekirdeklerinin tekrar havaya karışmasına neden olacağı için, şartlandırılan havanın mümkün olduğu kadar üstten çok düşük hızda üflenmesi ve alttan toplanması ile enfeksiyon riski azaltılabilir.
- » Yüksek hava hızları da enfeksiyon riskini arttırdığı için klima sistemleri veya cihazları salgın dönemlerinde minimum hava debileri ve hızlarında çalıştırılmalıdır.
- » Pandemi döneminde hasta odalarına verilen havanın %100'ü dışarı atılmalıdır (egzoz edilmelidir).
- » Hasta odalarındaki FCU salgın döneminde kullanılmamalı, mümkün olduğu kadar odalara gönderilen temiz hava ile odaların ısıtılması veya soğutulması temin edilmelidir. Çok sıcak havalarda iç ortam sıcaklığı arttığı zaman ortam sıcaklığını kontrol etmek için varsa taşınabilir HEPA filtreli hava temizleme üniteleri kullanılabilir.
- » Hasta odaları hasta değişiminde temizlik ve dezenfeksiyondan sonra açılabilir pencereleri olması durumunda pencereler açılarak oda havalandırılmalıdır.
- » COVID-19 hastalarının takip edildiği izolasyon odaları mümkün ise negatif basınçlı olacak şekilde ayarlanmalıdır.
- » Toplu kullanıma açık tuvaletlerde yer süzgeçleri ve lavabo sifonları kuru halde bırakılmamalıdır. Egzoz fanları bu hacimleri negatif basınçta tutmak için sürekli çalıştırılmalıdır. Alafranga tuvaletler kullandıktan sonra kapağını kapatarak sifon çekilmelidir.
- » Havalandırma sisteminde bakım yapan ve filtreleri değiştiren personel Kişisel Koruyucu Ekipman (KKE) olarak önlük, N95/FFP2 maske, gözlük/ yüz koruyucu ve eldiven kullanmalıdır. Çıkarılan filtre ve KKE sağlık kurumlarında tıbbi atık kutusuna atılmalıdır. Hastane dışındaki alanlarda filtre ve KKE çift poşetlenerek evsel atık kutusuna atılabilir.

59.3. Hastane İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler

59.3.1. Negatif Basıncı Hasta Odaları

Negatif basınçlı hasta odaları klima tesisatı aşağıdaki gibi tasarlanmalıdır.

- » Odaların şartlandırılması için FCU yerine %100 dış hava ile de çalışabilen VAV üniteleri kullanılmalıdır.
- » Ortalama verilen hava miktarı en az saatte 6 hava değişimi olacak şekilde tasarlanmalıdır.
- » Klima santrallerinde en son filtre olarak MERV-16 filtre kullanılması yeterli olacaktır.
- » Odaları şartlandıran klima santrali %100 dış havalı bataryalı ısı geri kazanımlı olmalıdır.

Negatif basınçlı hasta odaları pandemi döneminde kullanılacak özel negatif basınçlı izole oda olup, bu odaların pandemi dönemleri haricinde standart hasta odası gibi kullanılması mümkün olabilecektir. Bu odalarda henüz yoğun bakıma ihtiyaç duymayan hastaların bakımının yapıldığı varsayılmıştır.

59.3.2. Negatif Basıncı Yoğun Bakım Odaları

Standart yoğun bakım odaları pozitif basınçlı olarak tasarlanır. Bu nedenle mevcut hastanelerin veya yapımı devam eden hastanelerin pandemi dönemlerinde kullanılmak üzere yoğun bakım katlarının bir tanesi tamamen negatif basınçlı yoğun bakım odaları olarak revize edilmelidir. Pandemi dönemleri dışında bu odalar VAV cihazlarında ayarlamalar yapılmak suretiyle pozitif basınçlı standart yoğun bakım odası olarak (hava akışı yoğun bakım odasından Air Lock'a oradan ana koridora doğru olmalıdır) kullanılabilir.

Negatif basınçlı yoğun bakım odaları aşağıdaki şekilde tasarlanmalıdır;

- » Bu odalar DIN 1446-4 kombine izole odalar standartlarına göre tasarlanmalıdır.
- » Odaların şartlandırılması için %100 dış hava ile de çalışan VAV üniteleri kullanılmalıdır.
- » Ortalama verilen hava miktarı saatte 6-10 hava değişimi olacak şekilde tasarlanmalıdır.
- » Klima santrallerinde en son filtre olarak MERV-16 filtre kullanılması yeterli olacaktır. Ancak istenmesi üzerine santral içinde son filtre olarak HEPA filtre de kullanılır.

- » Odaları şartlandıran klima santrali %100 dış havalı bataryalı ısı geri kazanımlı olmalıdır.
- » Egzoz havası çıkışında ön filtre ve HEPA filtre kullanılarak bulaşı riski çok yüksek olan havadaki virüs yoğunluğu önemli ölçüde azaltılabilir. Filtre değişimi sırasında önlük, N95 maske, yüz koruyucu/gözlük ve eldiven kullanılmalıdır. Kullanılan KKE tıbbi atık kutusuna atılmalıdır.
- » Bu odalarda havanın düşük hız ile düzgün tek yönlü akış ile üstten üflenip alttan döşemeye yakın yerden toplanması ile havada asılı kalan mikroorganizmaların bir kısmını aşağı indirip egzoz etmek mümkündür.

59.3.3. Hasta Odaları Klima Tesisatında Alınacak Önlemler

- » Hastanelerimizde hasta odaları FCU cihazları ile ısıtılıp soğutulur. Ayrıca bir klima santralinde şartlandırılmış hava doğrudan hasta odasına gönderilir. Hasta odasına gönderilen temiz havanın bir kısmı sadece tuvaletlerden havayı egzoz eden bir fan yardımı ile doğrudan dışarı atılır.
- » Yüzde yüz iç hava ile çalışan FCU üniteleri enfekte olan hastanın yaydığı virüs nedeniyle ciddi risk altında olacaktır.
- » FCU veya benzeri iç ünitelerin filtreleri her hasta değişiminde sökülüp su ve deterjanla yıkanarak ya da dezenfekte edilerek (1/100 çamaşır suyu olabilir) tekrar kullanılabilir.
- » Hasta değişimlerinde çalışır haldeki FCU'nun veya iç ünitenin içerisine dezenfektan gönderilerek, FCU bataryası, emiş menfezi, üfleme menfezi, fan ve filtrenin de dezenfekte edilmesi mümkün olur.
- » FCU'ların özellikle kış dönemlerinde belirli aralıklarda fanı durdurulup, bataryada sıcak su kullanarak cihazın sıcaklığını 60° C'ye çıkartıp yarım saat bu şekilde çalıştırarak termal dezenfeksiyon işlemi yapılmalıdır.
- » Bu odaların zaman içerisinde programı yapılarak %100 dış hava ile çalışan VAV sistemi ile değiştirilmesi klimalarda kaynaklanan bulaşma riskini en aza indirecektir.

59.3.4. Hastanelerin Genel Kullanıma Açık Alanlarında Klima Kullanımı

- » Yemekhane, giriş holü, bekleme salonları, kafeterya gibi genel kullanıma açık mahallerde FCU ünitesi kullanılıyor ise bu cihazların pandemi süreci geçene kadar kullanılmaması gerekmektedir.
- » Karışım havalı klima sistemlerin %100 dış hava ile çalıştırılması için önlemler alınmalıdır.

- » Klima santralleri termal dezenfeksiyon ile veya dezenfektan sıvılar ile en az günde bir kez dezenfeksiyon işlemine tabii tutulmalıdır

59.4. Hastane Dışındaki Ortamlarda İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler

59.4.1. AVM, Ofis, Tiyatro ve Sinema Solunu Klima Tesisatında Alınacak Önlemler

- » Genellikle bu ortamların iklimlendirilmesi tüm havalı sistemle yapılmaktadır (merkezi klima santrali ile). Bu sistemlere yönelik aşağıdaki önlemler alınmalıdır.
- » İklimlendirilmesinde kullanılan klima santralleri %100 dış hava kullanmaya müsait ise santraller %100 dış hava kullanılarak çalıştırılmalıdır.
- » Klima santrallerinde kullanılan standart filtrelerin korona virüsünü tutma özelliği filtre verimliğinden dolayı yoktur. Ancak filtrelerin kirlendiğinde temizlemek yerine yenileri ile değiştirilmesi gerekmektedir.
- » Klima santralleri ve içindeki ekipmanlar sık sık dezenfekte edilmeli, santral emişine verilen dezenfektan sıvıları ile insanların olmadığı saatlerde klima santrali kanalları ve menfezler de dezenfekte edilmelidir.
- » Fan durağan halde iken ısıtıcı bataryalarda bir saat boyunca şartlandırılmış sıcak su dolaştırmak suretiyle santral hücreleri 60 °C'ye çıkartılarak da termal dezenfeksiyon yapılması da mümkündür.
- » Dükkân mahalleri içerisinde bulunan %100 iç hava ile çalışan Fan Coil veya VRF iç ünite ya da toprak kaynaklı ısı pompalı klima üniteleri salgın döneminde zorunlu olmadıkça çalıştırılmamalıdır. Çok sıcak havalarda iç ortam sıcaklığı arttığı zaman ortam sıcaklığını kontrol etmek için varsa taşınabilir HEPA filtreli hava temizleme üniteleri kullanılabilir. Ancak geri dönüş havasını kullanarak ortamın iklimlendirmesini gerçekleştiren sistemlerin ve cihazların en kısa zamanda %100 taze hava ile çalışan terminal VAV üniteli sistemlere dönüştürülmelidir.

59.4.2. Restoran Klima Tesisatında Alınacak Önlemler

- » Restoran ve lokantalarda, yani kişi sayısının yoğun olduğu kapalı hacimlerde (düzenli şekilde maske kullanımının mümkün olmadığı alanlarda) iç hava kullanan split klima, yüzde yüz iç hava veya karışım havası ile çalıştırılan türdeki FCU veya VRF cihazları kullanılmamalıdır.
- » Mümkün olduğu kadar doğal havalandırma yöntemi ile ortamın havalandırılması düşünülmeli ya da ısı geri kazanımlı %100 dış hava ile

çalışan direk genleşmeli klima cihazlarının kullanılmalıdır.

59.4.3. Otel Klima Tesisatında Alınacak Önlemler

59.4.3.1. Otel Odaları

Otel odalarındaki soğutma ısıtma işlemi merkezi Fan Coil cihazları veya VRF ve Split Klima dediğimiz cihazlar ile yapılmaktadır.

Klima tesisatında müşteri değişiminde aşağıdaki önlemler alınmalıdır;

- » FCU veya benzeri iç ünitelerin filtreleri her müşteri değişiminde sökülüp su ve deterjanla yıkanarak ya da dezenfekte edilerek (1/100 çamaşır suyu olabilir) tekrar kullanılabilir.
- » Hasta değişimlerinde çalışır haldeki FCU 'nun veya iç ünitenin içerisine dezenfektan gönderilerek, FCU bataryası, emiş menfezi, üfleme menfezi, fan ve filtrenin de dezenfekte edilmesi mümkün olur.
- » FCU'ların özellikle kış dönemlerinde belirli aralıklarda fanı durdurulup, bataryada sıcak su kullanarak cihazın sıcaklığını 60° C'ye çıkartıp yarım saat bu şekilde çalıştırarak termal dezenfeksiyon işlemi yapılmalıdır.
- » Bu dezenfeksiyon süresinin, odaya yerleşecek diğer müşteriye zarar vermeyecek sürede yapılması gerekmektedir.
- » Klima sisteminin uçucu mikroorganizmalar ile kirlenmemesi için odaya müşterilerden başka temizlik veya kontrol amaçlı üçüncü şahısların girmesine engel olunmalıdır. Uzun süreli konaklamalar olası ise yani üçüncü kişiler otel odasına giriş ve çıkış yaparlar ise tıpkı müşteri değişiminde yapılan dezenfeksiyon işlemleri tekrar yapılmalıdır.
- » Tuvalet egzoz sistemi 7 gün 24 saat çalıştırılmalıdır.
- » FCU çalışmasını olumsuz etkileyeceği için otel odalarında temizlik mümkün olduğu kadar zemine çökmüş olan mikroorganizmaları havalandırmadan yapılmalıdır. Odalardaki halıların silinebilir yapı malzemeleri ile mutlaka değiştirilmesi gerekmektedir.

59.4.3.2. Otel Genel Alanları Klima Tesisatı

- » Restoran, lobi, toplantı ve oyun salonları gibi alanların iklimlendirilmesi için kullanılan klima santralleri mutlaka %100 dış hava ve düşük hava debisiyle çalışacak şekilde revizyonlar yapılmalıdır.
- » Genel hacimlerde yani insanların yoğun olarak buldukları mekânlarda

FCU, VRF veya split klima kullanılıyorsa, bu cihazlar kullanılmamalı, bunların yerine %100 dış hava ile çalışan klima sistemlerine geçmek için önlemler alınmalıdır.

- » Ayrıca insanların yoğun olarak kullandığı kapalı yüzme alanı ve SPA alanları gibi alanları kapalı tutulmalıdır.

59.4.4. Metrolarda Alınacak Önlemler

Metro alanlarında özellikle tren gelirken oluşan piston etkisi ile yoğun kalabalıklarda insanların üzerindeki veya yerdeki ya da havada asılı virüslerin saçılma olasılığı çok büyüktür.

Bu nedenle tren istasyona yaklaşırken insanları mümkün olduğu kadar biniş alanlarının dışında tutmanın yöntemi araştırılmalıdır.

Metro vagonlarında klima sistemleri split klima benzeri cihazlar ile yapılmaktadır.

Tünelde çıkabilecek yangın riski ve tüneldeki havanın kirliliği nedeniyle klima cihazı tüneldeki dış havayı kullanmadan %100 iç hava ile çalıştırılmaktadır.

Bu cihazların %100 iç hava ile çalıştırılması nedeniyle metro vagonlarında hava hareketleri ile hastalık bulaşma riski vardır.

- » Vagonlar da yolcu kapasitesini düşürmek.
- » Gece bakım onarım merkezlerinde klima sistemini dezenfeksiyon işlemine tabi tutmak.
- » Klima sistemini mümkün olduğu kadar devre dışı bırakarak, vagon içindeki hava dağılımını durdurmakla risk azaltılabilir.

59.4.5. Toplu Taşıma Araçlarında Alınacak Önlemler

Otobüslerin klima sistemi de metro vagonlarındaki klima sistemlerine benzemektedir.

Mevcut klima cihazlarının düşük hava debisinde ve %100 dış hava ile çalıştırılması için önlemler alınmalıdır.

Dış hava sıcaklığının uygun olması durumunda ve yolcu sayısının yoğun olmadığı dönemlerde klima cihazının kapatılması uygun olabilir.

Klima sisteminin araç servisteyken klima fanı çalışırken dezenfeksiyon işlemine tabi tutulması da tavsiye edilmektedir.

59.4.6. Cami ve İbadethanelerde Alınacak Önlemler

- » İbadethaneler salgın döneminde sosyal mesafe dikkate alınarak kullanılacağı için bu mahallerde insan yoğunluğu oldukça düşük olacaktır.
- » Ortam ısısının artması insan sayısı ile orantılı olduğundan soğutma ihtiyacı azalacaktır.
- » Camilerde ve diğer ibadethanelerde klimacihazları kesinlikle çalıştırılmamalı, mümkün olduğu kadar doğal havalandırma ile havalandırılma sağlanmalıdır.

59.4.7. Toplu Kullanıma Açık Tuvaletlerde Alınacak Önlemler

SARS-CoV-2 fekal oral kaynaklı bulaşma riski vardır. Tuvaletler bu bakımdan önemlidir.

- » Uzun süre kullanılmayan tuvaletlerdeki yer süzgeçleri ve lavabo sifonlarındaki bariyer görevi yapan su buharlaşarak havaya karışmış olabilir.
- » Suyun buharlaşması nedeniyle tuvalet hacmi kanalizasyona açık hale gelir.
- » Kuru sifonlar bulaşma riskini artırabilir.
- » Toplu tuvalet alanlarındaki egzoz fanları özellikle salgın döneminde sürekli çalışır halde tutularak bu alanların negatif basınçta tutulması sağlanmalıdır.
- » Alafranga tuvaletlerin kullanıldıktan sonra mutlaka kapağı kapatılıp sifon çekilerek temizliği yapılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.

59.4.8. Konutlarda Klima kullanımı

Konutlarda kullanılan FCU, VRF, split klimaların kullanılması ev halkı dışından kişilerin konuta girmemesi koşulu ile çok büyük risk yaratmamaktadır. Eve yabancı kişilerin ziyareti sırasında ev halkının sağlığı için bu cihazların durdurulması gerekmektedir. FCU veya benzeri iç ünitelerin filtreleri su ve deterjanla yıkanarak ya da dezenfekte edilerek (1/100 çamaşır suyu olabilir) tekrar kullanılabilir.

60. COVID-19 KAPSAMINDA KREDİ YURTLAR KURUMUNA BAĞLI YURTLARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişinin konuşma, öksürme ve hapşırma sırasında ortaya çıkan damlacıklar yolu ile olur. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. COVID-19 bulaşma riski yurtlar gibi toplu yaşam alanlarında oldukça yüksektir. Yurtlarda enfeksiyon riskini azaltmak için COVID-19'dan korunma ve kontrol önlemlerine yurt çalışanlarının ve öğrencilerin dikkat etmesi zorunludur. Yurtlarda kalan öğrencilerin kayıtlarının iyi tutulması olgu çıkması durumunda temaslıların bulunup, yayılmanın kontrolü açısından önemlidir

60.1. Kredi Yurtlar Kurumuna Bağlı Yurtlarda Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Yurt giriş ve çıkışlarında uygun yerlerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve yurtlarda uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Yurtların girişinde ve yurt içindeki bölümlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır. Yurtta kalan öğrencilerin ve personelin yurda giriş/çıkış gün ve saatleri kaydedilmelidir.
- » Yurtta kalacak kişi sayısı her 6 metrekareye bir kişi olacak şekilde sınırlandırılmalıdır.
- » Yurt içinde yatakhanelerin dışında yemekhane, kantin/kafeterya, okuma ve çalışma salonları, mescit, kapalı spor salonu, masa tenisi ve satranç köşesi, seminer salonları ile bazı yurtlarda berber, kuaför, bilardo, langırt salonları gibi ortak yaşam alanları bulunabilmektedir. Yurtlarda yatakhanelerde ve ortak yaşam alanlarında öğrencilerin birbirleriyle ve çalışanlarla aralarındaki sosyal mesafe en az 1 metre olacak şekilde uygulanmalıdır.
- » Yurt giriş kapısında çalışanların ve öğrencilerin ateş kontrolleri ve semptom kontrolleri yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır.
- » Yurt girişlerinde parmak okuma sistemi vb. temasla giriş varsa kullanılmamalı veya her kullanıcının kullanım öncesi alkol bazlı antiseptikle el hijyeni sağladığından emin olunmalıdır.
- » Yurt girişinde otomatik olmayan döner kapılar kullanılmamalıdır.
- » Salgın sürecinde yurtlara misafir ve ziyaretçi kabul edilmemelidir.
- » Kurye, kargo görevlisi vb. kişiler yurt içerisine alınmamalı, teslimatlar dış

- kapıda yapılmalıdır.
- » Yurtlarda bulunan tüm öğrenci ve çalışanlar maske takmalıdır.
 - » Tekerlekli sandalye ve rehabilitasyon amacı ile kullanılan araç-gerecin her kullanımdan sonra temizliği sağlanmalıdır.
 - » Yurtlarda grup toplantıları veya etkinlikleri COVID-19 salgını süresince sosyal mesafe kurallarına uygun olarak havalandırma koşulları uygun olan alanlarda yapılmalıdır.
 - » Yurt içi ortak alanların kullanımında ayrı katta hatta ayrı odalarda kalan öğrencilerin birlikte olmaları önlenmelidir.
 - » Yurtta kalan öğrenciler arasında ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
 - » Böyle bir durumda aynı odayı paylaşan öğrencilerin tıbbi maske takması sağlanır. Temaslı olanlar odalarında izole edilmeli, İl/İlçe Sağlık Müdürlüğüne bildirilmelidir.
 - » COVID-19 tanısı kesinleşen hastanın odası 24 saat süreyle havalandırılır ve boş tutulması sağlanmalı, sonrasında su ve deterjanla temizlenmeli, 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52- 9) içeren solüsyonla silinmelidir. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır. Bu işlemler sonrasında odaya yeni öğrenci alınabilir.

60.2. Yurt İdari Ofislerinde Alınması Gereken Önlemler

- » Yurtlarda idari ofislerde masalar ve sandalyeler arası mesafenin en az 1 metre olması sağlanmalı ve çalışanlar maske takmalıdır.
- » Çalışma süresince el hijyenine dikkat edilmelidir.
- » İdari ofislerin pencereleri açılarak odaların sık havalandırılması sağlanmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

- » Yurtlarda bulunan ofislerde "COVID-19 Kapsamında Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler"e uyulmalıdır.

60.3. Yatakhanelerde Alınması Gereken Önlemler

- » Yurtların yurt ve blok girişleri ile genel kullanım alanlarında el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » COVID-19 kapsamında yurt yatakhanelerinde kalacak öğrenci sayısı yeniden gözden geçirilmeli ve mümkün olan en az öğrenci ile hizmet vermeye devam etmelidir.
- » Yatakhanelerde sosyal mesafe ve hijyen kuralları göz önünde bulundurulmalıdır.
- » Mümkün olduğu sürece öğrencilerin oda değişikliğine izin verilmemelidir.
- » Yatakhanelerde sosyal mesafenin korunmasını sağlayacak şekilde eşyaların düzenlenmesi yapılmalıdır.
- » Yatakhanelerde yataklar arası en az 1 metre olmalıdır. Mümkünse ranza kullanılmamalıdır.
- » Yatakhaneler yeterli ve düzenli şekilde havalandırılmalıdır.
- » Odalarda kalan öğrenci sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/banyo olanağı sağlanmalıdır.
- » Ödeme noktalarında temassız ödeme tercih edilmeli veya temassız ödemelerde her kullanım öncesi öğrencinin alkol bazlı el antiseptiği ile el hijyeni sağladığından emin olunmalıdır.
- » Öğrenci odalarında, aynı odada kalan öğrenciler dışında kişilerin bulunmasına izin verilmemelidir.
- » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, asansör, aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliği günde en az iki kez yapılmalıdır.

60.4. Yemekhanede Alınması Gereken Önlemler

- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhanede sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, yemek sırası bekleme mesafeleri yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak

- şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır.
- » Yemek alanlarında sosyal mesafe ve diğer kurallara uyarak düzenleme yapılır. Gerekli durumlarda yemek saatleri uzatılarak sosyal mesafe sağlanacak şekilde aynı anda kullanım seyreltilir.
 - » Yemek servisinde kullanılan tüm araç gereçler her kullanım sonrasında en az 60 °C de bulaşık makinesinde yıkanmalı ve bir sonraki kullanıma kadar temiz bir yerde muhafaza edilmelidir.
 - » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin bol su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulanması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
 - » Ortak kullanımda bulunan zeytinyağı, limon sosu, nar ekşisi vb. ürünler kaldırılmalı, tuz ve baharatlıklar tek kullanımlık şekilde verilmelidir.
 - » Ekmekler paketli rol ekmek şeklinde verilmelidir.
 - » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
 - » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

60.5. Kantin ve Kafeteryalarda Alınması Gereken Önlemler

- » Yurt içinde yer alan kantin ve kafeteryalara alınacak kişi sayısı, çalışanlar ve öğrenciler dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde olmalıdır.
- » Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış alanlar) bekleme mesafeleri yer işaretleriyle belirlenmelidir. Öğrenci yoğunluğunun fazla olduğu kantinlerde kullanımın yoğun olduğu saatlerde gerekirse kantinde kalma süresine sınırlama getirilmelidir.
- » Sıra bekleyen öğrenciler kantin dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- » Açık ürünlerin paketlenerek satılması, öğrencilerin bu ürünlere dokunmasının engellenmesi, mümkünse raflardaki ürünlerin çalışan personel tarafından öğrenciye verilmesi sağlanmalıdır.
- » Öğrencilerin kasada bekleme yerleri arasında en az 1 metre olacak şekilde yer işaretlemesi yapılmalıdır.
- » Öğrencilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.

- » Yurt kantinlerinde personel ve öğrenciler arasına geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.
- » Yurt kafeteryaları ve kantinlerinde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan kantin ve kafeteryalarla ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/salginyonetimi-ve-calisma-rehberi.html>

60.6. Okuma ve Çalışma Salonlarında Alınması Gereken Önlemler

- » Okuma ve çalışma salonlarına genel olarak 4 metrekareye bir öğrenci düşecek şekilde planlama yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir.
- » Okuma ve çalışma salonlarında sandalyeler aralarında mesafe en az 1 metre olacak şekilde düzenlenmelidir. Oturma düzeni yüz yüze olmamalı, çapraz oturma tercih edilmelidir. Bireyler arasında olması gereken sosyal mesafeye (en az 1 metre) dikkat edilmelidir.
- » Okuma ve çalışma salonlarında öğrencilerin su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir.
- » Okuma ve çalışma salonlarında öğrenciler, birbirleriyle yapacakları kitap alışverişi, kaynak bulma, kitap arama gibi işlemler sırasında sosyal mesafeyi korumaları konusunda uyarılmalıdırlar.
- » Okuma ve çalışma alanları en az günde bir defa temizlenmeli ve sık sık havalandırılmalıdır.

60.7. Kapalı spor salonlarında Alınması Gereken Önlemler

- » Salgın süresince yurtlarda yer alan kapalı spor salonları randevu sistemiyle, sınırlı sürede sınırlı öğrenciyle çalışmaya devam etmelidir. Öğrenciler randevu saatine uymalıdır.
- » Spor salonlarında uyulması gereken kurallar salonun girişine asılmalıdır.
- » Spor salonundaki kişi sayısı her 6 metrekareye bir kişi olacak şekilde sınırlandırılmalıdır.
- » Spor aktivitesi damlacık çıkışı ve hızını artırmaktadır. Bu nedenle sosyal mesafe en az 2 metre olarak uygulanmalıdır.
- » Spor salonundaki koşu bandı/bisiklet vb. ekipman aralarında en az 2 metre olacak şekilde yerleştirilmelidir.
- » Yakın temas gerektiren sporlar ile takım halinde yapılan grup egzersiz ve

- sporlar yapılmamalıdır.
- » Spor salonu içinde de öğrenci ve personel maske takmaya devam etmelidirler. Yüksek efor gerektiren sporlar nefes alıp vermeyi zorlaştırabileceği için maskesiz yapılabilir. Ancak bireyler arasında en az 2 metre mesafe bulundurulur. Olası teması önlemek için bu sporları maskesiz yapanlar yanlarında maske bulundurur.
 - » Spor salonunda su ve sabuna erişim kolay olmalı ve burada tek kullanımlık kâğıt havlular bulunması sağlanmalıdır.
 - » Spor salonuna giderken kişisel malzemeler götürülmelidir.
 - » Spor salonuna girdikten sonra eller yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Spor salonu içinde mecbur olmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır. Sık dokunulması mümkün olan yüzeylerin farkında olunmalı ve buralara dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Spor salonu, düzenli aralıklar temizlenmeli ve sık sık havalandırılmalıdır.
 - » Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "[Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi](#)"nde yer alan spor salonlarıyla ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.

60.8. Mescitlerde Alınması Gereken Önlemler

- » Mescit girişinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Mescite girerken maske takılmalı ve namaz esnasında da maske çıkarılmamalıdır.
- » Vakit namazları bireysel kılınmalıdır. Mescit içerisinde kalabalık oluşturulmamalıdır.
- » Abdest alırken ve namaz kılarken sosyal mesafeye (en az 1 metre) uyulmalıdır.
- » Mescit içerisindeki Kur'an-ı Kerim dahil diğer kitaplar kilitli dolaplarda bulundurulmalı, ortak kullanımı önlenmelidir.
- » Ortak kullanımda olan tespih, takke, rahle vb kaldırılmalıdır.
- » Seccade kişiye özel olmalıdır.
- » Mescit en az günde bir defa temizlenmeli ve sık sık havalandırılmalıdır.
- » Mescitlerden terlikler kaldırılarak kişisel havlu kullanılması sağlanmalıdır.
- » Mescitte bulunan halılar su ve deterjanla temizlenmeli, varsa abdest

alınan yerlerin temizliğine dikkat edilmelidir. Abdest alınan yerlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalı, hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.

60.9. Berber ve Kuaförlerde Alınması Gereken Önlemler

- » Yurt içindeki berber ve kuaförlerde kalabalık oluşmasını engellemek için, öğrenciler randevu ile kabul edilmelidir.
- » Berber ve kuaförlerde koltuk/birim sayısı kadar içeriye öğrenci kabul edilmelidir.
- » Çalışanlar ve öğrenciler kuralına uygun maske takmalıdır. Maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir.
- » Eller yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır. Berber ve kuaförlerin içinde gerekli olmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır. Çevreye temas sonrası el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteri ile 1 metreden yakın ve 15 dakikadan uzun temas olasılığı olan berber ve kuaförlerin yüz koruyucu kullanması sağlanmalıdır. Yüz koruyucu her müşteri sonrasında %70'lik alkol ile silinerek tekrar kullanılabilir.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmelerini sağlanmalıdır. Bunun için, eller sık sık en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği ile temizlenmelidir.
- » Yurt berber ve kuaförlerinde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "[Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi](#)"ndeki uyarılar dikkate alınmalıdır.

60.10. Asansörlerde Alınması Gereken Önlemler

- » Asansörlerin kullanımı sınırlandırılmalıdır.
- » Kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir.
- » Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.

60.11. Öğrencilere Yönelik Önlemler

- » Öğrencilerin COVID-19'a yönelik yurt girişinin görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okumaları sağlanmalıdır.

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi şikayetleri olan, COVID-19 tanısı alan ve temaslı olan öğrencilerin yurda girişlerine izin verilmemelidir.
- » Öğrenciler yurttan kaldıkları süre içerisinde aynı odada, aynı öğrencilerle kalmaları sağlanmalı, oda değişikliği yapılmamalıdır. Oda değişikliği zorunlu ise odalardaki eşyalar temizlendikten sonra yapılmalıdır.
- » Öğrenciler, arkadaşları ve çalışanlar ile aralarında sosyal mesafeyi sağlamaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Öğrencilerin yurt içinde ortak alanlarda kurallara uygun maske takması sağlanmalıdır.
- » Öğrenciler yurda girdiklerinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
- » Öğrenciler, yurt içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalıdır. Sık sık eller su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği kullanmalıdırlar.
- » Ellerle yüz, göz, ağız ve buruna dokunulmamalıdır.
- » Öğrencilerin yurt içi ortak kullanım alanlarında mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır.

60.12. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan çalışanlar tıbbi maske takılarak, COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Çalışanların tümünün kuralına uygun maske takması sağlanmalıdır. Maske nemiyle birlikte ya da kirlendiğinde değiştirilmelidir.
- » Öğrenciler ile 1 metreden yakın ve 15 dakikadan uzun temas olasılığı olan personelin yüz koruyucu kullanması sağlanmalıdır. Yüz koruyucu %70'lik alkol ile silinerek tekrar kullanılabilir.
- » Çalışanların el hijyenine dikkat etmelerini sağlanmalıdır. Bunun için, eller sık sık en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği ile temizlenmelidir. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personelin dinlenme alanlarında sosyal mesafenin korunması ve maske takılmasının sürdürülmesi sağlanmalıdır. Yemek yerken ya da çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için, bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

60.13. Güvenlik Görevlilerine Yönelik Önlemler

- » Yurda girişte görev yapan güvenlik görevlileri ile kuruma giriş yapanlar arasında en az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde düzenleme yapılmalıdır. Görevliler tıbbi maske takmalıdır. Bir metreden daha yakın temas söz konusuysa tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Güvenlik görevlisinin aktif olarak görevini yaptığı süre boyunca kesintisiz olarak maskesini kullanması gerekmektedir. Maskeler nemlendikçe ve kirlendikçe yenileri ile değiştirilmelidir.
- » Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için güvenlik görevlileri eldiven kullanmamalıdır.
- » Maskelerin takılması ve çıkartılması sonrasında her seferinde uygun el hijyeni sağlanmalıdır. Eller en az 20 saniye su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Görevlinin dinlenmek üzere yerinden ayrılması halinde (çay, yemek vb.) kullanılan maske çıkartılmalı ve uygun şekilde çift poşetlenerek atılmalıdır.

60.14. Yurtlarda Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Odalar ve diğer kapalı alanlardaki pencereler günlük rutin temizlik esnasında açık olmalı ve temizlik sonrası en az 1 saat havalandırılmalıdır.
- » Yurtlarda her gün odaların ve ortak kullanım alanlarının düzenli olarak temizliği yapılmalıdır.
- » Oda temizliğini yapacak kişinin ellerini yıkadıktan sonra eldiven giymesi ve temizliği eldivenle yapması gereklidir. Her oda temizliğinden sonra eldiven çıkartılmalı eller uygun şekilde yıkanmalı ve bir sonraki oda temizliğinden önce yeni eldiven giyilmelidir.
- » Yurtlarda özellikle sık dokunulan yüzeylerin (merdiven kolları, kapı kolları, asansör düğmeleri, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilen, dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen dezenfektanlardır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon, fotokopi makinaları ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon

- sağlanmalıdır.
- » Kullanılan dezenfektanlar Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış olmalıdır.
 - » Yurtlarda dezenfeksiyon için ULV, ozon ve püskürtmeli dezenfeksiyon uygulaması gibi yöntemler kullanılmamalıdır.
 - » Bardak ve tabak gibi ortak kullanılan eşyalar her kullanım sonrasında su ve deterjanla yıkanmalı ve kullanımına kadar temiz bir ortamda saklanmalıdır.
 - » Yatakhanelerde bulunan tekstil (nevresim, çarşaf, havlu vb.) ürünleri katlanarak bohçalanmalı, bu işlem sırasında toz ve partikül oluşumuna izin vermeyecek (çırpma ve silkeleme yapılmamalıdır) şekilde toplanmalıdır.
 - » Çarşaf ve havlu gibi tekstil ürünleri ise en az 60 °C'de deterjan ile çamaşır makinesinde yıkanmalıdır.
 - » Halı, koltuk gibi yüzeyler su ve deterjanla silinebilir veya toz kaldırmayacak özelliğe sahip makineler ile yıkanabilir. Bu amaçla sıcak buhar da uygulanabilir.
 - » Mescitte bulunan halılar su ve deterjanla temizlenmeli, varsa abdest alınan yerlerin temizliğine dikkat edilmelidir. Abdest alınan yerlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalı, hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
 - » Spor salonu, düzenli aralıklar temizlenmelidir.
 - » Yemek hazırlama, sunma, satış alanlarının temizliği her kullanımdan sonra özen gösterilerek yapılmalıdır.
 - » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkanabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir. Paspas başlıkları su içerisinde bekletilmemelidir.
 - » Temizlik ürünleri üretici firma önerilerine göre kullanılmalıdır. Kullanıldıktan sonra yeterli havalandırma sağlanmalıdır.
 - » Çöpler günlük olarak ve güvenli bir şekilde atılmalıdır.
 - » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmali, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma

cihazları kullanılmamalıdır.

- » Yurtlarda kapı ve pencereler açılarak sık havalandırma sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Yurtlarda dinlenme alanları ve iş yeri tuvalet pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Yurtlarda UV cihazı ile ortam dezenfeksiyonuna gerek yoktur.

61. COVID-19 KAPSAMINDA TEKNE, YATLAR GİBİ GEZİ TEKNELERİ (GEZİNTİ / TENEZZÜH), TURİSTİK AMAÇLI DENİZ ARAÇLARI VE TURİSTİK AMAÇLI OLTA BALIKÇILIĞINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Ülkemizde COVID-19 salgınının yayılmasının önlenmesine yönelik tedbirler kapsamında tekne, yat, şilep, yelkenli vb. deniz araçlarının ve bu araçlara ilişkin tesislerin kullanılmasına yönelik önlemler aşağıda yer almaktadır;

61.1. Deniz Turizmine Hizmet Eden Tesislerde Alınması Gereken Önlemler

- » Deniz turizmi hizmetleri randevulu olarak verilmelidir.
- » Misafirlerin tesis alanlarına maskeli olarak girmeleri ve tesis içerisinde maskeli olmaları sağlanmalıdır.
- » Girişte el dezenfektanı bulundurulmalı ve tesise giren her misafirin el antiseptiğini kullanması sağlanmalıdır.
- » Tesislerde uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendir görünür bir yere asılmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan misafirlerin girmemeleri uyarısı yer almalıdır. Misafirlerin kuralları bildiğinden emin olunmalıdır.
- » Bütün misafir kullanım alanlarda (bekleme, dinlenme vb.) en az 1 metre mesafeye uyacak şekilde düzenleme yapılmalı, ihtiyaç olan yerlerde zemine ve oturma alanlarına işaretlemeler yapılmalıdır.
- » Deniz turizmi tesisi bünyesinde bulunan asansörlerin sosyal mesafe kurallarına uygun kullanımına ilişkin asansör içi yer işaretleri ve yazılı bilgilendirme yapılır.
- » İşletme dışında veya içerisinde sıra beklenmesi gereken her yerde sosyal mesafe işaretlemeleri yapılır.
- » Yatçı kabul alanları ve yatçıların bir arada bulunmalarını sağlayan sosyal tesisler, dinlenme salonları, satış üniteleri, tüm açık alan düzenlemeleri, toplantı salonları, eğlence mekanları, akaryakıt istasyonları, emanet ve malzeme depolarının bulunduğu alanlar, açık spor alanları, havuz çevresi ve kıyıda bulunan gölgelikler/şezlong gurupları, çamaşır yıkama ve kuru temizleme hizmet alanları, yat çekek alanı, bakım onarım üniteleri, duş ve tuvalet alanları dahil tüm genel kullanım alanları sosyal mesafe planına uygun olarak düzenlenir ve gerekli hijyen kurallarına uyulur; bu alanlarda sosyal mesafeye ilişkin gerekli önlemler alınır, işaretlemeler yapılır ve plana

uygun kapasiteden fazla misafir kabul edilmez.

- » Çocuk Kulübü Üniteleri T.C. Sağlık Bakanlığının "COVID-19 Kapsamında Kreşler ve Çocuk Bakım Evlerinde Uyulacak Tedbirler" rehberindeki kurallar uygulanır.
- » Bütün bu alanlarda, T.C Sağlık Bakanlığı tarafından benzer sektörler için yayınlanmış COVID-19 Çalışma Rehberi kurallarına uyulur. (Örneğin yeme içme alanları, havuzlar, hamam, sauna ve spalar, spor tesisleri, akaryakıt istasyonları, kuru temizlemeler vb. için yayınlanmış rehberler)

61.2. Tesislerde ve Deniz Araçlarında Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması

- » Tesislerde ve deniz araçlarında her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Temizlikte özellikle sık dokunulan yüzeylerin (merdiven tırabzanları, korkuluk, kapı kolları, masa yüzeyleri, tutunma yerleri vb.) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya 1/2 çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı dijital aletler, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkatabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir. Soyunma kabinlerinin kullanımında sosyal mesafeye dikkat edilmeli kabinler her kullanımdan sonra dezenfekte edilmelidir. Havlu vb. malzemeler kişiye özel olmalıdır.
- » Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra dezenfekte edilecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- » Tuvalet ve lavabolardasu, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.
- » Duş, kabin, tuvalet vb. alanların kapı ve pencereleri açılarak sık sık

havalandırılması sağlanmalıdır.

- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır. Tuvaletlere tek kullanımlık kâğıt havlu ve tuvalet kağıdı konulmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Ventilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Kapalı alanlar, kamaralar sık sık havalandırılmalıdır.
- » Kullanıcılar ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.

61.3. Tesislerde ve Deniz Araçlarında Personele Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan COVID-19 hastası veya temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşuna yönlendirilmelidir.
- » Hizmet verirken en az 1 metre olan sosyal mesafe kuralına uyulmalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırabileceğinden çalışanlar kart, para veya fiş alırken teması önlemek için eldiven kullanmamalıdır. Ellerin yıkanması veya el antiseptiği kullanılması

- yeterli olacaktır.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve çalışanlar maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.
 - » Cankurtaranların veya cankurtaran görevi yapacak eğitilmiş personelin olması durumunda bu kişiler için mutlaka FFP2/N95 maske, eldiven, yüz koruyucu bulundurulmalıdır.
 - » Resüsitasyon (canlandırma) işlemi için gerekenler suni solunum maskesi, balon ventilasyon bulundurulmalıdır.
 - » Canlandırma ve ilkyardım işlemleri 1 metreden yakın temas gerektiren ve aerosol oluşturan işlemler olması nedeniyle bu işlemi yapanlar mutlaka FFP2/N95 maske kullanmalı, ayrıca eldiven ve yüz koruyucu kullanmalıdır.
 - » İhtiyaç halinde canlandırma işlemi sırasında suni solunum maskesi ve balon ventilasyon kullanılmalı, ağızdan ağıza solunum tercih edilmemelidir.

61.4. Turistik Amaçlı Tekne, Yatlar Gibi Küçük Gezi Teknelerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Tekneler randevu sistemi ile çalışmalıdır. COVID-19 temaslı takibinin yapılabilmesi için yolcuların isimleri, iletişim bilgileri (otel müşterileri için otel isimleri), giriş/çıkış zamanları kaydedilmelidir. Kayıtlar en az 14 gün saklanmalıdır.
- » Tekneye binecek her grup öncesinde genel temizlik yapmalı el ve vücutla teması yoğun olan yüzeyler (koltuklar, kapı kolları, wc'ler, el tutma noktaları vb.) dezenfekte edilmelidir.
- » Deniz araçlarında uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme görünür bir yere asılmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan misafirlerin girmemeleri uyarısı yer almalıdır. Misafirlerin kuralları bildiğinden emin olunmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 vakası veya temaslı teknelere alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Tekne girişlerinde ve uygun yerlerde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalı, her misafirin tekneye girerken

antiseptik kullanması sağlanmalıdır.

- » Giriş-çıkışlarda ve tekne içindeki alanlarda kişiler sıra ile sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalıdır. Gerekli yerlerde sosyal mesafe ile ilgili işaretler yapıştırılmalıdır. Oturma/bekleme/yeme-içme düzenlemeleri ile gölgelikler/şezlong gurupları gibi tüm genel kullanım alanları sosyal mesafe planına uygun olarak düzenlenir, sosyal mesafeye ilişkin gerekli önlemler alınır, işaretlemeler yapılır, bu plana uygun sayıda misafir kabul edilir ve kapasite bilgisi işletme girişinde görülebilir bir yere asılır.
- » Türk bayraklı ticari yatların faaliyetleri, turun kapalı grupta (aile, yakın akraba ve arkadaşlar) yapılması durumunda mevcut kapasiteleriyle, farklı grupların kabul edildiği araçlarda yolcu sayısı, tekne kapasitesinin en fazla yarısı kadar olmalıdır.
- » Aynı rezervasyona sahip grup ve ailelerin kabul edildiği özel deniz turizmi araçları ise sosyal mesafe planına uygun olarak mevcut kapasiteleri ile faaliyette bulunurlar. Misafirlerden tur sonunda konaklama tesisinde kalınması halinde buna ilişkin bilgiler alınır.
- » Oturma ve güneşlenme alanları arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde düzenleme yapılmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze olmamalı, çapraz oturma tercih edilmelidir. Bireyler arasında olması gereken sosyal mesafeye (en az 1 metre) dikkat edilmelidir.
- » Sosyal mesafenin korunamayacağı eğlence organizasyonları yapılmamalıdır.
- » Mutfak alışverişi sonrası malzemeler temizlenerek mutfağa alınmalıdır.
- » Mutfak dışında aracın başka bir bölümünde mangal vb. yemek pişirme alanı oluşturulmamalıdır.
- » Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için mesafe en az 1 metre olacak şekilde oturma ve/veya yeme-içme düzenlemesi yapılmalıdır. Yemekler tercihen kumanya şeklinde verilmelidir. Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır. Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır. Yemek hazırlanması ve dağıtımı sırasında kişisel hijyen kurallarına uyulmalı ve maske takılmalıdır.
- » Limanlarda deniz aracından iniliyorsa verilecek molalarda, maske takılmalı, el hijyeni ve sosyal mesafe kurallarına uyulmalıdır.

- » Turizm amaçlı su altı ve su üstü sportif faaliyetlerinde kullanılan tüp, denge yeleği, can yeleği ve benzeri ekipmanların faaliyet süresince sadece bir kişi tarafından kullanılması ve kullanıldıktan sonra dezenfekte edilmelidir.
- » Denizde bulunan sürede ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri gelişen çalışanlar diğer personellerden ve varsa müşterilerden ayrı bir bölümde izolasyona alınmalı ve limana dönüldüğünde tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 şikayetleri olan, tanısı ve tedavisi tamamlanan veya temaslı olan çalışanlar Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Rehberi](#)ndeki kurallara göre yönetilmelidir.

61.5. Turistik Amaçlı Olta Balıkçılığında Alınması Gereken Önlemler

- » Malzeme tedariki sağlanan dükkanlara gidildiğinde maske, sosyal mesafe ve el hijyeni kurallarına uyulmalıdır.
- » Alınan malzemelere temas edildikten sonra ve çevre ile temas sonrası el hijyenine dikkat edilmeli, el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Balık tutarken ve diğer aktivitelerde kişiler arası en az bir metre olabilecek şekilde tekne/bot kapasitesi hesaplanarak kapasitenin üzerinde biniş yapılmamalıdır.
- » Aktivite gerçekleştirilirken de maske kullanımına dikkat edilmelidir.

62. COVID-19 KAPSAMINDA SERGİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluylaadır. Sergiler kapalı/açık alanda hizmet sunduklarından ve çalışma koşulları nedeniyle çalışanlarına ve ziyaretçilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle sergilerde, COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

Sergilerin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve Serginin içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Sergilerin girişinde ve içerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

62.1. Sergilerde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Biletleme işlemlerinin tüm aşamaları olabildiğince online ortamda yapılabilecek şekilde düzenlenmelidir.
- » Online biletlerin sergi girişlerinde teması engellemeye yönelik barkod veya karekodlu olmasına önem verilmelidir.
- » Online biletleme esnasında organizasyonda alınacak COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme yapılmalıdır.
- » Bilet iptal talepleri online ortamda yapılabilmelidir.
- » Sergilere maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.
- » Sergi girişindeki personelin (bilet satışı yapan, güvenlik vb.) sosyal mesafeyi koruyamaması söz konusu ise tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu da kullanmalıdır.
- » Sergi çalışanları ve ziyaretçilerinden ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan ve temaslı olanlar içeriye alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Ziyaretçi sayısı gözetilerek, mümkünse yığılmaya neden olmayacak sayıda giriş ve çıkış kapısı açılmalıdır. Giriş ve çıkışlar için ayrı kapılar kullanılmalı, mümkün değilse aynı kapı şeritle ayrılmalıdır, zeminde tek yönlü gidiş-geliş işaretleri konulmalıdır. Giriş ve çıkışlar kişilerin birbirleriyle temasını engelleyecek şekilde düzenlenmelidir. Sergi içinde belirtilen yönlerde hareket edilmelidir.
- » Sergi giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken

- alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Sergiler 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir.
 - » Ziyaretçiler sergi alanında su haricinde içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir.
 - » Ziyaretçilerden tercihen temassız ödeme yapmaları istenmelidir.
 - » Sergi yerlerinde bulunan restoran, kafeteryalar ve kantinlerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "[Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi](#)"nde yer alan restoran, kafeterya ve kantinlerle ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.
 - » Sergi yerlerinin içinde bulunan ofislerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "[Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi](#)"nde yer alan ofislerde alınacak korunma önlemleri ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.

62.2. Sergi Ziyaretçilerine Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Sergi ziyaretçileri mümkün olduğu kadar randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalıdır.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan COVID-19 için uyulması gereken kuralları okunmalı ve bu kurallara uyulmalıdır.
- » Ziyaretçi sergiye girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Diğer ziyaretçiler ve çalışanlar ile aradaki sosyal (en az 1 metre) mesafe korunmalıdır.
- » Sergiye girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Serginin içinde ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.
- » Sergi alanında sergilenen ürünlere dokunulmamalıdır.

62.3. Çalışanlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Çalışanların COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan çalışanlar

tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.

- » COVID-19 tanısı alan ve tedavisi tamamlanan çalışanlar Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

62.4. Sergilerde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması

- » Sergilerin her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Sergilerin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (tezgahlar, kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, bilgisayar malzemeleri) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Sergi kullanıcıları ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir.

- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Kapalı sergi yerleri sık sık havalandırılmalıdır.

63. COVID-19 KAPSAMINDA SİNEMA, TİYATRO VE DİĞER KÜLTÜREL ETKİNLİKLERLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun temel bulaşma yolu damlacık ve temas yoludur. Sinema, tiyatro ve diğer kültürel etkinlikler çalışma koşulları nedeniyle personele ve izleyicilere COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle sinema, tiyatro ve diğer kültürel etkinliklerin yapıldığı yerlerde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

Sinema, tiyatro ve diğer kültürel etkinliklerin yapıldığı yerlerin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve içeride uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Girişlerde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.

63.1. Genel Önlemler

- » Sinema, tiyatro ve diğer kültürel etkinliklerde personel ve izleyicilerden ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan ve teması olanlar içeriye alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmeli, girişte bu koşulları anlatan bir afiş asılmalıdır.
- » Biletleme işlemlerinin tüm aşamaları mümkün olduğunca online ortamda yapılabilecek şekilde düzenlenmelidir. Online biletlerin etkinlik yerinin girişlerinde teması engellemeye yönelik barkod veya karekodlu olmasına önem verilmelidir.
- » Online biletleme esnasında organizasyonda alınacak COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme yapılmalıdır.
- » Bilet iptal talepleri online ortamda yapılabilmelidir.
- » Gişeler, gösteri alanlarının girişi, bekleme alanlarının ulaşılabilir yerlerinde el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. Doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli, üzerine ekleme yapılmamalı ve boşalanı yenisi ile değiştirilmelidir.
- » Gişe sırasında kalabalık oluşmasını engellemek için, şeritlerle tek kişilik sıralar oluşturulmalı, her sıra arasına da en az 1 metre mesafe koyulmalıdır. Gereken yerlerde zemine aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleri yerleştirilmelidir.
- » Yapılacak ödemelerde mümkün olduğunca nakit ödemededen kaçınılmalı, kartla temassız ödeme tercih edilmelidir.

- » Giriş ve çıkışlar kişilerin birbirleriyle temasını engelleyecek şekilde düzenlenmelidir. Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Giriş ve çıkışlar için ayrı kapılar kullanılmalı, mümkün değilse aynı kapı şeritle ayrılmalıdır, zeminde tek yönlü gidiş-geliş işaretleri konulmalıdır.
- » Girişlerde güvenlik nedeni elle üst ve çanta aramalarından kaçınılmalı, güvenlik aramalarında uygun cihazlar (x-ray cihazı, el dedektörü- metal dedektörler) kullanılmalı, olabildiğince yakın temastan kaçınılmalıdır. Güvenlik görevlilerinin yüz yüze temas olasılığını azaltmak için camlı kabinlerde bulunmaları önerilir. Böyle bir imkan yoksa, giriş yapanlarla güvenlik görevlileri arasında en az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde düzenleme yapılmalıdır. 1 metreden uzak durulacaksa sadece tıbbi maske yeterlidir. Güvenlik görevlileri üst araması yapıyorsa tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu kullanılmalıdır.
- » Girişlerde personelin (bilet satışı yapan vb.) en az 1 metre sosyal mesafeyi koruyamaması halinde tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu kullanması sağlanmalıdır.
- » Giriş ve çıkışlarda, seanslar ve izleyici sayısı gözönüne alınarak, kalabalık oluşmaması için önlemler alınmalı, mümkünse ilave giriş ve çıkış kapısı açılmalıdır.
- » Otoparklarda kalabalık oluşturmayacak şekilde önlemler alınmalıdır.
- » Girişlerde sosyal mesafe, maske takma, el hijyeni, izleyici alanlarının düzenlenmesi ve gösteri alanların boşaltılması konularında anonlar yapılmalıdır.
- » Birden fazla salon bulunan sinemalarda kalabalığı önlemek için seans başlangıç ve bitişleri ile film araları birbirinden farklı zamanlarda olacak şekilde planlanmalıdır.
- » Sinema, tiyatro ve diğer kültürel etkinliklerin yapıldığı yerlere maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. İki yaş üstü çocukların da kendilerine uygun maske takmaları sağlanmalıdır.
- » İzleyici koltuklarında oturma düzenlemeleri yapılmalıdır. Seyirci

koltuklarında kişiler arası her yönden bir koltuk boşluk bırakılarak salon kapasitesi %60'ı aşmamak kaydıyla sosyal mesafe planına uygun oturma düzeni sağlanır.

- » İzleyicilerin salon içerisinde su haricinde içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmesi durumunda yeme-içme sırasında maske çıkarılacağından izleyiciler arası sosyal mesafenin her yönden (sağ-sol, ön-arka) en az 1.5 metre veya 2 koltuk boş bırakılarak artırılması sağlanmalıdır.
- » Kapalı alanda 8 metrekareye, açık alanda ise 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve izleyici sayısı planlanmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir.
- » Gösteri bekleme alanı ve bekleme salonu gibi alanlarda içeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelliyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir. Sorumlu bir personel ayrılarak bu kuralların uygulanması denetlenmelidir.
- » Büfelerde müşterilerin yiyeceklere dokunmasını engellemek için açıkta yiyecek bulundurulmamalıdır.
- » Sinema, tiyatro ve diğer kültürel etkinliklerin yapıldığı yerlerde bulunan restoran, kafeteryalar ve kantinlerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan restoran, kafeterya ve kantinlerle ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi.html>
- » Sinema, tiyatro ve diğer kültürel etkinliklerin yapıldığı yerlerde bulunan ofislerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan ofislerde alınacak korunma önlemleri ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi.html>
- » Açık havada yapılan gösterilerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan konserlerde alınacak korunma önlemleri ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi.html>
- » Araç içinden izlenen açık hava sinema gösterilerinde araç dışına çıkılmamalı, yiyecek içecek servisleri araca yapılmalıdır.

63.2. Personeli Korumaya Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Personel içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olanlara tıbbi maske takılarak izole edilmeli, ilgili sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 belirtileri gösteren (ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan), COVID-19 tanısı alan ya da COVID-19 teması olan personel çalıştırılmamalı, personelin tekrar işe başlaması sürecinde İl Sağlık Müdürlüğü tarafından Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/>).
- » Personelin tamamı kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Kişiler arası en az 1 metre sosyal mesafe korunmalıdır. Gişe görevlisi, bilet satışından sorumlu eleman, büfe personeli maske takmalı, 1 metreden yakın temas olasılığı olan personel tıbbi maske ve ek olarak yüz koruyucu da kullanmalıdır.
- » Personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personel, dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir.
- » Personellere yemek sağlanıyorsa tek kişilik paketler halinde dağıtılması sağlanmalıdır.
- » Personellerin iş yerlerinde kullandıkları iş kıyafetleri günlük olarak değiştirilmeli ve uygun şartlarda (en az 60°C de çamaşır makinesinde) düzenli olarak yıkanmalıdır.

63.3. Kulis Olması Durumunda Alınması Gereken Önlemler

- » Ziyaretçi ya da hediye kabul edilmemelidir.
- » El antiseptiği bulundurulmalı ve doluluk durumu sık sık kontrol edilmelidir.
- » Zorunlu haller dışında sanatçı ve görevlilerin maske takması sağlanmalıdır.

- » Kostüm, makyaj işlemleri gibi hazırlık alanlarında, işlem yapılacak kişiye 1 metreden yakın temasta bulunacak kişiler maske, yüz koruyucu/gözlük kullanmalıdır.
- » Kuliste damlacık bulaşmasını arttırabileceğinden yüksek sesle konuşulmamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Kulisler pencereler açılarak sık sık havalandırılmalıdır.

63.4. İzleyicilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » İzleyiciler COVID-19 kapsamında alınan kurallara uymalıdır.
- » İzleyicilerin gösteri alanlarının girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır.
- » İzleyiciler alana girerken maske takmalı ve gösterim süresince maskelerini çıkarmamalıdır.
- » İzleyicilerin sanatçıyla fotoğraf çekilmeleri yasaklanmalı, bu durum bilet satışı esnasında ilan edilmeli, gösteri başlarken ve gösteri sonunda sosyal mesafenin ihlaline sebep olacak davranışlardan kaçınılmalıdır.
- » İzleyicilerin gösteri alanlarına girişte uygun sırayla (en az 1 metre mesafeyle) sıra olmaları ve içeriye teker teker girmeleri sağlanmalıdır.
- » İzleyiciler, diğer izleyiciler ve personel ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » İzleyiciler, gösteri alanlarının içinde mümkün olduğu kadar yüzeylere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » İzleyicilere el yıkama, maske kullanımı ve sosyal mesafe ile ilgili bilgi ve alışkanlık kazandıracak videolar gösteri öncesinde ve aralarda sinevizyonla ve/veya küçük sunumlarla sunulmalıdır.

63.5. Ortamların Düzenlenmesi, Temizlenmesi ve Havalandırılmasına Yönelik Önlemler

- » Ortamların her gün düzenli olarak temizlenmesi sağlanmalıdır.
- » Ortamların temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (koltuk kolçakları, kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri vb.) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Ödeme terminali %70'lik alkol ile sık sık dezenfekte edilmelidir.
- » Ortamların kapı ve pencereleri açılarak yeterli hava dolaşımı sağlanacak şekilde sık sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Tuvaletlere el yıkama ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

64. COVID-19 KAPSAMINDA İLKYARDIM EĞİTİMLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

İlkyardım eğitimleri İlkyardım Yönetmeliği (2015) gereği kuramsal ve uygulamalı olarak yapılmaktadır. Kursiyerler ve eğitmenlerin özellikle uygulamalar sırasında bir metreden daha yakın, 15 dakikadan daha uzun "yakın temas"ta olmaları gerekmektedir. Uygulama eğitimlerinde kullanılan ilkyardım maketlerinin sayısının katılımcı sayısından az olması nedeniyle hem eğitimciler hem de katılımcılar ilkyardım uygulamalarını maket üzerinde sırayla yapmaktadır. İlkyardım eğitimleri yakın temas olması ve eğitim araç gereçlerinin ortak kullanımı nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risklidir.

COVID-19 Pandemi sürecinde ilkyardım eğitimlerinde yüz yüze eğitim etkinlikleri olabildiğince azaltılmalı, kuramsal dersler mümkün ise çevrimiçi (online) olarak yapılmalıdır. Kuramsal eğitimlerini çevrimiçi tamamlayan kursiyerler uygulama eğitimine alınmalıdır. İlkyardım uygulamaları öncelikle videolar ile gösterilmeli, gösterim sırasında tüm uygulama basamakları vurgulanmalı, böylelikle maket üzerinde gösterim ve uygulama süreleri kısaltılmalıdır. Taşıma, tespit vb uygulamalarda maketler kullanılmalı, kursiyerler birbirleri üzerinde taşıma, tespit vb uygulama yapmamalıdır.

64.1. Eğitim Merkezlerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Eğitim merkezinde COVID-19'dan sorumlu yetkili bir personel görevlendirilmelidir.
- » Eğitim merkezi girişine ve salonlara görünür yerlere COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve içeride uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtiler gösteren, COVID-19 tanısı alan ve temaslı olan kişiler eğitimlere katılmamalıdır.
- » Eğitim merkezi girişinde her gün eğitmenler dâhil olmak üzere eğitim merkezinde çalışanlar ve kursiyerlerin ateş ölçümü yapılmalı ve kayıt altına alınmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Ateşi 38°C'dan yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olanlar içeri alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Eğitim salonlarında kursiyer ve eğitmen sayısı en az 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde planlanmalıdır. Örneğin; eğitim salonu 40 metrekare ise

- 40/4=10 kişi (eğitmen ve kursiyerler dahil) olacak şekilde hesaplanmalıdır.
- » Eğitim merkezinde eğitmenler, kursiyerler ve çalışanlar en az 1 metrelik sosyal mesafeye dikkat etmelidir. Ders aralarında dinlenme alanlarında sosyal mesafe korunmalı ve maske takılmaya devam edilmelidir. Dinlenme alanlarında koltuk sayısı, kişiler arası sosyal mesafeyi koruyacak şekilde (örneğin koltuk sayıları azaltılmalı, birer koltuk atlanarak oturtulmalı) düzenlenmelidir.
 - » Eğitim merkezine gelen kişiler (eğitmen, kursiyer, diğer çalışanlar ve malzeme getirenler vb.) kuralına uygun ağız ve burnu tamamen kapatacak şekilde maske takmalıdır. Eğitmenlerde dâhil olmak üzere eğitim merkezindeki çalışanlar ve kursiyerler merkezde buldukları tüm süre ve süreçlerde maske takmalıdır. Maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır. Kullanılmış maskeler kapaklı çöp kutularına atılmalıdır. Eğitim merkezinde yeterli sayıda yedek maske bulundurulmalıdır.
 - » Eğitim merkezine girişte ve eğitim salonlarında el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. Doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli, üzerine ekleme yapılmamalı ve boşalanı yenisi ile değiştirilmelidir.
 - » Eğitim merkezinde eğitmenler, kursiyerler ve çalışanların el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

64.2. Eğitimler Sırasında Alınması Gereken Önlemler

- » Eğitim salonlarında kursiyerlerin oturum planı sosyal mesafe en az 1 metre olacak şekilde yapılmalıdır. Kursiyerler yüz yüze gelecek şekilde karşılıklı oturmamalıdır.
- » Eğitimin ilk dersinde COVID-19'dan sorumlu yetkili tarafından eğitim süresince COVID-19'dan korunma konusunda bilgi verilmeli, merkezde uyulması gereken kurallar anlatılmalıdır.
- » Dersler sırasında eğitmenler ve kursiyerler arasında en az 1 metre mesafe korunmalı ve maske takılmalıdır.
- » Temaslı takibi için sınıflarda aynı kursiyerin aynı yerde oturması sağlanmalıdır.

- » Damlacık oluşturması COVID-19 bulaşmasını arttıracığından sınıf içinde yüksek sesle aktivite yapılmamalıdır.
- » Kursiyerler gün boyu aynı sınıflarda ders görmeli, sınıf değişikliği yapılmamalıdır. Değişiklik zorunlu ise sınıflar her kullanım sonrası havalandırılmalı, temizlik ve dezenfeksiyonu yapılmalıdır.
- » Kursiyerlerin günlük grup etkinliklerinde hep aynı grup ile etkinliğin yapılması sağlanmalıdır.
- » Ders araları en az 15 dakika olmalı ve bu süreçte sınıf pencere ve kapı açılarak havalandırılmalıdır. Birden fazla sınıf bulunması durumunda dinlenme alanında kalabalık oluşmaması için ders araları sınıflar sıraya konularak düzenlenmelidir.
- » Uygulamalar süresince kursiyer ve eğitmenler eldiven takmalı, her uygulama sonunda eldivenler değiştirilmeli, her uygulamada el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Uygulamalar sırasında 1 metreden yakın temas olasılığı varsa kişisel koruyucu ekipmanların kullanılması sağlanmalıdır. Tıbbi maskeye ek olarak gözlük/yüz koruyucu da kullanılmalıdır. Bu ekipmanlar kişiye özeldir. Önce maske sonra gözlük/yüz koruyucu takılır, çıkarılırken önce gözlük/ yüz koruyucu ve en son maske çıkarılır. Bu kişisel koruyucu ekipmanlar, yakın temas gereken uygulama boyunca kesintisiz olarak kullanılmalıdır. Maskeler nemlendikçe ve kirlendikçe yenileri ile değiştirilmelidir. Kullanılmış maskeler kapaklı çöp kutularına atılmalıdır. Kişisel koruyucu ekipmanların giyilmesi ve çıkartılması sonrasında her seferinde uygun el hijyeni sağlanmalıdır. Eller en az 20 saniye su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Maket başında uygulamalar yalnızca eğitmen ve bir kursiyer şeklinde yapılmalıdır. Sosyal mesafe kuralına pratik uygulamalar sırasında da uyulmalıdır. Uygulamalar sırasında maske çıkarılması gerekiyor ise önce eğitmen maskesini çıkararak uygulamayı yapmalı, tekrar maskesini takmalı sonrasında kursiyer maskesini çıkararak uygulamayı yapmalıdır. Aynı anda eğitmen ve kursiyerin maskesiz olduğu yakın temasa izin verilmemelidir.
- » Maket başı uygulama sonrası maketler %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyonu sağlanmalıdır. Alkol uygulaması sonrası en az 1 dakika beklenmelidir.
- » Eğitim merkezinde COVID-19 vakası olması durumunda o sınıf/salon boşaltılmalı, 24 saat süreyle havalandırılmalı ve boş tutulması sağlanmalıdır. Bunun sonrasında temizliği yapılmalıdır. Salon temizliğini yapacak kişi

- tıbbi maske, forma ya da tek kullanımlık önlük, yüz koruyucu ve eldiven kullanmalıdır; temizlik görevlisi ellerini yıkadıktan sonra eldiven giymeli ve temizliği eldivenli ellerle yapmalıdır.
- » Kursiyerlere çay kahve ikramı karton bardaklarla yapılmalı, su ikramı ise tek kullanımlık şişe veya tek kullanımlık bardak su ile yapılmalıdır. Kişiler içeceklerini çay ocağından kendileri almamalıdır. Servis personeli, servis esnasında sosyal mesafeyi korumalı ve temastan kaçınmalıdır.
 - » Eğitim merkezinde çay ocağı ve mutfak olması durumunda mutfak, çay ocağı ve servis alanları COVID-19 kapsamında Sağlık Bakanlığı tarafından [kafe ve restoranlar için hazırlanan kurallara](#) göre düzenlenmelidir.

64.3. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırması

- » Eğitim başlamadan önce merkezin temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Ancak, sık kullanılan alanlar daha sık temizlenmelidir.
- » Eğitim merkezinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, eğitim araç gereçleri, ilkyardım maketleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silerek dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>
- » İlkyardım eğitim ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile silinmeli, 1 dakika beklendikten sonra kullanılmalıdır.
- » Maketlerin gün sonunda temizliği ve dezenfeksiyonu üretici firmalarının önerileri doğrultusunda yapılmalıdır.
- » Tuvaletlere el yıkama ile ilgili bilgilendirici afişler asılmalıdır
- » Tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Merkezin tuvalet ve lavabolarında sıvı el sabunu, kağıt havlu, tuvalet kağıdı

bulundurulmalı ve bu bölümlerin temizliğinin periyodik olarak yapılması sağlanmalıdır. Tuvaletlerde kullanılan bataryalar, sabunluklar ve kağıt havluluklar mümkünse fotoselli olmalıdır. Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.

- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Eğitim merkezi, eğitim salonları pencereler açılarak düzenli bir şekilde sık sık havalandırılmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

65. COVID-19 KAPSAMINDA ÖLÇME/DEĞERLENDİRME AMAÇLI YAPILAN SÖZLÜ SINAVLARDA/MÜLAKATLARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Sözlü sınav ve mülakatlarda aday ve sınav görevlileri sınav süresince aynı ortamda bulunacakları için COVID-19 kapsamında sağlıklarını korumak için aşağıdaki kurallara uymalıdır. Sınava/mülakata girecek adaylar COVID-19 ile ilgili alınan önlemler hakkında sınavı/mülakatı yapan kurum tarafından online olarak bilgilendirilmelidir. Sınavların/mülakatların mümkün olduğu sürece online olarak yapılması tercih edilmeli, yüz yüze yapılacak sınavlarda/mülakatlarda aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir.

65.1. Sözlü sınavdan/mülakattan önce alınması gereken önlemler

- » Adaylar COVID-19 salgını ile ilgili sözlü sınavlar/mülakatlar için alınan önlemler hakkında bilgilendirilmelidir.
- » Sınav/mülakat gününden bir gün önce sınav/mülakat yerinin genel temizliği yapılmalıdır.
- » Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Pandemi Döneminde Halka Açık Alanların Temizlik ve Dezenfeksiyonu](#) İlkelerine uyulmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı ve solunum sıkıntısı olan, COVID-19 olan, kesin COVID-19 tanısı ile tedavisi tamamlanıp sonrasındaki 14 günlük karantina sürecinde olan veya son 14 gün içerisinde COVID-19 vakası ile teması olan kişiler sınavda/mülakatta görev almamalıdır.
- » Sözlü sınav/mülakat kurulları ile görevlileri, sosyal mesafe kurallarına uyararak (en az 1 metre mesafe olacak şekilde) oturmalıdır.
- » Sözlü sınav/mülakat kalabalık oluşturmayacak şekilde planlanmalıdır.
- » Sınav/mülakat evrakları imzalanırken kişisel kalem kullanılmalıdır.

65.2. Sözlü sınav/mülakat sırasında alınacak önlemler

- » Sözlü sınavın/mülakatın yapılacağı yere adaylar sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre mesafe olacak şekilde) uygun olarak kendilerine belirtilen saatlerde alınmalı, saati gelmeyen aday sınav/mülakat yerine alınmamalıdır.
- » Adaylar ve görevliler sınavın/mülakatın yapılacağı yere maske takarak girmeli, sınav/mülakat salonunda ve sınav/mülakat süresince maske takmaya devam etmelidir. Maskeler nemlendikçe ve kirlendikçe yenisiyle değiştirilmelidir. Maske değiştirme söz konusu ise aday el antiseptiği

- kullanmalıdır. Kullanılmış maskeler ağız kapaklı çöp kutusuna atılmalıdır.
- » Adayların yakınları kalabalık oluşturmamak için sınav binasına alınmamalıdır.
 - » Kimlik kontrolü, kimliklere dokunulmadan yapılmalı, kontrol yapan görevliler tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu da kullanmalıdır.
 - » Adayların sınav/mülakat yerine alınırken ateşleri ölçülmeli, ateşi 38 °C ve üzerinde olan adaylar diğer adaylardan ayrılarak sınav heyetinin alacağı karar doğrultusunda uygun yer, zaman ve koşullar altında sınava alınmalıdır.
 - » Ateş, öksürük, burun akıntısı ve solunum sıkıntısı olan, COVID-19 olan, kesin COVID-19 tanısı ile tedavisi tamamlanıp sonrasındaki 14 günlük karantina sürecinde olan veya son 14 gün içerisinde COVID-19 vakası ile teması olan kişiler diğer adaylardan ayrılarak sınav heyetinin alacağı karar doğrultusunda uygun yer, zaman ve koşullar altında sınava/mülakata alınmalıdır
 - » Sözlü sınava/mülakata girecek adayların sınav/mülakat yerine alınmadan önce COVID-19 açısından dikkat etmeleri gereken noktalar görevli tarafından adaylara hatırlatılmalıdır. Adaylara hatırlatılacak olan ilgili metin *"Değerli adaylarımız COVID-19 nedeniyle sözlü sınav/mülakat süresince almanız gereken önlemler hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Ateş, öksürük, burun akıntısı ve solunum sıkıntısı olan, COVID-19 teşhisi konulan veya son 14 gün içerisinde COVID-19 vakası ile teması olan adaylarımız bina girişinde görevlilere bilgi vermelidir. Şikâyeti olanların bilgi vermesi sınav/mülakat süresinde sizin, sınav/mülakat görevlilerimizin sağlığı ve alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Sınav/mülakat binası içerisinde, bahçede diğer kalabalık ortamlarda sosyal mesafe olan en az 1 metre kuralına dikkat ediniz. Maske takınız, maskenizi çıkarmayınız. Lütfen önlemlere uyunuz."* şeklinde olmalıdır.
 - » Sözlü sınav/mülakat yerine alınmadan önce beklenen alanda ve koridorlarda kalabalık oluşmadan adayların salonlara ulaşması sağlanmalıdır.
 - » Sınav/mülakat salon girişinde adayların salona alınmadan önce elantiseptiği kullanması sağlanmalıdır. Sözlü sınav/mülakat yerinde sınava/mülakata girecek adaylar ve görevlilerin kullanımı için yeteri kadar el antiseptiği ve yedek maske bulundurulmalıdır.
 - » Sınav/mülakat salonları pencereler açılarak sınav/mülakat sırasında ve sonrasında havalandırılmalıdır.
 - » COVID-19 tanısı, şüphesi veya teması olan adaylara yönelik yapılacak sözlü

sınav/mülakat esnasında yeteri kadar tıbbi maske bulundurulmalıdır.

- » Sözlü sınav/mülakat sırasında su haricinde içecek ve yiyecek tüketilmemelidir.

65.3. Sözlü sınav/mülakat sonrasında alınacak önlemler:

- » 1-Sözlü sınavdan/mülakattan çıkan adayların sosyal mesafe kuralına uygun şekilde binadan ayrılmaları sağlanmalıdır.
- » 2-Kullanılmış olan maskeler kapaklı çöp kutusuna atılmalıdır.
- » 3-Sözlü sınav/mülakat işlemlerinin yapıldığı yerlerin sınav/mülakat işlemlerinin bitiminden sonra gerekli havalandırma işlemleri ile birlikte su ve deterjan kullanılarak genel temizliğinin yapılması sağlanmalıdır.
- » Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Pandemi Döneminde Halka Açık Alanların Temizlik ve Dezenfeksiyonu](#) İlkelerine uyulmalıdır.
- » Sözlü Sınavlarda/mülakatlarda Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma
- » Sınav/mülakat öncesi ve sonrasında temizlik yapılmalıdır.
- » Sınav/mülakat yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (masayüzeyleri, sandalye kolçakları, sıralar, kapı kolları gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) sodyum hipoklorit içeren çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silerek dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>
- » Tuvalet ve lavabolarda sıvı el sabunu, kağıt havlu bulundurulmalı ve bu bölümlerin temizliğinin periyodik olarak yapılması sağlanmalıdır. Tuvaletlerde kullanılan bataryalar, sabunluklar ve kağıt havluluklar mümkünse fotoselli olmalıdır. Hepafiltireli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit

Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkartıp merkezindeki çöpe atması, yıkanabilir bez maske kullandıysa yenisiyle değiştirmesini ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkaması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
- » Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Pandemi Döneminde Halka Açık Alanların Temizlik ve Dezenfeksiyonu](#) İlkelerine uyulmalıdır.
- » Sınav/mülakat yerleri pencereler açılarak düzenli bir şekilde sık sık havalandırılmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

66. COVID-19 KAPSAMINDA KURUM VE KURULUŞLAR TARAFINDAN ÖLÇME/DEĞERLENDİRME AMAÇLI YAPILAN YAZILI SINAVLARDA (ULUSAL SINAVLAR HARIÇ) ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Yazılı sınavlarda çok sayıda aday ve sınav görevlisi sınav ortamında kapalı alanda uzun süre bulunacaktır. Bu nedenle sınav sürecinde aday ve sınav görevlilerinin COVID-19 kapsamında sağlığını korumak için aşağıdaki kurallara uyulmalıdır. Sınava girecek adaylar COVID-19 ile ilgili alınan önlemler hakkında sınavı yapan kurum tarafından online olarak bilgilendirilmelidir.

66.1. Sınavdan önce alınması gereken önlemler

- » Sınav gününden bir gün önce sınav binasının genel temizliği yapılmalıdır.
- » Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Pandemi Döneminde Halka Açık Alanların Temizlik ve Dezenfeksiyonu](#) İlkelerine uyulmalıdır.
- » Kurum sınav sorumlusu sınavdan 1 gün önce sınav görevlileri ile yapacağı toplantıda, bütün sınav görevlilerinin sosyal mesafe kuralına (kişiler arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde) uyararak oturmalarını ve tıbbi maske takmalarını sağlamalıdır. Sınav görevlilerine sınav kurallarına ek olarak COVID-19 ile ilgili alınacak önlemler konusunda bilgi vermelidir. Toplantı sırasında sadece su içilebilir. Su içmek isteyen kişiler maskelerini kenarlarında bulunan lastiklerinden tutarak çıkarmalı, maskelerin ağız ve burnu kapatan ön yüzüne asla dokunmamalıdır. Maskeler yine kenarlarda bulunan lastiklerinden tutularak takılmalı ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı ve solunum sıkıntısı şikâyeti olan, COVID-19 olan veya son 14 gün içerisinde COVID-19 vakası ile teması olan kişiler sınav görevlisi olmamalıdır.

66.2. Sınav sırasında alınması gereken önlemler

- » Adayların sınavın yapılacağı binaya girişleri sırasında sosyal mesafenin (en az 1 metre) korunmasını sağlayacak, kalabalık oluşmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır.
- » Adaylar sınav yerine alınmadan önce sınav saatini beklerken, COVID-19 açısından sınav sürecinde dikkat etmeleri gereken noktalar kurum sınav sorumlusu tarafından açıklanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı ve solunum sıkıntısı olan, COVID-19 olan veya

son 14 gün içerisinde COVID-19 vakası ile teması olan adaylarımız sınav girişinde görevlilere bilgi vermelidir. Telifsiz olmayan sınavlarda bu belirtileri olan grup için ayrı salon oluşturularak sınava alınmalıdır. Bu adaylar ayrı bir salonda tıbbi maske takılarak sınava alınmalı, bez maske kullananların maskeleri tıbbi maske ile değiştirilmelidir. Bu adaylar tıbbi maskelerini sınav süresince çıkarmamalıdır. Salon görevlileri eğer aday ile 1 metreden daha yakın mesafede olacaklar ise maskeye ek olarak yüz koruyucu da kullanmalıdır.

- » Sınava girecek adayların yakınları sınav binasına ve bahçesine alınmamalıdır.
- » Adayların sınavın yapılacağı sınav binasına ve salona girişleri sırasında sosyal mesafenin (en az 1 metre) korunmasını sağlayacak, kalabalık olmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır.
- » Sınava girişlerde kimlik kontrolü kimliklere dokunulmadan yapılmalıdır. Üst araması yapan görevlilerin eldiven, maske ve yüz koruyucusu kullanması sağlanmalıdır. Kontroller sırasında adaylar arasındaki sosyal mesafe korunmalı ve koridorlarda kalabalık oluşturmadan adayların salonlara ulaşması sağlanmalıdır.
- » Sınav yeri ve salonlarının girişlerinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Adaylar sınavın yapılacağı yere girişten itibaren maske takmalı, sınav salonunda ve sınav süresince maske takmaya devam etmelidir. Maskeler ağız ve burnu tamamen kapatmalı, yüze uyumlu olmalıdır. Maskeler nemlendikçe ya da kirlendikçe yenisiyle değiştirilmelidir. Maske değiştirme sırasında el antiseptiği kullanılmalıdır. Tek kullanımlık maskeler kullanıldıktan sonra kapaklı çöp kutusuna atılmalıdır.
- » Sınav salonunda toplam kişi sayısı kadar yedek maske bulundurulmalıdır.

66.3. Sınav sonrasında alınması gereken önlemler

- » Adayların sınav sonunda salon ve binadan çıkışları sırasında sosyal mesafenin (en az 1 metre) korunmasını sağlayacak, kalabalık oluşmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır.
- » Sınav sonrasında tüm binanın genel temizliği yapılmalıdır. Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Pandemi Döneminde Halka Açık Alanların Temizlik ve Dezenfeksiyonu](#) İlkelerine uyulmalıdır.

66.4. Sınav görevlileri tarafından sınav salonlarında alınması gereken önlemler

- » Sınav salon girişinde adayların salona alınmadan önce el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
- » Adaylar sınavın yapılacağı salona sosyal mesafenin (en az 1 metre) korunmasını sağlayacak ve kapı önünde kalabalık olmasını engelleyecek şekilde alınmalıdır.
- » Sınav salonunda adaylar sosyal mesafe kuralına uyularak (en az 1 metre) oturtulmalıdır.
- » Sınav salonlarında sınav evrakı dağıtımı öncesinde salon başkanı tarafından adaylara sınav konusunda yapılacak açıklamalara ek olarak COVID-19 ile ilgili sınav sırasında alınacak önlemler konusunda açıklama yapılmalıdır. COVID-19 ile ilgili alınacak önlemler konusunda açıklama metni "*..... COVID-19 nedeniyle sınav sürecinde almanız gereken önlemler hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Ateş, öksürük, burun akıntısı ve solunum sıkıntısı olanlar, lütfen salon başkanına bildiriniz. Şikayeti olanların bilgi vermesi sınav sürecinde sizin, sınav görevlilerimizin sağlığı ve uyulması gereken tedbirlerin belirlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bina içinde sosyal mesafe (en az 1 metre) kuralına dikkat ediniz. Sınav süresince maskenizi çıkarmamanız COVID-19'dan korunmak için önemlidir. Ancak maske kullanmada sıkıntısı olanlar sınav başladıktan sonra maskelerini çıkarabilirler. Maskeniz nemlenir/değiştirmeniz gerekir ise lütfen salon görevlilerini elinizi kaldırarak yanınıza çağırınız. Salon görevlilerimizce size yeni maske verilecektir. Maskenizi çıkarırken maskenin lastiklerini kullanınız, maskenin dış yüzeyine dokunmayınız, tekrar maskenizi lastiklerinden tutarak takınız ve el antiseptiği kullanınız. Elinizi yüzünüze dokundurmayınız. Sağlığınıza önemsiyoruz. Lütfen bu önlemlere uyunuz. Başarılar diliyoruz.*"
- » Adaylar ve sınav görevlileri sınav öncesinde maske takılı olarak sınav salonuna girmelidir. Gözetmenler sınav boyunca maske takmaya devam etmelidir. Sınava girenler sınav başladıktan sonra maskelerini çıkararak sınava devam edebilirler. COVID-19 için risk oluşturan hastalıkları olanlar sınav sürecince tıbbi maske takmalıdır. Mümkün olan yerlerde pencere açılarak içerinin havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Sınav görevlileri; sınav kutu ve paketlerinin teslimi, sınav giriş belgelerinin düzenlenmesi/sıralarda hazır bulundurulması ve kontrolü, soru kitapçıkları ve cevap kâğıtlarının dağıtılması/toplanması, gerekli durumlarda detaylı

- olarak yapılacak kimlik ve sınav giriş belgesi kontrolü gibi temas gerektiren tüm sınav işlemleri öncesi ve sonrasında el hijyenini sağlamalıdır.
- » Sınav görevlileri sosyal mesafeye (en az 1 metre) dikkat etmelidir.
 - » Sınav evrakı toplanması sonrasında sınav görevlileri el hijyenlerini sağlamalıdır.
 - » Sınav evrakını imzalamak için görevliler kendilerine ait kalemi kullanmalıdır. Görevliler arasında kalem alışverişi yapılmamalıdır.
 - » Engelli adaylara yardımcı olacak görevliler eğer aday ile 1 metreden daha yakın mesafede olacaklar ise maskeye ek olarak yüz koruyucu da kullanmalıdır.
 - » Adayların sınav bitiminde salondan çıkışları sırasında sosyal mesafenin (en az 1 metre) korunmasını sağlayacak, kalabalık oluşmasını engelleyecek önlemler alınmalıdır.
 - » Sınav salonları pencereler açılarak sınav sırasında ve sonrasında havalandırılmalıdır.

66.5. Sınava girecek adaylara yönelik alınması gereken önlemler

- » Adaylar sınav yeri ve sınav salonunda sosyal mesafeye (en az 1 metre) dikkat etmelidir.
- » Sınav yeri ve salonu girişinde adaylar el antiseptiği kullanmalıdır.
- » COVID-19 temasla bulaşabileceğinden adaylar kendilerine ait kurşun ve tükenmez kalem, silgi, kalemtraş vb. kullanmalıdır. Sınav sırasında adaylar ve sınav görevlileri arasında kalem, silgi vb. alışverişi yapılmamalıdır. Sınav evrakını imzalamak için kişiler kendilerine ait kalemi kullanmalıdır.
- » Kişiler sınav sonunda salon ve bina çıkışında sosyal mesafenin (en az 1 metre) korunmasını sağlayacak, yığılma olmasını engelleyecek şekilde hareket etmelidir.

66.6. Sınavlarda Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Sınav öncesi ve sonrasında temizlik yapılmalıdır.
- » Sınav yerlerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (masa yüzeyleri, sandalye kolçakları, sıralar, kapı kolları gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) sodyum hipoklorit içeren çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir.

Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır.

- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silerek dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>
- » Tuvalet ve lavabolarda sıvı el sabunu, kağıt havlu bulundurulmalı ve bu bölümlerin temizliğinin periyodik olarak yapılması sağlanmalıdır. Tuvaletlerde kullanılan bataryalar, sabunluklar ve kağıt havluluklar mümkünse fotoselli olmalıdır. Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkartıp merkezindeki çöpe atması, yıkanabilir bez maske kullandıysa yenisiyle değiştirmesini ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkaması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
- » Sağlık Bakanlığı [COVID-19 Pandemi Döneminde Halka Açık Alanların Temizlik ve Dezenfeksiyonu](#) İlkelerine uyulmalıdır.
- » Sınav yerleri pencereler açılarak düzenli bir şekilde sık sık havalandırılmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

67. COVID-19 KAPSAMINDA PLAZALAR İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Plazalar, kapalı alanda hizmet sunduğu için COVID-19 salgınının yayılması açısından özellik arz eder. Plazaların girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Plazaların girişinde el antiseptiği bulundurulmalıdır. Plaza girişlerinde bulunan hava perdeleri çalışıyorsa kapatılmalıdır.

67.1. Plazalarda Alınması Gereken Genel Önlemler

- » COVID-19 konusunda sorulara yanıt verecek bir sorumlu belirlenmelidir (Çalışanlar hastalandığında bu kişi ile iletişime geçmeli, çalışan ve Müşteriler/Ziyaretçilerin den gelen sorulara yanıt vermelidir).
- » Plaza giriş ve çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.
- » Plazadaki kişi sayısı her 10 metrekareye bir kişi olacak şekilde sınırlandırılmalıdır.
- » Girişte ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlar içeri alınmamalı, sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Mümkünse plazaya gelen tüm ziyaretçilerin kaydı tutulmalıdır.
- » Plaza girişinde çalışan personel için parmak izi okutma sistemleri varsa yanına el antiseptiği konulmalıdır.
- » Plaza giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Plazada bulunan koridorlar için zeminde tek yönlü gidiş-geliş işaretleri konulmalıdır.
- » Plaza içindeki bürolara ziyaretçi sayısını azaltmak için dijital ortamda online görüşmeler teşvik edilmeli ve bunu sağlamak için altyapı ve teknik destek oluşturulmalıdır.
- » Toplantılar dijital ortamda online yapılmalı, zorunlu olmadıkça salon toplantıları yapılmamalıdır. Toplantı yapılacaksa; salon/odaların girişinde el antiseptiği bulundurulmalı, sandalye/koltuk sayısı sosyal mesafe kuralını sağlayacak şekilde azaltılmalı, toplantı esnasında kullanılan kalem/not defteri vb. malzemeler kişisel olmalı ve toplantı odaları toplantı esnasında ve sonrasında havalandırılmalıdır.

- » Molalar dinlenme odaları/alanları ve kafeteryalarda yoğunluğa sebep olmayacak periyot ve sürelerde planlanmalıdır.
- » Çalışanların birbirlerinin masalarını, telefonlarını veya diğer iş araç ve ekipmanlarını kullanmalarını engelleyecek şekilde düzenlemeler yapılmalı ve çalışanlar uyarılmalıdır.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Tuvalet alanlarına giriş kapılarının elle tutularak açılması engellenmeli, kapı yerine mümkünse mühendislik uygulamalarıyla mahremiyet sağlayacak geçiş sağlanmalıdır.
- » Kafeteryalarda "[COVID-19 Kapsamında Büfe, Kantin ve Bayiler İçin Alınacak Korunma Önlemleri Rehberi](#)"nde yer alan uyarılar dikkate alınmalıdır.

67.2. Resepsiyon/Bekleme Alanında Alınması Gereken Önlemler

- » Resepsiyon/ bekleme alanı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Resepsiyon/bekleme alanı bulunan oturma gruplarında sosyal mesafeyi sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Resepsiyon/bekleme alanı içindeki mobilya ve eşyalar temizlenebilir olmalı ve düzenli olarak temizlenmelidir. Gereksiz eşyalar kaldırılmalıdır.
- » Vale hizmeti verilmemelidir.

67.3. Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler

- » İşletmelerde bulunan ofislerde "[COVID-19 Kapsamında Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler](#)"e uyulmalıdır.

67.4. Asansörler İle İlgili Alınması Gereken Önlemler

- » Asansörlerin kullanımı sınırlandırılmalı, kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir. Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.

67.5. Mal Kabul Alanlarına Yönelik Önlemler

- » Genel olarak COVID-19 virüslerinin cansız yüzeylerde bulunabileceği gösterilmiş olmakla birlikte hastalık oluşturacak miktarda bulunmaması nedeniyle paket veya kargo ile bulaş beklenmemektedir. Dünya Sağlık Örgütü ve Avrupa Hastalık Korunma ve Kontrol Merkezi gibi sağlık kuruluşlarının da bu konuda kısıtlaması yoktur. Esas bulaş yolu virüsü taşıyan kişi ile yakın temastır, bununla birlikte hasta kişinin solunum parçacıkları ile kirlenmiş yüzeylere dokunma ve sonrasında yüze dokunma ile bulaş ihtimali olduğundan el hijyenine dikkat edilmelidir.
- » Mal Kabul Bölümünde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Malkabulü yapılarıyerlerde görevli personeldışındaki kişiler bulunmamalıdır.
- » Bu alanlarda çalışan personel sayısı mümkünse azaltılmalıdır. Personelin sosyal mesafe kuralına (en az 1 metre) uymaları sağlanmalıdır.
- » Görevli personel maske takmalıdır.
- » Mal Kabul Bölümünde kargo malzemeleri ve insanlar üzerine dezenfektan püskürtülmemelidir. Dünyadaki sağlık otoriteleri (Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi ve Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi) tarafından önerilmeyen bu işlem toksik etkileri nedeniyle insan sağlığına zararlı olabilir.

67.6. Müşteriler/ Ziyaretçilere Yönelik Önlemler

- » Müşteriler/Ziyaretçilerin plazanın girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi COVID-19 belirtileri olan Müşteriler/Ziyaretçilerin in iş yerine girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- » Müşteriler/Ziyaretçiler plazaya girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
- » Müşteriler/Ziyaretçiler ve çalışanlar aralarındaki sosyal mesafeyi korumalıdır.
- » Müşteriler/Ziyaretçilerin maskeli olarak plazaya girmeleri sağlanmalıdır. Plazalarda kuralına uygun bez maske takılması yeterlidir. Girişte maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Müşteriler/Ziyaretçiler plaza içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunmamalı, dokunmaları durumunda el antiseptiği kullanmalıdır.

67.7. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan personel COVID-19 Rehberi doğrultusunda ve İl/ilçe Sağlık Müdürlüklerinin ön gördüğü süreler içinde çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak plazadaki COVID-19 sorumlusu yönetiminde sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Plazada çalışma düzeni gerekli en az personel bulunacak şekilde planlanmalıdır.
- » Çalışanlar aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları konusunda uyarılmalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personel, mesainin başlangıcı/bitışı ve gün içinde ellerini su ve sabunla yıkaması konusunda uyarılmalıdır.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.
- » Yemekler toplu halde yenmemelidir. Yemek yerken ya da çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için kişiler arası en az 1 metre sosyal mesafenin korunması sağlanmalıdır.
- » Üniforma, önlük, iş ayakkabısı vb. çalışan malzemelerinin kişiye özel olması sağlanmalıdır. Personelin üniformalarıyla plaza dışına çıkması engellenmelidir.

67.8. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler

Plaza güvenlik görevlileri, COVID-19 açısından düşük ve orta riskli alanlarda çalışmaktadır.

Bir metreden uzak temas (Düşük riskli çalışma alanı)

Güvenlik görevlilerinin yüz yüze temas olasılığını azaltmak için camlı kabinlerde bulunmaları önerilir. Böyle bir imkan yoksa, kuruma giriş yapanlarla güvenlik görevlileri arasında en az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde düzenleme yapılmalıdır. 1 metreden uzak durulacaksa sadece tıbbi maske yeterlidir.

Bir metreden yakın temas (Orta riskli çalışma alanı)

Üst araması yapılacaksa 1 metreden yakın temas olasılığı vardır. Aşağıdaki kişisel koruyucu ekipmanları kullanması sağlanmalıdır.

Tıbbi maske ve gözlük/yüz koruyucu kullanılmalıdır. Bu ekipmanlar kişiye özeldir. Vücut salgılarıyla gözle görülür bir kirlenme olasılığı yoksa eldiven kullanılmamalıdır. El hijyeni sağlanmalıdır.

- » Kişisel koruyucu ekipmanın uygun kullanımını konusunda eğitim verilmelidir. Önce maske sonra gözlük/yüz koruyucu takılır, çıkarılırken önce gözlük/yüz koruyucu ve en son maske çıkarılır.
- » Yukarıda kullanılması gerektiği belirtilen ekipmanlar, görevlinin aktif olarak görevini yaptığı süre boyunca kesintisiz olarak kullanılmalıdır. Maskeler nemlendikçe ve kirlendikçe yenileri ile değiştirilmelidir.
- » Kişisel koruyucu ekipmanların giyilmesi ve çıkartılması sonrasında her seferinde uygun el hijyeni sağlanmalıdır. Eller en az 20 saniye su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Eldivenin doğru kullanılması sağlanmalıdır. Değiştirilmeyen eldivenler mikrobik kirlenmeye yol açacağından çevreye dokunmamaya ve el hijyenine özen gösterilmelidir.
- » Görevlinin dinlenmek üzere yerinden ayrılması halinde (çay, yemek vb.) kullanılan maske ve eldiven çıkartılmalı ve uygun şekilde çift poşetlenerek atılmalıdır. Gözlük/yüz koruyucu bir sonraki kullanıma hazırlık için %70'lik alkolle temizlenmelidir.
- » Görev yerine dönülürken yeni maske ve eldiven kullanılmalıdır.

67.9. Plazalarda Ortam Temizliği ve Dezenfeksiyonu

- » Plaza ortak alanlarının temizliği günlük olarak yapılmalı ve havalandırılmalıdır. Sık kullanılan alanlar daha sık temizlenmeli ve havalandırılmalıdır.
- » Plaza temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (Yürüyen merdivenlerin bantları, tırabzanlar, asansör düğmeleri, kapı kolları, telefon ahizeleri,

telsizler, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Çalışma tezgâhları düzenli olarak temizlenmeli ve %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personelin maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöpe atması, yıkanabilir bez maske kullandıysa yenisiyle değiştirmesi ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkaması, sabun ve suyun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.
- » Hava ve ortam temizliği için UV, ULV, ozon, dezenfeksiyon tüneli vb uygulamalar sağlık açısından uygun olmadığı için kullanılmamalıdır.

67.10. Plazalarda Ortam Havalandırmasına Yönelik Önlemler

- » Plazaların etkin şekilde ve dış ortamdan havalandırması sağlanmalıdır. Havalandırma sisteminin filtrelerinin kontrolleri ve değişimleri düzenli yapılmalıdır. Filtre değişimi aerosol oluşturacak işlem kabul edildiğinden bu işlem sırasında personel N95/FFP2 maske takmalı, eldiven ve yüz siperliği kullanmalı, çıkarılan filtre çift poşetlenerek atılmalıdır. Klima santrallerinin normal temizlik periyotları kısaltılmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Havalandırma gece bina kullanımda değilken dahi sürdürülmeli, daha az hava miktarı ile de olsa gece boyu havalandırma sistemi çalışmaya devam ettirilmelidir.
- » Kirli hava çıkışının yapıldığı yerlerden insan geçişi engellenmelidir.

68. COVID-19 KAPSAMINDA MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Tarımsal üretim faaliyetlerinin aksatılmadan yürütülmesi için Mevsimlik Tarım İşçileri (MTİ) eş ve çocuklarıyla birlikte toplu taşıma araçlarını kullanarak çalışacakları bölgelere gelmekte ve öncelikle şehrin uzak bölgelerinde ya da tarım arazilerinin yakınında yaşam alanları oluşturmaktadırlar. MTİ barınma ve çalışma koşulları nedeniyle COVID-19 salgınında korunma ve kontrol önlemlerinin alınması ve sürdürülmesi zor olduğu için özellik arz etmektedir.

Toplum Sağlığı Merkezi ve Bağlı Birimler Yönetmeliği, T.C. Başbakanlık 2017/6 sayılı Genelgesi ve İşçileri Bakanlığı 03.04.2020 tarihli ve 6202 sayılı yazısı doğrultusunda çıkış ve varış illerinde MTİ'lerinin seyahatleri, konaklayacakları alanlar ve temel ihtiyaçlarının giderilmesine dair tedbirler alınmaktadır. COVID-19 bulaşmasını önlemek ve kontrolünü sağlamak için aşağıdaki önlemlerin alınması gereklidir.

68.1. Mevsimlik Tarım İşçilerinin Seyahatleri Sırasında Alınması Gereken Önlemler

- » Ulaşım araçlarının içine COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kurallar görünür bir şekilde asılmalı ve araçları kullananlar ve yolcuların bu kurallara uyması sağlanmalıdır.
- » Tüm araçlarda şüpheli COVID-19 vakaları için koltuk ayrılmalıdır. Yolcu otobüslerinde ve uçaklarda en arka sıra, trenlerde orta vagona arka iki sıra veya kapalı olan yemek vagonları bu amaçla kullanılmalıdır.
- » COVID-19 ile ilişkili seyahat kuralları konusunda MTİ'leri seyahatlerine başlamadan önce bilgilendirilmelidir.
- » COVID-19 ile uyumlu semptom sorgulaması ve ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olanlar, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan kişiler servise alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Araçlara biniş, yolculuk süresi ve inişte maske kullanımı sağlanmalıdır.
- » Araçlarda giriş kapısının yanına el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yolculuk süresince ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri gelişen işçiler diğer yolculardan ayrı bir bölümde izolasyona alınmalı ve tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.

- » Taşıtlarda uyulması gereken önlemler için Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.

68.2. Mevsimlik Tarım İşçilerine Yönelik Varış İl/İlçesinde Alınması Gereken Önlemler

- » Mevsimlik tarım işçileri konaklayacakları alana geldiklerinde İl/İlçe Emniyet Müdürlüğüne haber verilmelidir.
- » Mevsimlik tarım işçilerinin çevrede yaşayanlar ile sosyal teması olmamalıdır. Bu amaçla ilgili merciler tarafından gerekli önlemler alınmalıdır.
- » Sosyal mesafenin sağlanamadığı kapalı ve açık alanlarda maske takılmalıdır. Yeteri sayıda maske işveren/aracı tarafından sağlanmalıdır.
- » Günlük ihtiyaçların sağlanması için temsilci seçilmelidir. Bu temsilci toplu halde yaşayan mevsimlik tarım işçilerinin tüm ihtiyaçlarını günlük olarak temin eder. Bu temsilci aracılığı haricinde dışarıdan alışveriş yapılmamalıdır. Belirlenen bu kişiye gerekli hallerde ulaşım aracı işveren tarafından sağlanmalıdır.
 - » Alışverişi yapan kişide hastalık belirti ve bulguları olmamalıdır.
 - » Alışverişi yapan kişinin kişisel hijyen ve sosyal mesafe kurallarına uyması gereklidir.
 - » Alışveriş sırasında, hem alış-verişi yapan temsilci hem de satış yapan kişi maske takmalıdır.

68.3. Mevsimlik Tarım İşçilerine Yönelik Alınması Gereken Genel Önlemler

- » MTİ'lerinin varışından sonra COVID-19 ile genel enfeksiyondan korunma ve kontrol önlemleri hakkında MİT'lerine bilgilendirme yapılır.
- » El hijyeni, el yıkama ve maske kullanımı konusunda eğitim yapılmalıdır.
- » MTİ'de bağışıklama, gebetakibivb. rutin sağlık hizmetlerinin aksatılmamasına dikkat edilmelidir.
- » İl/ilçe sağlık müdürlüğü MTİ'de hastalık belirti ve bulguları çıktığında, hangi numaranın aranacağını belirlemeli ve MTİ temsilcisine vermelidir. Temsilci, MTİ'lerini yerinde değerlendirmeli ve olası vaka düşünüldüğünde ilgili numara aranarak T.C. Sağlık Bakanlığının COVID-19 Rehberine göre hasta ve temaslı takibi yapılmalıdır.
- » Varış il/ilçesinde uygun altyapısı olan sağlıklı barınma koşulları sağlanmalıdır.

Çadırlarda konaklama yapılması durumunda; çadırlar arasında en az 1,5 metre mesafe olması ve çadır alanının çadırdaki kalacak kişi başına en az 3 metre kare alan düşecek büyüklükte olması sağlanmalıdır.

- » İçme ve genel kullanım birlikte düşünüldüğünde, geçici yerleşim alanlarında 15-40 litre/kişi günlük suya ihtiyaç duyulmaktadır.
- » MTİ'nin barınma ve çalışma yerlerindeki en önemli temel gerekliliklerden birisi sağlıklı tuvalet sağlanmasıdır. Kişi sayısına bağlı olarak tuvalet kabini sayısı minimum 10 kişiye 1 tuvalet olacak şekilde planlanmalıdır. Tuvaletler yerleşim alanının en az 30-50 metre uzağında olmalıdır.
- » Barınma ve çalışma alanlarında bireyler arasında sosyal mesafe olan en az 1 metre sağlanmalıdır.
- » Barınma ve çalışma alanlarında uygun el yıkama ve banyo olanakları standartlar çerçevesinde sağlanmalıdır. Yıkama yerleri; en az 10 kişiye bir yıkama musluğu, 50 kişiye bir duş (yazın duş sayısı 30 kişiye bir) olacak şekilde düzenlenmelidir.
- » Çöplerle temasın en aza indirilmesi amacıyla belediyeler/il özel idareleri tarafından çöplerin sık olarak toplanması ve ortamın hijyen koşullarının artırılması için destek sağlanmalıdır.
- » MTİ'nin çalışma alanlarına servisle nakledilmeleri söz konusu ise toplu ulaşım araçları ile sosyal mesafe koşulları dikkate alınarak taşınmaları işveren/ araçlar tarafından sağlanmalıdır.
- » COVID-19 hastalığının bulaşıcılığı göz önünde bulundurularak MTİ'nin yerleştikleri çadır ve çalışma alanlarından başka bölgelere, ilçelere ve illere izinsiz geçiş yapmaları önlenmelidir.

68.4. Mevsimlik Tarım İşçilerinde COVID-19 Vakası Tespit Edilmesi Durumunda Yapılması Gereken İşlemler

MTİ'den herhangi bir kişide COVID-19 ile uyumlu belirti ortaya çıkması veya ateş saptanması durumunda;

- » COVID-19 belirtisi saptanan MTİ'ne tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmeli ve İl/ilçe Sağlık Müdürlüğü/ Toplum Sağlığı Merkezi'ne bildirilmelidir.
- » Olası COVID-19 olgusu ile temaslı ve yakın temaslıları İl/ilçe Sağlık Müdürlüğü tarafından yönetilir. Vaka çıkan MTİ kaflesinin son vakanın çıkmasından itibaren en az 14 gün bulunduğu bölgeden ayrılmasına izin

verilmemeli ve karantinada tutulmalıdır.

- » Diğer MTİ'ne yönelik olarak İl/ilçe Sağlık Müdürlüğü/Toplum Sağlığı Merkezleri tarafından COVID-19'dan korunmaya yönelik alınacak önlemler konusunda pekiştirme eğitimi verilmeli, temsilci tarafından temassız ateş ölçer ile ateş ölçümleri ve semptom sorgulamaları 5-7 günlük periyotlarda (Ulusal COVID Rehberi Ayaktan Başvuran Hastalar İçin Olası COVID-19 Sorgulama Kılavuzu kullanılarak) yapılmalıdır.

69. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERLERİNE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN GENEL ÖNLEMLER

COVID-19'un ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluyla'dır. İş yerleri, çalışanlar ve müşterilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler.

İş yerlerinin girişine/görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili bilgilendirici afişler (el yıkama, sosyal mesafe, maske kullanımı) asılmalı ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır. İş yerlerinin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.

- » Kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
- » İş yeri giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Çalışan ve müşteri dahil iş yerinin büyüklüğü ve özelliğine göre metrekare (4/6/8/10 metrekareye 1 kişi) başına kişi sayısı planlanarak içeriye müşteri alınmalıdır;
 - » 4 metrekareye 1 kişi olacak iş yerleri: Ayakkabı ve çanta satışı yapan esnaflar, bakkallar, büfe, kantin ve bayiler, kasap, manav, kuruyemişiçi, balıkçıve diğergıdasatışyerleri, kitapve kırtasiye mağazaları, konfeksiyon, giyim mağazaları ve tuhafiyeler, kuyumcu, bijuteri ve saatçiler, oyuncak mağazaları, terzi, ayakkabı tadilat işletmeleri, kuru temizlemeciler, beyaz eşya ve mobilya mağazaları, kozmetik ve parfümeri mağazaları, akaryakıt istasyonları, elektronik ve telekomünikasyon mağazaları, elektrik, su, doğalgaz vb. tesisatçılar
 - » 6 metrekareye 1 kişi olacak iş yerleri: Spor salonları ve fiziksel aktivitelerin yapıldığı diğer yerler
 - » 8 metrekareye 1 kişi olacak iş yerleri: Müzeler, AVM'lerdeki iş yerleri, market ve süpermarketler
 - » 10 metrekareye 1 kişi olacak iş yerleri: AVM ve plazalar
- » İş yeri girişinde/içeride uygun yerlerde müşteriler tarafından kullanılmak üzere el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır.

- El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » İş yerlerine maske takılarak girilmeli ve içeride maske takılması sürdürülmelidir.
 - » İş yerlerine misafir alınmamalıdır.
 - » Müşterilerin ürünlerle el temasını engelleyecek önlemler alınmalıdır.
 - » Personeli korumak için mümkünse tezgâhlar ve müşteri alanı arasına şeffaf bir bariyer yerleştirilmelidir.
 - » İş yeri içerisinde müşterilerin su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir.
 - » Kasa önünde müşteri bekleme yerleri arasında (en az 1 metre) olacak şekilde yer işaretlemesi yapılmalıdır.
 - » Müşterilerden tercihen temassız ödeme yapmaları istenmelidir.
 - » İş yerlerinin kafeteryaları ve kantinlerinde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan [kantin ve kafeteryalarla ilgili uyarılar](#) dikkate alınmalıdır.
 - » İş yerleri içinde bulunan ofislerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan [ofislerde alınacak korunma önlemleri](#) ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.
 - » İş yerlerinin temizliğinde
 - » İş yerlerinin havalandırılmasında Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

70. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERLERİNDE MÜŞTERİLERE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN GENEL ÖNLEMLER

- » Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır. Bu bilgilendirme afişinde; ateşi 38 °C'dan yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olanlar içeri alınmayacağı, COVID-19 belirtileri olanların da sağlık kurumuna gitmeleri gerektiği bilgileri yer almalıdır.
- » Müşterilerden iş yerine grup halinde girmemeleri istenmelidir.
- » Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » Müşteriler iş yerlerinde ağız ve burnu tamamen kapatacak şekilde kuralına uygun maske takmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır.
- » Müşteriler satışa sunulan paketi olmayan ürünlere seçme amacıyla dokunmamalı, iş yerinde bu konuda alınan önlemlere uyulmalıdır.
- » Müşteriler iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere ve ürünlere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği veya en az %70'lik kolonya kullanılmalıdır.

71. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERLERİNDE PERSONELE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN GENEL ÖNLEMLER

- » İş yerinde 10 ve daha fazla personel çalışıyorsa COVID-19'dan sorumlu bir personel görevlendirilmelidir.
- » Personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 tanısı alan ve tedavisi tamamlanan çalışanlar Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir.
- » Personelin tümü kuralına uygun olarak ağız ve burnu kapatacak şekilde maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken eller yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Müşteri ile en az 1 metre sosyal mesafe korunmalıdır. Müşteriye ürünün tanıtılması, gösterilmesi gibi mesafenin korunmadığı durumlarda tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu da kullanılmalıdır.
- » Personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için, temizlik personeli, bulaşık yıkayanlar, et ve et ürünleri ile paketlenmemiş gıda satışında çalışan personel haricindeki çalışanların eldiven kullanımı önerilmemektedir. Personel eldivenli iken herhangi bir yere dokunmamalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan [kantin ve kafeteryalarla ilgili uyarılar](#) dikkate alınmalıdır.
- » Güvenlik görevlileri için "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan güvenlik görevlileri ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.

72. COVID-19 KAPSAMINDA HAVALİMANLARINDAKİ GÜVENLİK KONTROL VE PASAPORT MEMURLARINA YÖNELİK ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'un ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişilerin konuşma, öksürme ve hapşırması sırasında ortaya çıkan damlacıklardır. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. Üst araması yapılacaksa 1 metreden yakın temas olasılığı vardır. COVID-19 bulaşmasını önlemek için aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

- » Üst aramasında görevli kişiler ile pasaport kontrolü yapanların, görevleri sırasında kişisel koruyucu ekipman (KKE) kullanması sağlanmalıdır;
 - » Tıbbi maske
 - » Gözlük /yüz koruyucu
 - » Eldiven
- » KKE görevlinin aktif olarak görev yaptığı sırada kesintisiz olarak kullanılmalı ve aşağıdaki kurallara uyulmalıdır;
 - » Maskenin burun, ağız ve çeneyi de kapatacak şekilde takılması, dış yüzeyine dokunulmaması, dokunulur ise alkol içerikli el antiseptikleri ile el hijyeni sağlanmalıdır.
 - » Maske ön yüzüne dokunulmadan yanlarda yer alan lastiklerinden, bağcıklı ise bağcıklarından tutularak çıkartılmalı ve el hijyeni sağlanmalıdır.
 - » Maskeler nemlendikçe ve kirlendikçe yenileri ile değiştirilmeli, sonrasında alkol içerikli el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Eldivenin doğru kullanımı çok önemlidir. Değiştirilmeyen eldivenler kontaminasyona yol açacağından herhangi bir yüzeye dokunmamaya ve el hijyenine özen gösterilmelidir.
 - » Görevlinin iş mahallinden dinlenmek üzere yerinden ayrılması halinde (çay, yemek vb.) kullanılan ekipman çıkarılırken önce eldiven, gözlük/yüz koruyucu ve en son maske çıkarılmalıdır. Kullanılmış maskeler kapaklı çöp kutularına atılmalıdır. Tek kullanımlık olmayan gözlük/yüz koruyucu % 70'lik alkolle silinerek dezenfekte edilmelidir.
 - » Görevli tekrar iş başı yapıldığında yeni bir maske ve eldiven ile dezenfekte edilmiş gözlük/yüz koruyucu takılmalıdır.
- » Ulaşılabilir alanlarda el antiseptiği bulundurulmalıdır.

73. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERLERİNDE ÇALIŞAN GÜVENLİK GÖREVLİLERİNE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN GENEL ÖNLEMLER

COVID-19'un ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişilerin konuşma, öksürme ve hapşırması sırasında ortaya çıkan damlacıklardır. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. Üst araması yapılacaksa 1 metreden yakın temas olasılığı vardır. COVID-19 bulaşmasını önlemek için aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

- » Güvenlik görevlilerinin yüz yüze temas olasılığını azaltmak için cam kabinlerde bulunmaları önerilir.
- » Bu mümkün değilse kuruma giriş yapanlarla güvenlik görevlileri arasında en az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.
- » Güvenlik görevlileri tıbbi maske takmalıdır.
- » Üst aramasında görevli kişiler tıbbi maskeye ek olarak gözlük /yüz koruyucu ve eldiven gibi kişisel koruyucu ekipman (KKE) kullanmalıdır. KKE görevlinin aktif olarak görev yaptığı sırada kesintisiz olarak kullanılmalı ve aşağıdaki kurallara uyulmalıdır;
 - » Maskenin burun, ağız ve çeneyi de kapatacak şekilde takılması, dış yüzeyine dokunulmaması, dokunulur ise alkol içerikli el antiseptikleri ile el hijyeni sağlanmalıdır.
 - » Maske ön yüzüne dokunulmadan yanlarda yer alan lastiklerinden, bağcıklı ise bağcıklarından tutularak çıkartılmalı ve el hijyeni sağlanmalıdır.
 - » Maskeler nemlendikçe ve kirlendikçe yenileri ile değiştirilmeli, sonrasında alkol içerikli el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Eldivenin doğru kullanımı çok önemlidir. Değiştirilmeyen eldivenler kontaminasyona yol açacağından herhangi bir yüzeye dokunmamaya ve el hijyenine özen gösterilmelidir.
 - » Görevlinin iş mahallinden dinlenmek üzere yerinden ayrılması halinde (çay, yemek vb.) kullanılan ekipman çıkarılırken önce eldiven, gözlük/ yüz koruyucu ve en son maske çıkarılmalıdır. Kullanılmış maskeler kapaklı çöp kutularına atılmalıdır. Tek kullanımlık olmayan gözlük/yüz koruyucu %70'lik alkolle silinerek dezenfekte edilmelidir.
 - » Görevli tekrar iş başı yapıldığında yeni bir maske ve eldiven ile dezenfekte

edilmiş gözlük/yüz koruyucu takılmalıdır.

- » Ulaşılabilir alanlarda el antiseptiği bulundurulmalıdır.

74. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERİ VE KURUM/ KURULUŞLARIN YEMEKHANE VE DİNLENME ALANLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'un ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişinin konuşma, öksürme ve hapşırması sırasında ortaya çıkan damlacıklar yolu ile olur. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. Bu nedenle el hijyeninin yanı sıra, ellerin sık temas ettiği yüzeylerin temizlik ve dezenfeksiyonu salgının kontrolü için önemlidir.

74.1. Genel Önlemler

- » Yemekhane ve dinlenme alanlarının girişlerine COVID-19 ile ilgili alınması gereken önlemleri içeren afişler asılmalıdır.
- » Yemekhane ve dinlenme alanlarının girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhane ve dinlenme alanlarında sosyal mesafe kuralları göz önünde bulundurulmalı, bekleme sıraları için 1 metrelik güvenlik şeritleri yerlere yerleştirilmeli, yemekhanede fiziksel mesafeyi belirleyen uygun işaretlemeler yapılmalı ve çalışanların buna uymaları sağlanmalıdır.
- » Yemekhane ve dinlenme alanlarında yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.
- » Maskeler çıkarılırken lastiklerinden tutulmalı, dış yüzeyine dokunulmamalı, maske lastiklerinden tutularak takılmalıdır.
- » Yemekhane masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metrede olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılarak çapraz bir şekilde oturmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanmalı, çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Yemeğin yemekhane dışında bir yerde yenilmesi durumunda yemek yiyenler arasında en az 1 metre mesafede bulunması sağlanmalıdır.
- » Ortak kullanımda bulunan zeytinyağı, limon sosu, nar ekşisi vb. ürünler kaldırılmalı, tuz ve baharatlıklar tek kullanımlık şekilde verilmelidir.
- » Ekmekler paketli rol ekmek şeklinde verilmelidir.
- » Yemek servisinde kullanılan tüm araç gereçler her kullanım sonrasında yıkanmalı ve bir sonraki kullanıma kadar temiz bir yerde muhafaza edilmelidir.

74.2. Ortam Havalandırması, Temizliği ve Dezenfeksiyonu

- » Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/lavabo olanağı sağlanmalı ve el yıkama alanları artırılmalıdır.
- » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin bol su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile kurulanması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkân veren düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Yemekhane ve dinlenme alanları kapı ve pencereler açılarak yeterli ve düzenli havalandırılmalı ve günlük temizliği su ve deterjanla yapılmalıdır.
- » Yemekhanenin temizliği her yemekten sonra yapılmalı, eller ile sık dokunulan yüzeylerin temizlik ve dezenfeksiyonu için su ve deterjan ile temizlik yapıldıktan sonra 1/100 oranında sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu tuvaletler ve lavaboların temizliği sık yapılmalı, temizlik sonrası 1/10 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No:7681-52-9) dezenfeksiyon amaçlı kullanılmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>

75. COVID-19 KAPSAMINDA HALKA AÇIK ALANLARIN TEMİZLİK VE DEZENFEKSİYONU

COVID-19'un ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişinin konuşma, öksürme ve hapşırması sırasında ortaya çıkan damlacıklar yolu ile olur. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. Bu nedenle el hijyeninin yanı sıra, ellerin sık temas ettiği yüzeylerin temizlik ve dezenfeksiyonu salgının kontrolü için önemlidir.

75.1. Tanımlar

Temizlik: Yüzeylerden gözle görünen kirin uzaklaştırılması işlemidir. Tek başına mikroorganizmaları öldürmemekle birlikte, virüs dahil tüm mikroorganizmaların miktarını azaltarak enfeksiyon riskini azaltır.

El Hijyeni: El yıkama veya el antiseptisi işlemlerini içerir.

Dezenfeksiyon: Cansız yüzeyler üzerindeki hastalık yapan mikroorganizmaların çoğunun öldürülmesi işlemidir. Dezenfeksiyonun etkinliği ancak öncesinde temizlik yapıldığında sağlanabilir.

Dezenfektan: Cansız yüzeylere uygulandığında mikroorganizmaların (bakteri, virüs, mantar) çoğunu öldüren ürünlerdir.

Antisepti: Canlı dokulardaki patojen mikroorganizmaların öldürülmesi işlemidir. Antiseptik: Canlı dokulardaki patojen mikroorganizmaların öldüren kimyasal maddelerdir.

Sterilizasyon: Mikroorganizmaların tamamının öldürülmesi işlemidir.

75.2. Yer ve Yüzeylerin Temizlik ve Dezenfeksiyonu

Oteller, alışveriş merkezleri, okullar, bankalar, toplu taşıma araçları ve benzeri halka açık alanlarda; elle sık dokunulan yüzeyler (sifonlar, musluklar, kapı kolları, kapı zilleri, oyun alanları, merdiven tırabzanları, bilgisayar klavye ve fareleri, okul/ derslik sıraları, yemek masaları, toplu taşıma araçlarında el tutacakları, POS cihazı, asansör-elektrik düğmeleri, telefon ahizesi, klima ve televizyon kumandası, bataryalar vb.) ve tuvaletler sık temizlik ve dezenfeksiyonu gereken yüzeylerdir.

- » Halka açık alanların temizliği günlük olarak yapılmalı ve havalandırılmalıdır. Sık kullanılan alanlar daha sık temizlenmeli ve havalandırılmalıdır.
- » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.

- » Yer temizliğinde su ve deterjan/sabun kullanılması yeterlidir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'da yıkanması önerilir. Paspas başlıkları su içerisinde bekletilmemelidir.
- » Temizlik, temiz alandan kirli alana doğru yapılmalıdır.
- » Eller ile sık dokunulan yüzeylerin temizlik ve dezenfeksiyonu için su ve deterjan ile temizlik yapıldıktan sonra 1/100 oranında sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) veya klor tablet (ürün tarifine göre) kullanılabilir.
- » Klor bileşikler yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Kusma, kanama vb. gibi durumlar nedeniyle yüzeylerin kan ya da vücut sıvısı ile kontaminasyonu durumunda eldiven takılarak kağıt havlu ile kirli yüzey temizlendikten sonra 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu dökülerek 5 dakika beklenmelidir. Daha sonra kirlenen yüzey paspaslanmalıdır. Kullanılan eldiven, kağıt havlu veya bezler kapaklı çöp kutusuna atılmalıdır. Çamaşır suyundan etkilenebilecek yüzeylerde eldiven takılarak kağıt havlu ile kirli yüzey temizlendikten sonra %70'lik alkol dökülüp en az 1 dakika kuruması beklendikten sonra rutin temizlik yapılmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılır. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>
- » Halka açık alanlarda temizlikte oluşan atıklar ile kullanılmış maskeler ve diğer kişisel koruyucu ekipman evsel atık olarak toplanmalıdır.
- » Yerlerin, yolların, caddelerin, sokakların ve açık havanın dezenfeksiyonunun hastalığın bulaşmasını ve yayılmasını engellemede rolü yoktur. Bu nedenle el değmeyen bu tür alanların dezenfeksiyonu gerekli değildir. Bu alanların (yerler, yollar, caddeler, sokaklar) su ve deterjanla temizliği yeterlidir. COVID-19'dan korunma kapsamında dezenfeksiyon amacıyla herhangi bir uygulama (dezenfeksiyon tüneli, dezenfektan püskürtme, dezenfektan paspası, ULV dezenfeksiyonu vb.) yapılmamalıdır. Bu tür uygulamalar insan ve çevre sağlığı açısından zararlıdır. Kullanılan kimyasal maddelere

maruz kalan kişilerde başta astım atakları, alerjik deri reaksiyonları olmak üzere sağlık sorunları gelişebilir. Bu amaçla kullanılmak üzere, T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsat verilen herhangi bir kimyasal madde yoktur.

- » Temizlik ve dezenfeksiyon işlemleri sırasında kuru süpürme veya yüksek basınçlı su veya kimyasal püskürtme aerosol oluşumuna neden olduğundan bu tür uygulamalardan kaçınılmalıdır.
- » Dezenfektanların fazla kullanımı uygulayıcı ve çevre için toksik olduğundan, gereksiz kullanımdan kaçınılmalıdır.
- » Çamaşır suyu gibi klorlu dezenfektanların doğrudan insan üzerine kullanımı toksik ve sakıncalıdır.
- » Dezenfektanlar iyi havalandırılan alanlarda hazırlanmalı, güneş görmeyen ve serin alanlarda muhafaza edilmelidir. Çamaşır suyu, tuz ruhu, sirke gibi maddeler deterjanlarla vb. karıştırılarak kullanılmamalıdır.

75.3. Temizlik Personelinde Kişisel Koruyucu Ekipman (KKE) Kullanımı ve El Hijyeni

- » Temizlik yapan personel iş forması giymeli, tıbbi maske ve eldiven kullanmalıdır.
- » Maskeler nemlenmesi durumunda değiştirilmelidir. Maskeler çıkarılırken lastiklerinden tutulmalı, dış yüzeyine dokunulmamalı, yeni maske lastiklerinden tutularak takılmalıdır.
- » Temizlik sonrası personel maskesini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmamalı, yıkanabilir bez maske kullandıysa yenisiyle değiştirmeli ve ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Kirli eldivenli ellerle diğer yerlere dokunulmamalı, eldivenler işlem bittikten sonra çıkarılmalı ve çöp kutusuna atılmalıdır.
- » Eldiven çıkarıldıktan sonra mutlaka 20 saniye süreyle su ve sabunla yıkayarak el hijyeni sağlanmalıdır. Yıkanamadığı durumlarda eller gözle görünür derecede kirlenmemek kaydıyla alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » İş forması kirlendikçe ve günlük olarak yıkanmalıdır. Yoğun kirlenme olabilecek işlemlerde iş forması üzerine önlük giyilmesi önerilir.

75.4. Havalandırma ve Klima Kullanımı

- » Kapalı alanı bulunan işletmelerde, kapalı alanların havalandırması doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, merkezi

havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Ventilatorler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

75.5. Elektronik Aletler

- » Klor bileşikleri bazı yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Bu nedenle ekranlı araçlar ve ilgili parçaları (klavye, fare, ortak telefon, diyafon, mikrofon vb.) dahil olmak üzere kullanılan tüm ekipmanın ve çalışma ortamının hijyeninin sağlanması amacıyla önce nemli bezle silinerek temizlenmelidir. Dezenfeksiyon için en az % 70'lik alkol kullanılmalı, yüzeyde en az 1 dakika kalması sağlanmalıdır.
- » Elektronik aletler için silinebilir kılıflar kullanılabilir.

75.6. Tuvalet-Lavabolar

- » Tuvaletlere el yıkama ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır.
- » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Tuvalet giriş kapıları otomatik olmalı, otomatik kapı yoksa kapı kollarına temastan önce ve sonra kullanılmak üzere girişe el antiseptiği konulmalıdır.
- » Halka açık, çok kişinin kullandığı tuvaletler ve lavaboların temizliği sık yapılmalı, temizlik kontrolleri kayıt altına alınmalıdır. Bu alanlarda temizlik sonrası 1/10 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No:7681-52-9) dezenfeksiyon amaçlı kullanılmalıdır.
- » Toplu tuvalet alanlarındaki egzoz fanları çalışır halde tutularak bu alanların negatif basınçta tutulması sağlanmalıdır. Alafranga tuvaletleri kullandıktan sonra mutlaka kapağını kapatıp sifon çekilmelidir.

75.7. Tekstil Malzeme ve Yüzeyler

- » Halı, koltuk gibi yüzeyler su ve deterjanla silinebilir veya toz kaldırmayacak özelliğe sahip makineler ile yıkanabilir. Bu amaçla sıcak buhar da

uygulanabilir.

- » Tekstil ürünler normal deterjanlar ile en az 60°C'da yıkanmalıdır.
- » Tekstil ürünler toplanırken silkelenmemelidir.
- » Hastane dışı ortamlarda kullanılan eldiven, önlük, tıbbi maske ve tek kullanımlık yüz koruyucu evsel atık olup çöp kutusuna atılmalıdır. Tek kullanımlık olmayan malzeme (gözlük ve yüz koruyucu) %70'lik alkol ile dezenfekte edilerek tekrar kullanılabilir. Çok kullanımlık tekstil önlükler en az 60°C'da yıkanıp tekrar kullanılabilir.

75.8. Hastane dışı tesislerde (Okul, otel, gündüz bakım evi, işyeri vb.) bulunan bir kişinin COVID-19 tanısı alması halinde ortam dezenfeksiyonu

- » Hastanın bulunmuş olduğu alanlara giriş kısıtlanır. Alanın kapısı kapatılıp camlar açılarak temizlik ve dezenfeksiyon öncesi en az bir saat (gece konaklanan odalar için 24 saate kadar) havalandırılması önerilir.
- » Özellikle sık dokunulan yüzeyler başta olmak üzere çalışma alanları, tuvaletler, ortak kullanılan alanlar ve eşyalar temizlenip dezenfekte edilmelidir.
- » Temizlik için tek kullanımlık bezlerin kullanılması önerilir.
- » Sert yüzeylerde deterjan ile temizlik sonrası materyal uyumlu ise 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No:7681-52-9) dezenfeksiyon amaçlı kullanılabilir.
- » Çamaşır suyunun koroziv etki yapabileceği yüzeylerde dezenfeksiyon amaçlı en az %70 oranında alkol kullanılabilir.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>
- » Halı, koltuk gibi yüzeyler su ve deterjanla silinebilir veya toz kaldırmayacak özelliğe sahip makineler ile yıkanabilir. Bu amaçla sıcak buhar da uygulanabilir.
- » Tekstil ürünleri normal deterjanlar ile en az 60°C'da yıkanmalıdır.
- » Tekstil ürünleri toplanırken silkelenmemelidir.
- » COVID-19 tanısı alan kişinin tesisi ziyareti/kullanımından sonra 7 günden fazla zaman geçiyse ek önlem alınmasına gerek yoktur. Rutin temizlik

işlemlerine devam önerilir.

- » COVID-19 hastasının bulunduğu kapalı ortamın (otel odası, iş yeri vb.) temizliğini yapan kişi tıbbi maske takmalı, tek kullanımlık eldiven ve uzun kollu önlük giymelidir. Önlük mevcut değilse temizlik sonrası iş formasını değiştirmesi gerekir. Yüze sıçramaya neden olabilecek temizlik işleri yapılırken tıbbi maskeye ek olarak gözlük/yüz koruyucu da kullanılmalıdır.
- » Temizlik işlemi bittikten sonra KKE çıkarılır, tek kullanımlık olanlar (önlük, maske, eldiven) çift poşet içerisinde çöp kutusuna atılır. Gözlük/yüz koruyucu gibi tekrar kullanılacak malzemeler %70' lik alkol ile silinerek dezenfekte edilebilir.

Halka açık ortak kullanım alanlarında temizlik ve dezenfeksiyon önerileri	
Yüzeyler	Deterjan/sabun 1/100 çamaşır suyu %70 alkol
Tuvaletler	Deterjan/sabun 1/10 çamaşır suyu
Tekstil malzeme	En az 60 °C'da deterjanla yıkama
Temizlik bezleri, paspas vb.	Tek kullanımlık veya kullanım sonrası en az 60 °C'da deterjanla yıkama veya çamaşır suyu ile dezenfekte edilip çoklu kullanım
KKE	Tıbbi maske Koruyucu önlük/iş forması Eldiven Gözlük/yüz koruyucu (COVID-19 vakasının kaldığı oda temizliğinde)
Atık yönetimi	Poşet içinde evsel atık olarak çöp kutusuna atılması

76. COVID-19 KAPSAMINDA İNTERNET KAFELER İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

İnternet kafeler ağırlıklı olarak çocuk ve gençlerin sosyalleşmek amacı ile bir araya geldikleri, kapalı ve kalabalık mekanlar olması nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Müşteriler ve çalışanlar sosyal mesafe kurallarına uymalı, kişisel hijyene dikkat etmeli ve maske kullanma kurallarına uymalıdır. İnternet kafe girişine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve internet kafe içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İnternet kafelerin girişinde ve içeride el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır.

76.1. İnternet Kafelerde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » İnternet kafelerin işletmecileri sosyal mesafe önlemlerini almakla yükümlüdür. Genel kullanım alanlarına ve oturma düzenine ilişkin sosyal mesafe planı hazırlanmalı, internet kafelerin müşteri kapasitesi sosyal mesafe kuralına göre belirlenmeli, bu kapasiteye uygun sayıda müşteri kabul edilmeli ve kapasite bilgisi internet kafenin girişinde görülebilir bir yere asılmalıdır.
- » Çalışan ve müşteri dahil en az 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde planlama yapılmalıdır. Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, bu mesafe yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleme konulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabilir.
- » İnternet kafelere maskesiz müşteri/ çalışan alınmamalıdır. İçerde maske takmaya devam etmelidirler. Kullanılmış maskeler kapaklı çöp kutusuna atılmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.
- » İçeride ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.
- » Müşterilerden tercihen temassız ödeme yapmaları istenmelidir. Ödeme terminali (POS cihazı) sık sık %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Masalar arası mesafe her yönden en az 1 metre olacak şekilde düzenlenmeli, kişiler arası sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Masa/sandalyeler, bilgisayar ekranı, klavye ve mouse, oyun konsolu vb. her müşteri kullanımından sonra %70'lik alkolle silinmelidir.

- » Yiyecek/içecek servisi veya bilgisayar/oyun açma/kapama sırasında sosyal mesafeye dikkat edilmeli ve temastan kaçınılmalıdır.
- » Kişiler içeceklerini kendileri almamalıdır.
- » Çay/kahve ve diğer içeceklerin servisinde kullanılan bardaklar su ve deterjanla yıkanmalıdır.
- » İnternet kafelerde mutfak, çay ocağı ve servis alanları COVID-19 kapsamında Sağlık Bakanlığı tarafından [kafe ve restoranlar için hazırlanan kurallara](#) göre düzenlenmelidir.

76.2. İnternet Kafelerde Personele Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 tanısı alan ve teması personeli/ilçe sağlık müdürlüğü tarafından Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir.
- » Personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Personel iş kıyafetleri günlük olarak değiştirilmelidir.
- » Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için internet kafelerde bulaşık yıkayanlar haricindeki çalışanlar eldiven kullanmamalıdır.
- » Personel dinlenme alanlarında da en az 1 metrelik sosyal mesafe korunmalı ve maske takılmalıdır.

76.3. İnternet Kafelerde Müşterilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır.

- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 vakası veya temaslı kişiler İnternet kafeye girmemelidir.
- » Müşteriler diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları hususunda uyarılmalıdırlar.
- » İnternet kafeye girmeden önce ağız ve burnu tamamen kapatacak şekilde kuralına uygun maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. İçerde maske çıkarılmamalıdır.
- » İnternet kafeye girerken el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.

76.4. İnternet Kafelerin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » İnternet kafelerde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
- » İnternet kafelerin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (bilgisayar klavyeleri, mouselar, oyun konsolları, kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikler yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'da yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.

- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » İnternet kafeler kapı ve pencereleri açılarak yeterli hava dolaşımı sağlanacak şekilde sık havalandırılması sağlanmalıdır.

77. COVID-19 KAPSAMINDA YURT DIŞI KARGO UÇUŞLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 pandemisinde pek çok ülkede normale dönüş sürecinin başladığı bu dönemde yurt dışı kargo uçuşlarında gidilen ülkedeki hastalık durumu ve yaygınlığı dikkate alınmalı, aşağıda belirtilen önlemler alınmalıdır.

77.1. Yurt Dışı Kargo Taşımacılığı Yapan Havayolu Şirketlerinin Alması Gereken Önlemler

- » Süreçlerin tamamında mümkün olan en az sayıda insan ile karşılaşma ortamı yaratılmalıdır. Kargo uçuş operasyonları yapan hava yolu şirketleri ve mürettebat Sağlık Bakanlığı COVID-19 rehberi önerilerini takip etmelidirler.
- » Uçuş mürettebatına COVID-19 hastalığı hakkında genel bilgilendirme yapılmalı ve bilgilendirme yapıldığı kayıt altına alınmalıdır.
- » Uçakta mümkün olan en az sayıda personel olması sağlanmalıdır.
- » Yurt dışında iken kullanma ihtiyacına istinaden uçuş mürettebatı (uçuş ekibi, kabin ekibi, teknik personel vb.) sayısının en az iki katı olacak kadar sayıda Kişisel Koruyucu Ekipman (KKE) bulundurulmalıdır.

KKE;

- » Önlük
- » Tıbbi maske
- » Gözlük/Yüz koruyucu
- » Eldiven

77.1.1. Konaklamasız uçuşlarda

Apron süresi kısa ise (uçuş ekibinin uçakta kalabileceği kadar kısa süreli)

- » Uçuş mürettebatından mümkün olan en az sayıda kişi uçak dışına çıkmalı,
- » Uçak dışına çıkan personel, maske ve gözlük/yüz koruyucu kullanmalı, uçağa dönüşte uçağa giriş öncesinde bir poşet içerisinde kullandığı KKE atılmalıdır.
- » Uygun el temizliği sağlamak için; eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı eğer mümkün değilse alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.

Apron süresi uzun ise (uçuş personelinin uçak dışına çıkması gerektiğinde)

- » Personel, uçak dışında bulunduğu süre boyunca maske kullanmalıdır,

- » Her koşulda sosyal mesafe kurallarına dikkat edilmeli, aradaki mesafe en az 1 metre olarak korunmalıdır,
- » Lokal görevlilerle temas etmesi gereken personel maske ile birlikte gözlük/ yüz koruyucu kullanmalıdır.
- » Sık olarak el hijyeni sağlanmalı, uygun el temizliği sağlamak için; eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı eğer mümkün değilse alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Uçağa dönüşte, uçağa giriş öncesinde personel, bir poşet içerisinde kullandığı KKE'leri atmalıdır.
- » Uçağa biniş öncesinde, el hijyeni tekrar sağlanmalıdır

77.1.2. Konaklamalı uçuşlarda

- » Uçuş mürettebatının havalimanı ile otel arasındaki transferi, önceden standart yöntemler ile temizlenmiş (su ve deterjan) ve başka bir amaç için kullanılmayan özel bir transfer aracıyla sağlanmalıdır.
- » Uçuş mürettebatı havalimanına yakın, odaları standart yöntemler ile temizlenmiş bir otele yerleştirilmelidir. Otelde kalacağı süre boyunca yeterli olacak miktarda alkol bazlı el antiseptiği ve yeterli sayıda tıbbi maske sağlanmalıdır.
- » Uçuş mürettebatı zorunlu olmadığı sürece otel odasından dışarı çıkmamalı, yerel ve çığ gıdalar tüketmemesi konusunda bilgilendirilmelidir.
- » Olası bir sağlık sorunu oluşması durumunda uçuş mürettebatının nasıl hareket edeceğine dair bir yönerge oluşturulmalı ve yetkili iletişim kişisi belirlenmelidir.

77.2. Kargo Uçuşlarında Görev Alan Personelin Uyması Gereken Kurallar

Yurt dışında iken, kargo uçağındaki malzemelerin yüklenme ya da indirilme alanlarında uçak mürettebatından kişi/kişilerin çalışması söz konusu ise; çalışan kişi/kişilerin iş sırasında kişisel koruyucu ekipman giymesi sağlanmalıdır (tıbbi maske, eldiven, önlük, gözlük/ yüz koruyucu). KKE giyilmesinden önce ve çıkarılmasından sonra uygun şekilde el hijyeni sağlanmalıdır.

- » Uçuş mürettebatı uçakta ve uçak dışında tıbbi maske takmalıdır.
- » Uçuş mürettebatının havalimanı ve otel arasındaki transferi, havayolu şirketinin sağladığı özel araç ile seyretme kuralları gözetilerek yapılmalıdır.
- » Uçaktan transfer aracına geçerken havalimanında diğer kişiler ile temas

en aza indirilmeli ve kalabalıktan kaçınarak en kısa sürede transfer aracına ulaşılmalıdır.

- » Havalimanı ile otel arasındaki ulaşım için toplu taşıma araçları kullanılmamalıdır.
- » Uygun el temizliğini sağlamak için; eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı eğer mümkün değilse alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Zorunlu olmadığı sürece otel odasından dışarı çıkılmamalıdır.
- » Yerel ve çığ gıdalar tüketilmemelidir.
- » Kirli eller ile ağız, burun, göz ve yüze dokunmaktan kaçınılmalı ve sık aralıklarla el temizliği sağlanmalıdır.
- » Uçuş mürettebatına otelde kalacağı süre boyunca kullanabileceği yeterli miktarda alkol bazlı el antiseptiği ve tıbbi maske sağlanmalıdır.
- » Uçuş mürettebatı, sağlık durumunu yakından takip etmeli ve herhangi bir hastalık belirtisi gelişmesi durumunda işverenini bilgilendirerek işverenin önceden belirlediği uygulamalar doğrultusunda sağlık kurumuna başvurmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı, ishal belirtileri açısından kendisini takip etmelidir. Bu belirtilerden birinin gelişmesi durumunda derhal işverenine haber vermelidir.

77.3. Kargo Uçuşlarında Görev Alan Personelin Yurda Döndükten Sonra Uyması Gereken Kurallar

- » Yukarıdaki önlemlere tam olarak uyduğunu beyan eden uçuş mürettebatı, izolasyona alınmadan uçuş sonrasında evlerine gidebilir.
- » Uçuş mürettebatı, hastalık belirti ve bulguları olmadığı sürece izolasyona alınmadan daha sonraki uçuşlarına gidebilir. Bir sonraki uçuş için, uçuştan önce iş yeri hekimi tarafından semptom açısından değerlendirilerek sağlık izni alınmalıdır.
- » 14 gün boyunca, uçuş mürettebatı sağlık durumunu kendisi izlemelidir.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı, ishal belirtileri açısından kendisini takip etmelidir. Bu belirtilerden birinin gelişmesi durumunda derhal işverenine haber vermelidir. Tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmeli, Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberi doğrultusunda hareket edilmelidir.

78. COVID-19 KAPSAMINDA OKULLARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'un ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluyla'dır. Okullar toplu bulunulan yerlerden olduğu için COVID-19 bulaşma açısından risklidir. Okullarda COVID-19 bulaşma riskini en aza indirmek için yapılacaklar bir süreç yönetimidir. Bu süreç yönetiminde okul yönetimi, öğretmenler, aileler, öğrenciler ve okul çalışanlarının üzerine düşen görev ve sorumluluklar bulunmaktadır. Süreç, yatılı olmayan öğrenciler ve tüm çalışanlar için sabah evde başlar ve yine akşam evde tamamlanır. Yatılı olanlar ve akşamları görevli öğretmen ve çalışanlar için, bu süreç okuldaki tüm süreyi içerir.

Okul binasının girişleri ve içerisinde uygun yerlere kurallar, sosyal mesafe, maske kullanımı, el temizliği ve öğrencilerin hangi koşullarda okula gelmemesi gerektiğini açıklayan bilgilendirme afişleri asılmalıdır. Okul binası girişleri ve içerisinde uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır. COVID-19 bulaşma riskini en aza indirmek için aşağıdaki önlemlere uyulmalıdır.

78.1. Okullarda Alınması Gereken Genel Önlemler

- » COVID-19'dan sorumlu olarak, eğitim kurumları iş sağlığı ve güvenliği kurulları ve kurullardan sorumlu müdür yardımcısı görevlendirilmelidir. COVID-19 ile ilgili olarak gerekli hallerde il/ilçe sağlık müdürlüğü ile iletişime geçmelidir.
- » Eğitim faaliyetine başlamadan önce okul binasının genel temizliği su ve deterjanla yapılmalıdır.
- » Okullarda temassız ateş ölçer, tek kullanımlık veya yıkanabilir bez maske, sıvı sabun ve el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. Kullanılmış maskeler için kapaklı çöp kutuları temin edilmelidir. Okulun girişinde ve içinde uygun yerlere maske kullanımını açıklayan posterler yerleştirilmelidir.
- » Okullarda mümkünse tüm kapalı alanlar ve okulda aktif olarak bulunan kişiler göz önüne alınarak 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve öğrenci planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir.
- » Sınıf, çalışma salonları, işlikler, yemekhane, kantin vb. toplu kullanım alanları bulunması durumunda yeterli sosyal mesafenin korunması amacıyla kişiler arası en az 1 metre olacak şekilde düzenlenmelidir.

- » COVID-19 kapsamında alınacak önlemler okulun varsa web sayfasında yayımlanmalı; okul açılmadan önce veliler e-okul, e-posta, SMS vb. iletişim kanalları ile bilgilendirilmelidir.
- » Okulların açılmasıyla velilere özel olarak hazırlanmış bir bilgi notu ekte yer alan "Bilgilendirme Formu ve Taahhütname" (Ek.1) şeklinde ve iki nüsha halinde velilere imzalatılmalı ve bir nüshası kendilerine verilmelidir.
- » COVID-19 kapsamında alınacak önlemleri açıklayan bu bilgi notunda,
 - » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı, ishal şikayetlerinden herhangi biri olan öğrenciler hakkında okula bilgi verilmesi ve bu öğrencilerin okula gönderilmemesi istenmeli ve doktor muayenesi önerilmelidir.
 - » Aile içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi COVID-19 belirtileri olan ya da COVID-19 tanısı alan, temaslı olan kişi bulunması durumunda okula ivedilikle bilgi verilmesi ve öğrencilerin okula gönderilmemesi belirtilmelidir.
- » Öğrencilerin okula bırakılması ve okuldan alınması sırasında personel ve veliler sosyal mesafe kurallarına uymalı ve maske takmalıdır.
- » Mümkünse öğrenciyi her gün aynı velinin bırakması ve alması sağlanmalıdır. Mümkünse büyükanne/büyükbaba gibi 65 yaş üstü kişiler veya altta yatan hastalığı olanlar öğrencileri bırakıp almamalıdır.
- » Okula giriş/çıkış saatlerinde öğrenciler veliler tarafından okul dışında teslim alınıp bırakılmalıdır.
- » Okulun giriş ve çıkışlarına öğrencilerin el hijyenini sağlayabilmeleri için el antiseptiği konulmalıdır.
- » Okulda bulunan 12 yaş üzeri öğrenciler, öğretmen ve diğer çalışanlar maske takmalı ve maskesi olmayanlar için bina girişinde maske bulundurulmalıdır. Bu kişiler kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Sınıflara, koridorlara, giriş ve çıkışa yakın alanlara el antiseptikleri yerleştirilmelidir. El antiseptiğinin bulunduğu alanlar öğretmenler tarafından kontrol edilmelidir. Yutma riski nedeniyle küçük öğrenciler el antiseptiği kullanırken mutlaka denetlenmelidir.
- » Öğretmen, öğrenci ve diğer çalışanlar el hijyenini öğrenmeli ve uygulamalıdır. Eller en az 20 saniye boyunca sabun ve suyla yıkanmalıdır. Eller gözle

görülür derecede kirli değilse, sabun ve su hazır bulunmuyorsa, alkol bazlı el antiseptiği kullanılabilir.

- » Anasınıfındaki öğrencilere el yıkama sırasında yardım edilmeli, yardım edildikten sonra tekrar eller yıkanmalıdır.
- » Lavaboların yakınına el yıkama adımlarını açıklayan posterler yerleştirilmelidir.
- » Çalışanların kullandığı kişisel koruyucu ekipmanlar evsel atığa atılmalıdır. Okullarda COVID-19 şüpheli kişi bulunduğu bu kişilere ait atıklar çift poşetlenerek evsel atıklara atılır.
- » Sık dokunulan kapı kolları, merdiven korkulukları, elektrik düğmeleri gibi yüzeylerin temizliği ve dezenfeksiyonu sık sık yapılmalıdır.
- » Okullara salgın döneminde mümkünse ziyaretçi kabul edilmemelidir.
- » Okullarda sınıf ve odalar pencereleri açılarak düzenli bir şekilde sık sık havalandırılmalıdır. Havalandırmada doğal havalandırma tercih edilmelidir. Klima olması durumunda ise Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler"e uyulmalıdır.
- » COVID-19 bulaşma riskini artıracığından salgın döneminde zorunlu olmayan toplu etkinlikler yapılmamalıdır. Yapılması gerekli görülen etkinliklerin açık alanda yapılması tercih edilmelidir. Etkinliklerde maske takılmalı, sosyal mesafe kurallarına uyulmalıdır.
- » Okullarda öğretmen, yönetici, personel toplantıları gibi idari toplantılar temastan kaçınmak amacıyla mümkün olduğunca telekonferans yöntemiyle yapılmalıdır. Bunun sağlanamadığı durumlarda Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "Kurum İçi Düşük Katılımlı Toplantılarda Alınması Gereken Önlemler"e uyulmalıdır.
- » Hem öğrenciler hem de personel arasındaki okula devamsızlıklar takip edilmeli, devamsızlıklardaki artışlar İl/ilçe sağlık müdürlüğü/toplum sağlığı merkezlerine bildirilmelidir.
- » Öğrenci ve personelin salgın döneminde ruh sağlığı / psikososyal destek ihtiyaçları için okullarda bulunan PDR (Psikolojik Danışma Rehberlik Birimleri) Sağlık Bakanlığının bu konudaki önerileri doğrultusunda hareket etmelidir.

78.2. Okullarda Öğrenciler, Öğretmenler ve Diğer Çalışanlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Öğretmenler ve diğer çalışanların COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenmesi sağlanmalıdır.
- » Okulun ilk haftasındaki başlangıç derslerinde öğrencilere COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hakkında bilgi verilmelidir.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan öğretmen, öğrenci ya da çalışanlar tıbbi maske takılarak, COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Okulda iken semptomu başlayan öğrencilerin en kısa sürede ailesi ile iletişime geçilmeli ve hasta öğrenci ayrı bir yerde izole edilmelidir. Hasta öğrencilerin yakın temaslı öğrenci ve personel evlerine gönderilmelidir. İl/ilçe sağlık müdürlüğüne bildirilmelidir.
- » Hasta öğrenci veya personel gönderildikten sonra oda/alan/sınıf havalandırılmalı, yüzeyler temizlenip dezenfekte edilmelidir.
- » 12 yaş üzerindeki öğrenciler, öğretmenler ve diğer çalışanların tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Öğrenciler ile 1 metreden yakın temas olasılığı olan öğretmen ve diğer çalışanların tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu da kullanması sağlanmalıdır. Yüz koruyucu %70'lik alkol ile silinerek tekrar kullanılabilir.
- » Öğrenciler, öğretmenler ve diğer çalışanların el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Eldiven kullanımı el temizliği yerine geçmez. Yapılan iş, eldiven kullanımını gerektirmiyorsa, COVID-19'dan korunmak amacıyla eldiven kullanılmamalıdır.
- » Öğretmen ve çalışanlar dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir.

78.3. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler

- » Bir metreden uzak temas (Düşük riskli çalışma alanı)
 - » Güvenlik görevlilerinin yüz yüze temas olasılığını azaltmak için camlı kabinlerde bulunmaları önerilir. Böyle bir imkan yoksa, kuruma giriş yapanlarla güvenlik görevlileri arasında en az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde düzenleme yapılmalıdır. 1 metreden uzak durulacaksa sadece tıbbi maske yeterlidir.
- » Bir metreden yakın temas (Orta riskli çalışma alanı)
 - » Üst araması yapılacaksa 1 metreden yakın temas olasılığı vardır. Aşağıdaki kişisel koruyucu ekipmanları kullanması sağlanmalıdır.
 - » Tıbbi maskeye ek olarak gözlük/yüz koruyucu da kullanılmalıdır. Bu ekipmanlar kişiye özeldir.
 - » Vücut salgılarıyla gözle görülür bir kirlenme olasılığı yoksa eldiven kullanılmamalıdır. El hijyeni sağlanmalıdır.
 - » Kişisel koruyucu ekipmanın uygun kullanımı konusunda eğitim verilmelidir. Önce maske sonra gözlük/yüz koruyucu takılır, çıkarılırken önce gözlük/ yüz koruyucu ve en son maske çıkarılır.
 - » Yukarıda kullanılması gerektiği belirtilen ekipmanlar, görevlinin aktif olarak görevini yaptığı süre boyunca kesintisiz olarak kullanılmalıdır. Maskeler nemlendikçe ve kirlendikçe yenileri ile değiştirilmelidir.
 - » Kişisel koruyucu ekipmanların giyilmesi ve çıkartılması sonrasında her seferinde uygun el hijyeni sağlanmalıdır. Eller en az 20 saniye su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.
 - » Görevlinin dinlenmek üzere yerinden ayrılması halinde (çay, yemek vb.) kullanılan maske ve varsa eldiven çıkartılmalı ve uygun şekilde çift poşetlenerek atılmalıdır. Gözlük/yüz koruyucu bir sonraki kullanıma hazırlık için %70'lik alkolle temizlenmelidir.
 - » Görev yerine dönülürken yeni maske ve eldiven kullanılmalıdır.

78.4. Eğitim Alanları ve Sürecinde Alınması Gereken Önlemler

- » Dersler sırasında öğretmen ile öğrenciler arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde oturma düzeni oluşturulmalı ve maske takılmalıdır.
- » Sınıflarda oturma düzeni yüz yüze gelecek şekilde karşılıklı olmamalı, çapraz oturma olmalıdır.

- » Temaslı takibi için sınıflarda aynı öğrencinin aynı yerde oturması sağlanmalıdır.
- » Dersler mümkün olan en az kişi sayısı ile yapılmalı, birkaç sınıfın bir araya gelmesi ile ortak yapılan derslerde oturma düzeni sosyal mesafe en az 1 metre olacak şekilde olmalıdır.
- » Damlacık oluşturması nedeniyle sınıf içinde yüksek sesle yapılan aktiviteler yapılmamalıdır.
- » Kitap, kalem vb. eğitim malzemeleri kişiye özel olmalı, öğrenciler arası malzeme alışverişi yapılmamalıdır.
- » Öğrenciler mümkünse aynı sınıflarda ders görmeli, sınıf değişikliği yapılmamalıdır. Değişiklik zorunlu ise sınıfların her kullanım sonrası havalandırılıp temizlik ve dezenfeksiyonu yapılmalıdır.
- » Öğrencilerin günlük grup etkinliklerinde öncelikli olarak aynı grup ile etkinliğin yapılması sağlanmalıdır. Sanat, müzik, beden eğitimi gibi derslerde mümkünse grupların birbirine karışması önlenmelidir.
- » Öğrencilerin toplu halde bir arada bulunmalarını önlemek amacıyla mümkünse ders araları (teneffüsler) sınıflar sıraya konularak düzenlenmelidir.
- » Okullarda toplu olarak kullanılan yerlerin (koridorlar, kantin, spor salonu vb.) mümkünse daha az sayıda kişiyle ve dönüşümlü olarak kullanılmasına dikkat edilmelidir.
- » COVID-19 vakası olması durumunda o sınıf/oda boşaltılmalı, 24 saat süreyle havalandırılmalı ve boş tutulması sağlanmalıdır. Bunun sonrasında temizliği yapılmalıdır.
- » COVID-19 vakasının, oda temizliğini yapacak kişi tıbbi maske, forma ya da tek kullanımlık önlük, yüz koruyucu ve eldiven kullanmalıdır; temizlik görevlisi ellerini yıkadıktan sonra eldiven giymeli ve temizliği eldivenli ellerle yapmalıdır.

78.5. Asansörlerde Alınması Gereken Önlemler

- » Asansörlerin kullanımı sınırlandırılmalıdır.
- » Kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir.
- » Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.

78.6. Okul Spor Salonlarında Alınması Gereken Önlemler

Spor salonunda ve varsa havuzda maske kullanımı, hijyen ve sosyal mesafenin korunması ile ilgili tedbirlere uyulmalıdır. Bu alanlarda Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "COVID-19 Kapsamında Spor Salonları ve Spor Merkezlerinde Alınması Gereken Önlemler" ile havuz olması durumunda "Site Havuzlarında Alınması Gereken Önlemler" ile "Hamam, Sauna, Buhar Odaları İle Kapalı Havuz Ve Jakuzilerde Alınması Gereken Önlemler" in ilgili bölümlerine uyulmalıdır.

78.7. Okul Kütüphanesinde Alınması Gereken Önlemler

Kütüphanede maske kullanımı, el hijyeni ve sosyal mesafenin korunması ile ilgili tedbirlere uyulmalıdır. Bu alanlarda Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "Kütüphanelerde Alınması Gereken Önlemler" e uyulmalıdır.

78.8. Okul Kantininde Alınması Gereken Önlemler

Kurum bünyesinde bulunması halinde kantin, büfe vb. yerlerde maske kullanımı, hijyen ve sosyal mesafenin korunması ile ilgili tedbirlere uyulmalı, buralarda tek kullanımlık bardak, tabak vb. malzemeler kullanılmalıdır. Bu hizmetlerin sunumu sırasında Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "COVID-19 Kapsamında Büfe, Kantin ve Bayilerde Alınması Gereken Önlemler" e uyulmalıdır.

78.9. Okul Mağazasında Alınması Gereken Önlemler

Kurum bünyesinde bulunması halinde giysi, kitap ve kırtasiye malzemesinin satışının yapıldığı okul mağazasında hijyen ve sosyal mesafenin korunması ile ilgili tedbirlere uyulmalıdır. Satışlar mümkün olduğunca telefon ve internet üzerinden karşılanacak hale getirilmelidir. Mağaza satışında temassız ödeme tercih edilmeli veya temaslı ödemelerde her kullanım öncesi alkol bazlı el antiseptiği ile el hijyeni sağlandığından emin olunmalıdır. Bu hizmetlerin sunumu sırasında Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "Konfeksiyon, Giyim Mağazaları Ve Tuhafiyelerde Alınması Gereken Önlemler" ile "Kitap ve Kırtasiye Mağazalarında Alınması Gereken Önlemler" deki ilgili bölümlere uyulmalıdır.

78.10. Çalışanların Ofislerinde Alınması Gereken Önlemler

Kurum bünyesinde bulunan ofisler ve buradaki hizmetlerin sunumu sırasında Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "COVID-19 Kapsamında Ofis ve Büro Sisteminde Faaliyet Gösteren Tüm İşletmelerde Alınması Gereken Önlemler" e uyulmalıdır.

78.11. Yemekhanede Alınması Gereken Önlemler

- » Öğrencilerin mümkün olduğu kadar kumanya şeklinde, sınıflarda aynı grup içinde yemek yemesi tercih edilmelidir.
- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Öğrencilerin yemekten önce ve hemen sonra ellerini yıkaması sağlanmalıdır.
- » Yemekhanede masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; mümkün olduğunca yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanmalıdır. Teneffüslerde de benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin bol su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulanması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Bardak ve tabak gibi ortak kullanılan eşyalar her kullanım sonrasında su ve deterjanla yıkanmalı ve sonraki kullanımına kadar temiz bir ortamda saklanmalıdır.
- » Baharat, kürdan, tuz vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır. Masalarda açıkta baharat, kürdan, tuz, ekme bulundurulmamalıdır.
- » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve tıbbi maske takmalıdır. Eldiven kullanmamalı ancak sık el hijyeni sağlanmalıdır.
- » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.
- » Açık büfe yemek servisi kullanılmamalıdır.
- » Yiyecek hazırlamada kullanılan lavabolar başka hiçbir amaçla kullanılmamalıdır.
- » Yemekler okul bünyesinde hazırlanıyorsa Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta, Kafe Pastane, Börekçi, Tatlıcı Ve İçerisinde Yeme-İçme Hizmeti Sunan İşletmelerde Alınması Gereken Önlemler"e uyulmalıdır.

78.12. Servislerde Alınması Gereken Önlemler

- » Servis şoförleri işveren tarafından COVID-19 hakkında bilgilendirilmelidir.

Servis şoförleri, kişisel hijyen kurallarına uygun şekilde hareket etmeli ve aracın içinde mutlaka tıbbi maske kullanmalıdır.

- » Araç içine COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kurallar görünür bir şekilde asılmalı ve şoför ve yolcuların bu kurallara uyması sağlanmalıdır.
- » Araçlarda giriş kapısının yanına el antiseptiği konulmalıdır.
- » Servisle ulaşımı sağlayan 12 yaş üzeri öğrenci, öğretmen ve çalışanların maske takması ve mümkünse her gün aynı yere oturması sağlanmalıdır.
- » Servislerde Sağlık Bakanlığı "COVID -19 Kapsamında Personel Servis Araçlarıyla İlgili Alınması Gereken Önlemler"e uyulmalıdır.

78.13. Yatakhanelerde Alınması Gereken Önlemler

- » COVID-19 kapsamında yurt yatakhanelerinde kalacak öğrenci sayısı yeniden gözden geçirilmeli ve mümkün olan en az öğrenci ile hizmet vermeye devam etmelidir.
- » Mümkün olduğu sürece öğrencilerin oda değişikliğine izin verilmemelidir.
- » Yatakhanelerde sosyal mesafenin korunmasını sağlayacak şekilde eşyaların düzenlenmesi yapılmalıdır.
- » Yatakhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yatakhanelerde sosyal mesafe ve hijyen kuralları göz önünde bulundurulmalıdır.
- » Yatakhanelerde yatak ya da ranzalar en az 1 metre aralıklarla seyreltilerek yerleştirilmelidir.
- » Yatak ya da ranzaların yan yana olanları bir baş bir ayakucu şeklinde konumlandırılmalı, ranzada alt ve üst yatışlar da bir baş bir ayakucu şeklinde düzenlenmelidir.
- » Yatakhaneler yeterli ve düzenli şekilde havalandırılmalı, sık sık pencereler açılmalıdır.
- » Odalarda kalan öğrenci sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/banyo olanağı sağlanmalıdır.
- » Duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir.
- » Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. donanımın mümkünse sensörlü olanlarının kullanımı teşvik edilmelidir.
- » Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra

dezenfekte edilecek şekilde planlama yapılmalıdır.

- » Tuvalet ve lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.
- » Duş, kabin ve tuvaletler kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılmalıdır.
- » Öğrenci odalarında, aynı odada kalan öğrenciler dışında kişilerin bulunmasına izin verilmemelidir.
- » Yatakhane gıda maddesi bulundurulmamalı ve tüketilmemelidir.
- » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeylerin (kapı ve dolap aydınlatma sistemleri gibi sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, TV kumandası) ve ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavaboların temizliği günde en az iki kez yapılmalıdır.

78.14. Okul Mescitlerinde Alınması Gereken Önlemler

- » Mescit içerisinde 4 metrekareye 1 kişi düşecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- » Mescit girişinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Mescide girerken ve namaz esnasında da maske takılmaya devam edilmelidir.
- » Abdest alırken ve namaz kılarken sosyal mesafeye (en az 1 metre) uyulmalıdır.
- » Mescit içerisindeki Kur'an-ı Kerim dahil diğer kitaplar kilitli dolaplarda bulundurulmalı, ortak kullanımı önlenmelidir.
- » Ortak kullanımda olan tespih, takke, rahle vb. kaldırılmalıdır.
- » Seccadeler ve tespihler kişiye özel olmalıdır.
- » Mescit en az günde bir defa temizlenmeli ve sık sık havalandırılmalıdır.
- » Mescitte bulunan halılar su ve deterjanla temizlenmeli, mescit ve abdest alınan yerlerin temizliğine dikkat edilmelidir. Mescit sık sık havalandırılmalıdır. Abdest alınan yerlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalıdır.

78.15. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırması

- » Binalardaki her türlü eşya, araç ve gerecin, özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, musluk ve batarya başlıkları gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 768152-9) kullanılabilir.

Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.

- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>
- » Halı, koltuk gibi yüzeyler su ve deterjanla silinebilir veya toz kaldırmayacak özelliğe sahip makineler ile yıkanabilir. Bu amaçla sıcak buhar da uygulanabilir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkanabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 oC'da yıkanması önerilir. Paspas başlıkları su içerisinde bekletilmemelidir.
- » Okuldaki sınıf, salon, yemekhane, yatakhane ve diğer tüm odaların kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Tuvaletlere el yıkama ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvaletlere tuvalet kağıdı konulmalıdır. Mümkünse tek kullanımlık havlu kullanılmalıdır. Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları çalıştırılabilir.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.

EK.1

BİLGİLENDİRME FORMU VE TAAHHÜTNAME

Çocuğumun ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı, ishal şikayeti olması durumu ile aile içerisinde solunum yolu şikayetleri gelişen veya solunum yolu enfeksiyonu hikayesi ile hastane yatışı yapılan kişi varlığında ya da COVID-19 tanısı alan kişi bulunması durumunda çocuğumu kuruma getirmemem ve bu durumu okula bildirmem gerektiği konusunda bilgilendirildim.

Yukarıda belirtilen durumlarda çocuğumu okula getirmeyeceğimi ve getirmeme sebebimi okul yönetimine bildirmeyi kabul ve taahhüt ederim. .../... / 20...

Taahhüt eden:

Veli/vasinin adı soyadı:

İmzası:

Öğrencinin adı-soyadı:

Okul Yetkilisi:

Adı soyadı:

Görevi:

İmzası:

79. COVID-19 KAPSAMINDA OKUL PANSİYONLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'un ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişiden konuşma, öksürme ve hapşırma sırasında ortaya çıkan damlacıklardır. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. COVID-19 bulaşma riski pansiyonlar gibi toplu yaşam alanlarında oldukça yüksektir. Pansiyonlarda enfeksiyon riskini azaltmak için COVID-19'dan korunma ve kontrol önlemlerine pansiyon çalışanlarının ve öğrencilerin dikkat etmesi zorunludur. Pansiyonlarda kalan öğrencilerin kayıtlarının iyi tutulması olgu çıkması durumunda temaslıların bulunup, yayılmanın kontrolü açısından önemlidir.

79.1. Genel Önlemler

- » Pansiyonda COVID-19 ile ilgili alınan tedbirlere ilişkin takip ve koordinasyondan sorumlu müdür yardımcısı görevlendirilmelidir.
- » Pansiyon giriş ve çıkışlarında uygun yerlere COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve pansiyonlarda uyulması gereken kurallar) asılmalıdır
- » Pansiyonlu okullarda barınan yöneticiye, belleticiye, nöbetçi belleticiye, yardımcı personele ve öğrenciye yönelik bulaşıcı hastalıklar, enfeksiyondan korunma ve COVID-19 konusunda eğitim verilmelidir.
- » Okul yönetimi tarafından belirlenen aralıklarla gün içinde pansiyonda çalışanların ve öğrencilerin ateş kontrolleri ve semptom kontrolleri yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu kullanılmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Pansiyonlara mümkünse ziyaretçi kabul edilmemelidir. Ziyaretçinin gelmesi durumunda el hijyeni, sosyal mesafe ve maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır.
- » Pansiyonlarda bulunan tüm öğrenci ve çalışanlar maske takmalıdır.
- » Sık sık eller su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Ellerle yüz, göz, ağız ve buruna dokunulmamalıdır.
- » Öğrencilerin pansiyon içi ortak kullanım alanlarında mümkün olduğu kadar kısa süre kalması sağlanmalıdır

- » Pansiyonlarda, yatakhanelerde ve ortak yaşam alanlarında öğrencilerin birbirleriyle ve çalışanlarla aralarındaki sosyal mesafe en az 1 metre olmalıdır.
- » Kullanılmış maskeler, diğer evsel atıklar ile birlikte kapaklı, pedallı çöp kutularına atılmalıdır.
- » Yürütülen çalışmalar düzenli olarak kayıt altına alınmalı, periyodik izleme formları ve kontrol listeleri hazırlanmalıdır (COVID-19 kapsamında günlük yapılacak işlemlerin yapılıp-yapılmadığına dair her gün müdür yardımcısı tarafından gerekli incelemelerin yapılması ve oluşturulacak forma işlenmesi sağlanmalıdır).
- » Ortak kullanım alanlarında ve pansiyon girişinde alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Pansiyonlarda grup toplantıları veya etkinlikleri mümkünse yapılmamalıdır.
- » Eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalıdır.
- » Özellikle eller ile sık dokunulan yüzeyler; kapı kolları, bataryalar, tırabzanlar, sık dokunulan düğmeler, telefon ahizesi, televizyon ve klima kumandası, ortak kullanım alanlarındaki tuvalet ve lavabo temizliğine azami özen gösterilmelidir. Elle temas edilen alanların daha sık aralıklarla dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.

79.2. Giriş Çıkışlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Giriş-çıkış kapılarına, yemekhane, etüt odalarına, oda girişlerine ve koridorlara el antiseptiği konulmalıdır.
- » Kurye, kargo görevlisi vb. kişiler pansiyon içerisine alınmamalı, teslimatlar dış kapıda yapılmalıdır.

79.3. Yemek Hizmetlerine Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Yemek salonları, giriş alanı ve holü, ilave salonlar gibi genel alan kullanımları ve açık alanlar dâhil yemekhane sosyal mesafe planına uygun olarak düzenlenmelidir.
- » Pansiyonun içinde veya dışarısında sıra oluşabilecek her yerde en az 1 metre ara ile sosyal mesafe işaretlemeleri yapılmalıdır.
- » Kahvaltı büfeleri ve açık büfeler yerine servisin çalışanlar tarafından yapılması sağlanmalı ya da yemek ihtiyacı için yemekhane alanlarında paketlenmiş yiyecek servis edilmelidir.

- » Yemek servisinde kullanılan tüm araç gereçler her kullanım sonrasında su ve deterjanla yıkanmalı ve bir sonraki kullanıma kadar temiz bir yerde muhafaza edilmelidir.
- » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin bol su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Ortak kullanımda bulunan zeytinyağı, limon sosu, nar ekşisi vb. ürünler kaldırılmalı, tuz, baharat, kürdan tek kullanımlık şekilde verilmelidir.
- » Ekmekler paketli rol ekmek şeklinde verilmelidir.
- » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
- » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.
- » Yemek servisi verilen masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.
- » Masalarda çapraz oturma düzeni uygulanmalı veya karşılıklı oturma mesafesinin artırılması amacıyla iki masa birleştirilerek kullanılmalıdır.
- » Çay/kahve makinesi, su sebilleri, içecek makinesi gibi araçlar kaldırılmalı veya servis elemanı aracılığıyla servis yapılmalıdır.
- » Mutfak ve pişirme alanlarına görevli olmayan personel girmemelidir.

79.4. Barınma ve Etüt Hizmetlerine Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Etüt odalarında sosyal mesafe uygulanarak çalışma masaları yerleştirilmelidir. Etüt odalarındaki çalışma masaları sosyal mesafeye uygun şekilde yerleştirilmelidir.
- » Etüt odasındaki çalışma masalarına mümkünse pleksiglas malzeme ile şeffaf ayraçlar konularak korunma sağlanmalıdır. Mümkün değilse oturma düzeni yüz yüze olmamalı, çapraz oturma tercih edilmelidir.
- » Okuma ve çalışma salonlarında öğrencilerin su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir.
- » Okuma ve çalışma salonlarında öğrenciler, birbirleriyle yapacakları kitap alışverişi, kaynak bulma, kitap arama gibi işlemler sırasında sosyal mesafeyi korumaları konusunda uyarılmalıdırlar.
- » Okuma ve çalışma alanları en az günde bir defa temizlenmeli ve sık sık

- havalandırılmalıdır.
- » Yatakhanelerde sosyal mesafenin korunmasını sağlayacak şekilde eşyaların düzenlenmesi yapılmalıdır.
 - » Pansiyonlarda yataklar arasında en az 1 metre mesafe bırakılmalıdır.
 - » Mümkün olduğu sürece öğrencilerin oda değişikliğine izin verilmemelidir.
 - » Öğrenci odaları her gün, öğrenciler okula gittikten sonra temizlik görevlileri tarafından en az 2 (iki) saat boyunca havalandırılmalıdır.
 - » Oda temizliğini yapacak kişi ellerini yıkadıktan sonra eldiven giymeli ve temizliği eldivenle yapmalıdır. Her oda temizliğinden sonra eldiven çıkartılmalı eller uygun şekilde yıkanmalı ve bir sonraki oda temizliğinden önce yeni eldiven giyilmelidir
 - » Yatakhanelerde bulunan tekstil (nevresim, çarşaf, havlu vb.) ürünleri katlanarak bohçalanmalı, bu işlem sırasında toz ve partikül oluşumuna izin vermeyecek (çırpma ve silkeleme yapılmamalıdır) şekilde toplanmalıdır. Çarşaf ve havlu gibi tekstil ürünleri ise en az 60 °C'da deterjan ile çamaşır makinesinde yıkanmalıdır.
 - » Islak zeminler sık sık temizlenmelidir.
 - » Zemine kilim, halı, örtü gibi toz tutucu malzemeler serilmemelidir.
 - » Yatakhaneler ve etüt salonları pencereler açılarak sık sık havalandırılmalıdır.
 - » Pansiyonda kalan her öğrenci kişisel eşyalarını sadece kendisi kullanmalıdır.

79.5. Personele Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Personel öğrencileri COVID-19 semptomları açısından izlemelidir.
- » Personel girişinde temassız ateş ölçümü yapılmalı ve el antiseptiği bulundurulmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Personele, çalışma yerine, öğrenciler ve ortam ile temasına göre tıbbi maske, gözlük/yüz koruyucu ile el antiseptiği sağlanmalıdır. Bütün personel ağız ve burnu kapatacak şekilde tıbbi maske kullanmalıdır. Maskeler gün içinde nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Sonrasında eller su ve sabunla yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Personel kıyafetlerinin günlük temizliği ve hijyeni sağlanmalıdır.

- » Personelin lavabo, ortak yemek yeme ve dinlenme alanları sosyal mesafe kurallarına uygun olarak düzenlenmeli, bu konuda gerekirse yer işaretleri, şerit, bariyer gibi düzenlemeler yapılmalıdır. Bu alanların temizliği ve dezenfeksiyonu düzenli olarak sağlanmalıdır.
- » Mal tedariki veya başka sebeplerle (tamir, bakım vb.) pansiyona geçici olarak kabul edilen kişilerin temasının asgari düzeyde tutulmasına yönelik kurallar belirlenerek uygulanması izlenmelidir. Ayrıca, bu kişilerin sosyal mesafe kuralı korunarak ve maske kullanarak işlemlerini yapmaları sağlanmalıdır.

79.6. Mescitlerde Alınması Gereken Önlemler

- » Mescit girişinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Mescite girerken maske takılmalı ve namaz esnasında da maske çıkarılmamalıdır.
- » Vakit namazları bireysel kılınmalıdır. Mescit içerisinde kalabalık oluşturulmamalıdır.
- » Abdest alırken ve namaz kılarken sosyal mesafeye (en az 1 metre) uyulmalıdır.
- » Mescit içerisindeki Kur'an-ı Kerim dahil diğer kitaplar kilitli dolaplarda bulundurulmalı, ortak kullanımı önlenmelidir.
- » Ortak kullanımda olan tespih, takke, rahle vb. kaldırılmalıdır.
- » Seccade kişiye özel olmalıdır.
- » Mescit en az günde bir defa temizlenmeli ve sık sık havalandırılmalıdır.
- » Mescitlerden terlikler kaldırılmalıdır. Kağıt havlu ya da kişiye özel havlu kullanılması sağlanmalıdır. Tekstil ürünleri en az 60 °C'da yıkanmalıdır.
- » Mescitte bulunan halılar su ve deterjanla temizlenmeli, varsa abdest alınan yerlerin temizliğine dikkat edilmelidir.

79.7. Pansiyonlarda Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Pansiyonlarda özellikle sık dokunulan yüzeylerin (merdiven kolları, kapı kolları, asansör düğmeleri, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri vb.) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilen, dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen dezenfektanlardır.

- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon, fotokopi makinaları ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Yer ve yüzey dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>
- » Pansiyonlarda dezenfeksiyon için ULV, ozon ve püskürtmeli dezenfeksiyon uygulaması gibi yöntemler kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlere el yıkama afişleri asılmalıdır.
- » Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Tuvalet ve lavaboların temizlik saatleri kayıt edilmeli ve temizlik saatleri görünür şekilde asılmalıdır.
- » Tuvalet ve lavabolarda sıvı sabun, tuvalet kâğıdı ve kâğıt havlu bulundurulmalıdır. Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvalet pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp kapaklı, pedallı çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Pansiyonlar pencereler açılarak düzenli bir şekilde sık sık havalandırılmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

79.8. Olası Vaka Durumunda Alınmasında Gereken Önlemler

- » Diğer öğrencilerden ivedilikle ayrılıp, tıbbi maske takılması sağlanarak sağlık kurumuna başvuruları sağlanmalıdır.
- » Kişi ile aynı odayı paylaşanların cerrahi (tıbbi) maske takması sağlanarak

pansiyonda barınan diğer öğrencilerden izole edilmelidir.

- » Kişinin başvurduğu sağlık kurumu tarafından, İl/İlçe Sağlık Müdürlüğü Bulaşıcı Hastalıklar Birimine ivedilikle bilgi verilmelidir.
- » Sonucu COVID-19 olarak değerlendirilen vakanın temaslılarının Sağlık Bakanlığı COVID-19 rehberine göre yönetilmelidir.
- » COVID-19 tanısı kesinleşen öğrencinin odası 24 saat süreyle havalandırılır ve boş tutulması sağlanır, sonrasında detaylı bir şekilde su ve deterjanla temizlenmeli, 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52- 9) ile silinmelidir. Tuvalet dezenfeksiyonunda 1/10 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52- 9) kullanılmalıdır. Bu işlemler sonrasında odaya yeni kişi alınabilir.
- » COVID-19 tanısı konulan kişinin kaldığı odanın temizliği esnasında, temizliğini yapacak kişi kişisel koruyucu ekipman (tıbbi maske, forma ya da tek kullanımlık önlük, gözlük/yüz koruyucu ve eldiven) kullanmalı, kişisel koruyucu ekipman giyilirken ve çıkartılırken kurallara uygun bir şekilde sırayla giymeye (forma ya da tek kullanımlık önlük, maske, gözlük/yüz koruyucu ve eldiven) ve çıkarmaya (eldiven, gözlük/yüz koruyucu, forma ya da tek kullanımlık önlük, maske) dikkat edilmeli, işlem öncesi ve sonrasında el hijyeni sağlanmalı, atıkların tıbbi atık kapsamında uzaklaştırılması sağlanmalıdır.

80. COVID-19 KAPSAMINDA YATILI KURAN KURSLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'un ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluylaadır. Yatılı Kuran Kursları toplu bulunulan yerlerden olduğu için COVID-19 bulaşma açısından risklidir. COVID-19 bulaşma riskini en aza indirmek için aşağıdaki önlemlere uyulmalıdır. Kurs binalarının girişlerinde ve içerisinde uygun yerlere kurallar, sosyal mesafe, maske kullanımı ve el temizliğiyle ilgili bilgilendirme afişleri asılmalıdır. Kurs binaları girişinde ve içeride uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

80.1. Yatılı Kuran Kurslarında Alınması Gereken Genel Önlemler

- » COVID-19'dan sorumlu bir personel görevlendirilmelidir.
- » Kuran kursu eğitim faaliyetine başlamadan önce binasının genel temizliği su ve deterjanla yapılmalıdır.
- » Kurslarda ateş ölçer, maske, sıvı sabun ve el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. Kullanılmış maskeler için kapaklı çöp kutuları temin edilmelidir.
- » Kuran kurslarında en az 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve öğrenci planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir.
- » Yemekhane, derslik, çalışma salonları, mescit, kantin vb. toplu kullanım alanları bulunması durumunda kişiler arasındaki sosyal mesafe en az 1 metre olacak şekilde düzenlenmelidir.
- » Bina girişinde ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olanlar içeri alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Kuran kursunda bulunan eğitmen, öğrenci ve diğer personel maske takmalı ve maskesi olmayanlar için bina girişinde maske bulundurulmalıdır. Kuran kursunda bulunan kişilerin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Kuran kurslarına salgın döneminde mümkünse ziyaretçi kabul edilmemelidir.

80.2. Eğitim Alanlarında Alınması Gereken Önlemler

- » Öğitmenlerin COVID-19 belirtileri konusunda eğitim almaları sağlanmalı, belirtiler konusunda dikkatli olmaları, özellikle Kuran kursuna dışarıdan yatılı kalmak üzere yeni katılan öğrencileri 14 gün süreyle COVID-19 semptomları açısından izlemeleri ve herhangi bir belirti gelişmesi halinde sağlık kurumuna gitmeleri konusunda bilgilendirilmelidir. Temaslı takibi için derslikler ve yemekhanelerde aynı öğrencinin aynı yerde oturmaları sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan / gelişen öğrenciler, öğretmenler ve diğer çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. İl/ilçe sağlık müdürlüğüne bildirilmeli ve Sağlık Bakanlığı COVID-19 rehberine göre yönetilmelidir. Şüpheli COVID-19 vakası ile aynı sınıfta kalan öğrenciler sonuç çıkana kadar ayrı bir yerde izole edilmelidir.
- » COVID-19 vakasının odası 24 saat süreyle havalandırılır ve boş tutulması sağlanır.
- » COVID-19 vakasının, oda temizliğini yapacak kişi tıbbi maske, forma ya da tek kullanımlık önlük, yüz koruyucu ve eldiven kullanmalıdır; temizlik görevlisi ellerini yıkadıktan sonra eldiven giymeli ve temizliği eldivenli ellerle yapmalıdır.
- » Öğrenciler gün boyu aynı sınıflarda ders görmeli, sınıf değişikliği yapılmamalıdır. Değişiklik zorunlu ise sınıfların her kullanım sonrası havalandırılıp temizlik ve dezenfeksiyonu yapılmalıdır.
- » Dersler mümkün olan en az kişi sayısı ile yapılmalı, birkaç sınıfın bir araya gelmesi ile ortak yapılan derslerde oturma düzeni sosyal mesafe en az 1 metre olacak şekilde ve maske takılarak olmalıdır. Birer boşluk bırakarak çapraz oturma düzeni yapılmalıdır. Damlacık oluşturması nedeniyle sınıflar içinde yüksek sesle yapılan aktiviteler yapılmamalıdır.
- » Derslersırasında öğretmen ile öğrenciler arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde oturma düzeni oluşturulmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze gelecek şekilde karşılıklı olmamalı, çapraz oturma olmalıdır. Damlacık oluşturması nedeniyle sınıf içinde yüksek sesle yapılan aktiviteler yapılmamalıdır. Sesli okumaların (ezberlediği dersini veren öğrencilerin okumaları gibi) mümkünse online yapılmalıdır. Yapılamadığı durumlarda bu mesafe en az 2 metre olmalı ve öğrenci yüz koruyucu, öğretmen tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu kullanmalıdır.

- » Kur'an-ı Kerim, kitap, kalem vb. eğitim malzemeleri kişiye özel olmalı, öğrenciler arası malzeme alışverişi yapılmamalıdır.
- » Öğrencilerin ders aralarında toplu halde bir arada bulunmamaları sağlanmalıdır.
- » Kuran Kursu koridorları, sınıfları ve spor salonlarında su dışında içecek ve yiyecek tüketilmesine izin verilmemelidir.

80.3. Yemekhanelerde Alınması Gereken Önlemler

- » Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yemekhane masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.
- » Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanmalıdır. Çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- » Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin bol su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulanması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Baharat, kürdan, tuz vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır.
- » Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
- » Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

80.4. Mescitlerde Alınması Gereken Önlemler

- » Mescit içerisinde 4 metrekareye 1 kişi düşecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- » Mescit girişinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- » Mescide girerken ve namaz esnasında da maske takılmaya devam edilmelidir.
- » Abdest alırken ve namaz kılarken sosyal mesafeye (en az 1 metre) uyulmalıdır.
- » Mescit içerisindeki Kur'an-ı Kerim dahil diğer kitaplar kilitli dolaplarda bulundurulmalı, ortak kullanımı önlenmelidir.
- » Ortak kullanımda olan tespih, takke, rahle vb. kaldırılmalıdır.

- » Seccadeler ve tespihler kişiye özel olmalıdır.
- » Mescit en az günde bir defa temizlenmeli ve sık sık havalandırılmalıdır.

80.5. Kuran Kurslarındaki Öğrenciler, Eğitimciler ve Diğer Personele Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Öğrenciler, eğitimciler ve diğer personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı olan çalışanlar tıbbi maske takılarak, COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Öğrenciler, eğitimciler ve diğer personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Öğrenciler ile 1 metreden yakın temas olasılığı olan eğitimci ve personelin yüz koruyucu kullanması sağlanmalıdır. Yüz koruyucu %70'lik alkol ile silinerek tekrar kullanılabilir.
- » Öğrenciler, eğitimciler ve diğer personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. el hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Eldiven kullanımı el temizliği yerine geçmez. Yapılan iş, eldiven kullanımını gerektirmiyorsa, COVID-19'dan korunmak amacıyla eldiven kullanılmamalıdır.
- » Öğrenciler, eğitimciler ve diğer personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir.

80.6. Yatakhanelerde Alınması Gereken Önlemler

- » Yatakhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- » Yatakhanelerde sosyal mesafe ve hijyen kuralları göz önünde bulundurulmalıdır.
- » Yatakhanelerde yatak ya da ranzalar en az 2 metre aralıklarla seyreltilerek yerleştirilmelidir.
- » Yatak ya da ranzaların yan yana olanlarının bir baş bir ayak ucu şeklinde konumlandırılmalı, ranzada alt ve üst yatışlarda bir baş bir ayak ucu şeklinde

düzenlenmelidir

- » Yatakhaneler sık sık pencereler açılarak havalandırılmalıdır.

80.7. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırması

- » Kuran kurslarında mescitlerde bulunan halılar su ve deterjanla temizlenmeli, mescit ve abdest alınan yerlerin temizliğine dikkat edilmelidir. Mescitler sık sık havalandırılmalıdır. Abdest alınan yerlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalıdır.
- » Binalardaki her türlü eşya, araç ve gerecin, özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, musluk ve batarya başlıkları gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 768152-9) kullanılabilir. Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Kuran kurslarında kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Tuvaletlere el yıkama ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.

- » Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.

81. COVID-19 KAPSAMINDA TUR REHBERLERİ VE TUR KATILIMCILARINA YÖNELİK ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'un ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişilerin konuşma, öksürme ve hapşırması sırasında ortaya çıkan damlacıklardır. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. Tur rehberleri, yurt içinden ve dışından gelen çok sayıda kişiyle temas etmeleri nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risk altındadırlar. Tur rehberleri, seyahat sırasında tur katılımcılarının sağlıklarını da gözlemleme imkanı bulduklarından COVID-19'un bulaşmasının önlenmesinde önemli rol almaktadırlar.

COVID-19 salgını döneminde tur rehberlerine hastalık ve hastalıktan korunma konusunda bilgilendirme yapılmalı, uygun tutum ve davranışın geliştirilmesi amacıyla eğitim verilmelidir. Tur rehberleri tur boyunca COVID-19'dan yetkili kişidir. Tur rehberlerinin risklerini en aza indirmek için aşağıdaki önlemler alınmalıdır:

81.1. Seyahatten önce COVID-19'a Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Seyahat öncesinde, seyahatin gerçekleşeceği bölgeler ile ilgili olarak COVID-19 salgını ile ilgili istatistiki veriler güvenilir kaynaklardan takip edilmelidir.
- » Gidilecek ülke ile ilgili sağlık veya seyahat tavsiyeleri için konsolosluga veya sağlık yetkililerine danışılmalıdır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda tur katılımcıları bilgilendirilmeli ve uygun düzenlemeler yapılmalıdır.
- » Gidilecek bölgede gerektiğinde irtibat kurulabilecek sağlık kurumlarının listesi ve adresleri belirlenmelidir.
- » Maskeler, el dezenfektanı, temassız termometreler, tek kullanımlık kağıt mendiller ve atıkların toplanacağı çöp torbaları bulundurulmalıdır.
- » Su ve sabuna ulaşımın sağlanamadığı durumlarda el hijyeni için %70 alkol içeren el antiseptiği veya alkol bazlı antiseptik içerikli ıslak mendil bulundurulmalıdır.
- » Tur katılımcılarının aile üyelerinin ve gidilecek ülkedeki ilgili konsoloslukların telefon numaraları kaydedilmelidir.
- » Tur katılımcılarına herhangi bir rahatsızlık veya acil durumda kullanılmak üzere tur rehberinin adı, oda numarası ve telefon numarası ve otelin resepsiyon telefon numarası bilgileri verilmelidir.
- » Tur rehberi yerel yetkililer tarafından yapılan duyurulara dikkat etmelidir.

- » Tur katılımcı sayısı sosyal mesafenin kurallarının uygulanabileceği şekilde planlanmalıdır.

81.2. Seyahat Araçlarında Alınması Gereken Önlemler:

- » Seyahate başlamadan önce aracın içi temizlenmelidir. Metal olmayan yüzeyler, su ve deterjanla günlük olarak temizlenmeli ve ardından bu yüzeyler 1/100 oranında sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) veya klor tablet (ürün tarifine göre) kullanılmalıdır. Metal yüzeyler %70 alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Araçlarda klimanın iç hava sirkülasyon düğmesi kapalı olmalıdır.
- » Araç içine COVID-19 ile ilgili uyulması gereken kurallar görünür bir şekilde asılmalı ve aracı kullananlar ve yolcuların bu kurallara uyması sağlanmalıdır. Araçta, COVID-19 ile ilgili önlemlere ait anonslar yapılmalıdır.
- » Tur katılımcılarının seyahatlerine başlamadan önce COVID-19 ile uyumlu semptom sorgulaması ve ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olanlar, COVID-19 tanısı alan veya teması olan kişiler tura alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Araçlarda giriş kapısının yanına el antiseptiği konulmalıdır.
- » Araçlarda olası COVID-19 vakaları için koltuk ayrılmalıdır. Yolcu otobüslerinde ve uçaklarda en arka sıra, trenlerde orta vagona arka iki sıra veya kapalı ise yemek vagonları bu amaçla kullanılmalıdır.

81.3. Seyahat Döneminde Alınması Gereken Önlemler:

- » Tur katılımcılarının seyahat süresince araç içinde ve molalarda maske takması sağlanmalıdır.
- » Maskeler nemlendikçe ve kirlendikçe yenileri ile değiştirilmelidir.
- » Maskenin burun, ağız ve çeneyi de kapatacak şekilde takılması, dış yüzeyine dokunulmaması, dokunulur ise alkol içerikli el antiseptikleri ile el hijyeni sağlanması gereklidir.
- » Maske ön yüzüne dokunulmadan yanlarda yer alan lastiklerinden, bağcıklı ise bağcıklarından tutularak çıkartılmalı ve el hijyeni sağlanmalıdır.
- » Tur kapsamında enfeksiyon kontrol önlemlerine uyan otel, restoran vb.

tesisler seçilmelidir.

- » Yolculuk sırasında ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri gelişen kişi olması durumunda araçta ayrılan bölüme alınmalı ve tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Taşıtlarda uyulması gereken önlemler için Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.

81.4. Tur Katılımcıları İçin Alınması Gereken Önlemler

- » Kişilerle sosyal mesafenin korunması ve arada en az 1 metre mesafe bulunması sağlanmalıdır. Tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçınılmalıdır.
- » Seyahat sırasında kuralına uygun maske takılmalıdır. Maskeyi takma ve çıkarma işlemlerinden önce el hijyenine dikkat edilmelidir.
- » İki yaşından küçük çocuklar için gözetim olmadan maske önerilmez.
- » Eller sık sık su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca uygun şekilde yıkanmalıdır. Eğer su ve sabun bulunamazsa el antiseptiği veya en az %70 alkol içeren kolonya kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Eller ile gözlere, ağız ve buruna dokunulmamalıdır.
- » Tur katılımcılarına sunulan konaklama hizmetlerinde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.
- » Gıda güvenliğinin beş anahtarı olan; güvenli ham maddeleri seçme, elleri ve mutfak eşyalarını temiz tutma, çiğ ve pişmiş yemekleri ayırma, yiyecekleri güvenli bir yerde saklama, yiyecek ve içecekleri başkalarıyla paylaşmama gibi gıda güvenliği ve hijyen kurallarına uyulmalı; pişirilmiş, yıkanmış veya soyulmuş gıdalar tüketilmelidir.
- » Yolculuk sırasında tur katılımcılarının sağlık durumlarında değişiklikler takip edilmelidir. Özellikle ateş, öksürük, burun akıntısı ve solunum şikayeti olanlar durumlarını tur rehberine bildirmelidirler.

81.5. Yolculuk Sırasında COVID-19 Belirtileri Gelişen Tur Katılımcılarına Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Tur rehberi, seyahat sırasında ateşi 38 °C'dan yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan tur katılımcıları olduğunda, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirmelidir. Tur katılımcıları yerel sağlık yetkilileri tarafından verilen talimatlara uymalıdır.
- » Böyle bir durumda tur rehberi tıbbi maske ve gözlük /yüz koruyucu kullanmalıdır.
- » Seyahat dönüşünde ateş ve COVID-19'a ilişkin semptomlar yaşayan tur rehberleri ve tur katılımcıları, derhal bir sağlık kurumuna başvurmalı, son seyahat öyküsü ve COVID-19 bulaşması ile ilgili riskli davranışları (Uzakdoğu ülkelerinde canlı hayvan pazarı ziyareti, hasta ziyareti, kalabalık alanlarda uzun süre bulunma vb.) ile ilgili bilgileri vermelidir.
- » Gerekirse temaslı takibi araştırmasını kolaylaştırmak için tur katılımcılarının kişisel bilgileri ve telefon numaraları en az 1 ay boyunca saklanmalıdır.

82. COVID-19 KAPSAMINDA LUNAPARK VE TEMATİK PARKLARLA İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'un ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluyla'dır. Lunapark ve tematik parklar çalışma koşulları nedeniyle personele ve ziyaretçilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle lunapark ve tematik parklarda COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

Lunapark ve tematik parkların girişinde görünür bir yere COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili bilgilendirici tabelalar (el yıkama, maske kullanımı, lunaparkta uyulması gereken kurallar) yerleştirilmeli ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır. Lunapark ve tematik parkların girişinde ve önemli yürüyüş yollarında, yiyecek içecek yerlerinde, dükkanlarda içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.

82.1. Lunapark ve Tematik Parklarda Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Lunapark ve tematik parklarda COVID-19'dan sorumlu bir personel görevlendirilmelidir.
- » Lunapark ve tematik parkların girişinde personel ve izleyicilerden ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan ve teması olanlar içeriye alınmamalı, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Lunapark ve tematik parkların girişinde biletleme işlemleri mümkünse online ortamda yapılabilecek şekilde düzenlenmelidir.
- » Biletlerin etkinlik yerinin girişlerinde teması engellemeye yönelik barkod veya karekodlu olmasına önem verilmelidir. Her şey dahil paket teklifleri yapılabilir.
- » Biletlemenin online yapılamadığı durumlarda bilet satış ve kontrol alanlarının önünde sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Yapılacak ödemelerde mümkün olduğunca nakit ödemededen kaçınılmalı, kartla temassız ödeme tercih edilmelidir.
- » Lunapark ve tematik parklarda yerleşim alanının büyüklüğü ve özelliğine göre 6 metrekareye 1 kişi planlanarak içeriye ziyaretçi alınmalıdır. Lunapark ve tematik park girişinde içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmelidir. Kapasite düşürülmesine uygun şekilde sıralar ile yer işaretleri ve koltuk işaretlemeleri yapılmalıdır.

- » Bilet satış ve kontrol alanları ile eğlence alanlarının ulaşılabilir yerlerinde el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır. Doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.
- » Giriş ve çıkışlar kişilerin birbirleriyle temasını engelleyecek şekilde düzenlenmelidir. Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- » Giriş ve çıkışlar için ayrı kapılar kullanılmalı, mümkün değilse aynı kapı şeritle ayrılmalıdır, zeminde tek yönlü gidiş-geliş işaretleri konulmalıdır.
- » Girişlerde güvenlik nedeni elle üst ve çanta aramalarından kaçınılmalı, güvenlik aramalarında uygun cihazlar (x-ray cihazı, el dedektörü- metal dedektörler) kullanılmalı, olabildiğince yakın temastan kaçınılmalıdır. Güvenlik görevlileri üst araması yapıyorsa tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu da kullanılmalıdır.
- » Girişlerde ve eğlence araçlarında bilet satışı ve kontrolü yapan personel mümkünse saydam malzemelerle oluşturulmuş bariyerli bölmelerde çalışmalıdır. Bunun sağlanamadığı ve en az 1 metre sosyal mesafenin korunamadığı durumlarda tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu da kullanılmalıdır.
- » Lunapark, tematik parklar ve içindeki eğlence araçlarının giriş ve çıkışlarında, kalabalık oluşmaması için önlemler alınmalı, mümkünse ilave giriş ve çıkış kapısı açılmalıdır.
- » Bariyerler, koruyucu kaplamalar, mesafe önlemleri ile çalışanların korunmasına yönelik önlemler alınmalıdır.
- » Lunapark ve tematik parklara ait otoparklarda kalabalık oluşturmayacak şekilde önlemler alınmalıdır.
- » Lunapark ve tematik parklarda sosyal mesafe, maske takma, el hijyeni, izleyici alanlarının düzenlenmesi ve eğlence araçlarının boşaltılması konularında anonslar yapılmalıdır.
- » Lunapark ve tematik parkların içindeki eğlence araçlarının başlama ve bitiş zamanlamaları kalabalığı önlemek için birbirinden farklı olacak şekilde planlanmalıdır.
- » Lunapark ve tematik parklara ağız ve burnu kapatacak şekilde maske

takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. İki yaş üstü çocukların da kendilerine uygun maske takmaları sağlanmalıdır. Maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.

- » Eğlence araçlarında oturma düzenlemeleri sosyal mesafe kurallarına göre yapılmalıdır. Kapalı ortam gerektiren eğlence araçlarında aynı evi paylaşmayan ziyaretçilerin sosyal mesafe planına (her yönden en az 1 metre) uygun yerleşme düzeni sağlanmalıdır. Yakın mesafe olduğundan maske çıkarılmamalıdır.
- » Eğlence araçlarının önünde kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir. Eğlence araçlarının giriş ve çıkış kapıları mümkünse ayrı olmalıdır. Sorumlu bir personel görevlendirilerek bu kuralların uygulanması denetlenmelidir.
- » Lunapark ve tematik parklarda açıkta yiyecek satılmamalıdır.
- » Lunapark ve tematik parklarda bulunan restoran, kafeterya ve kantinlerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan [restoran, kafeterya ve kantinlerle ilgili uyarılar](#) dikkate alınmalıdır.
- » Lunapark ve tematik parklarda açık havada yapılan gösterilerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan [konserlerde alınacak korunma önlemleri ile ilgili uyarılar](#) dikkate alınmalıdır.
- » Lunapark ve tematik parklarda yer alan kapalı ofislerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan [ofis ve büro sisteminde faaliyet gösteren tüm işletmelerde alınması gereken önlemler](#) ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.
- » Kapalı eğlence araçları salgın sürecinde açılmamalı ya da bir tesiste tüm gün boyunca araçların tümü açık olmamalıdır.
- » Lunapark ve tematik parklarda salgın süresince güncel program misafirlere, tesisin web sitesi ve/veya sosyal medya aracılığıyla duyurulmalıdır.

82.2. Lunapark ve Tematik Park Ziyaretçilerine Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Ziyaretçiler mümkünse randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalıdır.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan COVID-19 için uyulması gereken kurallar okunmalı ve bu kurallara uyulmalıdır.
- » Ziyaretçi eğlence araçlarına girmeden önce ve çıktıktan sonra alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanmalıdır.
- » Diğer ziyaretçiler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- » Ziyaretçiler sık sık el antiseptiği kullanmalıdırlar.

82.3. Çalışanlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Çalışanlara COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda eğitim verilmeli ve kayıt altına alınmalıdır. Eğitimlerde verilen bilgiler Sağlık Bakanlığı dokümanlarıyla uyumlu olmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » COVID-19 tanısı alan ve tedavisi tamamlanan çalışanlar Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir.
- » Çalışanların tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Çalışanların el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışanlar dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan [yemekhane ve dinlenme alanları ile ilgili uyarılar](#) dikkate alınmalıdır.

82.4. Lunapark ve Tematik Parklarda Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu

- » Lunapark ve tematik parklarda eğlence araçlarının iç yüzeylerinin

temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.

- » Eğlence araçlarının her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Eğlence araçları, makineler ve oyun bileşenleri (halkalar, kovalar, toplar, su tabancaları vb.) her kullanımdan sonra temizlenmelidir.
- » Lunapark ve tematik parklarda sık dokunulan yüzeylerin (oyuncakların elle tutulan yerleri, korkuluklar, kol dayanakları, sınırlama materyalleri, kulplar, emniyet kemerleri, kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, bilgisayar malzemeleri vb.) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Ödeme terminali sık sık %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Yer ve yüzey dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde yıkanmalıdır. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemeleri en az 60 °C'da yıkanmalıdır.
- » Tuvaletlere el yıkama ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

- » Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Ventilatorler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

83. COVID-19 KAPSAMINDA GÜZELLİK MERKEZLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Güzellik Merkezleri 25 Temmuz 2010 tarih ve 27652 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmeliğe göre güzellik uzmanlarının çalıştığı ve güzellik uzmanlarının yapacağı uygulamaların ilgili mevzuatla tanımlandığı merkezlerdir. Bu mevzuata göre güzellik salonlarında deriye veya deri altına enjeksiyonla müdahalede bulunmayı gerektiren işlemler yapılamamaktadır.

83.1. COVID-19 Kapsamında Alınması Gereken Genel Önlemler

COVID-19'da ana bulaşma, virüsü taşıyan kişinin konuşma, öksürme ve hapşırması sırasında ortaya çıkan damlacıklar yoluyla olur. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de bulaşabilir. Güzellik merkezlerinde tüm uygulamalarda Standart Enfeksiyon Kontrol Önlemlerine uyulmalı ve COVID-19 salgını nedeniyle ek önlemler alınmalıdır.

Güzellik merkezlerinde yapılan uygulamaların çoğu bir metreden yakın temas gerektiren işlemlerdir. Bu nedenle çalışanlar ve müşterilerin, COVID-19 korunma önlemlerine uyması sağlanmalıdır. Her merkezin görünür bir yerine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı, sosyal mesafe ve merkezde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

Merkezlerde COVID-19 kapsamındaki tüm işleyleten sorumlu en az bir personel sürekli olarak bulundurulmalıdır.

83.2. Merkezlere Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Kalabalık oluşmasını engellemek için müşteriler randevu ile kabul edilmelidir.
- » Randevu sırasında ateş, öksürük, nefes darlığı, boğaz ağrısı, baş ağrısı, kas ağrıları, tat ve koku alma kaybı veya ishal bulguları açısından sorgulanmalıdır. Bu belirtilerden birini tarif eden, COVID-19 tanısı alan ya da temaslı olanlara randevu verilmemelidir.
- » Çalışan ve müşteri dahil 8 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye müşteri alınmalıdır.
- » Güzellik merkezine gelirken refakatçi ve çocuk getirilmemelidir.
- » Güzellik merkezi girişinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtiler gösteren, COVID-19 tanısı alan ve temaslı olanların içeriye alınmayacağını belirten bilgilendirme yazısı asılmalıdır.

- » Müşteri tokalaşmadan veya herhangi bir şekilde temas etmeden karşılanmalıdır.
- » Güzellik merkezlerine maskesiz kimse alınmamalıdır. Merkez içinde de maske kullanmaya devam edilmelidir. Kapı girişinde maskesi olmayanlar için maske bulundurulmalıdır.
- » Güzellik merkezi girişinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere el antiseptiği bulundurulmalı ve sürekliliği sağlanmalıdır.
- » Müşteri ve işlem yapan personel temaslı takibi için kayıt altına alınmalıdır.
- » Güzellik merkezine misafir alınmamalıdır.
- » Merkez içinde su ve sabuna erişim kolay olmalı ve burada tek kullanımlık kâğıt havlular bulundurulmalıdır.
- » Hizmet verilecek koltuk/ birim sayısı, kişiler arası sosyal mesafeyi koruyacak şekilde (örneğin koltuk sayıları azaltılmalı, birer koltuk atlanarak oturtulmalı) düzenlenmelidir.
- » Merkezlerde hizmet verilirken su hariç yiyecek ve içecek servisi yapılmamalıdır.
- » İçeride ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. şeyler bulundurulmamalıdır.
- » Her müşteri için steril tek kullanımlık malzeme kullanılmalıdır.
- » İşlemlerde kullanılan aletlerin kişiye özel olması sağlanmalıdır. Kişiye özel alet kullanımı sağlanamadığı durumlarda, her müşteriden sonra kullanılan aletlerin temizliği yapılmalı ve ardından sterilize edilmelidir.
- » Müşteri alanının temizlenmesi, dezenfeksiyonu ve hazırlanması için iki müşteri randevusu arasında 20 dakikalık bir mola verilmelidir.
- » İşlem planlandıktan daha uzun sürerse, bir sonraki müşteri telefonla bilgilendirilmelidir.
- » Her işlemten sonra havlular ve yatak üzerine serilen örtüler değiştirilmelidir.
- » Kasa önünde sıra beklerken, durulması gereken yerler zeminde sosyal mesafeyi sağlayacak şekilde işaretlenmelidir. Tercihen temassız olmak üzere, nakit olmayan ödeme yapmaları istenmelidir.

83.3. Müşterilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » Merkezlere randevu ile gidilmeli ve randevu saatine uyulmalıdır.
- » Hastalık belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan ya da temaslı olan müşterilere

randevu verilmemelidir.

- » Merkeze girişte müşteri maske takmalı ve üniteye buldukları süre içinde maske çıkarılmamalıdır.
- » Su haricinde yiyecek ve içecek talebinde bulunulmamalıdır.

83.4. Çalışanlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » COVID-19 belirtileri ve korunma yöntemleri hakkında eğitim verilmeli ve verilen eğitimler kayıt altına alınmalıdır.
- » Eğitimler, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan ve yayımlanan rehber ve diğer materyaller ile uyumlu olmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtiler gösteren, COVID-19 tanısı alan ve temaslı olan personel çalıştırılmamalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtiler gösteren personel tıbbi maske takılı olarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberi doğrultusunda hareket edilmelidir.
- » Çalışanlar cep telefonlarını işleme girmeden ve müşteriyle temas etmeden önce soyunma odalarında bırakmalıdır.
- » Çalışanlar için kişisel koruyucu ekipman (koruyucu önlük, tıbbi maske, gözlük/yüz koruyucu, eldiven) hazır bulundurulmalıdır. Göze, yüze uygulanan aerosol oluşturabilecek işlemler sırasında Ng5/FFP2 maske kullanılmalıdır.
- » Kişisel koruyucu ekipmanlar (KKE) giyilirken ve çıkartılırken kurallara uygun bir şekilde sırayla giymeye (önlük, maske, gözlük/yüz koruyucu ve eldiven) ve çıkarmaya (eldiven, gözlük/yüz koruyucu, önlük, maske) dikkat edilmelidir. İşlem öncesi ve sonrasında el hijyeni sağlanmalıdır.
- » Kullanılan eldiven, önlük, tıbbi maske ve tek kullanımlık yüz koruyucu kapaklı pedallı çöp kutusuna atılmalıdır. Tek kullanımlık olmayan gözlük ve yüz koruyucu %70'lik alkol ile dezenfekte edilerek tekrar kullanılabilir.
- » Çalışanların el hijyenine dikkat etmeleri sağlanmalıdır. Bunun için, eller sık sık en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Merkez çalışanları dinlenme alanlarında sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir.

- » İş kıyafetleri günlük değiştirilmelidir. Tekstil kıyafetler en az 60 derecede yıkanmalıdır.

83.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Temizlik günlük olarak yapılmalıdır.
- » Merkezin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Her müşteri sonrasında bu yüzeyler temizlenmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silerek dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- » Yer ve yüzey dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>
- » Çalışma tezgahları, ekipmanları ve aletleri düzenli olarak temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Ödeme terminali sık sık %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
- » Tuvaletlere el yıkama afişleri asılmalıdır
- » Tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Merkezlerin tuvalet ve lavabolarında sıvı el sabunu, kağıt havlu bulundurulmalı ve bu bölümlerin temizliğinin periyodik olarak yapılması sağlanmalıdır. Tuvaletlerde kullanılan bataryalar, sabunluklar ve kağıt havluluklar mümkünse fotoselli olmalıdır. Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Temizlik yapan personelin maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Güzellik merkezinin genelinde bulunan salon ve odalar pencereler açılarak düzenli bir şekilde sık sık havalandırılmalıdır. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan binaların havalandırması %100 doğal hava sirkülasyonunu

sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

84. COVID-19 KAPSAMINDA AÇIK OTO PAZARLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19'un ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluyladır. Açık oto pazarları insan hareketlerinin yoğun olduğu, gerekli önlemler alınmaması halinde sosyal mesafe kuralının bozulabileceği toplu bulunulan yerlerden olduğu için COVID-19 bulaşma açısından risklidir. COVID-19 bulaşma riskini en aza indirmek için aşağıdaki önlemlere uyulmalıdır.

84.1. Genel Önlemler

- » Açık oto pazarları girişlerinde ve içerisinde uygun yerlere COVID-19'dan korunma önlemleri ile ilgili bilgilendirici kuralların olduğu afişler asılmalıdır. Bu bilgilendirme afişlerinde; sosyal mesafenin korunması (en az 1 metre), maske takma, el hijyeni ve tokalaşmama ile ilgili uyarılar yer almalıdır.
- » Açık oto pazarı girişinde ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtiler gösteren, COVID-19 tanısı alan ve temaslı olan kişilerin içeriye girmemeleri gerektiğini belirten bilgilendirme afişi asılmalıdır.
- » Oto pazarı alanına alınacak kişi sayısı müşteri ve satıcı dahil her 4 metrekareye bir kişi olacak şekilde planlanmalıdır. İçeri alınacak satılık araçlar yakın park edilmemeli, araçlar arası mesafe en az 2 metre olmalıdır.
- » Oto pazarına ağız ve burnu kapatacak şekilde maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir. Maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Oto pazarında maske ve mesafe kontrolünü yapacak bir personel görevlendirilmelidir.
- » Çalışan personel sosyal mesafe, maske kullanımı ve el hijyeni kurallarına uyum göstermelidir.

84.2. Açık Oto pazarına Giriş-Çıkışta Alınması Gereken Önlemler

- » İçeri giren günlük ziyaretçi sayısı gözetilerek, kalabalık oluşmasına neden olmayacak şekilde giriş ve çıkış kapıları planlanmalıdır.
- » Giriş ve çıkışlar kişilerin birbirleriyle temasını engelleyecek şekilde düzenlenmelidir. Giriş ve çıkışlar için zeminde tek yönlü gidiş-geliş işaretleri konulmalı ya da şerit çekilmelidir.
- » Girişte el antiseptiği bulundurulmalı ve oto pazarına girenler el antiseptiği kullanılmalıdır.

84.3. Alışveriş Sırasında Satıcı ve Müşterilere Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Satıcı ve müşteriler oto pazarına girdiklerinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- » Satıcı ve müşteriler arasındaki en az 1 metrelik sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Satıcı ve müşteriler oto pazarına girmeden önce ağız ve burnu kapatacak şekilde maske takmalıdır. Oto pazarlarında bulunduğu sürece maske çıkarılmamalıdır.
- » Araç almak isteyen kişilerin otomobili incelerken içine girmeleri, oturmaları, otomobilin içindeki çeşitli alanlara dokunmaları COVID-19 bulaşması açısından risk teşkil etmektedir. Bu nedenle bu tür davranışlardan kaçınılmalıdır. Bakılması zaruri alanlara dokunulursa mutlaka el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Her müşteriden sonra sık temas edilen yüzeyler (direksiyon, kapı kolları, cam açma düğmesi, emniyet kemeri tokaları, vites kolu, el freni vb.) önce su ve deterjanlı bezle silinmeli, daha sonra da 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu veya %70'lik alkol/kolonya ile dezenfekte edilmelidir.
- » Pazarlık aşamasında veya satış aşamasında el sıkışma yapılmamalı, sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Test sürüşü yapılacaksa;
 - » Araç içinde şoför dahil herkes maske takmaya devam etmeli
 - » Araca şoför dahil 3'den fazla kişi alınmamalı
 - » Araçlarda klima sistemi havalandırması, dışarıdan temiz havanın içeriye alınması şeklinde olmalıdır. Klimanın iç havalandırma sistemi (içerideki havanın tekrar içeriye verilmesi) fonksiyonu önlenmelidir.
 - » Aracın camları açık tutulmalı
 - » Her test sürüşünden sonra araçların sık dokunulan yüzeyleri (direksiyon, kapı kolları, cam açma düğmesi, emniyet kemeri tokaları, vites kolu, el freni vb.) önce su ve deterjanlı bezle silinmeli, daha sonra da 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu veya %70'lik alkol/kolonya ile dezenfekte edilmelidir.

84.4. Açık Oto Pazarlarında Bulunan Lavabo ve Tuvaletlerde Alınması Gereken Önlemler

- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvaletlere kâğıt havlu ve tuvalet kağıdı konulmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki bataryalar ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Tuvalet pencereleri açık tutulmalıdır.
- » Çevre kirliliğini önlemek için kapaklı, pedallı çöp kutuları bulundurulmalıdır.

85. COVID-19 KAPSAMINDA HALI SAHA TESİSLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişinin konuşma, öksürme ve hapşırması sırasında ortaya çıkan damlacıklardır. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. Bu nedenle hem halı saha tesisi çalışanı hem de müşteri, COVID-19 kapsamında sağlığını korumak için aşağıdaki kurallara uymalıdır. Halı saha tesislerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve halı saha tesisleri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Halı saha tesislerinin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.

85.1. Halı Saha Tesislerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- » Halı saha tesislerindeki kişi sayısı 6 metrekareye bir kişi olacak şekilde sınırlandırılmalıdır. Tesis kapasite bilgisi tesis girişine asılmalıdır
- » Halı saha tesislerinde çalışma koşulları nedeniyle müşterilerin birbiri ve çalışanlarla yakın teması söz konusudur. Spor aktivitesi damlacık çıkışı ve hızını artırmaktadır. Antrenman ve maç dışında sosyal mesafe en az 2 metre olarak uygulanmalıdır.
- » Müşteriler randevu ile kabul edilmelidir. İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici konulmalıdır. Kalabalık ve teması önlemek için giriş ve çıkışlar farklı kapılardan yapılacak şekilde tedbir alınmalıdır.
- » Halı saha tesislerinin giriş kapısında ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 vakası veya temaslı çalışanlar/ müşteriler tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- » Maç ve Antrenman yapacaklar HES kodu ile giriş yapmalıdır. Her müşteri HES kodunu üretmeli, halı sahada görevli bir personel "Hayat Eve Sığar" mobil uygulaması üzerinden müşterinin HES kodunu sorgulayarak uygulamanın onay verdiği kişilere tesisler kullanılmalıdır. Uygulamanın vaka veya temaslı bilgisi verdiği kişiler tesise alınmamalıdır. (Müşteriler randevu almadan önce aynı uygulama üzerinden kendi risk durumlarını görebilirler).
- » Maçlara seyirci alınmamalıdır. 18 yaş altı çocuklar ile birlikte gelen veliler

- en az 2 metre sosyal mesafe kuralları uygulanarak tribünlere veya bekleme alanlarına alınmalıdır. Tribün ve bekleme alanlarında sosyal mesafeye uygun oturma işaretlemeleri yapılmalıdır. Tribün veya bekleme alanındaki herkes maske takmalıdır.
- » Duş, soyunma odası ve sauna alanları kullanılmamalıdır. Oyuncular havlu gibi kişisel eşyalarını belirlenecek alanlarda sosyal mesafe kurallarına göre yerleştirmelidir. Zorunlu ihtiyaç olması halinde futbol kulüplerinin altyapı takımları soyunma odalarını antrenör gözetiminde sosyal mesafe kurallarına uyacak şekilde sıra ile kullanılmalıdır.
 - » Spor yaralanması olması durumunda uygulanacak prosedürler önceden belirlenmeli, bu konuda personel ve müşteri bilgilendirilmelidir. Spor yaralanması durumunda, yaralının etrafında oluşması muhtemel kalabalık ve yakın temas engellenmelidir.
 - » Müşterilerin giriş/çıkış saatleri kaydedilmeli ve en az 14 gün kayıtlar saklanmalıdır.
 - » Halı saha tesislerinin giriş ve çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.
 - » Halı saha tesisleri üyeleri ile sözleşmelerine COVID-19 politikaları ve rezervasyon prosedürleri ile ilgili açıklama eklemelidir.
 - » Kronik hastalığı ve yaş nedeni ile risk grubunda yer alanların halı sahalara gitmemeleri önerilir.
 - » Halı saha tesislerine maskesiz müşteri/ çalışan alınmamalıdır. Halı sahada Antrenman ve maç haricinde maske takmaya devam etmelidirler. N95/ FFP2 maskeler kullanılmamalıdır.
 - » Antrenman ve maç sırasında nefes almayı zorlaştırabileceği için maske takılmayabilir.
 - » Kafe tarzı yeme içme bölümleri T.C. Sağlık Bakanlığının [Restoran, Lokanta, Kafe çalışma rehberi](#)ne göre hizmet verebilir.
 - » Halı saha tesislerine misafir alınmamalıdır.
 - » Antrenman/maç aralarındaki dinlenme molaları dışında halı saha tesislerinde müşterilerin beklemesine izin verilmemelidir.
 - » Halı saha tesislerinde su ve sabuna erişim kolay olmalı ve burada tek kullanımlık kâğıt havlular bulunması sağlanmalıdır.
 - » İçeride ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.

- » Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir. Ödeme terminallerinde dokunulan yüzeyler %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
- » Halı saha tesisi içinde bulunan ofislerde T.C. Sağlık Bakanlığının "[Ofis ve Büro Sisteminde Faaliyet Gösteren Tüm İşletmelerde Alınması Gereken Önlemler](#)" rehberine uygun çalışılmalıdır.

85.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Müşteriler randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalıdır.
- » Tesis içinde her alanda diğer kişilerle 2 metre mesafeye uyulmalıdır.
- » İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Halı sahaya giderken kişisel havlu götürülmelidir. Havluların işletme tarafından karşılanması halinde poşetli veya görevli personel tarafından verilmesi gerekmektedir.
- » Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe korunmalıdır.
- » Halı sahaya girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Ng5/FFP2 maskeler kullanılmamalıdır.
- » Halı sahaya girdikten sonra eller yıkanmalı ya da el antiseptiği kullanılmalıdır
- » Halı saha içinde mecbur olmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır. Sık dokunulması mümkün olan yüzeylerin farkında olunmalı ve buralara dokunulduğunda el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Spor sırasında eller yüze değdirilmemelidir. Kişisel havlu kullanılmalıdır.
- » Maç sırasında ve sonrasında kucaklaşma/ sarılma vb. yakın temasta bulunulmamalıdır.

85.3. Personele Yönelik Önlemler

- » Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır.
- » Çalışan personelin tümü kuralına uygun tıbbi maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır. Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye

boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

- » Çalışan personel, dinlenme odalarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir.

85.4. Halı Sahaların Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- » Halı saha tesislerinde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
- » Halı sahaların temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, el ve vücudun sık değdiği bölümleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- » Futbol topları her maç bitiminde %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- » T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.

- » Soyunma kabinlerinin kullanılması durumunda temizliği her müşteri kullanımından sonra tekrar yapılmalıdır.
- » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
- » Vantilatörler çalıştırılmamalıdır. Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.
- » Halı sahaların kapalı bölümleri sık sık havalandırılmalıdır.

86. COVID-19 KAPSAMINDA BİLARDO SALONLARINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişinin konuşma, öksürme ve hapşırması sırasında ortaya çıkan damlacıklardır. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. Bilardo salonlarında müşterilerin birbiri ile yakın teması (1 metreden yakın, 15 dakikadan uzun) ve ortak malzeme kullanımı söz konusudur. Bu nedente hem bilardo salonu çalışanı hem de müşteri, COVID-19 kapsamında sağlığını korumak için aşağıdaki kurallara uymalıdır. Her bilardo salonunun görünür bir yerine önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yerinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.

86.1. Genel Önlemler

- » İşletmede kurallara uyulup uyulmadığını belirlemeye yönelik bir sorumlu personel görevlendirilmelidir.
- » Müşteriler randevu ile kabul edilmelidir.
- » İş yerine müşteri haricinde misafir alınmamalıdır.
- » Müşterilerin giriş/çıkış saatleri kaydedilmelidir. (Seans ile çalışılıyorsa, hangi seansta kimlerin geldiği kaydedilmelidir.).
- » Salona maskesiz müşteri alınmamalıdır.
- » Müşteriye salona girişten önce ateş ölçümü ve semptom sorgulaması yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanmalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 vakası veya temaslı çalışanlar/müşteriler tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir
- » İş yeri girişinde ve içinde müşteriler tarafından kullanılmak üzere el antiseptiği bulundurulmalıdır. El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve boşalanı yenisi ile değiştirilmelidir.
- » Müşterinin iş yerine girmesini takiben ellerini yıkaması ya da el antiseptiği kullanması istenmelidir.
- » İçeride ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. şeyler bulundurulmamalıdır.
- » Kullanılan aletler (toplar, istakalar) her müşteriden sonra %70'lik alkol ile silinmelidir.
- » Bilardo salonunda kafe tarzı yeme içme bölümleri var ise T.C. Sağlık

Bakanlığının [Restoran, Lokanta, Kafe çalışma rehberi](#)ne uyulmalıdır.

- » Müşterilerin kullandıkları ekipmanı zaman zaman temizlemeleri için, ekipmanların yanlarına dezenfektan özelliği olan mendiller ve dezenfektanlar mutlaka konulmalıdır.
- » Bilardo masaları aralarında en az üçer metre mesafe olacak şekilde yerleştirilmelidir. Salon alanı buna yeterli değilse masaların birer atlanarak kullanılması sağlanmalıdır.
- » Müşteriler oyun sırasında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uymalıdır, oyun sırasında maske takmaya devam etmelidir.
- » İş yeri içinde su ve sabuna erişim kolay olmalı ve burada tek kullanımlık kâğıt havlular bulunması sağlanmalıdır.
- » Çöp kutularının düzenli olarak boşaltılması sağlanmalıdır.

86.2. Soyunma Odası, Dinlenme Salonları, Tuvalet ve Lavabolar

- » Soyunma odası ve dinlenme salonu bulunan A Klas bilardo salonlarındaki bu bölümlerin sık olarak temizlenmesi ve havalandırılması sağlanmalıdır.
- » Dinlenme salonlarında aynı anda bulunacak kişi sayısı her dört metrekareye bir kişi olacak şekilde belirlenmeli ve bu sayı salonun görülebilir bir yerine asılmalıdır.
- » Tuvaletler ve lavaboların temizliği sık yapılmalı ve temizlik kontrolleri kayıt altına alınmalıdır.
- » Bu alanlarda temizlik sonrası 1/100 oranında sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No:7681-52-9) dezenfeksiyon amaçlı kullanılmalıdır.

86.3. Müşterilere Yönelik Önlemler

- » Bilardo salonuna randevu ile gidilmelidir ve randevu saatine uyulmalıdır.
- » Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtiler varsa bilardo salonuna gidilmemelidir.
- » Bilardo salonuna girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- » Bilardo salonuna girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde basit bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken maske kullanım kurallarına uyulmalıdır.

- » Bilardo salonuna girdikten sonra eller yıkanmalı ve el antiseptiği kullanılmalıdır.
- » Diğer müşterilerle sosyal mesafenin (en az 1 metre) korunmasına dikkat edilmelidir.
- » Bilardo salonunda gerekli olmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır.
- » Sık dokunulması mümkün olan yüzeylerin farkında olunmalı, buralara dokunulması durumunda el antiseptiği uygulanmalıdır.

86.4. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- » Personele vardiya başlangıcında ateş ölçümü ve semptom sorgulaması yapılmalıdır ve hasta personel (ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan) çalıştırılmamalıdır.
- » Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtiler gelişirse, maskesi takılı olarak hastaneye yönlendirilmelidir.
- » Personel vardiyalı çalıştırılmalı böylece çalışma ortamında aynı anda daha az personelin bulunmasını sağlanmalıdır.
- » Çalışan personelin tümünün kuralına uygun maske takması sağlanmalıdır. Maske ıslandıkça ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken eller yıkanmalı veya el antiseptiği ile temizlenmelidir.
- » Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmeleri sağlanmalıdır. Bunun için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği ile ovalanmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- » Çalışan personelin teması ya da izolasyonda olmadığından emin olunmalıdır. Bu amaçla HES kodu üretmeli, görevli bir personel "Hayat Eve Sığar" mobil uygulaması üzerinden çalışanların HES kodunu sorgulanmalıdır.

86.5. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- » Temizlik günlük olarak yapılmalıdır. Ancak, sık kullanılan alanlar daha sık temizlenmelidir.
- » Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
- » Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.
- » Hepafiltreli hava akımı ile çalışan el kurutma cihazları dışında el kurutma

- cihazları kullanılmamalıdır.
- » Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.
 - » Temizlik, temiz alandan kirli alana doğru yapılmalıdır.
 - » Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
 - » Yer temizliğinde su ve deterjan/sabun kullanılması yeterlidir.
 - » Temizlikte özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) sodyum hipoklorit içeren çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet temizliği için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
 - » Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
 - » Yüzey temizliği ve dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları kullanılabilir. <http://cbs.cevresaglik.gov.tr/cevresaglik/Biyosidal/Dezenfektan.aspx>
 - » Dezenfektan ile deterjan vb. kimyasal maddeler karıştırılmamalıdır. Çamaşır suyu ile tuz ruhu, sirke gibi asidik maddelerin karıştırılması sonucunda ortaya çıkan klor gazı ölüme varan ciddi zehirlenmelere neden olabilir
 - » İstakalar ve top takımları her müşteriden sonra temizlenmeli, %70'lik alkol ile dezenfekte edilmelidir.
 - » Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.
 - » Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60oC'de yıkanması önerilir. Paspas başlıkları su içerisinde bekletilmemelidir.
 - » Temizlikte oluşan atıklar evsel atık olarak toplanmalıdır.
 - » Bilardo salonu sık sık havalandırılmalıdır. Vantilatörler çalıştırılmamalıdır.

Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan “Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi”nde yer alan “[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)”e uygun hareket edilmelidir.

